

Stichtelyke zinnebeelden, gepast op deugden en ondeugden, in LVII tafereelen

<https://hdl.handle.net/1874/37321>

OF DE

WITTE

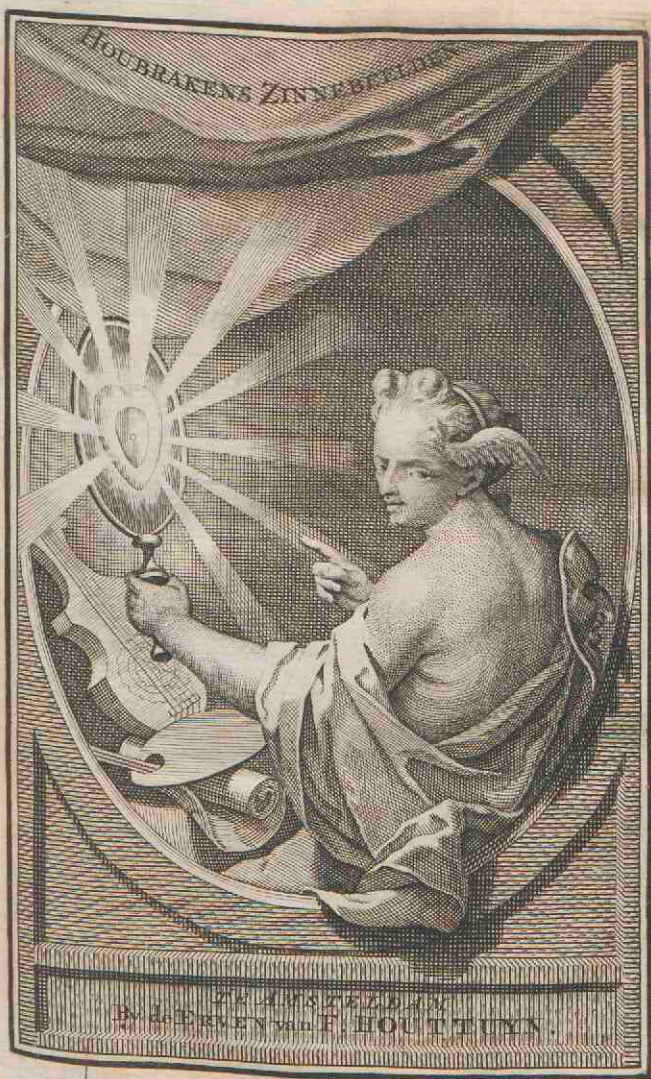
R

HOUBRAKENS ZINNEBEELDEN.

OP DE
TITELPLAAT.

Regtschaapen Leerzugt, door eenedel Vuur gedreeven,
Toont zich niet duister in 't gelaat van deeze Vrouw,
Die met den vinger wyft de plichten van het leeven,
En stadig werkt, om 't voortreffelyk gebouw
Van nutte kennis in een klaren dag te zetten,
Daar 't licht met kragt uit het bespieglend herte straalt.
Verdichte logenen en vuile lastersmetten,
Heeft zy de snoode gryns van 't aangezicht gehaald.
Men ziet haar jeugdig hoofd versierd met vlugge wicken,
Om af te maalen, hoe haar Weetlust nooit voldaan,
Een schat van Lessen haalt uit Latium en Grieken,
Met kunst beschreeven in haar deugdgewyde blaën.
Dus zoekt dees Beeltenis vermaakelyk te stichten,
Met lieff'lyk snaarenspeel en puik van schilderkunst;
Zo kan ze 't nageslacht door haaren dienst verplichten,
En winnen overal der volken liefde en gunst.

GEZINE BRIT.

HOUBRAKEN'S ZINNEBETELINGEN

TE AMSTERDAM
By de ERVEN van F. HOUTTUYN.

ge

STICHTELYKE
ZINNEBEELDEN,

GE PAST OF
DEUGDEN EN ONDEUGDEN,

IN LVII TAFEREELLEN

VERTOOND DOOR /

A. HOUBRAKEN,

EN VERRYKT MET DE

B Y G E D I C H T E N

VAN JUFFROUW

G E Z I N E B R I T.

Tweede Druk.

Vermeerderd met eenige NAGELATEN GEDICHTEN van
dezelfde Juffrouw.

Te AMSTERDAM,
Ey DE ERVEN van F. HOUTTUYN,
MDCCLXVII.

A A N D E N
B E S C H E I D E N
L E E Z E R.

Behalven dat de Ledigheid in
zig zelve verfoeilijk is, zoo
geeft zy aan 't nabedenken een
smartelyk Berouw over den
verquisten tyd, die eens voorby geloopen,
niet te herroepen is.

Hierom behoorde ieder, inzonderheid de
Jeugd, de spreuk van Theophrastus, *van al-
les dat verquist wordt is de Tyd het kostelykste,*
altyd als een brandend strandbaken in 't oog
te houden, om zich voor de klippen der
ydele tydverquisting te hoeden.

De Weetlust dreef my al van der jeugd af

AAN DEN BESCHIEDEN

aan, (zonder aangezweept te worden) tot het leezen van fraaye historien, spreuken, verstandige redenvoeringen, en geestige zinspelingen over veelerhande gevallen, en ik bediende my van dezelve, als 't pas gaf: maar als ik naderhand, door meerder bezigheid bezet, bevond, dat dezelve my dikwerf, wanneer ik ze wilde te pas brengen, uit het geheugen ontschooten waren, nam ik voor, al wat my naderhand in 't leezen opmerkelyk voorquam, als ook myne bedenkingen over het zelve, met letteren op 't papier vast te ketenen; 't geen my des te gemakkelyker viel, toen ik voorneemens wierd, uit een meenigvuldig getal van boeken een kleen boekje t'zamen te stellen, op het voorbeeld van de nyvre byen, die uit veele bloemen een weinig honig verzamelen: waar uit ik dit werkje in zyn ruw beslag zette.

Als dan de lange winteravonduuren gekomen waren, en my niet lustte Boeken over-
hoop

L E E Z E R.

hoop te haalen, of de gelegenheid dien omflag niet toeliet, overzag ik myne aantekeningen, fchikte hier wat toe, daar wat af, vergrootte 't eene met een Historifch verhaal, 't ander met een Fabel of Zinspreuk, naar dat de aart van 't een of ander zinnebeeld zulks vereifchte, en meer of min ftof verfchafte: of zette my ('t geen weinig omflag vereifcht) tot het ordonneeren en tekenen der Tafereelen tot dit Pennewerk: en 't zou licht in Schrift en Tekening voor my alleen gebleven hebben, zoo ik het niet aan den braaven Dichter JACOB ZEEUS, mynen Boezemvriend, had laaten zien, die in myn opftel behagen nam, en my tot merkelyken luifter van dit werkje eigenwillig aanbod, een tienregelig Vaarsje onder ieder Prenttafereel t'ontwerpen, waar van 'er dit een is:

De Spin, in Rozeblaau verfcholen,
In Hiacinten en Violen.

AAN DEN BESCHEIDEN

Zwelt van vergif, terwijl zy weidt
Op daauw, die zich als zilver spreidt
Langs perken, die, bezet met bloemen,
De zorg van Bloemaart hoog doen roemen.
Zoo trekt de Nyd vervloekte stof
Uit 's naastens welverdienden lof.
De Deugd staat pal voor Monsterdieren.
De Laster blixemt op Laurieren.

Hy spoorde my te gelyk aan, om het zelve te doen drukken, en het aan de Leeslustige Waereld op te draagen. Gelyk ik dan van dien tyd af de Tekeningen vervaardigde, om die zelf, of door anderen, in plaat te brengen. Maar van die aanbieding quam niet; want gemelde ZEEUS, door andere bezigheden, en gezelschappen by te wonen, van de Dichtkunst afgetrokken, quam ook te sterven, na dat het Plaatwerk meer dan vierjaaren voltooid was.

Na het verloopen van een geruimen tyd, en het navraagen van veelen, die verlangen naar het werk hadden (want het reeds ruchtbaar geworden was) kreeg ik

L E E Z E R.

ik aanleiding tot de vernuftige Dichtereffe
 GEZINE BRIT, huisvrouw van JACOB VAN
 GAVEREN, berucht door 't maaken van ver-
 scheiden Puikdichten. Deeze werd door my
 en haaren Broeder ernstig verzocht, om 't geen
 waar meergemelde ZEEUS nalaatig in geblee-
 ven was, op te neemen, 't geen zy, om dat
 die stof haaren aart vleide, my toefont, en
 ook in korten tyd voltooid: waar door zy
 my veel genoeg gaf, aangezien ik myn ver-
 lies door overmaat vergoed zag.

Het menigvuldig getal der Zinnebeelden,
 van lang voorleeden tyden af tot heden, door
 braave vernuften aan de waereld, door hunne
 Pen en Printverbeeldingen toegedeeld, kon-
 den my geen dienst toebrengen, maar in te-
 gendeel ondienst; aangezien ik voordagtig
 toelegmaakte (wyl ik wat nieuws wilde voort-
 brengen) om dezelve te ontgaan. Ja 't zou my
 beter geweest hebben, dat ik geen van alle
 ooit gelezen of gezien had, om dat ik dikwils
 den

AAN DEN BESCHEIDEN

den loop van myn ſchryf- en tekenpen heb moeten ſtuiten, wanneer ik bemerkte dat die met anderen een zelven weg liep: dog hoe opzettelyk ik zulks heb trachten te vermyden, nochtans bevond ik, by den uitflag, dat ſommige priitverbeeldingen nog al een zweem naar andere hadden: doch echter zoo, dat niet een der zelve in 't geheel of ten deele gevolgd is.

Heb ik dan de voorwerpen myner beſpiegelingen niet zoo afzonderlyk kunnen bedenken, of anderen hebben diergelyke ook uit hun vernuft voortgebragt: of heb ik eenige van deze myne Zinſpelingen op andere tyden elders te pas gebragt, ik zal my dekken met het zelve ſchild waar mee *de la Serre* tot zyn verſchooning zich vedeedigt in zyne Voorreden van *den Spiegel die niet vleit*; zeggende: *Men zal't miſſchien vreemd dunken, dat ik dikwils van een zelve ſtoffe, in myne werken handel enz. maar indien men de gewigtigheid van 't onderwerp, en 't voordeel, dat*
men

L E E Z E R.

men daar uit kan trekken opweegt, zal men nimmer moede worden van zoo zuivere waarheden onder verscheiden aangezichten te zien. De bespiegelingen van den geest omtrent dezelve stoffen zyn gelyk de voortbrenging van de natuur in verscheiden slag van Tulpen, die ieder jaar van verwe en sierfel veranderen: en hoewel zy altyd Tulpen zyn, zoo maakt de Natuur hen zoo verscheiden van hun eerste gelykenis, dat men hen niet anders dan met den naam kan kennen. De Geest doet desgelyks met een zelve onderwerp. De verschillende gedachten, die 'er de versieringen en optooizelen af zyn, maaken dat door hun verscheidenheid zoo verscheiden van zig zelf, dat men 't niet meer als 't zelve kent.

Wil een bedilzuchtige zich hier mee niet voldaan houden, maar 't werk beknibbelen, ik ben wel gerust, dat deze stof de bescheidenen tot beschermers vinden zal.

Maar waar bemoei ik my mee? oud zeer is niet licht te genezen; en de oude
Hol.

AAN DEN BESCHEIDEN

Hollandsche zinspreuk: *de beste stierluiden staan aan land*, toont dat dit quaad niet van huiden, of van gisteren is ingeslopen.

Om dan den goedwilligen Leezer met geen verdrietige Voorreden op te houden, zal ik hem liefst met weinig woorden bericht, raakende de behandeling van dit werkje, geven: namentlyk, dat ik in de redenvoeringen, spreuken en zinspeelingen, die ik doorgaans, tot bevesting of bewys van 't gene ik gezegt heb, aantrek, my bediend heb, zoo wel van de nieuwe als oudtydsche geleerden; zoo, om dat al te groote hoogachting voor de ouden een blyk van kleinachting is voor de jongeren, als omdat de bevinding ons doet zien, dat later Eeuwen mee haare wyze luiden en geslepen vernuften hebben. Uit dien winkel van oude en nieuwtysche keurstoffen heb ik deze staalen ontleend, waar mee ik myn kleene kraam heb opgesierd. Valt dit boekje wat klein, met zoo veel meer
smaak

L E E Z E R.

smaak wordt het ten einde gelezen. En schoon de menschen, in opzicht van hun smaak en verkiezing verschillen, nochtans vlei ik my zelven hier in; namelyk, dat deze keurstoffe elk behaagen moet: want de ervaaring heeft ons ook geleerd dat dusdanige boekjes altyd welkom zyn geweest, en hunne beminnaars gevonden hebben; ja dat beknopte werkjes gretig gelezen worden, daar groote boeken, waar in de verhandelde stoffen door een langdraadigen styl van schryven gerekt zyn, dikwils blyven muffen.

Gelyk de menschen ook doorgaans op verandering gezet zyn, en verscheiden boekjes van diergelyken aart alleen hunne toepassingen uit de Heilige Schrift en Schriftuurtexten hebben, zoo heb ik voordachtelyk myne toepassingen, uit den rykdom der oude en nieuwe geleerdheid, en de berugteste Schryveren ontleend, naar vereisch der zaaken in-

ge-

AAN DEN BESCHEIDEN

geschikt, en op den tegenwoordigen tyd en zeden toegepast.

Maar daarenboven, 't gene den knoop van myn goede verwagting toehaalt, is dit, dat nadrukkelyke vertoonfelen, en krachtige redenvoeringen, elk in het byzonder, hunne werkingen hebben op het gemoed des menschen: in welk opzicht ook de Heer D. van Hoogstraten in zynen berymden *Fedrus* heeft aangemerkt, dat de schipbreukelingen oudtyds plegen, met een Tafereel, waar op hun ongeval stond afgeschilderd, langs de huizen te gaan bedelen; teneindede menschen, en door die vertooning, en door hunne klagten, te meer over hun ongeluk bewoogen mochten worden.

Dewyl dan vast gaat dat Denkbeelden van zaaken, door de oogen ontvangen, zoo vatbaar op de hersenen zyn, als die door middel behulp van 't gehoor zyn ingedrukt, zoo
gaat

L E E Z E R.

gaat de uitwerking nog zekerer dan die beide gepaard gaan. Van welk begrip wy ons hebben bediend, in dit tegenwoordige werkje: waar in de pryffelyke en verachtelyke Gemoedsdriften in der menfchen verfcillenden, aart en bedryven door Beeldte-niffen zyn afgefcilderd, en door rede-neeringen of misprezen, of om nutbaarheid, tot navolging en toeëigening aangeprezen; gelyk ook de Oeffening tot meerder weetenfchappen, die verkregen kunnen worden, door 't leezen van geleerde Boeken, zelf in buitenuuren, en onder het waarneemen van elks Beroep.

Niemand weet, wat de koftelyke Tyd, die thans meeft in ydelheid verquift wordt, wanneer die wel befteed en aangeleid is, voor een fchat aanbrengh, dan die 'er de proef van heeft.

't Was te wenfchen, dat veele Menfchen het misbruik van die heerlyke Werktuigen,
* *
die

AAN DEN BESCHEIDEN

die de Almagtige in hun gelegd heeft, op dat zy buiten andere fchepzelen, als het E delfte, dat zyn hand gewrocht heeft, zouden uitmunten, ter herte ging: en dat die koftelyke rede, die door Oeffening gepolyft en fchooner wordt, dierbaar van hun gefchat wierd; op dat zy dit alles hunne kinderen mochten aanpryzen. Was dit zoo, men zou zulk verval onder de Jeugd niet befpeuren.

De Godheid heeft den mensch de Reden, en 't Verftand
En Oordeel ingeplant:

Niet om het fchand'lyk en veracht'lyk te bezinnen,
Maar 't waardigft te beminnen.

Ai keer, en laat, ô Jeugd, verblind door Onverftand
U leiden met de hand,

Van 't averegtze fpoor, vol distelen en doren,

Daar ge eind'lyk zoud verfinoren:

Op 't rechte Deugdenpad, daar veele u voorgegaan,

Als held're ftarren flaan,

Om op uw aankomft, u van verre voor te lichten,

Door veilige berichten.

Hier

L E E Z E R.

Hier is de leidſtar, hier de heirbaan tot de Deugd,
En d'Eerkroon voor de Jeugd.

Geloof my, nimmer zult ge u in uw levensdagen,
Van mynen Raad beklagen.

Nu is 'er niets meer noodig te zeggen,
dan dat ik den goedwilligen Lezer verzoek,
dit boekje met aandacht en opmerking, zon-
der Vooroordeel, te doorleezen, en naar
maate dat myn pen het oogwit getroffen
heeft, myn yver den verdienden Lof te ge-
ven; op datdezelve niet worde gebluft, maar
opgehelderd, en aangefpoord tot een ver-
volg dier leerzaame ſtof.

Op de Strichtelyke

ZINNEBEELDEN

Van den Heere

ARNOLD HOUBRAKEN.

Zoo maalt HOUBRAKEN naa zyn dood nog
Taferceelen,

Die teffens ons gezicht en onze zinnen streelen.

Dus schaft hy Voedsel aan 't aandachtige Gemoed,

Dat zich met Lekkerny van Hemelspyzen voed.

Zoo blyft zyn Kunst en Vlyt, zoo hoog in top verheven,

In al de harten der Nakomelingen leeven.

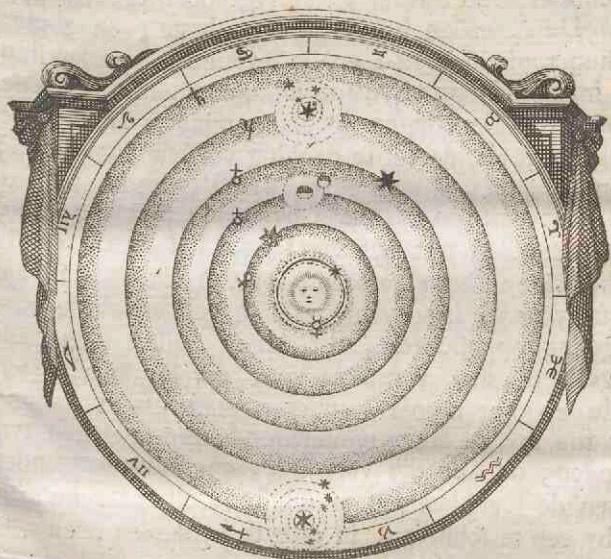
D. VAN HOOGSTRAATEN.

HOUBRAKENS ZINNEBEELDEN.

I.

HEMELKRINGEN.

't Gaat boven 's mepschen verstand.

Zie, hoe dit klein Papiere veld
 Ons 't groot Heelal, uit 's afgronds duister
 Geroogen, klaar voor oogen stelt,
 In al zyn deelen ryk van luister.
 Terwyl aan 's hemels trans, by trans,
 Geslingerd van haar vloedgevaarte,
 Ontelb're starren gaan ten dans,
 En dryven op haar eigen zwaarte.
 Een werksluk vol van Majesteit,
 En nooit volprezen Godlykheid.

A

t l

L. ZINNEBEELD.

't **I**s een zekere, en onbetwistelyke waarheid, dat alle dingen hun noodzakelyk eerste begin moeten hebben, en in dat opzigt aan hunne oorzaak verschuldigd zyn.

Niet is 'er in de waereld, dat in den eersten zyne volkomenheid heeft; maar alles stigt daar toe by trappen. De gewassen hebben hunne lente, en zomer, die hun rypheid geeft: en de levende schepzelen stapen in hunnen groeityd tot volkomenheid. Zelfs deze onze Bespiegelingen (welker minder of meerder goedkeuring aan de eerste denking verschuldigd blyft,) waren eenigen tyd voorleden NIET, dat is, niet zo IET, dat men een naam aan het zelve konde geeven, om te beduiden wat het was: want het begrip dat ik van hetzelfde in het algemeen, en van elk deel in het byzonder had, lag by my, als in een verwarde vermengeling opgeslooten, tot dat ik besluit nam, dit Spiegelwerk des vernufts voor de Drukpers, ten dienste en nut myner Landsgenooten op te stellen, waar toe my de lange winteravonduuren gelegen tyd aanboden, om alle die verwarde, en onder malkander vermengde Denkbeelden te schiften, elk naar hunnen aart by een te schikken, in orde te verdeelen, en eindelyk hunnen vereiften welstand, en aaneenschakeling te geeven; zoo als het heden bevonden wordt.

Dusdaniger wyze begreepen de meesten en voornaamsten der oude Grieksche Geleerden, dat de waereld, en de onderscheiden Gewrochten, zoo op, als buiten de zelve, hun beginzel en voltooiing gekregen hebben; want doordien zy vastelyk van gevoelen waren, dat de waerelditoffe van eeuwigheid was, begreepen zy het worden der dingen, en den oorsprong der waereld te bestaan in het schikken en toebereiden van de stof, *door een vernuftige oorzaak, die de stoffe*
dus

dus bereid heeft. En dit belyden alle de Gezindheden der Heidensche wyzen, gevraagd over den oorsprong der waereld, eendragtelyk (behalven alleen de bende der Twyffelaaren) als uit eenen mond.

De ongeschapen stoffe was naar hunne meening, zoo veel als 't ruwe blok, of steen, waar uit door arbeid, konst, en vernuftige bewerkinge een beeld wordt gemaakt.

De Godheid hielden zy voor den Konstenaar en Werkmeester, die door schiften, verplaatsen, schikken, by een-voegen der gelykgeaarde stofdeelen, en door van deze wat af te neemen, geene wat toe te voegen, alle de byzondere deelen of lichaamen, als zoo menigvuldige beelden, in vorm en aart verschillende gevormd, voorts elk zyn behoorlyke plaats en werkinge gegeven, en dus de waereld met al de Gewrochten op, en buiten de zelve, gemaakt en toebereid heeft. Een begrip dat wel zweemt naar Mozes waereld-beschryving, uitgezeid dat zy geen recht denkbeeld gehad hebben van het stoffelyk begin.

Ondertusschen gebruiktenze niet alle de zelve benamingen, om de oorzaak van dit werkend beginzel uit te drukken. Anaxagoras schryft het toe aan *een groot vernuft*. Plato aan *het woort of de Rede*. Orpheus, *aan d'oudste en door zig zelf volmaakte, en veel wettende liefde*; dat ook Socrates toestemt, zeggende: *De liefde is een groote en wonderbaare God*. Waar uit blykt, dat zy alleen de Godheid onder deeze en gene bevoordingen in 't oog hadden. En geen wonder dat de meesten der waereldwyzen onderling in begrip en uitdrukkingen verschilden: daar zy de waare Leidstar, namentlyk de leere der Openbaringe misten, welke ons onderwyft, hoe alles uit NIE T, door een Goddelyk Alvermogen geworden is, waar van maar alleen eenigen der zelve een flauwe schemeringe zyn ontwaar geworden; 't geen te besluiten is uit eenige nogtans vermengde woordenspeelingen, eenige gelykenis heb-

bende naar die van Mozes, aan wiens gewyde pen wy die kundigheid verschuldigd blyven.

En op dat wy met het openen of verklaaren van ons eerste Tafereel, niet te veel buiten ons bestek treden, willen wy den Lezer in opzigt van de schikking onzer Zinnebeelden toespreeken met de woorden van den grootsten der Nederduitsche Dichteren, J. van den Vondel, aan het hoofd zyners *Bespiegelingen van God en Godsdiens*t. Daar laat hy zich dus hooren:

Wat is gewenschter dan in ons Bespiegelingen
Het eeuwig schynend licht, den oorsprong aller dingen,
t'Ontmoeten, en van vooren in 't aangezicht te zien;
Om and'ren, of door tong of teekens, te bedienen
Den glans, die ons verschynt; zoo menschentong of teken
Dit wonderlyk gezicht en wonder uit kan spreken,
Of in zyn volle kracht afbeelden voor het oog?

Wy smelten onze vordere aanmerkingen in de bespiegelingen des zelve Dichters, op pag. 92.

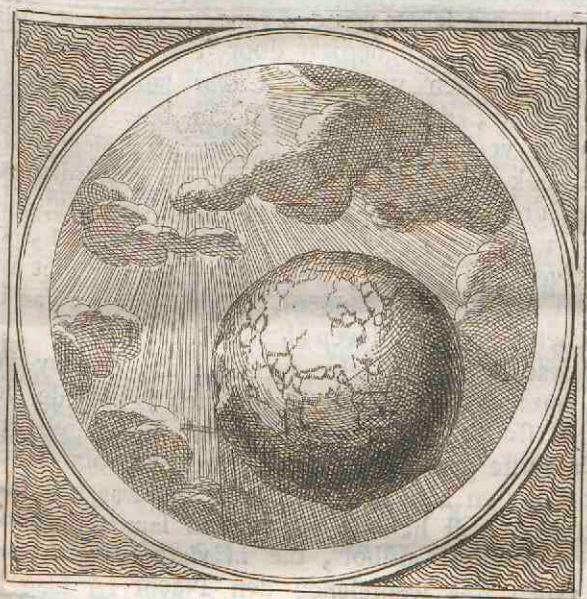
Is elke star zo groot als d'Aardkloot in haar ryzen,
Of grooter, naar 't besluit van alle starrewyzen,
En schynenze evenwel, hoe wyd zy staan van een,
Dus klein op ons gezigt; wie kan van hier beneên
Met zyn gedachtenis het hemelsch rond bepaalen?
Daar zoo veel duizenden van diamanten praalen
Aan dien doorluchten ring, gepast als aan de hant
Van Gods onmeetbaarheid, die Oost en West bespant?
Heeft deze grootheid noch haar eind en zek're paalen,
Wie kan de oneindigheid van God dan achterhaalen?
En wat is dit Heelal, indien men God beschouw,
In grootheid meerder dan een druppel morgendouw?

ZINNEBEELDEN. 1

II.

WAERELDKLOOT.

Niet zonder oorzaak.

De waereldkloot, van lucht en wolken
Beschaduwd, dryvende op zyn as,
Met boschen, bergen, waterkolken,
En vrucht'bre beemden, juist van pas
Gevormd, geschikt in alle deelen,
Die van verscheiden aart en tocht,
Den stand der waereld samen streelen,
Zo wys, zo wonderbaar verknocht,
Beschaamd den Ongodist in 't schennen,
Om haare schepping los te ontkennen.

II. ZINNEBEELD.

Het tweede voorwerp onzer bespiegelingen doet zien een schets van den ronden Aardkloot, dien wy bewoonen, wonderbaar door 't woord van JEHOVA uit den verwarden *Chaos* samen geronnen en gevormd, door een wyze van bewerken, die, schoon zy veel ramers heeft, tot noch toe niet is ontdekt, ook nooit zal ontdekt worden, naardien dit als het grootste wonderwerk van den Alvermogenden moet worden aangezien, welks toegangen, om het zelve na te spooren, wel altyd door het niet willen van het Oppervermogen, en onvermogen van het menschelyk begrip, blyven afgeschut.

Al wat wy van hetzelfde weten, is, dat wy volgens onze wyze van begrip bevatten; hoe de vermengde stoffen, die in den woesten mengelklomp van 't eerste grondbeginzel verward overhoop lagen, elk tot haaren aart zyn gevloeid: de zwaare stofdeelen tot een vast lichaam gepakt, en samen geronnen tot een grooten Aardbol, die in vierentwintig uren om zynen spil wentelende den Nacht en Dag beperkt.

Deze Spiegel der zichtbaare waereld bevestigt aan ons dat zy NIET geweest is, eer zy WAS. Een ongodist mag voor de eeuwigheid der dingen pleiten zoo hy wil, om den Schepper in het Schepzel te bezwachtelen: hy mag de orde en wyze der waereldwording naar de beschryving van Mozes betwisten, beschimpen, en zeggen: dat de zelve niet naar de regels der Natuurweetskunde betoogd zyn, hy zal my nogtans deze grondwaarheid niet ontwringen, namentlyk: *dat 'er geen gewrogt buiten zyn oorzaak bestemd is.*

Onder de oudste Grieken zyn 'er veele geweest, welke geloofden, dat de waereld van eeuwigheid was. Weer anderen, der rechte waarheid onkundig, droomden van een reeks van aaneengeschakelde oorzaaken, waar uit de dingen veroorzaakt zyn: en van een wyze der menschwording niet ongelyk aan de wording der slakken uit poefflym. Maar zy zyn alle door hunne verwaande wysheid misleid. Wy vermogen onze giffingen en losse ongegronde denkbeelden zoo verre den toom niet vieren. Onze koers moet met alle voorzichtigheid bepaald, en door geene verkeerde redeneeringen afgewend worden. Het menschelyk verstand heeft niets, waar door het buiten deze paalen verder kan indringen. Bestaat het roekeloos ter zyde uit te slaan, het kan niet geschieden als met het uiterste gevaar der waereld. Beide ziel en lichaam lyden hier door last. Wy moeten niets buiten Gods woord voor oogen houden. De Bybel alleen moet onze leidstar wezen. Waarom wy ook zeggen met den braaven Dichter *Johannes Brandt*:

Wy volgen 't spoor van Gods gezanten.

Wy gaan niet verder dan zy gaan.

Laat ons hier byvoegen het geen Lactantius, de welsprekendste van alle de Christenschryveren ons in geschrift heeft nagelaaten, in het eerste hoofdstuk des tweeden boeks van den oorsprong der Dwaalingen.

„ Daar hy zich dus laat hooren: Zoud gy, indien
 „ gy opgebracht in een wel gebouwd en opgesierd
 „ huis, nooit eenig ander gebouw of timmeraadj ge-
 „ zien had, gedacht hebben dat dat huis van geen
 „ mensch gebouwd was, omdat gy niet wist, op wat
 „ wyze het bouwen in zyn werk gaat? zeker gy zoud
 „ het

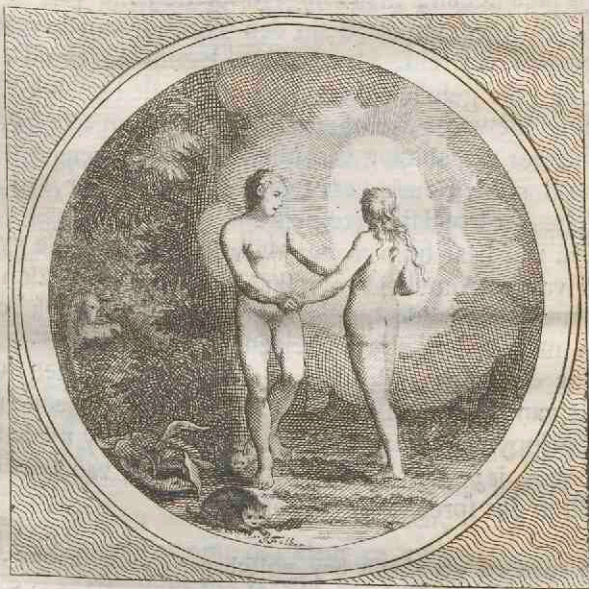
8 H O U B R A K E N S

„ het zelve vraagen over zulk een huis, het geen gy
 „ nu vraagt over de waereld, met wat handen, met
 „ wat werktuigen zoo groote werken waren opge-
 „ maakt. Vooral indien gy beschouwde de overgroote
 „ steenen, het ongemeen metselwerk, en groote Ko-
 „ lommen, en al het beslag van dit gevaarte zoo
 „ groot en verheven als het is, zoud gy niet denken,
 „ dat deze dingen de maat der menschelyke kragten
 „ te boven gingen; om dat gy niet wist, dat ze niet
 „ zoo zeer door kragten, als door overleg en kunst
 „ gemaakt waren? Indien nu een mensch, in wien
 „ niets volmaakt is, echter meer door reden en over-
 „ leg uitvoert, dan zyne kleene kragten toelaaten, wat
 „ is 'er toch, waarom u ongelooslyk zou toeschynen,
 „ dat de waereld gezegt wordt van Godt gemaakt te zyn,
 „ in wien, om dat hy volmaakt is, noch zyne wysheid
 „ eenige paalen kan hebben, noch zyne mogendheid
 „ eenige maate?

III.

ADAM EN EVA.

Weelde bederft.

Hier ziet men 't eerste Paar in 's waerelds morgenstond,
 Zich voegen hand aan hand, op de aangenaamen grond
 Van 't Oosters Paradys, het mild gezegend Eden,
 Om in een zachte bron van aardse zaligheden,
 Naar zyn genoegen, zich te baden zonder toom,
 Als 't ooft slechts blyft gespaard van een verboden boom,
 Maar Adam en zyn Gâ, van dwaazen lust bezeten,
 Verliezen hun geluk mer eenen appel te eeten;
 En leeren 't nageslacht, tot droefheid van 't Heelal,
 Hoe hoogmoed, naar de spreuk, gaet dikwils voor den val.

III. Z I N N E B E E L D.

Hier ziet gy, als in een spiegel, het eerste Paar menschen, nieuwlings door de hand van 's waerelds Bouwheer gevormd, in den Voorhof van de verschgeschapen waereld, als een bruidegom en bruid, ingeleid. De gelukkige voorregten by dit Huwlyk vindt men aangewezen, in het vry gebruik van alle Schepzelen, tot verzadiging van hunnen lust, nevens een onbepaald gebied over het gedierte, dat in der tyd het gansche Aardrond stond te beslaan.

Eva ziet haar hulp regens over haar staan, die zy de hand van getrouwheid toereikt. Dus vertoont zich Adam mee, als wilde hy dat volmaakt en beminlyk voorwerp met wederliefde omhelzen.

't Is denkelyk, dat dit eerste paar menschen volmaakt van stal en schoonheid in Eden verscheenen is. De Agrippyntche Dichter geeft blyken, dat hy mede van dat begrip is; want hy, in zyn Toneelspel van Lucifer, Apollion dus spreekende invoert:

De man en vrou zyn bey volschapen, even schoon,
Van top tot teen. Met regt spant Adam wel de kroon,
Door kloekheid van gedaante, en majesteit van wezen,
Als een ter heerschappy des Aardryks uitgelezen;
Maar al wat Eva heeft, veruoegt haar Bruigoms eisch;
Der leden tederheid, een zagter vel, en vleisch,
Een vriendelyker verf, aanminnigheid der oogen,
Een minnelyke mond, een uitspraak, wiens vermogen
Bestaat in eed'ler klank, twee bronnen van yvoor,
En wat men best verzwylge, eer dit een geest bekoor.

Ge-

Z I N N E B E E L D E N. 11

Gelyk hy zich ook omtrent eenige byzondere deelen der Vrouwelyke schoonheid dus laat hooren.

Der handen scheutigheid, en 't tengere gebeent,
Is met een mollig vleesch, en poezelheid vereend:
De vingers voor wat dun, en voorts volmaakt van deelen,
Zyn grypers om een hart op 't onvoorzienst te steelen.

Zeker onze Puikdichter doet blyken, dat hy met de Amsterdamsche Konstschilders in zynen tyd omgang gehad heeft, als hy het schoon in de byzondere deelen zoo keurlyk beschryft, dat myn pen vlot geworden, niet aflaten kan zyne schilderagtige uitdrukkingen dus te roemen:

Wie schilderde ons dit Vrouwenbeeld,
Door 't Hemelsche vernuft geteeld,
Met al de schoon gevormde deelen?
Zyn 't ook Apelles Konstpenceelen?
Neen: 't is de Prins van 't Neerduits Dicht;
Wiens pen voor geen Penceelkonst zwicht,
Om alles naar zyn aart te maalen,
Met vasten omtrek, kleur en zwier,
Als stont het levend op 't papier
Beknoptelyk voor 't oog te praalen.

De begeerte, een noodwendige eigenschap van des menschen leven (van welke men zeggen kan, *dat ze is 't beemd van de ziel, 't welk 't eerst aan- en 't laatst uitgetrokken wordt*; om dat de bevinding ons leert, dat, hoe kragtiger leven wy hebben, hoe de begeerte ook kragtiger in ons bevonden wordt; waarom de kranken, in welke de levensgeesten ten meerendeele gedooft en uitgebluft zyn, minst begeerende zyn) kon nu in dien ruimen beemd der luststrelende voorwerpen haar genoegen en keur zoeken van dingen, die
mer

met een begeerlyke schoonheid van overal hun toelachten, en van zelf zich scheenen aan te bieden.

Uit deze alle had de Waereldschepper eenen boom voor zich uitgezonderd; op dat zy hunnen Maker hier door boven zich zelve als Bouwheer erkennen zouden, en zyn wet zig ten regel stellen. Dus wilde het Jehova: maar Eva eerst, daar na Adam, begaan zonde, niet willende, dat God wil, laaten den teugel los, en hollen zoodanig ten bederve, dat de merktekens en gedachtenissen daar van in 't nakroost wel altoos zullen levendig blyven.

Wy zien ten leerstuk hier uit: dat de Begeerte natuurlyk en onzondig is, en haar ruim snoer houd, zoo lang geen wet dezelve beperkt: maar waar Gods gebod paal zet, worden alle bedryven, die tegen dat richtsnoer aanloopen, voor misdryven opgevat, en zondig verklaard. Waarom ook Adam en Eva, welke tot het gebruiken van alles (uitgezonderd iets, 't geen van den Wetgever voor zig was buiten gesteld) vryheid hadden: wanneer zy hun drift te veel toegaven, en meer begeerden, dan 't geen zy reeds hadden, zy ook daar by verlooren, 't geen zy bezaten, even als de Hond in de Fabel. Deze met een stuk vlees in den bek door 't water zwemmende, en gretig naar meer (wy volgen 't rym van Fedrus vertaaler) *bapt toe*,

Bedrogen door de waterbeeldtenis.

waar door hy

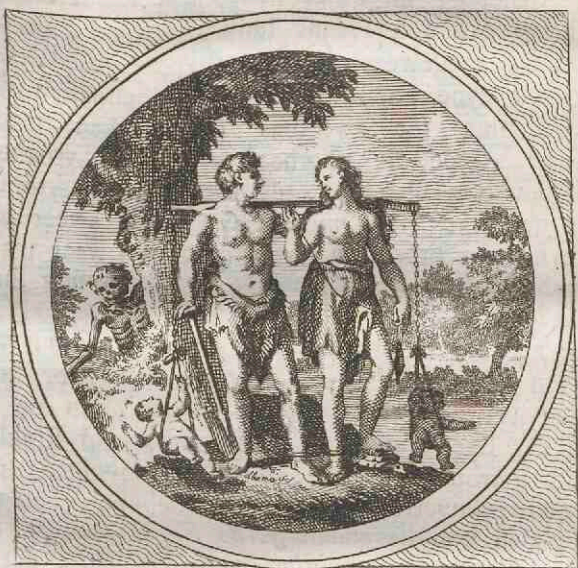
Verliest 't geen hy strak voerde door de stroomen;

En mist het geen hy meende te bekoomen.

IV.

ADAM EN EVA ONDER 't JUK.

't Houdt de Waereld staande.

Dus heeft de konst, naar ons behaagen,
 De huwlykseendragt afgebeeld,
 Door 't juk dat de Echtgenooten draagen,
 Waar aan weerzyds een kintje speelt,
 Van hun geliefd met ziel en zinnen,
 Terwyl de Schop den man bericht,
 Om voor 't Gezin den kost te winnen.
 De Spinrok leerd de vrouw haar plicht.
 Zo kan uit wel geregeld trouwen
 De Staat en Kerk haar welstand bouwen.

Adam

IV. ZINNEBEELD.

Adam en Eva de gunst en goedheid van hunnen Schepper misbruikt hebbende, werdt ter straf het bewoonen van Edens lusthof ontzeid, en een bewooning aangewezen op een stuggen grond, waar uit Adam zyne en zyns huisgezins behoeften door bouwoeffening tot zweetens toe zoeken moest; want de Aarde die voorheen allerhande vruchten, smaak en oog vleijende, uit zig zelve voortbragt, werdt gevloekt; des moest hy in 't zweet zyns aanschyns zyn brood zoeken, en Eva (waar uit de menschebouw zyn begin stont te neemen) met smarten kinderen baaren.

Het zoet en bitter, dat door een tak alssem, waar op byen waren, verbeeld word, kon voor hun, die den verboden honig gelikt hadden, en nu het steken der Byen gevoelden, ten zinnebeeld strekken in hun getrouwdten staat, en ik dienvolgens met zulk een printvertooning voldaan hebben, zoo my niet by den konstlievenden *J. de Vogel Tomasz.* een bootseerzel van *de Lambilot* ware ontdekt, dat zo fraai van opstal, als vernuftig bedacht, de keur merkelyk deed tot het laatste overhellen, 't geen wy wat verschikt, doch echter de zinspeling daar in bewaard hebben.

Adam en Eva gaan, (in het bovenstaande printtafereel, om hun naaktheid te dekken, met een geite- of schaapevacht bekleed, afgebeeld,) te samen onder een juk; om de noodwendige gelykdragtigheid in 't torschen van de Huwlykslasten af te schetsen, 't geen nog nader door 't zamenkluisteren van hun beider beenen aangewezen word. In 't byzonder leunt Adam op een spaa, 't zinnebeeld

van werkzaamheid, en Eva heeft een Spingereedschap, dat de huislykheid afbeeldt: gelyk ook de Schildpad, die aan haare wooning verknogt blyft. Haar voeten passen brooskens of zoolen; om dat de weg van 't Huwlyk (waar omtrent Eva hier ten zinnebeeld van de eerste huismoeder strekt) somwyl onessen en met doornen van ongenuchten bezet is, daar de spreuk: *de getrouwen treden niet altyd op roozen*, op ziet. Want in der daat het oude gevoelen der wyzen is, dat het huwelyk wel goet is, maar quaad het gene, daar uit de waereldsche zorgen bykomt. Het gene uit zich zelf niet quaad is, wordt dikwyls quaad uit de omstandigheden. Het is met de getrouwden, als met de wandelaaren, die wel een veiligen en schoonen weg betreden, maar door doornen en haagen, die aan den weg staan, en in hunne kleederen hechten, wederhouden worden.

My hebben altyd zeer behaagd de redeneeringen, die my voorquamen in zeker bruilofsdicht, gesteld door den zinryken Dichter François van Hoogstraten, Vader van den Heere David van Hoogstraten, door zyne schriften in rym en onrym genoeg bekend. Het geen tot ons oogmerk dient, luit aldus:

De tyden

*Des huwelyks, de jeugd zoo aangenaam en schoon,
Gelyken zeker wel een scherpe doornekroon,
Doorvlochten hier en daar met kleen getal van roozen,
Die met haar geur en kleur alleen by korte poozen,
De prikkelen van zulk een stekelig gewas
Verzachten mogen.*

Kort daer aen brengt hy dit voorbeeld by:

*Men bielt wel eer, als 't op een vieren ging en sluiten
Van huwelyken by de Atheners eene wys,
Die hier wel waardig is te melden, schoonze gryns
En afgesleten, nu niet meer wordt onderhouden.
Als twee gelieven door den Echten band getrouwden*

Geworden waren, werdt de Bruidegom, daar by
 Ten tempel uit quam, met de Bruid aan zyne zy,
 Het spoor gewezen van een kleenen knaap, en jongen
 Met bei de slaapen in een puntig loof gedrongen,
 En met een korf vol brood aan zynen arm gelaën;
 Een plechtigheid, waer uit de Bruijom kon verstaan,
 Dat hem het huwelyk niet noodigde om te rusten
 Op eene ledekant van roozen, en zyn lusten
 Slechts maar te boeten en te koelen, maar met een
 Tot diepe zorgen, en om last en zwaarigheên
 Te draagen, als een steun voor huisgezin en kinders.
 Van Adams tyden af bevond men zo veel binders
 In huwelyken, en die zoetigheid met leet
 Zoo onafscheidenlyk vermengeld. In het zweet
 Moest vader Adam zelf zyn brood en voedsel zoeken.
 Nog gaat de jonkheid toe, en jaagt uit alle boeken
 Met yver aan, als of in 't Huwelyksverbond
 Een enkele zaligheid en hemel open stond.
 Gelyk de Kamerling in 't hof der Persiaanen
 Des morgens was gewoon den Koning op te maanen
 Met dus te roepen: **VORST RYS OP OM T'OVERSLAAN**
EN OVERWEGEN, WAT U NOODIG ZY GEDAAN:
 Zoo roept de haan ook met zyn kraeijen alle morgen
 Den Echtgenooten toe, en vordert hen tot zorgen
 Voor huis en huisgezin, een kleen gebied en ryk.
 Wie dit betwyffelt, kan een wis en zeker blyk
 Uit hunlien haalen, die nu jaaren lang bedreven,
 Op zulk een water in die barning moesten leeven.

Eindelyk begluurt dit paar de Dood van achteren
 na, waar van wy breeder op 't volgende Tafereel
 spreken zullen.

DE DOOD OP DEN TROON.

Wie kan ze ontvluchten?

Wanneer de zonde 's menschen kroon
 Helaas! te ontydig had bedorven,
 Heeft zich de dood, als op den Troon
 Gevestigd, en de magt verworven,
 Om, buiten keur van onderscheid,
 Al wien ze vind op 's waerelds drempel,
 Van Adams zaad, zyn sterff'lykheid,
 Op 't hoofd te drukken, haaren stempel,
 Maar 't Christen hert, Gods bondgenoot,
 Braveert de kaaken van de dood.

V. ZINNEBEELD.

De Dood (zeiden wy op het voorgaande Tafereel) begluurt Eva van agteren na, die voortaan haar, en 't geen uit haar gebooren zou worden, als de schaduw het beeld op de hielen stondt te volgen; waarom de Dood ook in de H. Bladeren voorkomt als een persoon, en wel zoo een, die heerschappy en bewind oeffent, meer dan eenig waereldvorst: welke heerschappyoeffening met de tydstop van Adams overtreding haar begin genomen hebbende, haare achtervolging hebben zal, zoo lang 'er menschen op deze waereld zullen wezen. Dit is het, 't geen ons door 't Zinnebeeld aangeduid wordt: waar in men de Dood, als een septervoerend Vorst ziet zitten op eenen verheven troon, en verscheiden vrouwtjes, zoo wel blanke, als door de Oosterzon gerooft, voor dezelve staan, sommige ook neergeknield, biedende haare nieuwgeboren zuigelingen den Troonvorst aan, die van hem met het zegel der sterfelykheid op hunne voorhoofden bestempeld wordende, het vaste merk des doods ontvangen.

Dat het dus gelegen is, hebben oulings de Heidenen, sommige zulks getrooft, andere met tegenmorren, begrepen.

Wy leezen van Anaxagoras, dat, wanneer hem de tyding gebragt werdt, dat zyn zoon gestorven was, hy zig daar van niet heeft ontzet, maar gezegt: *ik wist wel dat ik hem sterfelyk geteeld had.* Maar Krates en Dion beklagden 't zig, en morden tegen de Natuur; om dat de klippen van langer duur waren dan zy. Theofon, Epikurus, en anderen meer lasterden de

de Natuur met haar wel duizentmaal stiefmoeder te noemen; om dat zy de menschen aan de rampen en elenden, die onaffcheidelyk volgen, onderworpen, en zoo veele werktuigen van straffen en plagen gemaakt heeft, als zy werken voortgebragt heeft. *Ik wil (zegt de La Serre) hun klachten niet tegenspreken om te eerder gedaan te hebben, enz. Men moet tot hooger bedenkingen opklimmen, dewyl de Natuur, die blinde Godheid, waar aan zy hunne klagten stierden, slegts een zwak werktuig van de aanbiddelyke Voorzienigheid is, die aan alle dingen beweeging en paal stelt.*

De zelfde zon, die des avonds in 't Westen daalt, ryft des morgens in 't Oosten weder op. De starren, wanneer zy na het afloopen van haaren draaikring, ten einde gekomen zyn, knopen aan het einde haar begin: *maar de Zon van ons leven (zegt gemelde La Serre in zyne Genuchten des doods) door een ander lot geleid, heeft nooit meer dan een eenigen opgang in haaren geheelen loop. De Vloeden en Springbronnen zullen altyd vlieten, en ons leven stroomt, zonder ophouden naar 't graf, en houdt teffens op van stroomen. De boomen, planten en bloemen, worden ieder jaar op nieuws herboren: de Lente strekt hun een wieg om hun jeugd te koesteren, daar onze levens zoo veel lykfassels zyn, die ons alleen voorlichten op den weg naar 't duister graf. Ik gelyk een Boom (vervolgt de Schryver) waar van myne woorden de bladen, myne begeerten de bloemen, en myne werken de vruchten zyn. Ik heb egter niet meer dan een voorjaar, en hier in zyn wy ongelyk door een overmaat van geluk; dewyl wy door een gestadige beweeging, en zonder adem te scheppen, door de Dood, in zegepraal, tot d'onsterfelykheid geleid worden.*

Dit sterflot gaat zoo vast, dat niemand van allen, die den stempel der sterffelykheid ontvangen heeft, ooit door de dood daar af verschoond is. Methusalem leefde negenhondert en negenentzestig jaaren, en stierf. De grootmagtige Alexander stierf in den

herft van zyn leven. Helena, 't wonder der ſchoonheid, Lucretia vermaard om haar kuisheid, Penelope berucht om haar wysheid, Themis om haare gerechtigheid van elk in haaren tyd geprezen, en Antigone, 't ſieraad van 't vrouwelyk geſlacht in Godvruchtigheid, hebben ieder op haar beurt, deze droevige ſchatting, die zy aan de Natuur ſchuldig waren, met in 't graf te daalen, betaald.

Deze heeft een lange, geene een korte rol te ſpeelen, op den Schouwburg van deze waereld: maar alle gaan zy (het Spel ten einde gelooopen) op hun tyd ſchuil agter de Tooneelgordyn, zonder dat men hen meer ziet.

Des eenen levensdraad ſtrekt zig wel wyder dan die van anderen uit, maar 't ſterflot ſtaat vaſt, en blyft een noodzakelyk, en onvermydelyk gevolg van de menſchelyke Natuur; want

Al wat geboren is, moet eens het leven derven.

Geen troon verſchoont den Vorſt van 't onvermydbaar ſterven.

Of wy kort of lang leeven (zegt Socrates) wy leeven om te ſterven. En vervolgens zegt hy: die heeft lang genoeg geleefd, die den tyd, die hem vergund was, wel beſteed heeft.

VI.

SPIEGEL.

Beschouw u van binnē.

Gy, die hier voor ons oog verscheenen,
 U zelve in een' Spiegel ziet,
 Wend uw gezigt vry elders heenen:
 Dit is de rechte Spiegel niet,
 Om uw gedaante aan u te ontdekken.
 Het Hemelsch woord, die zuiv're bron,
 Zal zonder vleyen al uw vlekken
 U klaar vertoonen, als een Zon.
 Die kennis moet voor alle dingen
 Zyn 't wit van uw bespiegelingen.

VI. ZINNEBEELD.

De eene mensch (zeide Solon) is een Spiegel van den anderen. Dus kunnen wy ook zeggen, dat alle Zinnebeelden, als Spiegels te agten zyn, die de deugden voorstellen, om den aanschouwer daar door aan te spooren, gelyk ook de gebreken, om een afschrik van de zelve te geeven. Vind zig dan iemand met gebreken besmet, of is hy geneigd tot Deugd, zoo bespiegelt hy aan 't een en 't ander zig zelven; en leert de ondeugd, die hy verborgen draagt, ziende hoe wanstaltig die in anderen is, verfoeijen. Of wordt hy inwendige aanrizzelingen tot Deugd gewaar, de bespiegelingen van anderen, die het Deugdenfpoor betreden, zullen hem met kragt aanspooren, om de zelve naar te volgen, en de Deugd om haare eigen schoonheid te beminnen.

Hoe, meent gy dat het schande is, (zeft Apulejus) geduurig in den Spiegel te zien? Heeft de wyze man Socrates zyne leerlingen niet geraaden, dat ze zig dikmaals zouden spiegelen? op dat, die onder hen behagen in zyn gelaat bad, alle zorgen mochte aanwenden, om zyne schoonheid door geen quade zeden te bevlecken; en die zig luttel schoon bevond, trachten mogte zyne wanschapenheid met het sieraad der Deugden te bekleeden? Dat ook Seneca met deze fraaije redenvoeringe te kennen geeft: De Spiegels zyn uitgevonden, op dat de mensch zig zelven zou kennen. Veele dingen zyn hier uit voortgevloeid: voor eerst de kennisse van zig zelf, en dan ook raad voor cenige dingen. Iemand die schoon is, leert hier uit alle schandelykheid, als een vloek, myden; die leelyk is, door deugden te voltooijen, al wat aan de gestalte

stalte des lichaams mag ontbreken. Waarom ook Dio-
genes, als hy eenen schoonen Jongeling zag, die zig
tot de oeffeninge der wysheid wilde begeeven, tot
hem zeide: *Gy doet zeer wel, dat gy de Deugd, met de
schoonheid van uw lichaam wilt paaren.*

Thales, d'oudste der berugte Grieksche wyzen, ge-
vraagd, welk het zwaarste om te doen was in de wae-
reld, gaf tot antwoord: *zig zelven te kennen.* Wel-
ke spreuk om haare waarde, en noodwendige betrag-
tinge, naderhand door een gemeen Raadsbesluit, bo-
ven het poortaal van Apolloos Tempel te Delphos is
geplaatst geworden.

Hier op ziet de geestige Fabel, die men by Fedrus
vindt, waar van wy de vertaaling, zoo als die door
den Heere David van Hoogstraten gesteld is, hier by
voegen. Dus spreekt de Dichter:

Indien gy de vermaning wilt verstaan,

Die ik u geef, merk meenigmaal u aan.

Twee kinderen had een man door huwelykszegen

En huisgeluk by zyne vrouw gekreegen:

Een dochter, heel van aanzicht onbesueën,

En eenen zoon, volmaakt van top tot teen.

Dees kykende in den spiegel, onder 't spelen,

Op 's moeders stoel, geraakten aan 't krakkeelen.

De jongen stoft verwaand op zyn gelaat

En schoonheid. Zy dit hoorende, wordt quaat,

En kan den roem haars broeders niet verdragen,

Als deed hy 't om zyn zuster te mishagen.

Zoo vat zy 't op. Des loopt zy droef te moe

En vol van spyt naar haaren vader toe,

En vuldt wel bits, met klagt, op klagt zyn ooren,

Dat hy, daar hy een jongen was geboren,

Zich moeide met haar goed. De vader toen

Omhelstze beide, en geeft hun zoen op zoen,

Verdeelende zyn liefde: en stilt het klagen,
 En zegt in 't eind: 'k wil dat gy alle dagen
 Den Spiegel zult gebruiken onbelet.
 Gy, op dat gy uw schoonheid niet besmet
 Door ondeugd: Gy, opdat gy moogt verdooven
 Uw leelykheid door zeden waard te looven.

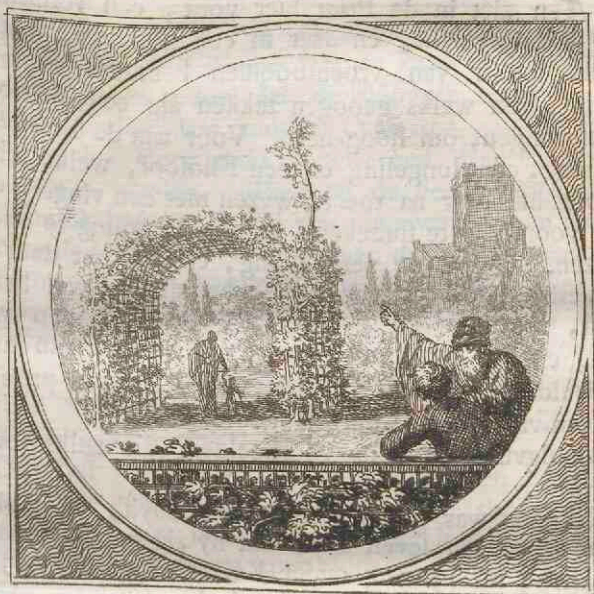
Het geen wy uit Seneka en Apulejus, tot deze stof-
 fe dienende, hier boven hebben bygebracht, is reeds
 door den gemelden Heere aangeteekend, tot verlig-
 ting der aangehaalde Fabel.

Wy voegen 'er by, dat Sokrates zyne leerlingen van
 zelf riedt, dat ze zich meenigmaal Spiegelen zouden:
 opdat aldus de geen, die behagen in zyne schoonheid
 hadt, goede zorg mogt draagen, dat hy dezelve
 niet quame te onteeren, door quaaide zeden: en opdat
 aan de andere zyde iemand, die geen genoegen in
 zyn gelaat hadt, zyn best mogt doen, om zyne leelyk-
 heid, met prysfelyke deugden, te bedekken. Plutar-
 chus in zyne Huwlykslessen, bestemd't dit met deze
 woorden:

*De les van Sokrates is, dat de Jongelingen, zoo ze in
 den Spiegel zien, dat ze niet fraai en zyn, het gebrek der
 schoonheid moeten verbeteren, door goede zeden: en dat
 die zich schoon bevinden, goede zorg moeten draa-
 gen, dat ze hunne schoonheid, door geene boosheid van
 zeden, besmetten.*

TUINGEZICHT.

Deugdzaam door dwang.

Het weeldrig boompjen, uit den band
 Des Hoveniers met kracht gesprongen,
 Verbeeldt ons, hoe een laage stand
 De boosheid der ondankb're tongen
 Beteugelt, die met geld en goed
 Voorzien, op regt, nog reeden passen,
 Maar trots en waanziek van gemoed,
 Elk schynen boven 't hoofd gewassen.
 O kleinheid, gy begrypt een schaar
 Van deugd, alom te schaars gevat.

VII. ZINNEBEELD.

Men ziet in de Print hier voor, een vermakelyk tuingezicht, en daar in een gaandery, met levend groen van vruchtboomen bemuurd en overwelfd, van welks gebogen takken zig een, den band ontsprongen, om hoog heft. Voor aan de Baluster of leening, een Jongeling en een Filosoof, welke schynt (door het daar na toe te wyzen met den vinger) over dat voorwerp te spreken, en den Jongeling te onderwyzen. Dit is de verbeelding, en dus het doel van 't verbeelde: dat der menschen driften wel betuigd, maar zelden geheel verwonnen kunnen worden, en dat zoo haast dezelve, den band van tucht ontweldigt, den breidel los vinden, straks proeven geeven van haaren weerbarstigen aart.

Menigvuldig zyn de voorbeelden, die zulks bevestigen.

Tiberius was gebuigzaam, toegeeflyk, en schikte zyne wyze van leven zoo, dat hy zig bemind maakte by allen, als hy nog onder Keizer Augustus stondt, en Germanicus en Drusus nog in leven waren. Heel anders toen hy Seiaan beminde, als toen hy hem vreesde.

Nero werdt in zyne Jeugd geprezen: maar zoo haast als hy de tucht van zyn leermeester Seneca ontwassen was, brak hy los tot alle ontucht, en gaf openbaare blyken van zynen wreeden en boozen aart.

Met waarheid heeft dan Seneca gezegt: *Zoo wel de gebreken des lichaams, als des gemoeds, kunnen wel door de reden verzacht, maar niet geheel verwonnen worden,*

't Gaat

't Gaat hier mede als met den Aap in de Fabel. Deze hoe vast gewend op allerhande Konsten te doen, en zynen meester daar in te gehoorzaamen, deed zyn' aart haast blyken, wanneer hem eenige nooten wierden toegeworpen, waar naar hy zoo gretig liep, dat hy zyn heele konstrol vergat te speelen. Of als met de kat van den Monnik, die gewend was, als hy by avond zyn Getyden las, de kaars in haare pootten te houden: zoo dat de Monnik roemde, dat hy dit huisdier daar zoodanig vast toe gewend hadde, dat het door geen voorwerpen daar van afgelokt konde worden. Want op de eerste proef werd de Monnik bespot; dewyl zyn tegenwedder een levendige muis in zyn mouw had, aan een touwtje vast gebonden, dat hy 't elkens voor aan haalde, tot dat de kat de wemeling daar van in 't oog kreeg. Hy dit ziende, liet zig de muis ontslippen, waar door de kat in alleryl naar dezelve toefnelde, en bewys deed, dat de Natuurdrift bovendreef, zoo haast de gelegenheid haar gunstig was.

Ons lust hier weder aan te hechten een Fabel uit den sierlyk vertaalden Fedrus, dewylze tot ons oogmerk dient. Zy betreft de Vos en Jupiter, den oppersten der Goden, en luidt aldus:

Hoe hoog Fortuin u zoekt in top te trekken,
Zy kan geenszins uw quaê natuur bedekken.

Wanneer de God, de Dondergod Jupyn,
De Vos weleer herschiep in menschenfchyn,
En gy aldus vereerd met zyne minne,
Zat op den troon, als eene Koninginne,
Gebeurde het datze een' Schalbyter zag,
Uit zynen hoek gekropen voor den dag,
Zy datelyk naar dezen buit aan 't springen.
Dat ziet elk aan. Geen God kan zich bedwingen

Van

Van lachen: maar de Vader wordt beschaamd,
 Om zulk een werk, dat haar geenzins betaamd.
 Hy dryft haar van zich weg, verstoord van zinnen,
 En weigert haar naar dezen te beminnen,
 En dryft haar toe in 't end: Leef gy voortaan
 Op uw manier, gelyk gy zult verstaan.
 Gy hebt geen gunst verdiend, maar ongenade,
 Dewyl myn gunst aan u niet komt te stade.

De Heer Hoogstraten, in zyne uitlegginge van deze Fabel, brengt een exempel by, uit de schoone Fabelen van Camerarius.

Een Jongeling maakte veel werk van een Kat; zoo verre, dat hy door bidden van Venus verkreeg, datze haar in eene Maagd herschiep, en hy hier op met haar in huwelyk tradt. Venus vereerde de Bruiloft met haare tegenwoordigheid. De Godin willende een proef neemen, of ze ook met haare oude gedaante haare natuur hadde uitgetrokken, liet schielyk een muis springen. De bruid dit diertje ziende over den vloer loopen, zoo als ze kostelyk opgerooid in het midden der maagden zat, die de bruiloftsfeest bywoonden, werdt hier op ontroerd, doch hield zich echter in, en bleef zitten. Venus dit ziende, liet 'er nog een loopen. Toen was haar niet langer mogelyk zich te bedwingen. Zy sprong van daar ze zat op den vloer, en vergeetende watze geworden was, liep de muis achter aan.

Dit wil toonen hoe bezwaarlyk iemands oude natuur veranderd word. Het oude spreekwoord is waarachtig: Een Aap blyft altyd een Aap, al draagt hy eenen purperen rok.

VIII.

BASSE NDE HOND.

Een Redenaar spant de kroon.

Nadien de konst ontydig spreken
 Door 't baffen van den hond vertoond,
 En zwygen heeft by 't graf geleecken,
 Daar niet dan lout're stilheid woont,
 Zo mag men hier ter sneede vraagen,
 Op 't voetspoor van een destig man,
 Wie nu den lauwerier zal draagen,
 Die zwygen, of wel spreken kan?
 Voor 't eerste zyn de Grieksche wyzen,
 Maar Christ'nen zullen 't laatste pryzen.

De

VIII. Z I N N E B E E L D.

De oude Grieken hadden tot een spreuk: Zeg iet dat beter is dan zwygen, of houd uw mond toe. Op zyn tyd te zwygen heet wys te zyn, en op zyn tyd te spreken wordt geroemd.

Als de gezanten van Lacedemonien aan den Tyran Lygdamo gezonden, dikwerf verzocht en aangehouden hadden, om hunnen last te openbaaren, en die Prins t'elkens liet zeggen, dat hy niet wel te pas was; vertrokken de gezanten toornig te rug, zeggende: datze niet om met hem te worstelen, maar om met hem te spreken gekomen waren. Dit werd van *de Collibus* in zynen *Harpocrates* ofte *Zwygaart*, tegen gesproken, maar de spraakzaamheid van woorden geroemd.

Van een zelfde begrip vind ik ook Gratiaan daar hy zegt: *Niet te spreken is niet loffelyk; maar wel, duidelyk en klaar te spreken; anders zouden de kinderen der ziele, (dit zyn gedachten, en uitdrukkingen) niet aan den dag kunnen komen. Maar het is met veele luiden, gelyk met eenige potten, die veel in hebben, en weinig uitgeeven. In tegendeel zeggen anderen nog veel meer dan zy weeten. In de voorgaande eeuw, zag men aan 't Hof, dat de Advocaat Generaal Joen Barist de Mesnil, meer zeide dan hy wist, maar dat de Procureur Generaal Gillis Bourdin meer wist, dan hy zeide. Hy maakt wel geen besluit over deze luiden op, maar zegt elders: De Dwaasheid komt altyd in met een open mond, de zotten zyn slout: maar de Wysheid komt in met zeer veele voorboede: baare voorloopers zyn Opmerking en Onderscheiding, die de wacht voor haar houden, ten*
einde

einde zy voortgaa zonder iets te waagen. Men moet voortgaan met getelde schreden, waar men twyffelt of 'er diepten mochten zyn. Zulk spreken word boven het zwygen geroemd.

Hercules heeft grooter zegepraal behaald, door zyne bescheiden welsprekenheid, dan door zyn dapperheid. De blinkende keeten uit zyn mond voortkomende (gelyk hy dus op oude marmere gedenkstukken verbeeld staat) verbeelden de kracht der welsprekenheid, waar door hy de menschen van zyn tyd aan de reden bond, en die hem meerder toejuichens aangebragt hebben, dan de knodsflagen van zyn gevreesde vuist.

Aanmerking over het zwygen en spreken.

In het bedryf van 's waerelds schaaren,
Zyn mond en lippen te bewaaren,
Voor al wat quaad, wat vrugtloos luid,
En zich te houden zonder spreken,
Wanneer het hert met toorn ontfteeken,
De tong ter wraak wordt opgeruid:

Valt ruim zo zwaar voor broffe lippen,
Die licht van 't spoor der deugden slippen,
In onmoet vaardig tot verwyte,
Als met beleid van kunst en zeden,
Een aangenaame en heufche reeden
Te voeren ter bekwamer tyd.

Op de eerste wyze stil te weezen,
Wordt zelf een dwaas, voor wys geprezen,
Van 's wyzen mond, in de and're staat
Te zwygen, toont geen kleine kennis
En deugd, die de algemeene schennis
Van haat en laster tegengaat.

Zo nut, zo heilzaam is het zwygen,
 Als 't quaalyk spreekken felle krygen,
 Vol druk en jammer, heeft gebaard,
 En door ontelb're snoode vonden,
 Meer zielen heeft verdoemd, verflonden,
 Dan ooit gesneuveld zyn door 't zwaard.

Nogtans men zwyge de gebreken.
 De gave en kunst van wel te spreekken,
 Is 't puiksieraad aan 's menschen kroon.
 Breng vry, om voor 't gezicht te praalen,
 Veel gouden ooft in zilverre schaalen,
 Een woord ter sneede is eens zo schoon.

Dit blykt ons klaar in Paulus preeken,
 Die steenen herten wist te breeken,
 Met zynen welbespraakten mond,
 Die wonderbaar in zyne reden,
 Zich droeg naar 's tyds gelegenheden,
 Tot glorie van het heilverbond.

Zo komt hy, die, door 's Hemels zegen,
 In zyne woorden aller wegen
 Zich voor te struikelen behoedr,
 Den hoogsten top van Godsvrucht nader,
 En wordt voor eenen man en Vader
 In Christus school gekend, gegroet.

Dus schynt my dit verroog te ontvouwen,
 Hoe 't stille zwygen is te houwen
 Voor minder moeite en lager gunst,
 Terwyl om eenen schat van zaaken,
 Wanneer het past, bekend te maaken,
 Vereist wordt grooter geest en kunst.

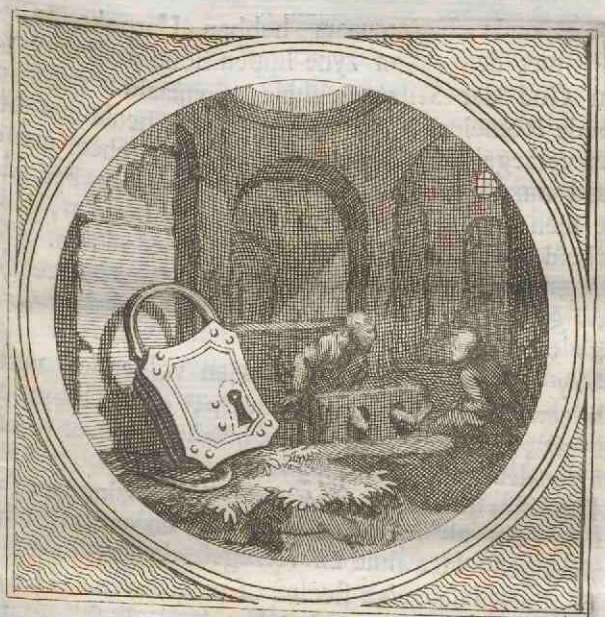
G. BRIT.

'T SLOT.

IX.

'T S L O T.

't Is Noodzakelyk.

Elk een waardeert het nut gebruik
 Van 't Slot, om de ontrouw te betoomen,
 Dus raakt geen dief in huis ter sluik,
 Nog kan zyn kerker ooit ontkomen.
 Maar 's Hemels zorg, om 's menschen tong,
 Meest al te los, te lang geschooten,
 Te hoeden voor een buitensprong,
 Heeft haar beklemd met dubbele slooten.
 Met wysheid voor zyn mond een Slot
 Te hangen, is een gaaf van God,

C

De

IX. Z I N N E B E E L D.

De oude Egiptenaars hebben Harpokrates, die met den vinger zyne lippen houd gesloten, voor den God der Stilzwygenheid afgemaald: gelyk ook d'oude Romeinen, Angerona, welker beeld den mond was verzegeld of toegebonden, voorts geheel met een kleed omzwagteld; waar mede zy wilden beduiden, dat men alle geheimen moest bedekt houden, inzonderheid den mond als met een zegel toedrukken. *Want van geen ding dat by u verborgen is, (was hun zeggen) kunt gy zoo gerust zyn, als dat gy zelf de bewaarder daar van blyft.*

Wy dit loflyk spoor der ouden volgende, vertoonen een Beugelslot ten voorwerp, om het byzonder gebruik, en bewerkingen die het heeft, over te brengen tot der menschen bedryven.

Het Slot is een sluiting voor den onzinnigen, op dat hy niet uitbreeke en zig zelven en anderen schade aanbrengt. Het sluit en verzegelt de goederen, dat geen dieven de zelve steelen of wegrooven. Het verzegelt en bewaart de geheimpanen, de spil waar op het geheele welwezen van Staat, Koopmanschap, en het burgerlyk bedryf draait, enz. en strekt dus ten Zinnebeeld hoe een gesloten mond, de dieven, of roovers, en verklikkers van onze voorneemens en toelag binnensluit, op dat zy niet uitbreeken, en schade aanbrengen.

Wy zullen in het voorbeeld van Leëne zien, wat lof de stilzwygendheid by d'ouden verdient heeft. ^t Lust ons voor af sommige Spreuken en Voorbeelden van geagte mannen op 't tapyt te brengen, die ten
baak

baak kunnen strekken, zoo om zig zelveu te hoeden voor 't stranden, als om de veiligste streek te houden by allerhande voorvallen.

Doorgaans vinden wy, de Filosoofische Schriften doorbladerende, met grooter lof van een zwygenden mond, als van een welbespraakte tong spreken. Waarom ook de Grieken tot een spreekwys hadden: *Zeg iet dat beter is dan zwygen, of hou uw mond toe.* En wat was de reden, dat de oude Wysgeren in 't algemeen het zwygen van zoo groote nuttigheid oordeelden te wezen? Ja dat Xenocrates op een gastmaal, daar de rest der genoode gasten veel snaps hadden, alleen stil zweeg; als dat hy door bevindinge geleerd had, *dat door yver veel woordente spreken, dikwils voor den dag gebragt wordt, 't geen nutter gezweegen waar, en dat veele dingen lachende worden gezegt, die namaaks schreijende beklagd worden?* Dus als hem gevraagd wierd, waarom hy onder de genooden alleen zweeg, gaf hy tot antwoord: *My is nooit berouwd dat ik heb gezweegen: maar dikwils dat ik heb gesproken.* Waarom ook Pindarus, als hy Epaminondas wilde pryzen, zeide: *Dat hy niemand ooit gevonden had die meerder wist, en weiniger sprak.* Egter is de stilzwygenheid by de ouden zo niet geroemd, of zy hebben ook nog stoffe, tot lof van die deestig, en ter regter tyd wisten te spreken, overgehouden. Waarom ook Theophrastus van Eresus (een Zeeftadt op het Eiland Lesbos) als hy over zekere maaltijd zekeren Jongeling zag stil zitten, tot hem zeide: *Indien gy stilzwygt, om dat gy onweetend zyt, zoo doet gy wysselyk; maar indien gy verstand hebt, zoo doet gy dwaaslyk dat gy stille zwygt.* Zigt onthouden van spreken, is het zegel van bekwaamheid; want veel spreken verzwakt het verstand, en doet de gedachten in de lucht verdwynen; doch men moet op zyn beurt zomwyl een weinig zeggen, om niet altyd een bloote hoorder van een's anders reden te wezen: en dan noch

moet men spreken als de gemeenen, maar denken als de wyzen. Zulks wil het Beugelslot in de Print ook aanduiden, en te verstaan geeven, hoe men den mond moet gesloten houden, tot dat de noodwendigheid gebied den zelven te openen, door den sleutel van den eigen en regten bestierder, dat is, de Rede, waar aan de wyze Schepper het bestier van alle des menschen inwendige en uitwendige bedryven heeft overgegeeven. En dus wordt een voorzigtige tong, en bespraakte mond, door de reden geopend, van een goed gebruik gehouden, en te recht geprezen. Daar en tegen staat een woord, onbezonnen gesproken, bloot voor de berisping, en doet den Spreker van schaamte blozen.

Zeker Bisschop, als hy den Keizer Ferdinand Latyn hoorde spreken, zeide ongevergd, *ô Keizer, dit is niet al te wel volgens de Grammatica, of Spraak-konst.* Waar op de Keizer hem met een lachenden mond antwoordde: *en deze uwe berisping is niet al te wel naar de Etica, dat is wellevenskonst, uitgesproken.* De Bisschop heeft ligt de spreuk: *Voorbarigheid in 't spreken is zelden goed, inzonderheid aan de Hoven,* niet gekent, en Asinius Gallus daar niet op gedacht; want dan zoude hy (als Tiberius veinzende voor den Raad sprak: *Dat by alleen te zwak om den last van 't gemeenebest te draagen, dat deel dat hem aanbevolen wierd, op zig zoude neemen,*) geenzins geantwoord hebben: *Ik vraag, ô Cezar, wat deel van 't gemeenebest gy bestieren wilt.* Welk onvoorzigtig en onbedacht antwoord hem daar na de Dood aangebragt heeft.

STUDENTEKAMER.

Een voor allen te achten.

Wie zich met yver vindt ontfteeken,
 Om een voortreffelyken fchat
 Van letterkennis aan te kweeken,
 Die 't hart verfterke op 's levens pad,
 Doorlees, geleerde, en wyze blaaren,
 Met aandagt en geflagen vlyt;
 Dus kan hy wysheids vrucht vergaaren,
 Die nooit verandert, door den tyd.
 Zo leerd men zich van 't aards ontwarren.
 Zo flygt men boven al de ftarren.

X. ZINNEBEELD.

Het tafereel, hier voor geplaatst, vertoont een man, die in zyn boekkamer zittende te schryven, t'elkens zyn oog op het uurglas slaat: strekkende dit ten Zinnebeeld van zulke menschen, welke hunnen tyd naauw in acht neemen, om dien wel en tot nut te besteeden. 't Lust ons, inzonderheid de jeugd, door voorbeelden en fraaije spreuken hier toe aan te spoorren.

De Reden is de grootste Schuldeiffcher van den mensch, en hy zal nooit grooter rekening hebben te verantwoorden, dan tydverzuim; want terwyl de vluchtige tydftippen onherroepelyk te post voortgaan, zonder dat men dezelve in haar vlucht kan weerhouden, en wy in dien tyd nog deugd, of Geleertheid hebben opgeleid, zoo zal het laatste zandje ons het verwyrt daar van doen.

Drie dingen (zegt de wyze Chilo) zyn 'er in de wereld die bezwaarlyk om te doen zyn: Geheime dingen te verzwigen, ongelyk te verdraagen, en den ledigen tyd wel te besteeden. Egter zyn 'er beruchte voorbeelden van zulken, die van het eene en het andere loffelyke bewyzen gegeven hebben. In opzigt van het laatste, dat hier ter snee dient, hoort men Scipio den Afrikaner van zich zelve geruigen: Ik ben nooit minder ledig, dan wanneer ik ledig ben. 't Is de vadzige traagheid, die de nutte bezigheden doet verschuiven, van den eenen morgen tot den anderen. In tegendeel pryst Gratiaan zulken, waar van men zeggen kan: Hy heeft veel gedaan, die niets heeft nagelaaten om 't morgen te doen. Edelmoedige zielen (zegt de geleerde Balth. Schuppius)

oordeelen, dat men met de uiterste pogingen moet vermyden het leeven in leedigheid door te brengen.

't Geen my meest verdriet (zegt Seneca) is, dat sommigen het grootste deel van hunnen leevenstyd in onnutte bezigheden verkwisten.

De spreuken der ouden komen alle te gelyk uit op het zeggen van Theophrastus van Eresus, dien wy zoo even genoemd hebben, *Van alles dat verkwist wordt, is de tyd het kostelykste*, waar uit dat vaarsje zyne herkomst heeft, 't geen wy hier onderstellen:

Laat het kostelykst van al
U niet roekeloos ontslippen;
Dat 's de Tyd, die snel gaat glippen,
En nooit wederkeeren zal
Ach! hoe weinig is 't getal
Dat zyn uren meet by slippen!

Eer wy dit Hoofstuk eindigen, lust ons by toepassing hier by te voegen, het geen de geleerde Josef Hall, Bisschop van Exceter en Norwich, heeft uitgebragt in zyne Gedichten, die ons in rym zyn medegedeeld, door F. van Hoogstraten, Vader van Dr. David van Hoogstraten, die ons door zyne letterlekernyen zoo menigmaal onderhoudt. In die vaarzen wordt de traagheid en vadzigheid, dus ten toon gesteld:

Een mensch van leegen luijen aart,
En kwistig met den schoonen tyd,
Sleept doorgaans eenen langen staart
Van togten meê; de wellust ryd
Hem daaglyks door de luije leên,
Een plaag aan ledigen gemeen.

Hy volgt met eenen dartlen moed
 Zyn zondige begeerten na.
 Maar daar hy wentelt in dat zoet,
 Verrast de dood hem vroeg of spa,
 En sleept hem naar de duisternis,
 Waar uit geen wederkeeren is.

Daar onderwyl een arbeidzaam
 En vierig Christen, die zyn werk
 Behartigt, en zyn winkelkraam
 Vol yvers wisselt in een Kerk,
 Nooit door zyn werk verloren gaat,
 Maar vast op zyne beenen staat:

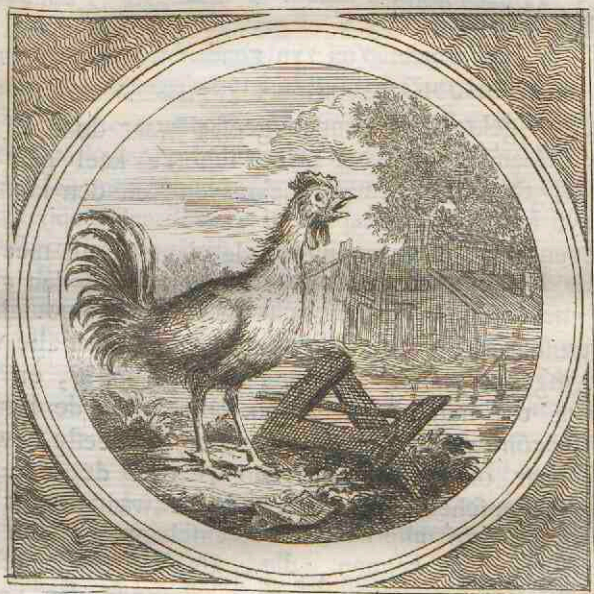
En van geen kwaden togt getergd,
 Den honing van gewissen troost
 Voor een' bedompten winter bergt.
 Zyn deugd blinkt als de zon in 't Oost.
 Hy past op waare lekkerny,
 Gelyk een wyze honigby.

Welzalig hy, die niet alleen
 Den voortgang van zyn arbeid ziet
 Door 's Hemels gunst, maar die met een
 't Geluk heeft, dat hy dien geniet;
 Dog 'k zegge, daar ik my al stil
 Bedenke, 't gaa zoo als het wil;

Dit houde ik zeker en gewis,
 Indien niet d'arbeid dien wy doen,
 Het goed, zoo als ons wenschen is,
 Bereikt, hy zal nogtans verhoen
 Het kwaad, dat ieder naar zyn magt
 Te myden en te vlieden tracht,

DE HAAN.

Onweetende wekt hy.

De wakk're Haan, die 't morgenlicht
 Verkondigt met luitruchtig kraayen,
 Beschaaamt de traagheid, die haar plicht
 Verzuimt, en zorgloos zich laat paayen
 Van 't zagte dons waar op ze leid,
 En 's levens oogwit zoekt te ontduiken.
 Dat eist, met ernst, met wakkerheid,
 Den kostelyken ryd gebruiken.
 Meest word de Jonkheid van den Haan,
 Gemoedigt op de letterbaan.

XI. ZINNEBEELD.

De Haan is een Zinnebeeld van wakkerheid, en yver; waarom hy ook nooit door den vadzigen slaap zig, in zynen gewoonen tyd van wakker worden vergift: 't geen hy al vroeg, eer de blozende Morgenfond

Treed prachtig op zyn gouden wagen,
Om 't oog der waereld te behagen,

met zyn gekraay te kennen geeft; waar door hy andere Haanen zoo veer zyne schorre keel gehoord wordt, tot een algemeen nakraayen, en den lantman tot zyn beroep wekt.

Even gelyk de morgenfond de planten, als met een nieuw leeven herschept, zoo maakt zy ook den geest der menschen in hunne lichaamen van vermoeidheid uitgerust, en de zintuigen door den slaap van alle vermoeyingen ontheft, wakker, vrolyk, lustig, en bekwaam tot hunne oeffeningen. Ja gelyk de Lente-morgenzon wel 't aangenaamste, en de meeste bewerking daar omtrent heeft; zoo is ook de lentezon van 's menschen leeven wel de bekwaamste tot de oeffeninge van allerhande weetenschappen; aan de uitwerkzelen te kennen, die, als het roode teken aan d'Oostermorgenkim, eenen schoonen dag voorstellen.

Voorbeelden van zulken, die in hunne lentejeugd teekenen van hun vernuft deeden zien, en tot meerder Jaaren gekoomen, de waereld met den glans hunner geleerdheid hebben verlicht, zouden wy by menigten, (de Jeugd ten spoor) kunnen aantoonen.

J. v. Vondel, gaf al vroeg zyn *vernieuwden Gulden Winkel*, de *Warande der Dieren*, en andere teekenen van zyn ryzende zon in 't licht, en rees naderhand tot zulk een hoogte op, dat hy de Prins der Nederduitsche Dichteren genoemd werdt.

Van

Van Hugo de Groot getuigt Brandt, dat hy vroeg zoo ver in de Latynsche taal gevorderd was, dat hy met zyn twaalfde jaar, op de hooge ſchoole te Leiden, gebracht wierd, daar hy in drie jaaren arbeids, alles daar hy zig toe gefchikt hadde, als Regtgeleerdheid, Godsgeleerdheid, Wiskonſt en Hemelloopkunde, afgedaan hebbende, nog naaplyks vyftien jaren oud zynde, zig in 't gevolg van den Heer Johan van Oldenbarnevelt, in Gezantschap aan den Koning van Vrankryk, Henrik den Grooten, vertrekkende, begeeven heeft. Aldaar den tytel van Regtsgeleerden verkreegen hebbende, werd hy van den Koning niet alleen met een gouden Keeten, maar ook om zyn uitſtekende geleerdheid, in die jaaren, met 's Konings afbeeldzel beſchonken.

P. Rabus, en zyn Konſtgenoot de Heer D. van Hoogſtraten, die de Latynsche taalgeleerdheid hielpen opbouwen, inzonderheid de laatſtgemelde, die daar in voor een puikdichter, en te gelyk voor een groot verbeeteraar der Nederduiſche taal bekend is, hebben al vroeg een mengelwerkje van hun vernuft ter drukpers gegeven; 't geen het keurig oog van den grooten J. Antonides zoo behaagde, dat hy het ook met dit volgende Lofdicht vereerde:

De teed're Jeugd ſlaat nu aan mannewerk de hand:
 En 't heeft zyn voeglykheid, en ſtaat op zyne beenen.
 Schenkt dan de Hemel nu dus vroeger het verſtand?
 Of is Parnas zoo ſteil niet als wy meenen?
 Gelooft dat vry: maar houd van klimmen nimmer op.
 Al ſchynt de toegang ligt; de ſteilte is by den top.

Gerard Brandt, de Hiftorieschryver, werd mede in de lente van zyne jeugd door zyn vleiende Zanggodin het Dichtvuur in den boezem geſtoken. Dit is te zien in het pleit tegen de uitgave van den *Veinzenden Torquaat*: waar in hy dus zegt: *Zoo dit ongedrukt bleef, my zou geen ondienſt geſchieden. Dit zyn Gedichte Uitkomſten, aan malkanderen gevoegd in een ouderdom, dien myn eerſte*

eerste Mecenas Barleus, kindsheid noemde, enz. Gemelde Heer Barleus beschoonk dat Treurspel met dit volgende Vaars:

't Was eertyds mannenwerk; nu komt de teere jeugd,
En davert op 't Tooneel, en tart de gryze haren
In Treurspel uitgetreurd, ja de onbesneede jaaren
Verzetten tyd en kunst; de Wysheid gansch verheugd
En weet niet, of zy is geleerd en aangeboren.

En lager:

Dus veinst de jonge Brandt, en doet ons al verwond'ren
Dat jonkheid veinzen kan; hy bergt noch grooter licht,
En als Torquatus veinst, zoo veinst ook zyn gedicht.
't Is weêrlicht tot een proef. Daar na zoo zal hy dond'ren.

Hier mede zal ik afbreeken, en sluiten den Inhoud van het Tafereel voorts in 't volgende Gedicht.

De wakk're Haan, die elk wekt tot zyn plicht,
Vervolykt zig zoo haast hy 't morgenlicht
In 't Oost' ziet booren

Door 't nachtzwerk, als een beste Diamant
Die zynen glans verspreidt aan allen kant,
En laat zich hooren.

Kom leer, en spoor, op 't voorbeeld van den Haan
U zelve, en ook and're om op te staan
In 't morgenkrieken:

Terwyl de Zon uws levens klimt om hoog,
Uw drift, gelyk de pylen uit een boog,
Op snelle wicken

Naar weetenschap, en waarheid kennis draaft,
Eer uw beroep, aan 't waereldlyk verlaaft,
U overrompelt,

En in den vloed van aardsche bezigheid
Gelokt, door winst en blinkend Goud verleid,
Word neêr gedompeld.

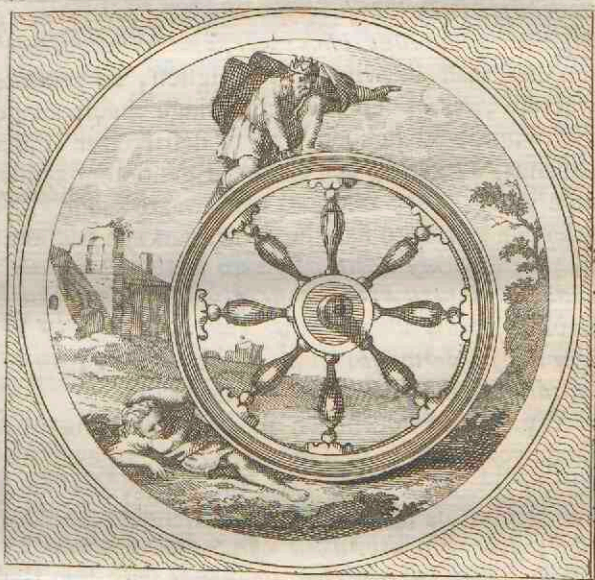
Al wie met ernst, in 't bloeyen van zyn jeugd
En noefte vlyt, de weetenschap en deugd.
Komt na te jaagen:

Verrykt zich met den schat van zyn gewin
En leidt dien op, ten goeden voorraad, in
Zyn oude dagen.

XII.

H E T R A D T.

Gevaarlyke toestand.

Wat zyn tog 's waerelds hooge Staaten?
 Hoe groot en heerlyk uitgekraait,
 Waar op de dwaazen zich verlaaten?
 Een Rat, 't geen stadig rolt en draait.
 Daar iemand glansryk opgezeten,
 Niet zelden, in een oogenblik,
 Van 't waangeluk ligt afgesmeeten,
 Vervuld met droefheid, schande en schrik.
 Dat kunnen Cezars, Dionyzen,
 En duizend Vorsten meer bewyzen,

Dit

XII. ZINNEBEELD.

Dit Zinnebeeld vertoont het los geval, of de gestadige omwentelingen der zaaken, en Staaten dezer waereld, waar van de ouden zeiden: *Daar is geen zekerheid in de menschelyke zaaken; alles is eengeduurige veranderinge onderworpen.* Waarom het bezefsen dier zaak dikwils den magtigsten, en grootsten der waereld, vrees en bekommeringe heeft aangebragt. Een voorbeeld hebben wy aan den Keizer Titus Vespasianus. Dezen op een Gastmaal genoodigt zynde, daar men vrolyk was, ontslipte een zwaare zucht. Van zyn vrienden gevraagd naar de reden van zyn zuchten, zeide hy; *Ik kan my daar niet van onthouden, als ik gedenk, dat myn eere en grootheid hangt aan het believen van het wankelbaar geval; dat myne Staaten zyn als in de macht van scheidsmannen, en als verpand om geld.* Te weeten de Soldaaten.

Wy hebben voorhenen uit de Zedelessen van Seneca aangewezen, hoe de Goederen van 't geval maar geleende goederen zyn, waar uit volgt, dat de genen, die dezelve als hun eigen, en bestendige goederen aanzien, volslagen dwaazen zyn; voor zoo veel zy maar als huurlingen van het los geval (om hun Rol op 's waerelds toneel te speelen) moeten aangezien worden. By voorbeeld: de geen, die dus grootmoedig op 't Toneel treed, met een hooge borst, en het hoofd in den nek, en vermeetelyk zegt:

Ik heersch in Argos, en myn Heerschappy en land
 Strekt van den Hellespont tot over zee. De strand
 Van gansch Jonië is myn grenspaal: Pepols sterven
 Deed my dees groote macht, en Koningryken erven;

is een huurling, die het om een kleine winst doet, en niets eigens daar aan heeft.

Dit

Dit bedacht Zefostris, Koning van Egipten ter regter tyd, en op het punt als hy stond een onuitwisfelyk voorbeeld van grooten hoogmoed de volgende Eeuwen na te laten; want hebbende door zyn heldhaftigheid de nabywoonende Koningen verwonnen, fpende hy vier der zelve in gareelen om den zeegewagen te trekken, en hem als overwinnaar om te voeren. Maar als hy agt nam, dat een der zelve t'elkens agterwaarts naar den omzwaay der raderen omzag, zoo hield hy ftill, en vraagde waarom hy ftraag het oog daar op hadde, en kreeg tot antwoord: *Om dat ik zie, dat zig bet benedenfte der raderen boven, en het bovenfte zig weder naar beneden wend.* Waar door Zefostris, begrip krygende van den aart van 't Geval, zyn hoogmoedig voorneemen ftakte, en de verwonnelingen in vryheid ftelde.

In opzicht van dit gemelde geval, zoude ik de Spreuk van Seneca, *Niemand is ooit by Geval wys geworden*, moeten tegenspreken; ten ware men ftelde, dat een enkel geval d'algemeenheid van die Spreuk niet veranderde.

Nog een voorbeeld het voorige niet ongelyk konnen wy niet voorbyftappen, zonder daar van, om hunne gelyke toefpeling, te melden. Keizer Justinaan in triomf op een pragtigen wagen omgevoerd wordende, werd ook Gelineus, Koning der Wandalen, geketend aan zyn Zegenwagen met Vrouw en kinderen omgeleid. Wat gebeurt 'er? Gelineus begint luidkeels te lachen, waar door veelen meenden, dat hy om die fmaadheid vervoerd werd buiten zyn zinnen. Maar dit bemerkende zeide hy: *Ik moet lachen om de veranderlykheid van 't Geval. eerst was ik een Koning, en nu een Gevangen.*

Wie op 't Geluk van 't los geval
Vertrouwen zet, in 's waerelds dal;
Steunt op een rietftok.

Men

Men maal 't Geval steeds by een Rad,
 Dat buitelende, en slibberglad
 Is, in 't bewegen;
 Het bovenst wentelt van den top:
 En 't laagste palmt weêr boven op,
 Door wisselingen.
 Dien 't opwaart heft word aangebeên.
 Dien 't neerploft, met den voet getreên.
 In deze waereld.
 Dus zal hy, die op Staat, en Eer
 Zyn hoop vest, zig naar wysheyds leer,
 Bedroogen vinden;
 Want 's waerelds goed is enkel wind.
 Maar die de waare Deugd bemint,
 Gaat valt en zeker.

En wilt gy meer Voorbeelden van zulken, die de slagen van het geval met een verstandig oog beschouwd en geduldig verdraagen hebben, lees de nagebleven Schriften van Plutarchus. Deze zullen u leeren, dat men zig tegen het aanstaande kwaad zodanig moet bereiden, dat men 't ondertusschen niet vrees, of 't kwam. En waarlyk men moet zulk eenen gelukkig agten, die door de reden zoo veel kragt verkrygt, dat hy zonder vrees tot het geval kan zeggen:

Gy kunt myn vreugd, myn staat, myn goed
 Berooven: maar myn vast gemoed
 Niet deeren.

't Helpt veel om het gemoed te harden, en te troosten tegen alle ongeval en wederwaardigheden, dat men opmerkt, dat zulks algemeen is. Elk waant dat een ander gelukkiger is dan hy:

Nochtans heeft elk zyn kruis,
 Of in of buitens huis.

Want

Hy die zo uiterlyk gelukkig schynt te wezen,
 Vindt licht zyn kruis in huis, elendig steeds yol vreezen
 Van

Van onlust, knorren, en bedillen, want het wyf
Speelt huisvoogd, en bestiert het alles met gekyf
Tot kat en hond inkluis.

en zy zyn 'er schaars, van welke men zeggen kan:

ô Zaalige Atreus zoon; bevryd van smart en druk:
Voorzien van geld en goed; een liev'ling van 't Geluk!

Twee dingen had ik noch aan te toonen (laat het u niet verdrieten, Lezer, dat ik hier langwylig ben, de zaak vereist het) naamelyk, hoe veelen het Geval met een standvastig gemoed hebben tegengegaan, afge- wacht, en uitgetart: en hoe wy het zelve moeten aanzien, en als Christenen beschouwen.

Seneca pryzende de grootmoedigheid van Q. Sex- tius, zegt, dat hy zelf het geval uittartte, zeggen- de, *ô Geval! waarom laat gy af? tree aan, gy ziet my bereid. Myn gemoed is gesteld, als dat van die genen, die gelegenheid zoeken, om hunne dapperheid te beproeven, plat uit durven zeggen:*

'k Wensch dat een Bosz wyn, woest, schuimbekkende, vervoerd
Door dolle drift, dit vee quam schielyk aan te randen:

Of dat een roffe Leeuw des prooy, al lang beloerd;

Dorst onderneemen, met zyn fellen klauw en tanden,

Op roof en buit gespiest, verwoed te vallen aan.

Eindelyk, wat wy van de veranderlykheid van 't Ge- val als Christenen besluiten, leert ons J. de Bruin in zyn *Wetsteen der Vernuft*, op p. 116. daar hy zegt: *Zoo de menschen volslagen, alle de verscheiden voorkomingen van zaaken konden voorweeten, men zou geen geval in de dingen bespeuren; overzulks is het geval in het gebrekkelyk begrip der zaaken, naar niet in de dingen zelfs; want daar omtrent heeft het een noodzakelyk gevolg.*

Het Geval is dan anders niet; als dat 'er door 't zaamenloopen van verscheide oorzaaken, dingen gebeuren, tegen het begrip en verwachten der menschen. *Ignoratio rerum & causarum Fortunæ nomen invenit*, zegt Cicero: dat is: Neem d'onweetenheid der menschen weg, 't Geval zal overal uitgebannen wezen. Dit spoor volgende, hebben veele geachte mannen de zoogenaamde uitwerkingen van het geval ontkend: waarom ook Joh. Kalvyn zegt: *Natuur is Gods orde, en 't Geval Gods verborgen wil.*

Daar het dan dus mee gelegen is, valt 'er niet anders te doen, dan, het zy in voorspoed, 't zy in tegenspoed, zyn lot geduldig te dragen, en met den staat, waar in men zig bevindt, vergenoegd te wezen.

Den grooten Apostel Paulus (schoon ons voorneemen niet is, voorbeelden uit de heilige Bladeren op onze voorwerpen toe te passen) konden wy niet voor by slappen, zonder aan hem hier by te gedenken. Deze zegt, tot een voorbeeld, hoe alle Christenen behoorden te wezen: *Ik heb geleerd, en wat? in 't geen ik ben, vergenoegd te zyn.* Philip. 4: vs. 11. Dus wordt ook van verscheiden Heidenen getuigd: *dat zy geleerd hebben in den loop des noodlots, boedanig die ook was, vernoegd te wezen.* Dionyzius de Jonge; als hy uit zyn ryk verstootten zynde, gevraagd wierdt: *wat nut bem de Filosofie gaf?* zeide hy tot antwoord: *Dat ik deze verandering met geduld opneemen kan.*

DE FORTUIN.

't Bestaat slechts in den naam.

In 't Heidendom bestond men 't blind Geval
 Dat naar den streek der winden hier in 't midden,
 Een wimpel zwaait op eenen ronden bal,
 Als een Godin, om heil en hulp te bidden.
 Vergeefs; terwijl het albespieglend oog
 Des Hoogsten 't lot van alle menschen regelt,
 Die de een verdrukt, en de and'ren heft om hoog;
 Hun voorspoed zendt, of hunnen ramp verzegelt;
 Naar 't raadbesluit van zyn alwyzten wil.
 Men prys zyn naam; en zwyg ootmoedig stil.

XIII. ZINNEBEELD.

Voorheenen hebben wy breedweidig van het Geval, en deszelfs uitwerkingen gehandeld, als mede wat men volgens de Rede daar van heeft te besluiten. Dit niet tegenstaande, heeft het ons gelust hetzelfde andermaal, en met zyn ouden Afgodischen naam ten toneel te voeren, om het algemeen bedryf, aan hetzelfde door het verblinde Heidendom toegeschreven, namelyk, voor en tegenspoed bewerkende te bespiegelen, om te weeten hoe ons zelve daar in te gedragen; als mede om de rede na te vorschen, waarom het geblind wierd afgeschilderd, waar op ons Zinnebeeld inzonderheid doelt, daar twee menschenbeelden, het een van iemand, die vergeefs de Fortuin in ongeduld nadraaft, en 't ander iemand, die de Fortuin blindeling van zelf in den mond loopt, staan afgeschilderd.

Meerendeels komen alle d'afbeeldzels, die men van de Fortuin ziet, op een uit, behalven dat deze en geene, wat in de byvoegzelen verschillen, gelyk ik ook in myn Boek, met Zinnebeelden haar den Overvloeds hoorn, en een Roeispaan, of roer van een Schip heb toegevoegd; waar op de Dichter Jakob Zeeus zinspeelt, als hy zegt:

Het roer bekneld door haare vingers,
 Gesteld op 't Rond,
 Getuigt hoe 's waerelds zaaken svingeren
 Te los van grond.

Voor af had hy haar, naar den ouden zwier, aldus afgeschilderd:

't Geval, dat in verwisselingen
 Nooit is getemd,
 En dat in staatsveranderingen
 Te dartel zwemt,
 En Ryken, Landen, Steden, Volken,
 Door zyne gonst,
 Verheft ten toppunt van de wolken,
 Of neder-bonst;

Gaf eertyds oorzaak van te dwaalen
 Aan 't Heidendom,
 Als d'eene schielyk quam te daalen,
 En d'ander klom;
 Wanneer het eene Godheid stigtte
 Te dom, en laf,
 Die (naar hun meening) 't al verrigtte,
 En nam, en gaf:
 Met vlegten los en ongebonden,
 Het lichaam bloot
 En d'oogen met een doek omwonden,
 Staande op een kloot,

De oogen met een doek omwonden, zegt onze Dichter, dat is geblind, om aan te toonen, dat de Fortuin in hare gunstbewyzen onverschillig is, zonder agt te geeven, wie het verdient of niet verdient, waarom het niet zelden gebeurt, dat zy den behoeftigen voorby snelt, en den rykaard nog met overvloediger schatten opropt, ja zig den vroomen ontrekt, en den goddeloozen toevloeit; den eersten in tegenspoed laat zugten, en den laaften in voorspoed en weelde overvloeeyen. Een steen des aanstoots, die zelf Zalems Harpenaar byna zoude hebben doen struikelen, zoo hy niet door verlichter oogen gezien hadde, dat de voorspoed der Goddeloozen van geenen duur was, en tot hun eindelyk bederf strekte.

Wat staat ons nu te doen en te leeren? het geluk te verachten? neen: als 't ongeluk ons treft, daar in getroost te wezen is Christelyk; maar het geluk te verwaarloozen schandelyk. Dus moet men, als de gelegenheid voordeel aan bied, dezelve niet van de hand wyzen, om niet voor dwaas gaagt te worden. Die geen geld, op een eerlyke wyze, verkregen, wil verzamelen, wil moetwillens arm wezen: maar die het zelve dus verkregen hebbende, zyn nutbaar gebruik daar van neemt, en 't wel besteedt, verdient geprezen te worden. Want niet het geld, maar het misbruik van het zelve moet men verachten. Boven-

dien is het niet alleen geoorloofd, maar ook ieders plicht, als de gelegenheid voordeel aanbied, 't zelve in acht te neemen, agtervolgens den raad van Trogus, by Augustyn Niphus: *Dat men, zoo dra de Fortuin klopt, moet open doen; om datze maar zelden meer als eens in's menschen leven komt, en eens weg gegaan, nooit weder komt.* Dit was het, daar de srydbaar Hanibal zig naderhand over beklagde, namentlyk: *Dat hem de Goden de magt benamen om Rome te winnen, toen by daar begeerte toe had: en dat hem de begeerte begaf, toen by de gelegenheid daar toe in handen kreeg.*

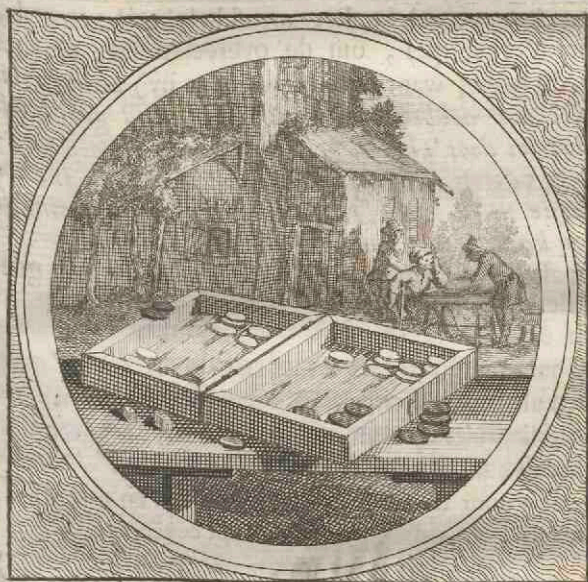
Hier op laat zig ook de Heer D. v. Hoogstraten, in zyne aanmerkingen op Fedrus Fabelen pag. 185. dus hooren: *Hier by komt ook dat geen vlyt, geen deugd, eenig vermogen heeft, zoo lang de gelegenheid, daar 't al van afhangt, ontbreekt: en derhalve wysheid en voorzichtigheid van nooden is, om de rechte gelegenheid te kennen, en zig daar van te bedienen.* Een schoone leerles, dog meest gekend, wanneer het te laat is, om zig daar van te konnen bedienen; wyl wy menschen de dingen meest van agteren beschouwen, of by den uitslag leeren kennen. Wat zal ik hier meer toe zeggen, als dit: Dat niemand t'alleruuren even wys is; en dat de Voorzichtigen zig by wylen zoo lang bedenken, tot dat de Fortuin voor by gerend is. Over welke wyze van doen zy dikwils by zig zelve verwonderd moeten staan, en besluiten met Luc. Rorgans, in zyn Zedelessen uit d'oude verdichtzelen, op pag. 21.

Wie 't lot door voorzorg in zyn loop wil wederstreeven,
 Ploegt met zyn kouter, als Ulysses, 't dorre strandt,
 Of telt de starren, die om hoog haar schynzel geven,
 Of tracht de zeegolf leeg te putten met zyn hand.
 De stormwind, op zyn vlerk geborsten uit zyn boeijen,
 Breekt rotzen, door de hulp van vader Oceaen;
 De bergen schokken van hunn' wortels onder 't loeijen;
 Maar 't Noodlot, 's hemels wil, blyft onbeweegbaar staan.

XIV.

HET VERKEERBORD.

Schaadelyk Huisraad.

Dit Zinnebeeld vertoont; 't geen elk behoort te weeten.
 't Verkeerbord, kroegenspel, dat dronkaarts meest hantee-
 Wanneer ze's avonds laat, hun huisgezin ten spyt, (ren,
 Op koste van hun ziel verkwisten geld en tyd:
 Die alle schaamte, en eer gemaklyk overstappen, (pen,
 Om in dit houten boek, wyl men 't op straat hoort klap-
 Zich te oeffenen om stryft; een dwaaze en ydle vreugd,
 Daar men van alles spreekt, behalven van de deugd,
 En wat de Godsdienst eist, elkanderen te leeren.
 Hoe kan het Christenvolk zo schandelyk verkeerren!

XIV. ZINNEBEELD.

Plutarchus vergelykt het menschelyke leven, by het Verkeerspel, om de overeenkomst, die het daar mede heeft; want *het Geluk* (zegt hy) *hangt even als 't lot der dobbelsteenen van het blind geval af. Doch het lot door 't geval bestierd, met een goed voordeel op te vatten, en te schikken, zoo 't goed is, tot het meeste nut; of zo 't quaad is, daar 't weinigst schaden kan, is het doen der wyzen.*

Toepasselyk vinden wy dan dit zeggen, by den geestigen Terentius:

Het leven van de menschen

Is even als het verkeerspel. Zoo naar uw wenschen

U de teerling niet en dient, en gy dus werpt het geen

U schadelyk is, zoo moet gy het geen de steen

U weigert door de kunst zien te verbeteren en te rechten,

Om te zien, of gy de verwinning kunt bevechten.

Dit is, als men het overbrengt tot het menschelyk leven, het werk van een wys man. *Doch een zot, zegt dezelve Plutarchus, is als een zwak lichaam, dat noch koude nog hitte verdragen kan. Is zyn lot voorspoedig, hy verspilt het; loopt het hem tegen, hy is radeloos in tegenspoed.*

Gelyk de Byen uit wilden Tym goeden honig weten te zuigen, zoo weeten ook de verstandigen uit quade, en verdrietige ongevallen nog eenig nut voor zich en anderen te trekken.

Zeno de Citteiter verstaan hebbende, dat zyn Schip met de gansche ladinge, door een onweder in zee gezonken was, zeide, *o Geval, gy doet wel, dat gy*
my

*my tot het slegte kleet, en tot de oefeninge der wysheid
bereid bebr.*

Gelyk de konst van wel spelen hier in bestaat:
dat de een den anderen een voordeel weet af te
zien; 't geen dan gebeurd, als de een zyn toeleg,
door de wyze van spelen, doet bemerken, daar zyn
party zig dan tegen wapent, en dekt. In welk op-
zicht 't Verkeerbord

Ons hier ten leerzaam voorbeeld strekt,
Hoe wy ons ongeval, verwekt
Door 't wisselvallig lot, met oordeel,
En toezicht, moeten zien t'ontgaan,
En ons bedekken voor het slaan.

Zoo moet men ook de slagen van 't Geval trachten
te voorzien en t'ontwyken. Gebeurt het daar en
tegen, dat men op generhande wyzen dezelve kan ont-
gaan, moet men zig daar tegen wapenen met geduld,
en standvastigheid: doch de minsten zyn, door oefse-
ning van hun verstand, zoo verre tot volmaaktheid ge-
vorderd, dat men van hun zeggen kan:

Geen voorspoed kan hem 't hart verheffen:
Noch ooit verdrukt hem tegenspoed.
Waarom? Hy klimt naar hooger goed,
Daar hem geen aardsch belang kan treffen.

Die de Schriften der Heidenen naauwkeurig inziет,
zal daar in, hoewel zy alle verlichting, die zy hadden,
alleen de Natuur te danken hadden, dikwils spreu-
ken vinden, die eenen behoorlyken aandacht verdienen.
Horatius, een voornaam dichter onder hen, besteldt
ons deze volgende:

Een hart, dat zich heeft naar den eisch bereidt,
Is vol van vrees, wanneer 't Geval het vleidt,
En hoopt, wanneer 't gedrukt wordt door de slagen.
Dus leert het voor- en tegenspoed verdragen.

Een schoone spreuk zeker, welke wel overwogen zynde, ons te binnen brengt, hoe alle ondermaansche dingen, om het woord der Natuurkundigen te gebruiken, wonderlyke wisselingen en veranderingen onderworpen zyn: zoo dat het een vreemdeling in de wereld zyn moest, die hier aan zou bestaan te twyffelen. Maar deze Lierdichter, en zyne tydgenooten begrepen dit voor zoo verre wel, maar stegen niet op langs de trappen der Rede, tot de waare oorzaak dier uitwerkingen, als ze meenden, dat de Fortuin veel zeggens had in die gedurige wisselingen, die de mensche-lyke zaaken telkens een ander aanzicht geeven. Waar uit men gissen kan, dat hier moet gebragt worden, het geen de Redekunstenaars melden van de oorzaaken by toeval. Te weeten, de onkunde der oorzaaken heeft den naam van Fortuin of Geval verzonnen. Want als 'er iet buiten overleg of verwachting voorvalt, draagt dat gemeenlyk den naam van Fortuin. Waarom Juvenalis niet t'onrecht dit volgende, zoo als de Heer Bake het ons uit hem vertolkt heeft, te boek gellagen heeft:

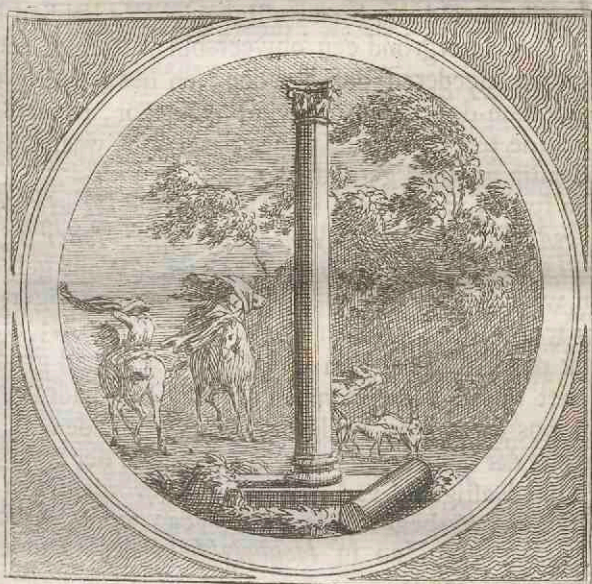
Een Godheid is 'er, die bestiert al ons bestaan,
 Zoo wysheid ons geleid op deeze heldenbaan.
 Maar wy verheffen u, zoo blind als woeste volken,
 Fortuin, tot een Godin, en hooger dan de wolken.

Wy hechten uit al het voorgaande ons besluit dan hier op vast, dat een wys man, gedrukt door de zwaarte van tegenspoedt, hoopt op beter tyden, en eenparig van gemoed, zich troost met dit vooruitzicht: gelyk hy in den bloei zyner zaaken gedachtig is, dat na schoon weder donkere wolken kunnen opkomen.

XV.

DE PYLAAR.

Onverwinnelyk.

Of schoon een storm van tegenspoed,
 Van haat en laster, los gebroken,
 De zachte rust van 't vroom gemoed
 Aan alle kanten komt bestooken,
 't Is vruchteloos; de deugd staat pal,
 En kan door hoop op 't eeuwig leeven,
 Al 's waerelds druk en ongeval
 Mer dapp'ren moed te boven sreeven.
 Gelyk een marmere Pylaar
 Standvastig blyft in al 't gevaar.

De

XV. ZINNEBEELD.

De Pylaar is by d'ouden altyd genomen voor een Zinnebeeld van Standvastigheid. Wy hebben hier by op den agtergrond een onweersbui vertoond, aan de vliegende kleederen der beelden, en het omverhaalen der boomen door den stormwind gezweept, te merken; om dat de tegenheden de waare proef zyn, waaraan een standvastig gemoed getoetst wordt.

De spreuk van Seneca is: *De wyze schikt zig naar den tyd.* En die van den Wysgeer Stilpo: *Ieder is zoo elendig als hy zig zelven acht te zyn.* (Want gelyk 't geen wy begeeren, in onze verbeeldinge waardiger geschat wordt, dan wanneer 't zelve verkreegen is; alzoo is ook de verbeelding van eenig gevreesd quaad grooter dan het quaad zelf;) zyn van byzonderen nadruk, en doen ons zien, hoe veele van d'oude Heidenen, tot schaamte der Christenen, door d'oeffeninge der wysheid, in de standvastigheid van hun gemoed gevorderd zyn geweest. De wysbegeerte (zegt Seneca) wordt verdeeld in *Weetenschap*, en in *Hebbelykheid* des Gemoeds: want die geleerd is, wat men doen en laten moet, is nog niet wys, zoo zyn ziel niet, door 't gene hy geleerd heeft, als berschapen is. En op een andere plaats: *Daar is onderscheid tusschen de Wysheid en de Wysbegeerte: want 't en kan niet zyn, dat het geene begeerd wordt, 't zelve kan zyn dat begeert.* Want gelyk 'er groot onderscheid is tusschen de Gierigheid en het Geld, vermits het eerste begeert, en 't ander begeerd wordt; zoo verscheelt ook de Wysheid, en Wysbegeerte; want de Wysheid is d'uitwerking en 't loon van de Wysbegeerte. En wilt gy van deze uitwer-

kin-

kinge nader berigt wezen, hoor hem daar hy zegt: *Die zyne Hartstogten onder geboorzaamheid gebragt heeft, kan zeggen een groote verwinnings behaald te hebben. Vraagt gy, wat hebt gy verwonnen? niet de Perzen, niet de Mediers, niet de srydbaar volken, aan geene zyde van Dacie: maar wat grooters. Ik heb de Gierigheid, d'Eerzugt, de vreeze des Doods, de verwinnaars der volkeren, verwonnen.*

Men ziet dit zeggen, met de daad van hem bevestigd. Want als de wreedaard Nero hem de dood liet aanzeggen, zoo bereidde hy zig daar toe, met een standvastig gemoed, en zyne huisvrouw Paullina, ongevonnist, met hem; die hy daar om pryst, en aldus toespreekt: *Ik heb de aanlokzelen van 't leven aan u getoond, maar gy wilt liever den lof van de Dood. Ik wil zoodanig een voorbeeld niet benyden; dat de standvastigheid van deze zoo kloekmoedigen uitgang by ons beide gelyk zy, maar meer vermaardheid in uw einde.*

Men moet zig (zegt Plutarchus) tegen een aanstaande quaad zoodanig bereiden, dat men 't ondertuschen niet vreest, als het komt. Hier op komt te pas het beroemde voorbeeld van Anaxagoras. Deze, verstaande dat zyn eenigste Zoon, dien hy hadde, gestorven was, zeide: *Ik wist wel, dat ik hem sterffelyk geteeld had.* En ook dus tot alle ongelukkige Gevalen: *Ik wist wel, dat ik ongeduurzamen en licht verwisselenden Rykdom bezat. Ik wist wel, dat de geene die my in zoodanigen staat gesield hadde, my dien weder konde beneemen.* Dusdanige voorbereidzelen kunnen ons leeren, hoe, wanneer ons iet diergelyks overkomt, ons te gedragen, en niet uit zwakheid, en onbedrevenheid, in de kundigheid der waereldsche zaaken te klaagen: Ik verwagte wat anders: Ik dacht nooit, dat my zulks overkomen zoude, enz. nadien 'er geen grond

grond is , waar op wy ons zulks kunnen verbeelden.

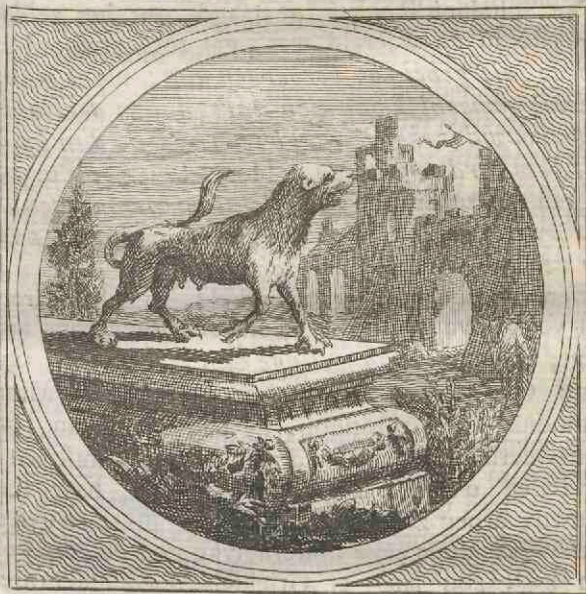
Leerzaam is de Redenvoering van Mamuth , in eenen zyner Brieven aan Nathan Ben Sadde , een Jood tot Weenen , waar in hy aldus schryft : „ Daar is „ niets aan my gebeurd , 't geene ik van te vooren niet „ voorzag : veel min heeft dit schielyk voorval myne „ gedaante kunnen veranderen. Besluit egter hier uit „ niet , dat ik ongevoelig over het verlies van myne „ vryheid was , maar myne banden waren verdraaglyker , vermits my dezelve lange te vooren gemeenzaam , in myne gedachten waren voorgekomen. „ Toen my nu dit ongeval overkwam , en gebeurde „ my niet nieuws. Hier uit kunt gy leeren , hoe u „ zelve voor quade gevallen te wapenen. Daar is „ geen register , waar in wy de verborgen besluiten des „ Noodlots kunnen zien , als op de rolle van onze eige „ ondervindinge.

„ Zoo gy u over dit voorval ontstelt , zulks is een „ bewys , dat gy maar een nieuwling in de waereld „ zyt , en de eerste beginzelen van de gewoone wysheid nog moet leeren , namentlyk : Dat 'er geen „ standvastigheid in de menschelyke Zaaken is.

XVI.

L E Ë N E.

Een uit duizend.

Leëne een maagd in 't eed-geſpan betrokken,
 Dat zich te Atheen, ontdekt zag en geſtoord,
 Verdroeg de boeije en pynbank onverſchrokken,
 En melde van 't geheim geen eenig woord.
 Schoon om die zaak haar beide minnaars ſtorven.
 Dus heeft de trouwe en dappere Griekin
 Een tombe zelfs door raadsbeſluit verworven,
 Verheerlykt met een kop're Boſchleeuwin.
 Die zonder tong, daar ze ieders oogen ſtreelde,
 Standvaſtige ſtilzwygendheid verbeeldde.

De

XVI. ZINNEBEELD.

De Sultainne Roelane gevraagd, wat het zeldzaamste in de waereld was, gaf tot antwoord: *Een vrouw, die geheimen verbergen kan; want men vindt dezelve gemeenlyk van dien aart, dat zy dezelve haar toebetrouwd, zekerder agt by een ander, dan by haar zelf bewaard te worden.* Hoewel dit strydt tegen het zeggen van zeker Wysgeer: *Dat men van geen ding, dat by ons verborgen is, geruster zyn kan, dan dat wy zelfs de bewaarders daar van blyven.*

Een voorbeeld by uitstekendheid, in 't bewaaren van een vertrouwd geheim, geeft ons Plutarchus aan de hand, in zyne *verhandelinge van het geklap*, op den naam van Leëna. Deze met haare beide Minnaars Armodius en Aristotigon, in een eedgespan, of zamenzweeringe ingewikkeld zynde, den gantschen toelag tegen d'Atheensche dwingelanden, haar toevertrouwd, droeg zig daar in zoo standvastig, en getrouw, dat zy daar door eene onsterffelyke gedachtenis behouden zal, zoo lang 'er Grieksche Gedenkschriften in wezen zullen zyn.

Haar beide Minnaaren mislukte de aanslag, en zy werden gegrepen en gedood. Leëna by den Raad verdacht gemaakt, werdt op de pynbank uitgerekt, ten einde men uit haar prangen zoude, wie al meer zig in dat Eedgespan verbonden hadden; maar zy was daar in zoo standvastig en getrouw, dat zy de pyn verduinde zonder iemand te melden, of van den toelag iets te klappen: 't geen zoo zeldzaam geacht werdt, dat d'Atheners, tot een gedenkteeken van dezen daad, na haar dood, een van koper gegoten Leeuwin zonde

der tonge oprechten by den ingang van den burg; wil-
lende door de onvertzaagtheid van dat beest, waar
van zy den naam droeg, haar onverwinlyk hart, en
door de tongeloosheid, haare volhardinge in 't zwy-
gen afbeelden.

Men moet bekennen, dat dit waarlyk een zeldzaam
voorbeeld van standvastigheid, trouw en tongbedwin-
gen is. Waarom ook de Turkische Spion tot Parys,
op diergelyke gevallen het oog hebbende, in een
zyner brieven, aldus schreef: *In een sterfelyken moeten*
wy geen gesteldheid, die van alle opspraak bevryd is,
verwagten, en veel minder in een geslagt, wiens na-
tuurlyke zwakheid wy door de vingeren moeten zien.
't Is iet vreemds, dat men in een vrouw hoort of ziet, dat
zy de gemeene zwakbeden der vrouwen niet onderwor-
pen is, en zaaken verricht, die van de mannelyke deugd
weinig verschillen. Waarom ook de Wysgeer Chilo,
op de vraage, welke dingen moeilykst waren, in de
eerste plaats stelt, *Geheimen te verzwynen.* En de
vermaarde Tracier Aristoteles beklagde zig over eene
zaak, die hy in zyn leven begaan hadde, te weeten:
dat hy ooit eenig geheim aan een vrouw hadde toebe-
trouwd. En hoewel wy moeten bekennen, dat 'er vrou-
wen, zoo ten opzigt van geheimen te verzwynen, als
andere loffelyke bedryven, zich zelven een Roem heb-
ben nagelaten, en het zeggen van Plautus: *Dat'er nooit*
een zwygende vrouw gevonden is, onwaar bevonden
is; nogtans vind men dezelve, als zy met eenig geheim
zwanger gaan, gemeenlyk in benaauwdheid, als of zy
't zelve zwygende, daar aan zouden barsten; even als
Eliu, Jobs vriend, die van zig zelve spreekende
zegt: *Ik ben der woorden vol, en de Geest myns buiks*
benauwd my: ik zal spreken op dat ik lucht kryge,
ik zal mynen mond openen, enz.

Hier mede scheiden wy af van de vrouwen, om
nog een weinig plaats uit te winnen tot voorbeelden
E van

van mannen, welke geroemd worden, over het verbergen van hun voorneemen en toeleg.

Pompejus, door den Koning Gentius agterhaald en gevangen, werdt belast den aanflag van den Roomschen Raad te openbaaren: maar hy zyn vinger in de vlam van een brandende kaars houdende, zonder zig de pyne te bekreunen, deed door die standvastigheid den Koning wanhoopen, dat 'er door pyn iets uit hem gehoord zou worden.

Q. Metellus Pius, in Spanjen oorlogende, hield zyn leger in gestadige beweeging, op dat de vyanden geen besluit van zyn toeleg zouden maaken. Dan trok hy voor een stad, dan weder daar van af, enz. Zeker Hopman, hem vraagende wat hy voor hadde? kreeg tot antwoord, *vraag dat niet meer, want zoo ik bemerkte, dat myn beind van myn voorneemen wist, ik zoude het terstond uittrekken, en laten verbranden.* Diergelyk antwoord gaf ook Spinola aan eenen zynen Hopluiden, die hem vraagde, waar de optogt naar toe zoude gaan? *Indien 'er (zeide hy) maar een hair van myn hoofd was, dat van myn voorneemen wist, ik zoude het uittrekken en wegwerpen.*

Hier van verschilt niet veel het wys gedrag van Antigonus, Koning van Macedonie, die ten aanhooren van veelen gevraagd van zynen Zoon, wanneer men met het leger zou opbreken, hem geestig toedreef: *Wel zult gy alleen het steeken der trompet niet booren?* hier mede bestraffende de onbedrevenheid des jongelings, die zyn vader in tegenwoordigheid van veelen, die het aanhoorden zulk een vraag deed, dat de aanslagen der Vorsten in den Oorlog moeten verborgen gehouden worden. Maar als het de tyd is van opbreken, laat de trompet zich hooren.

By dit verhandelen schiet my in den zin het overoude Raadzels, dat op de stilzwygenheid toegepast wordt: *'t Is voor één al te naauw, voor twee ruim*

genoeg, voor drie al te wyd. 't Welk aldus word uitgelegd. Hebt gy iet op uw hart, dat u benaauwt, zoo dat gy 't niet alleen kunt dragen, zoek daar toe eenen getrouwen vriend, dien gy het geheim openbaart, en gaat niet verder, want het is voor twee ruim genoeg. Maar zoo gy 't een derden openbaart, dan is 't al te ruim; want zelden een zaak, als zy tot den derden man komt, verborgen blyft; omdat een getrouw vriend zoo zeldzaam is als een zwarte zwaan. Niet onvoeglyk wordt die leerzaame spreuk, *uwe gedachten blyven de uwe, zoo lang gy die binnen houd; maar eens in de lucht tot woorden gemaakt, dan behooren zy aan een ander, en kunnen dan tot uw bederf gebruikt worden*, hier toegepast, gelyk ook deze: *Men moet voor bespieders van onze gedachten ons harte bedekken met wantrouwe. Wat zyne gedachten te ontdekken, is de poorte te openen tot de sterkte van zyn gemoed*. Wie zyn Kaartspel aan anderen vertoont, kan zich zelve, en zyne medestanderen schade doen. Men moet bedekt zyn, en zulken niet veel betrouwen die licht openbaaren; want die alles aan anderen vertrouwen, zulken moeten niet betrouwen. *Stilzwygenheid (zegt Gratiaan) is het Heiligdom van de Wysheid; de bewaardster des vredes, doende het gebrekelyk verkeer in een loffelyk geheim*.

De oude Lacedemoniers, een volk zeer gezet op de strenge oeffening der deugden, hadden voor gewoonte dat, alsze een gastmaal aanrechten, de oudste der genoodigde gasten aan ieder de deur wees, zeggende, dat geen reden door dezelve ging: waar mede hy te kennen gaf, dat men, zoo 'er onder de vreugde der tafel iet openhartigs mogt gezegt worden, dat niet aan den dag brengen moest. Deze gewoonte had Lycurgus, hun wyze Veldheer, ingevoerd.

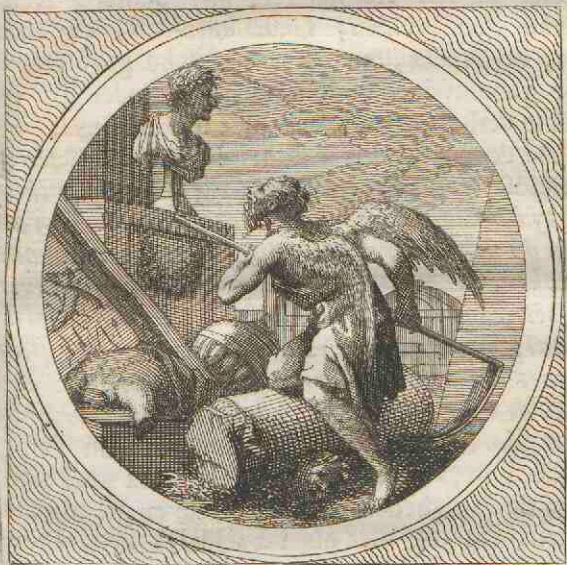
Een ander voorbeeld verschaft ons Alexander de

Groote, die eierzuchtige vorst, dien een eenige waereld voor zyne overwinningen te kleen viel. Zeker de gebreken, die hy over zig had, werden vergolden door zeldzaame gaven en deugden, waar onder uitsak de groote gaaf van stilzwygendheid, de deugd, die het voorwerp is onzer verhandelinge. Hy ontving eenen brief van zyne moeder, waar in zy hem eenige geheimen schreef, met byvoeging van veele lasteringen tegen Antipater, die den Koning ongenegen was. Hy den brief opgebroken hebbende, begon 'er in te lezen. Hephestion, zyn groote gunsteling, die zeer gemeenzaam met hem omging, sloeg 'er ook zyn oogen in, en las te gelyk met den Koning, die het hem niet verbood, dog na het lezen zynen zegelring van zynen vinger trok, en dien op den mond van Hephestion drukte, willende daar mede te kennen geeven, dat hy te zwygen hadde. Een groot vertrouwen was dit van Alexander op den inborst zyns vriends, zoo wel als het een blyk was van ongemeene bezadigdheid en inschikking, niet willende, dat tot nadeel van Antipater, schoon hy zyn vyand was, iet voortgepraat wierde. Deze deugd is by den wyzen Cleanthes altyd zeer geroemd. Nog een voorbeeld, eer ik van deze Stofte scheid. Demaratus werdt in zeker gezelschap gevraagd, of hy zoo stil zat zonder spreken uit dwaasheid, of by gebrek van praat. Hy daar op wel te passe: *Een zot zal immers niet zwygen kunnen.* Sommigen houden het voor wat fraais, dat ze nooit zwygen, daar het een vast bewys is van dwaasheid, gelyk in tegendeel het zwygen, als het geen tydt van spreken is, een teken is van wysheid.

XVII.

DE TYD, ALVERWOESTER.

Ziet vry verder.

Zo zien we in deeze Schildery
 Hoe 's waerelds grootheid en vermoogen,
 Haar pracht en praal en heerschappy,
 Met al wat lieflyk schynt voor de oogen,
 Wordt door den vluggen tyd, als gras,
 Met zyne zeissen afgesneeden,
 Vergaat, verdwynt tot stof en as,
 Niet meer gedacht in eeuwigheden.
 Wys is hy, die zyn levens end
 Met ernst in zyn gedachten prent.

XVII. Z I N N E B E E L D.

Gy ziet in het Konstaferaal hier achter, Keizerlyke Praalbeelden, Gedenknaalden, en andere teekens, opgerecht, om de waereldsche grootmoedigheid te vereeuwigen, door den verslindenden tyd, van hunne verheven standplaats in 't stof gebonsd.

Een die dooroeffend is in de bespiegeling van den aart der waereldsche zaaken, en die van zig zelf zegt: *Ik heb langen tyd bezig geweest met de waereld, en den aart en waarde der waereldsche dingen te leeren kennen. Maar zeker, na een lange oeffenig, waar in myn levens-tyd my tot schoolmeester heeft gediend, heb ik wel duizendmaal gedwongen geweest, te belyden dat zy bestaan; maar met een altyd glibberig wezen, dat niets eigen heeft dan de zekerheid van zyn geduurige verandering, is de La Serre.* Deze zal den inhoud van dit Tafereel door vaste bewyzen nader verklaaren. Ik geef aan u, zegt hy, de vastigheden van hun glorie en grootheid aan te merken, die tog niet als inbeeldelyk zyn, en vervolgt:

Hoe dwaas waren de Romeinen met alle hunne wysheid, dat zy de grondvesten van hun duurzaamheid op steenen bouwden, waar van het stof, by recht van navolging en erffenis aan, de winden eigen was en toebehoorde! zy beeldden zig in, dat zy onsterffelyk waren, zedert dat zy hunne beeltenissen in 't Kapitaal zagen opgeregt.

't Mausoleum met zyne hooge pylaaren van marmer, en praalbeelden van Elpenbeen en Koper, is samen met Arthemisia, die door 't stichten van dit grootsch gevaarte, en door 't zwelgen van de lykas haars
mans

mans in haar ingewand haare droefheid betoonde, om zich daar door te vereeuwigen, vernietigd.

Arthemisia was in haar voorneemen bedrogen, en 't geen tot een Pronkgraf diende, is zelf door den tyd in d'afgronden der vergeetenheid begraaven. Alles is voor onze oogen verdweenen, zoo dat de nakomelingen bezwaarlyk daar aan gelooven.

En wat is 'er van den pragtigen Schouwburg van Scaurus geworden? De zon heeft hem in 't voorbygaan gezien, maar zy haar loop weer beginnende, heeft zelf met het licht van haare stralen de plaats niet kunnen ontdekken, daar hy gestaan heeft.

Meer staalen van dien aart, zouden wy uit den winkel dier Oudheden kunnen voortbrengen.

Augustinus, op 't onderwerp der veranderingen aller dingen, van of tot Cezars graf spreekende, zegt:
*„ Waar zyn alle de zeegewagens van uwen waard?
 „ waar zyn de Koningen, die in hun dienstbaarheid,
 „ door hun stilzwygen, den roem van bunnen verwin-
 „ naar verkondigden? waar zyn de ophoopingten van
 „ rykslaven, deze bergen van kroonen, en dit oneindig
 „ getal van andere zuilen, en zegetekenen? Deze zege-
 „ wagens naar d'afgronden van Niets rollende, daar
 „ de Tyd, die 'er de voerman af was, hen heen geleidde,
 „ hebben 'er gezamentlyk de verwinnaars en verwonne-
 „ nen, de medegezellen en de volgers, de verwonderaars,
 „ en alle de geuigen begraaven. De dag zelf, die alle de-
 „ ze prigten heerlykheid toelichtte, heeft zig onder 't
 „ kleed van zyn nacht, en deze onder die van zyne dui-
 „ sternissen verborgen, invoegen dat de Historien zelf
 „ naauwlyks de gebeugenis van alle deze voorwerpen, die
 „ den geeft met verwondering, en de zinnen met verbaast-
 „ heid vervulden, hebben kunnen bewaren. En zyne koude
 „ asch aansprekende, riep hy uit, in verwonderinge, Zyn bier
 „ Cezar, de heerlykbeden van uw Paleis? deze spinnweb-
 „ ben zyn 'er die de Tapyten af? zyn deze wormen de Hove-*

lingen? deze mesthoop, die met zynen stank my hindert, de Zetel van uw grootbeden?

Daar is in de waereld geen vermaarder school van wysheid, dan dat van de Kerkboven, en geen geleerder meester in deze weetenschap, dan de graven. En de Dichter Ennius zegt: *dat de Dooden de getrouwste raadgevers zyn, die men zoude kunnen vinden.* De Priester Filogonus maakte zyn wooning in de Grastelden; om ten allen tyde aan de Godspraak der dooden te kunnen raadvraagen over de veragtinge der waereld.

Wat zyn des waerelds grootheden? vraagt *de La Serre*. Zyn zy iet anders, als verdichtzelen, die geen bestendigheyd hebben, dan in d'ontroerde lucht van inbeelding, daar de droomen en maalerijen altyd bezig zyn met zetels voor haar op te regten? wat de Rykdommen? zyn zy ook anders als uitbarstende spookten, die men, als Ixion, in plaats van een vast lichaam, omhelft? Een Staatzuchtige loopt den rook na; en deze rook verdwynt noch, op dat hy in zyn sterven niets overig zou hebben, dan een eenig merkteeken van begeerte, die hy gehad heeft om schatten, en aanzien te vergaderen.

Wat de genugten? zyn zy zelf iets anders, als ydele verdichtzelen van een vals voorwerp, dat altyd wegwyltende, den mensch niet vernoegt, dan in de inbeelding en nooit in dadelykheid? *Doe uw voordeel met myn schade, en word wys door 't voorbeeld myner dwaasheden.*

Oneigentlyk, en naar de woorden van 't school onzer Elenden te spreken, is de waereld niet dan een mesthoop; en alle deze valsche goederen, van welke de mensch zig een afgodendienaar maakt, zyn 'er de dampen af, die door de hitte onzer tochten in onzen geeft gerezen, somtyds, als de reden hun wolken doordringt, gelukkiglyk nederkomen in een zoete regen van traanen des berouws.

De

De Historien getuigen van een oudvader, zyn wooning in Schytie hebbende, die, door een doodelyke ziekte tot het leste zyner dagen gebragt, zig eer hy stierf, driemaal tot lachen begaf. Gevraagd van de genen, die zyn kleen bedje van stroo omringden, naar de reden van zyn blydschap, antwoordde hy: *Ik heb d'eerstemaal gelachen; om dat gy de dood vreeft die zoo aangenaam is. De tweedemaal, om uw zotheid: dewyl gy nog niet tot sterven kunt besluiten, schoon gy altyd sterft. Eyndelyk ik lach van blydschap; om dat ik my zoo na aan 't einde myner elenden, en aan het begin myner gelukzaligheid zie gevordert te wezen.* Dit begreep ook Sokrates, hoewel anderen het Anaxagoras toeëigenen. Want als iemand hem zeide, dat die van Athenen hem ter dood verwezen hadden, zeide hy: zy zyn daar toe ook verwezen door de natuur. Te weeten hy oordeelde, dat het geen bystere zwaarigheid was, als iemand ter dood veroordeeld wierde; dewyl hy toch evenwel niet lang leven kan, al dood hem niemant.

By dit lachen schiet my in, het geval van Testamenes, waar van de Schriften der oude Grieken gewaagen. Dees van de hooge overigheid der Lacedemonieren ter dood veroordeeld, scheidde lachende uit de vierschaar. Gevraagd van die 'er by waren, of hy den spot dreef met de Wetten der Lacedemonieren, geenszins, zeide hy, *maar ik ben eer blyde, dat my opgelegd is deze boete te betaalen, omdat ik ze niemant opgelegd, nochte van niemant geleent hebbe.* De onschuldige man beschuldigde de wetten zyns vaderlands niet, naar welke hy sterven moest, die nooit iemand had doen sterven, en niemant zyn leven buiten zich zelve verschuldigd was. Ondertusschen noemde hy de straffe des doods eene geldboete, om de wreedheid der zaak door deze benaminge te verzachten. En zeker iemand wordt met regt gedwongen geld te geeven, als

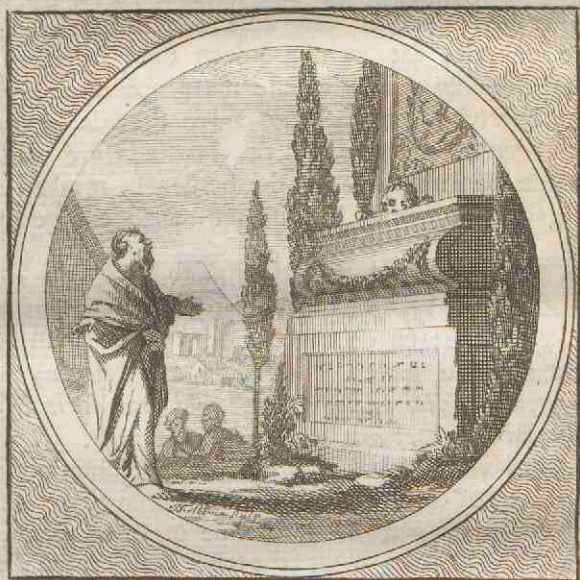
hy het van een ander geleend, of hem afgeperst heeft. Maar Testamenes speelde dus met het woord van dood, die hy verachte, als ware de dood lichter te lyden dan een geldboete: want de eerste, meende hy, kon ieder licht van zich zelve betaalen, en om de tweede schuld af te doen, werden veelen gedwongen, nieuw geld op te neemen, om oude schulden te betaalen.

Geestig is ook het geval van Diogenes, bekend onder den naam van Hondsch. Als hy zynen leermeester Antisthenes van ziekte te bedde liggende bezocht, vraagde hy hem, of hy geenen vriend van doen had: willende zeggen, dat men in zwarigheid zynde, zich bedienen moet van de hulp zyner goede vrienden, om van hun troost en hulp te ontvangen.

Maar gelyk wy boven van 't lachen spraken in het genaken der dood, zoo doet ons deze Filosoof hier ook lachen. Want gehoord hebbende dat Antisthenes uit zucht tot het leven zeer ongeduldig was in zyne ziekte, quam hy by hem met een moordpriem. Antisthenes hem verneemende zeide: *och wie zal my van deze pyn verlossen?* Hy daar op: *Deze priem.* Maar de zieke zeide, ik meende, van de pyn, en niet van het leven.

HET GRAF, EN 'T DOODSHOOFD.

Elk ding spreekt op zyn wys.

Het Doodshoofd met een krans van lauwerieren
 Omvlochten, op dit grafaltaar geficht,
 Dient, om 't gemoed met levendige zwieren,
 Zyn fterfelykheid te fchild'ren voor 't gezigt:
 En leert ons zien, hoe 's menschen ed'le gaaven
 Van kennis, konst, en magt en majesteit,
 Al revens zyn in 't end met hem begraaven,
 Ten prooi gedoemd van de alvergeetenheid.
 Maar laas, wat baat de dienst van 's doods herouten?
 De mensch blyf, als hy is, in 't aardfch gezouten.

Het

XVIII. Z I N N E B E E L D.

Het dikwils gedenken aan de Dood, is by veele volken oudtyds van zulk een noodzakelykheid geagt geweest, dat zy niet alleen door spreuken zig de gedachtenisse vernieuwden, maar ook door zigtbaare en tastelyke teekenen de zelve dikwils vertegenwoordigden, bewust dat de laatste wyze wel de kragtigste indrukzelen op de hersenen maaken, en het geheugen een bestendiger aandoeninge ontfangt.

De Egyptenaars hadden de gewoonte, dat zy op de Gastmaalen vertoonden de beeltenis van eens menschen geraamte: en de zelve omdraagende, aan ieder der aanzittende gasten voor d'oogen stelden, daar by zeggende: *Ziet en beschouwt wel wat dit is. Weest vrolyk; maar weet dat gy dus worden zult.*

Izidorus verhaalt, dat oudtyds te Konstantinopelen de gewoonte was, dat, als de krooning der Keizeren geschiedde, en zy in hunne grootste pragt, en op den Rykstroon voor d'eerste maal zaten, een Metzelaar voor den nieuw gekozen Keizer quam, by zich hebbende drie of vierderhande soorten van steen, zeggende: *Goede Heer, Uw Hoogheid kieze hier uit, welke haer best bevalt, om eene Graefftee daar van te bouwen.* Diergelyk ict verhaalt ook Cl. Paradin in zyne *Princelyke Devyzen* 181. van de Roomze Pauzen, naamelyk dat het oulings de gewoonte was, wanneer een Paus was ingehuldigd, dat hy dan voor by de Kapel van Sant Gregorius, in welke de meeste Pauzen begraven liggen, door den Ceremoniemeester wierdt geleid; die in elke hand een rietstok droeg, den een aan den top omwoeld met hennip, of werk, en den anderen hebbende boven op een brandende kaars.

kaars. Hy het voorzeide hennep met de vlam der kaars onttoken hebbende, keerde zig dan om, naar den nieuwen Paus, zeggende, *Pater Sancte: Sic transit gloria mundi*: Heylige Vader: aldus vergaat de roem der waereld.

Saladyn Zultan van Babilonie en Damascus, Koning van Egipten, stervende in de Stadt Afcalon, ten tyde van Philippus Augustus, Koning van Vrankryk, belastte, dat by zyne uitvaart, of Lykstatie, door zynen grootwapendrager zyn hemd op een lans gesteken, door alle de straaten van de Stadt zoude worden omgedragen; en door een Herout, voor uit gaande zoude worden uitgeroepen, *Hoc restat ex Victore Orientis*. De Koning van geheel Oosten is dood, en neemt van alle zyne schatten niet anders mee.

Diogenes, gevraagd, of de dood quaad of goed was, antwoordde, *Geen van beide; dewyl men die niet en gevoelt. Want de mensch leeft zoo lang by gevoel heeft, maar als zyn gevoel ophoud is by dood, over zulks kan de dood nog goed nog quaad genoemd worden. Maar de weg naar de Dood (namelyk de ziekten) is quaad; en gevolgelyk ons geheele leven, want dat is niet anders als een weg naar de Dood.* En dewyl men de Dood heeft aangemerkt, als het einde van alle wederwaardigheid, smarte, en elenden, zoo heeft men van oude tyden af Beeltenissen, die zulks beduiden wilden, inzonderheid by de Graven geplaatst. Hier uit nam Keizer Adriaan gelegenheid van aan Epictetus te vraagen, waarom men het hoofd der dooden met Laurier kroonde? die tot antwoord gaf: *Dat dit diende tot een teeken, dat een dood mensch was overgekomen alle moeite, arbeid, stryden tegen spoed van dit leven.* En waarlyk zoo wy de wyze der ouden, in dit doen met een redenwikkend oog komen te beschouwen, zoo moeten wy bekennen, dat alle Beeltenissen van de Dood, sterfgedachtenissen, en elke
Graf.

Grafftede, of opgerichte Tombe, als Veldtbazuinen zyn aan te merken, welke voor de levenden den af-tocht blazen naar de Dood: of als Spiegels, die onze gedaanten naar ons uiteinde vertegenwoordigen; strekkende ook (inzonderheyd de Graven der zulken die vroom, en deugdelyk geleefd hebben) tot voorbeelden, en spooren, om ons levensgedrag zoo te schikken, dat wy na de dood onder 't getal der gelukzaligen geteld worden. 't Lust ons de getuigenisse van een afgestorven Heiden, tot schaamte veeler Christenen, ten voorbeeld te stellen.

De Gedenkschriften verhaalen, dat Keizer Aurelius, te Thebas, in Egipten, in een der Koninglyke Graffteden, een koper Tafereel vondt, waar op dit volgende ingefneden, te lezen was:

Ik weigerde nooit recht aan die het van my verzogten, noch barmhartigheid aan zulken, die ze verdienden.

Ik strafte nooit vergramd zynde, nog beloofde geschenken met toeleg op een baatzugtig gewin.

Ik opende nooit myn harte; noch dekte myne tafel voor pluimstrykers; nog leende myn ooren den aanbrengheren van quaad.

Ik betrachtte altyd van de oprechten bemind, en van de boozengevreesd te zyn. En om dat ik den armen gunstig was, is my van God weder gunst bewezen.

Zoo dit doen hedendaags in gebruik quam, ik geloove dat veelen liever aan eenen vergeeten hoek eenes Kerkhofs begraven zouden willen wezen, dan dat hun Grafzark, met hun levensbedryf, in goud lettersen geschreven, naa hunnen dood zoude pronken.

DE DOOD EN TROOST.

Wat niet buigt breekt.

Bedroefde moeder, schrei niet meer,
 Wil uwer om u zelf erbarmen.
 Wie eens in 't stof ligt keert nooit weer.
 De Grafzerk weet van geen ontfermen.
 Hy is niet wys, niet wel bedagt,
 Die met zyn al te zwakke leeden
 Den sterken stroom te schutten tragt,
 Die schielyk afftort naar beneeden.
 Gelatenheid in rouw en smart
 Te toonen, past een deugdzaam hart.

Gelyk

XIX ZINNEBEELD.

Gelyk de Gedachtenis des Doods, in 's menschen leven haare nuttigheid heeft, en de Droefheid, (van Leenhof een zwakheid en gebrekkelykheid des gemoeds genoemd) in zeker opzicht geoorloofd is, zoo heeft zy nogtans haare zekere paal en maat, die haar bepaalt. 't Is niet wel mogelyk, dat een mensch, die drift zoo geheel uitschudden, en zig der Natuur zoo zeer ontwennen kan: dat hy geene aandoeningen over het verlies van zyne liefste vrinden gevoelen zoude. Maar uit de kundigheid van den aart dier dingen, en het noodwendig gevolg des Doods, dat de menschelyke lichaamen onderhevig zyn, wordt de droefheid by tyds gematigt, en zulks stantvastigheid des gemoeds genoemd. Daar en tegen, die zig ontroostelyk geheel aan die drift overgeeven, worden onbezonnen genoemd, dewyl zy zich quellen over zaaken, die niet te herdoen zyn, of met traanen weerroepen kunnen worden.

Wie keert ooit wederom door traanen en gebeden?

Opmerkelyk is het voorbeeld van Solon. Deze was heel bedroefd over de Dood van zyn zoon; en als iemand hem daar over berispte, zeggende, wat vordert gy met uw droefheid? antwoordde hy, *Even daarom ben ik bedroeft, om dat ik niet en vorder, noch myn kind met treuren weder kan bekomen.*

De verbeelding van de onmogelykheid, om eenen gestorvenen weder in het leven te kennen doen komen, was het hulpmiddel waar mede de berugte Darius door smarte over het verlies van zyne huisvrouw, die hy
by

by uitnemendheid beminde, zoodanig door droefheid ter neder geslagen was, dat het Hofgezin vreesde, dat het tot schade van hem, en het Ryk mogt afloopen. Democriet dan stilde de voortkankering van die wonde door de hoop van een ydele verbeeldinge. Want hy zeide aan den Vorst, in zyn bedroefdheid wat bedaard, dat, zoo hy drie naamen van menschen wist op te geeven, die nooit droefheid gehad hadden, hy dezelve op het graf schryven zou, en dat dan zyne vrouw weder levendig zou worden. De Vorst dus een regtzinnig begrip van de zaak gekregen hebbende, zag dat de droefheid algemeen was, en over zulks ydel, dat hy zig zoo ontroostelyk had aangesield, even als of hy de eenigste waare, dien zulk een lot te beurt viel.

Pertinax, als de Roomsche burglary overmatig bedroefd was over de dood van den Keizer Commodus, stilde dezelve met deze reden: *Wat zyt gy dus overmatig bedroefd? weet gy niet dat Commodus een mensch geboren is?* Dit is het, dat de konst in dit bovenstaande Tafereel heeft willen beduiden, waar in gy ziet afgebeeld een vrouwtje, zittende in rouwgewaad, naar de wyze der oude Grieken en Romeinen, by het Graf of Lykbus te treuren, en daar by een bedaarden wyzeling om hetzelfde te troosten.

Met goede reden hebben dan doorgaans d'oude wyzen gezegt: *Dat het dwaasheid is zig te ontruften, en te bedroeven over zaaken, die niet te veranderen zyn.* Dezen voet hebben ook de braafste Dichters gehouden, in hunne Lyk- en Troostredenen. Waar van wy eenige staalen niet ondienstig hebben geagt aan te wyzen: Dus leeft men ergens:

Al wat geboren is, moet eens het leven derven.

De Troon verschoont geen Vorst van 't onvermydbaar sterven.

Heeft nu de Dood, die 't al ten grave jaagt,
 Haar kamprol in het eind ook af doen loopen;
 Waarom 't geen onvermydlyk is beklaagd?

Het noodlot staat te vast, de dood en heeft geen ooren.

Dus ook in de Gedachtenisse ter uitvaart van den
 overleden Dordrechtſen Burgermeester, Hugo Repe-
 laar, geſteld door den Heere S. Everwyn:

Geen ongeregeld, of miſtrooſtig Lykgebaar,
 Zal een ontbonden ziel, ten Hemel opgenomen,
 In 't bange huis van kley en leem doen wederkomen.

En de vernuftige J. van Braam in zyne trooſtreden
 aan de Weduwe des overleden:

Al wat ooit leven kreeg op aarde,
 Hoe luſterryk, hoe groot van waarde,
 Wordt vroeg of laat ten deel aan 't graf.

En kort daar aan:

Want konden immer heete traanen
 Den weg tot trooſt aan 't menſchdom baanen,
 Zoo was geen Diamantgeſteent',
 Hoe ſchoon, by traanen te gelyken.

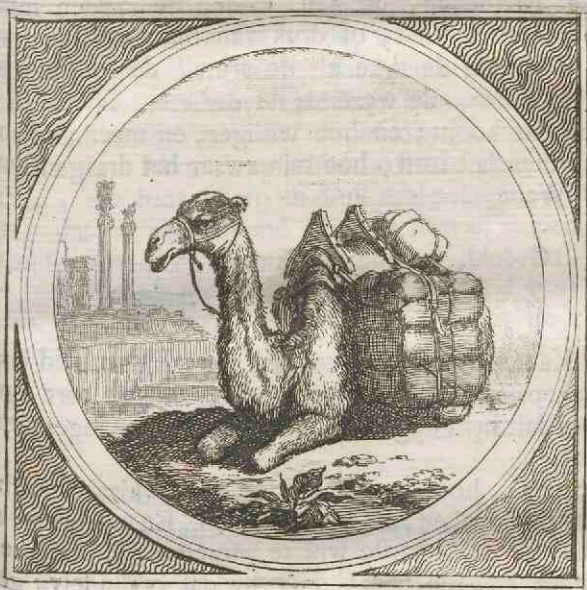
Hier over uit zich een ander Dichter in dezen zin:

Sta buiten rykdom, eer en ſtaat.
 De dood zal uw geſnor verdryven.
 Wat in de waereld leeft vergaat;
 Maar dengd alleen zal eeuwig blyven.

XX.

DE KAMEEL.

Niet meer nog minder.

De mensch van eige min bedroogen
 Stelt vast, hy draagt het zwaarste kruis;
 Maar had hy 't kruis van elk gewoogen,
 Ligt bragt hy weer zyn eigen t'huis.
 Een Kemel schikt zich om te draagen
 Den last op zynen rug geleid.
 Des menschen pligt is, zonder klaagen,
 Zyn lot, zyn wederwaardigheid,
 Van 's Hemels hand hem toegedreeven,
 Te omhelzen, en vernoeft te leeven:

XX. ZINNEBEELD.

Alle Menschen, de een meer, de ander min, moeten den last, of druk van hun noodlot draagen, zoo wel de ryke als de arme, de vroomen als de goddeloozen, de wyzen als de dwaazen. Niemand is hier af verschoont; en hoe williger, en meer getroost iemand dien last torst, hoe min zwaar het draagen hem valt. Want

Geduld, en stille lydzaamheid,
Zyn stutten die den kruisdruk schraagen.

De Kameel wordt tot een leerzaam Zinnebeeld daar op toegepast, die van eenen goedwilligen aart zynde, den last hem opgeleid, geduldig zonder tegenmoren torst.

Socrates, hoe deugdzaam en wys, klaagde echter over drie zaaken, die hem drukten. En wilt gy weten, hoe hy de zwaarste wist te verzetten, luister toe: Alcibiades vraagde hem, hoe hy dat onduldelijk gekyf van zyn vrouw Xantippe kon verdragen? dien hy dus antwoordde: *Ik heb my daar toe nu al zoo gewend, dat ik my daar aan niet meer stoort, dan aan het geraatel van een braadspit.* Dit wordt maar onder gemeen huiskruis geteld. Dat van Gelimerus, Koning der Wandalen, klinkt een toon hooger. Deze moest, gevangen zynde, gekeetend den zegewagen van Keizer Justiniaan met vrouw en kinderen volgen: en hy droeg zig zoo geduldig, in dien smaad, dat de Keizer zig daar over verwonderde.

Men verhaalt van een vrouw, die zig verbeeldende, dat haar kruis en drukking zwaarder was, dan van andere

dere menschen, daar over klaagde aan een Filosoof, en raad vraagde, om daar van ontslagen te wezen. Dees gaf tot antwoord: dat niemand daar vry af was, en dat de beste raad was, geduldig die smart te draagen. Zy hield aan om anderen raad. De Filosoof, om van haar ontslagen te wezen, bedacht 'er een, te weeten: zy moest zoo veel linnen van een webbe affnyden, als tot een hemd noodig was, en daar mee gaan by een vrouw, die zy dagt, dat geen kruis had, 't geen haar drukte, en haar verzoeken het zelve voor haar te naaijen. Zy verkiest 'er een die ryk was, en veel goed had. Maar deze wist zoo veele staalen van onlusten, die haar smart en druk aanbrogten, op te tellen, dat zy reden vond om van haar af te zien. En gaande van d'een tot d'ander, vond zy overal 't zelve. 't Hemd bleef ongenaaid, en de spreuk, *Elk huis heeft zyn kruis*, bewaarheid. Maar de zinryke Gezina Brit geeft ons eene

Nadere Toepassing op ons Zinnebeeld.

Nooit zal 't genot van 's waerelds goed,
Hoe hoog men 't in den top mag haalen,
Den eisch van 't menschelyk gemoed
In zyn begeerte en tocht bepaalen.

Maar vraagt men, in wat staat de mensch,
't Zy 't weiffelend lot hem mee of tegen

Op aarde valt, zyn hoogsten wensch
Na veel verlangen heeft verkreegen;

't Is, als hy uit ootmoedigheid,
Aan 't eeuwig godlyk welbehaagen,

In alles waar zyn lust toe leid,
Zich onverdeeld heeft opgedraagen.

Terwyl geen aardfche Weeld', zyn hert,
Verpand aan 't algenoegzaam wezen,

In haare ftrikken ooit verwert,
En hy geen tegenspoed zal vreezen,

Nog in een middelbaaren ftaat
Zich ooit verheffen boven maaten.

't Zy hoe 't hem in de waereld gaat,
Hy houd zich ftill in God gelaaten.

Dus leeft hy in geflaage rust.

Zo kan hy beft het wit befchieten,

Dus zal hy hier zyn meeften luft,
Zyn hoogfte heil en wenfch genieten.

Dit bevestigt ook de Heer D. van Hoogftraten,
onze oude vriend, in deze regelen:

Nu zult gy nut en voordeel zoeken

In dezen ryken overvloed,

Als gy met mannelyken moed

Gaat weiden in doorlugte boeken,

Om uit dezelve uw deugdzaam hart

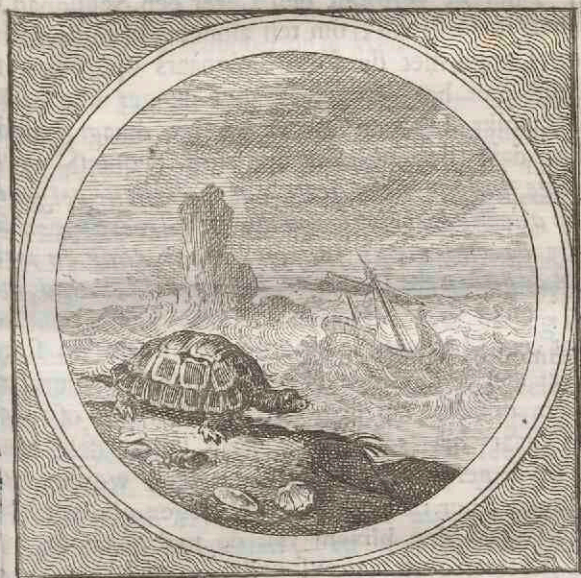
Te wapenen, en trooft te geeven,

Om vol gelatenheid te leeven,

Al leeft men hier vol moeite en fmartz.

DE SCHILDPAD.

Die zich zelf bezit is gelukkig.

Gelyk de Schildpad overal
 Haar eige haartsteê, hof en wooning,
 Voert met zich om, door bosch en dal,
 En leeft en sterft in die vertooning;
 Zo weinig kan de zuiv're deugd,
 Haar gunstelingen ooit verlaaten.
 Zy onderhouwtze in rust en vreugd,
 Al tuimelen des waerelds staaten.
 Zy bergt ze van 't onstuimig strand,
 Om hoog in 't Hemels vaderland.

XXI. ZINNEBEELD.

Dit Tafereel vertoont den Lezer een Schildpad op het dorre strand, om ten zinnebeeld te strekken, hoe de Deugd met de Deugdminnaars opgroeit, als de schild met het dier; welk hoe langer hoe sterker wordt, zulks het een zwaar gewigt draagt, zonder dat het daar door hinder lyd, of gequetst wordt. *De lange slaap, (zegt Cicero) de wellusten, het spreken, en alle vermakelykbeden der jeugd, verdryven den tyd, by de ouden van jaaren; maar daar en tegen groejen de gaven des Gemoeds, als wysheid, deugd, matigheid, enz.*

Jaagt een bulderende noordewind storm op storm op haar aan, of weerlicht met gespitste vuurvlammen, en donder en slagregen vermengd: of oversroomt haar het zeewater, haar schild dekt haar, en zy blyft geruſt in den zelven. Zoo worden ook de vroomen door de deugd gedekt, tegen alle verdrukkingen, tegen den blixem van de nyd, en de verbolgen wateren van tegenspoeden, en blyven in al die nooden standvastig, en buiten hinder; daar het agterwerk van het Tafereel (daar een zeerots verbeeld staat) op zinspeelt; om ons te leeren, hoe

De Deugd groeit tegen 't ongeval
Der Tyden, en hun wisselingen.
Laat ramp op ramp haar steeds omringen,
Zy staat gelyk een zeerots pal,
En ziet de woeste golven woelen,
Door dwaaze tochten voortgezweept,
Dog met dien vloed niet weggesleept,
Die op haar bodem aan komt spoelen.

En

En word zy van het schuim bespat,
 Men leert 'er uit hoe lasteringen,
 Den luister tragten haar t'ontwringen.
 Zy wordt wel voor een tyd beklad;
 Maar komt die buy eens te bedaaren,
 Zoo dat zy weder adem haalt,
 Straks ryft zy die eerst was gedaald,
 En komt te schooner op te klaaren.

Hoe de Deugd onquetsbaar is voor de verdrukkingen, daar van zullen wy in het volgende zinnebeeld spreken: en op ons tweede gezegde, namelyk, hoe zy den blixem van de Nyd, die gemeenlyk op haar toeleit, kan verduuren, om het zelve te bevestigen, alleen het voorbeeld van Plato bybrengen.

Deze, als hy van zyne medeleerlingen benyd, zynen leermeeſter Socrates vraagde, hoe hy zig van de Nyd beſt zou kunnen ontslaan, kreeg tot antwoord: *Zyt als Therſites*. Deze Therſites was een leelyk, ondeugend, en ongeſchikt menſch. Dus gaf hy daar door te verſtaan, dat het deugdelyk leeven, altyd van de nyd wordt vervolgt, en om dat de booze menſchen daar vry af zyn, dit als het lot van de Deugd moet aangezien, en met geduld gedragen worden. Te recht zegt P. Rabus in de Voorreden van zynen Kruisheld Paulus:

Dit noodlot volgt altyd de vroomheid agter aan,
 Dat zy door Monſters en Harpyen, aangedaan
 Met gruwelen, zoo ſchelms beloond wordt voor haar daaden.

Maar zy zet zig pal, tegens de Nyd, en ſtaat als
 een Bolwerk,

Dat ſtorm en aanval kan verduuren;
 Noch zig door wreede ſolfervuuren
 Ontroeren, of verſchrikken laat.

Alle zinspelingen der oude Wyzen komen op dit zeggen van Seneca uit: *De Deugd is, en blyft altyd roemwaardig, schoon de Nyd haar menigwerf met scheve oogen begluurt; ja dan wordt zy met haar gezellinne de Wysheid, niet zelden eerst naar baare waardy geschat, wanneer men haar derft en verloren heeft.* Waarom zeker Dichter hier mede overeenstemmende zegt:

De Deugd alleen is nut, en waardig te betragten.
Daar is geen heil als uit bestendig goed te wagten.

Niet onvoeglyk komt hier te pas, het antwoord van den Filosoof Stilpo. Deze van den Koning Demetrius, wanneer hy de Stadt Megare verwonnen en geplonderd hadde, gevraagd, of hy ook niet in die plonderinge iet van zyn goed hadde verloren, gaf tot antwoord: *De kryg kan de Deugd niet beschadigen, of wegrooven.*

Van wat waarde de Deugd by veelen der ouden geschat is geweest, blykt uit dit eene Voorbeeld van Crates, die liever zyn goud in de zee liet zinken, dan dat daar door zyne Deugden, door den vloed van 's waerelds voorspoed overrompeld, schipbreuk mogten lyden.

Ach! lag dat zoo by alle menschen,
Wie zou naar staat of Rykdom wenschen?

Dus spreekt de Heer Zeeus, in zeker Vaars dat hy aan my heeft opgedragen:

De deugd gefolterd, en vertreden,
Steets van de minsten aanbeden,
Om dat de menschen haar waardy
Niet kennen, aan de Vleyery
Der ydle waereld zig verslingeren,
Die hen verlaat, en door de vingeren
Heendruipt, als den verquister 't geld,

Maar

Maar Deugd, en 't loon der Deugd verzeld
 Den mensch in 't woeden van de baaren,
 In stormen, en in landgevaaren,
 Ja blyft zelf in den zwaartften nood,
 Van aardfche goederen ontbloot,
 Haar minnaar steeds met trooft omringen,
 Als zy hem leert, hoe 's waerelds dingen,
 Slechts als een wentelende bal
 Zyn van het wiffelziek Geval,
 Dan gins, dan elders heen gedreven,
 Dan neergeploft, dan opgeheven.
 Al 't geen in onbestendigheid
 Bestaat, heeft ons verdriet bereid.
 De deugd van eedler aart geboren
 Is door geen tegenspoed te smoren,
 Maar groeit, door allerlei verdriet,
 En druk, gelyk een welig riet.
 Weg schynfchoon goed der ydle waereld,
 Bedriegelyk met glans bepaereld,
 Hoe menig heeft op u betrouwt,
 Dien 't naderhand met finart berouwt!
 De deugd met goddelyken lufter
 Gehuld verquikt de ziel in 't duifter.

Sokrates had voor een gemeen spreekwoord, dat,
 even als een pronkbeeld rust op zynen voet, zoo ook
 een regt deugdzaam man, bestendig is in al zyn doen,
 nocte zich laat omwentelen door eenigen voor- of
 tegenspoed, nocte ooit zwicht voor gebeden of dreigementen. Dit vertoont ons levendig de Roomfche
 lierdichter in zyn derde Gezang van het derde boek,
 waar van het begin, het geen tot ons oogmerk dient,
 van den Fenixdichter Joannes Antonides van der Goes
 in zyn jeugd dus is nagezongen:

Een

Een held van inborst vroom, en niet licht om te zetten,
 Ontziet geen dollé drift van 't volk, noch 't moordend oog
 Van dwingelanden, dat hem schielyk dreigd te pletten,
 Noch zuidewind op 't Adriatisch Meer,
 Dat hem erkent voor heer.

Noch blixem van Jupyn, geflingerd van omhoog.

Al viel het Hemelhof uit spillen en gewrichten,
 't Zal d'onvertzaagden maar vermorzelen tot drek.
 Die moedt bragt Pallas in 't getal der Hemellichten,
 Met Herkules, waar by Augustus blinkt,
 En zoeten nektar drinkt.

Dus bragt u het gespan der tygers, hard van nek,

Geslagen in 't gareel, o vader Bacchus, boven
 In 't Oppergodenhof, om uw verdienst en eer.
 Hier quam Quiryn met Mars klinkvoeten aangestoven,
 Toen hy de Hel ontvlood, daar 't breede hof
 Der Goden zynen lof

Uitgalmde, en zynen naam verbreidde meer en meer.

Wy kunnen ook op de standvastigheid en gelatenheid eens deugdzamen en vroomen mans, met kleene verandering, gevoegelyk toepassen, het geen Jakob Zeeus, boven van ons gemeld, uitgedrukt heeft in zyn Zinnebeeld van het VERGENOEGEN. Want zeker, een wys en vroom man is altyd vergeenoegd, het zy hy veel, het zy hy weinig heeft: het zy het hem in de waereld voor, het zy 't hem tegengaat.

Vergeeffsch zal hem de stormwind dreigen
 En dollé Orkaan, die met een slag
 Den sterken gevel neêr kan rukken,
 En ryten al 't gebouw van een.
 Zyn deugd hoed hem voor ongelukken.
 Daar waait het onweêr over heen.

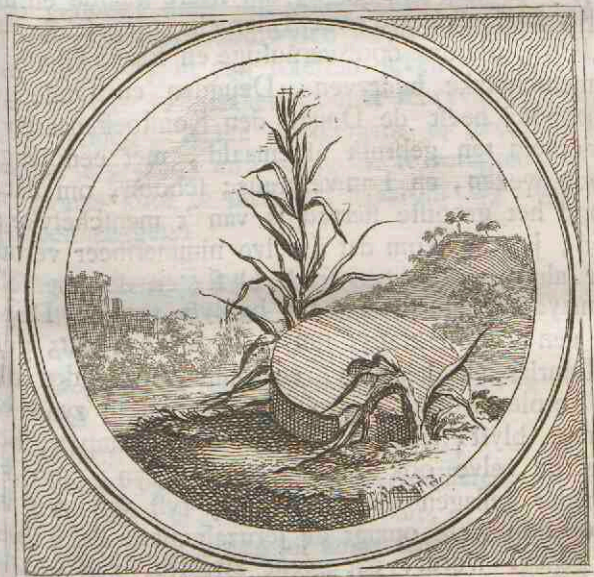
Het overige, op dat wy ons niet te verre uitbreiden, kan by den Dichter zelf gezien worden.

OOSTER.

XXII.

OOSTERPALM.

Door tegenspoed verheven.

Men poog' den Ooster Palm met drukken, kneuzen, plet-
 Zyn fierlyken bloei en wasdom te beletten, (ten,
 Hy groeit gestadig aan, in weerwil van de pyn.
 't Gaat op een zelve wys, met die godvruchtig zyn.
 Die door verdriet gesolt den hoogsten prys behaalen.
 Zoo kon de Christenkerk voor dezen zegepraalen,
 Schoon de opgeruide magt des afgronds met geweld
 Van vuur en zwaarden, wreed alom te werk gesteld,
 Haar ted're spruiten zocht te schenden, te verdelgen.
 Zy kreeg door 't martelbloed weer duizenden van telgen.
 Wy

XXII. ZINNEBEELD.

Wy hebben de Deugd, om haare waarde en nutte Zinspelingen, twee Tafereelen toegeschikt. Cesar Ripa, die ons door vernuftige en fraaye vindingen, de menschelyke bedryven, Deugden en Ondeugden vertoont, heeft de Deugd den Konsttoeffenaaren inzonderheid ten gebruik afgemaald, met een jeugdig schoon wezen, en Lauwerkrans; schoon, om dat de Deugd het grootste sieraad is van 't menschelyke gemoed; jeugdig, om dat dezelve nimmermeer veroud, maar altyd wakker en sterk blyft, en des menschen levenstyd verduurt en hem byblyft tot de Dood; met een Laurierkrans, om te beduyden, dat, gelyk de Laurier altyd groen, en nimmer van den blikzem verplet word, de zelve ook altyd in zyne volle kragt blyft, en nimmer van eenige rampen, hoedanig de zelve ook zouden mogen zyn, zoo kan ter neder geslagen worden, of hy ryst van zelf weder op: in welk opzigt de Jeruzalemsche Palm (waar van gezegt word, dat geene zwaarte, zelf van eenen molensteen, schoon hy daar door gekneust, en verplet word, magtig is, het opschieten van nieuwe scheuten te beletten, zoo dat hy tegen alle drukkinge het hoofd boven houd) haar ten Zinnebeeld gesteld word.

De Deugd, die ons de Palm verbeeldt, schiet lot,
En kan door druk geteiltert, en geknot,
Noch triomfeeren.

Dit bevestigt Cebes de Thebaan, in de ontleding van zyn Tafereel, zeggende: Dat, *die Deugd heeft geen ding hem kan beschadigen.*

Met

Met dezelve toespeling wordt de Deugd ook vergeleken by de Roomsche Kamille, die, hoe dezelve meer getrapt wordt, hoe ze sterker groeit, en kragtiger reuk van zich geeft. Voorbeelden zouden wy uit voorleden tyden, tot bevestigingen kunnen aanhaalen, maar de tegenwoordige ontdekt aan alle kanten stalen genoeg; maar om dezelve aan te trekken, zouden wy ons zelve somwylen schade kunnen toebrengen, (want wy in een waereld leven, die het naauwlyks van pas te maaken is met schryven) en onzen toelag missen, welke is niemant te steeken, maar deugden te pryzen, en ondeugden te veragten, en met een zwarte kool te merken; waarom wy dan in 't algemeen zeggen:

Men kent (ô schande!) op deze waereld
d'Oprechte en waare Vroomen niet.

Waarom? zy leven in verdriet

Doordien de schyndeuġd schoon bepeereld,

Der waereldlingen oog verdooft.

Zoo weet de Lust zig op te luisieren,

Dat zy de Deugd zelf kan verduistieren,

En haar van haaren glans berooft,

Of 't onregt in haar lof komt deelen.

Geveinsde, doorgeslepen fyn!

Gy weet door eenen valschen schyn,

Den rol der Vroomen na te spelen.

't Lust ons dan deeze bladzyde ten lof der Deugd te vullen. Het geestig antwoord van den eenen Filosoof tegen den anderen zal het beginzel aanvoeren. De eerste vraagde dan, wat meest in de waereld uitblonk, en kreeg tot antwoord, *de Zon*. Waar op de eerste vraager aldus antwoordde: *nogtans kunnen de blinden de Zon niet zien! dienvolgende zoo moet de Deugd veel meer uitblinken; want de blinden kon-*
nen

nen haar zien en gewaar worden. Dus verdient de Deugd, dat zy om haare eigen schoonheid bemind wordt.

Een snoode door zyne driften aangestookt, verlaat de boosheid, zomwylen uit vreeze voor de straffe (zegt Seneca), maar die door eenen goeden Geest worden gelcid, *beminnen de Deugd*, om de Deugd. Daar wy de reden van den Redenaar Antistenes, op te pas brengen, die zegt: *Dat men geen ding daarom moet doen, of laten, om dat het de wetten gebieden of verbieden; maar om dat de Rede zegt, dat is Eerlyk, of Schoon: dat is Leelyk, of Schadelyk.*

De groote Dichter J. Antonides maakt een zoere speling tusschen de schoonheid des Lichaams, en des Gemoeds, of tusschen de bestendige Deugd, en de wisselvallige schoonheid, met deeze woorden, te vinden in een zyner Mengeldichten:

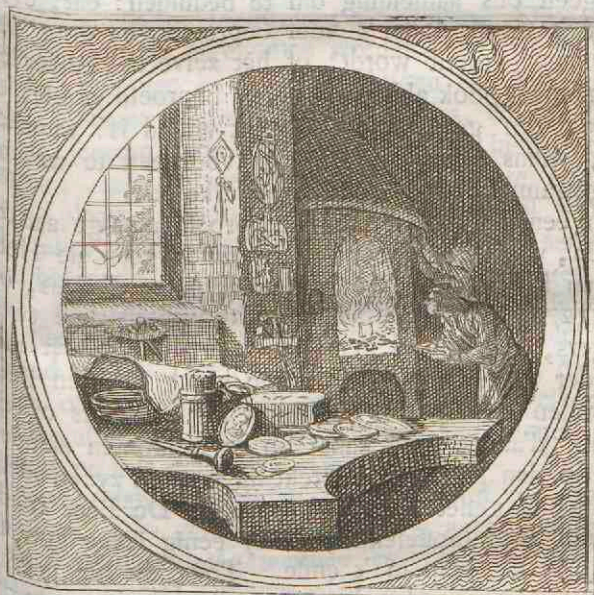
Die heerlykheid is zonder duur;
 Een nevel kan die gloeyentheên bederven,
 Gelyk de lucht de waterverven;
 Maar 't zielefchoon is godlyk van natuur;
 Die luister volgt in 't ondergaan
 De zomerzonne, om schooner op te staan:
 Die zich van geene schaduwe laat bevelken.
 Dus kan de Deugd
 Ter glorie strekken
 Aan de schoone Jeugd.

Dit geeft een goed slot aan ons Tafereel.

XXIII.

DE TOETSTEEN.

Zich voor bedrog te hoeden.

't Vernuft des menfchen heeft een Steen,
Om 't goud te toetsen, uitgevonden.

Maar d'opkomst van veel zwaarigheên
Leert ieder beft den aart doorgronden

Van die hy voor zyn vrienden kent;
Die meest getrouw in voorspoed blyven;

Dog, als 't geluk den rugge wend,
Hun vriend onachtzaam laaten dryven.

De vriendschap, op de dengd gebouwd,
Is waardiger dan al het goud.

G

Het

XXIII. ZINNEBEELD.

Het agterstaande Printtafereel vertoont ons een Toetssteen, en eenige stukken gemunt Goud. Dit geeft ons aanleiding om te beduiden: dat, even gelyk 't goud door 't vuur beproefd, en door den Toetssteen getoetst wordt; of het zelve wel zuiver en onvervalst is, ook aldus een vriend beproefd wordt, of hy ook een getrouw en oprecht vriend is: wanneer hem, wiens vriend hy zegt en voorgeeft te wezen, eenige rampen of zwarigheden overkomen.

Om een Voorbeeld van deze proefneeminge aan te toonen, vind ik geen bequaamer dan 't geen de Heer D. van Hoogstraten, in zynen berymden Fedrus, op pag. 127. uit Avienus aanhaalt; te weten, hoe twee reizigers, in verbond getreden van zuur en zoet met elkander te zullen lyden, in een bosch van een Beer overvallen wierden. De een stelde zig aanstonts op de vlucht: d'ander geen kans van te ontkomen ziende, ging op den grond uitgestrekt liggen, en zynen adem inhoudende geliet zig dood te zyn. De Beer rondom hem heen snoffelende, of hy eenig leven gewaar wierd, verliet hem in 't ende. Toen nu het gevaar over, en de gemaakte doode opgestaan was, quam de ander weder aanloopen. En van verre gezien hebbende, dat de Beer hem aan 't hoofd, en de ooren besnoffelt hadt, vraagde hem, wat dit beest hem had in de ooren geluisterd. Dit, antwoordde hy, *Dat ik my nooit meer op ontrouwe vrienden verlaten moet.* Zulks de Professor Schuppius wel dubbele reden heeft, om te zeggen: *Geloofst gy dat die man, welke u in tegenspoed verlaat, ooit uw oprechte vriend geweest is, zoo zyt gy in uw meening bedrogen: want aan een waare ongeveinde vriendschap is geen einde.* En Euphues, Gelyk het al geen goed Geld, is daar des Keizers munt op staat; nog al Goud dat 'er blinkt: zoo is 't niet al waarheid dat den

schyn

ſchyn van waarheid beeft. Noch 't zyn altemaal geen vrienden, die een vriendelyk aanzigt toonen; een lieflyke tonge is geen bewys van een oprechten vriend; maar zyn trouwhartigheid.

Maar zyn trouwhartigheid, zegt de Spreuk. Dit dwingt my noch een voorbeeld, daar toe dienende, van gemelden Heere Hoogſtraten te rooven. Dit zal my zoo qualyk niet afgenomen worden, om dat ik niet, als hy, met den Schryver in d'eigen taal kan handelen. Polienus verhaalt van Alcibiades, dat hy begerig te weten, wie van zyne vrienden hem getrouw waren, veinsde een doodſlag begaan te hebben, en de plaats en perſoon, die van den handel wift, en zig geliet als dood te wezen, in den duifter aanwees, hen biddende, zy wilden die zaak tog verborgen houden, en hem hulpe en byſtand doen. Alle ſchrikten zy hier af, en verlieten hem, uitgezondert zyn vriend Kallias alleen, die hem bybleef, en op deze toets oprecht bevonden werd. Zedert welken tyd Kallias altyd van hem voor een getrouw vriend, en in groote waarde gehouden is.

Op dusdanige vrienden, die in nood zig van kant maaken, even gemeld, doelt de ſpreuk: *Een vriend wordt met voordeel gewonnen, en met ſchade verloren.* En waarom tog? Euphues zal het zeggen: *Eigen liefde is de waaragtige oorspronk van alle menſchelyke daaden.*

Nog een voorbeeld, en daar mee houden wy aan ons Zinnebeeld genoegzaam voldaan te zyn.

In 't Jaar 1642. werdt de Heer *De Thou*, met den Graaf, Stalmeeſter des Konings van Vrankryk, veroordeeld om met het zwaard onthalt te worden. Als hy dan zag, dat zyne vrienden zig des niet bekreunden, zeide hy tegen zyn Biegtvader, zeer verwondert te zyn, dat hy zig van alle zyne vrienden aan 't Hof verlaten vond. Maar die gaf hem tot antwoord, dat zulks de loop der waereld was, volgens de bekende Latynſche vaarzen:

*Donec eris felix, multos numerabis amicos;
Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Zoo lang als u 't Geluk en Voorspoed willig dienden,
Had gy een groot getal van aangenaame vrienden;
Maar nu zich eindelyk 't Geluk heeft om gewendt;
Niet een van allen die u kent.

Zeker het zou thans al wat zeldzaam wezen, een vriend te vinden, die tot in den uitersten nood een vriend blyft. Zeker zeg ik nog eens; Die 'er zoo een heeft, die de proef heeft uitgestaan, mag hem wel in waarde houden. Maar waar vind men in onze dagen Oresten en Pyladessen, wier liefde zoo groot was, dat zy voor malkander wilden sterven? Dit voorbeeld is van Luc. Rotgans loffelyk berymd, in zyne *Zedelessen uit d'oude Verdichtzelen*, daar hy in de toepassing dus zegt:

Waar zal ik Pylades in onze dagen vinden?
Of die Orest in trou en vriendschap evenaart?

In voorspoed telt men nu een lange ry van vanden,
Maar geen, wanneer 't geluk zig tegen ons verklaart.

Zoo lang 't mildadig lot uit Amaltheas hooren
Den middagd'isch stoffeert, en 't muskadellebloed

In gulde schaaen gloeit, heeft elk ons trouw gezworen.
De vriendschap wordt gesterkt, door weelde en overvloedt;

Maar als 't Gebrek in huis, met krachteloze beenen,
Door onze keuken kruipt, of in den kelder zucht,

Waarom de huisvoogd quynt, en vrouw en kinders weenen,
Verslaauwtze op dat gezicht, verdwynt en neemt de vlucht;

Maar mag men u den naam van waare vrienden geeven,
Gy die den voorspoed volgt, en liefkoost om 't genot?

Neen, tafelvrienden, neen: de vriendschap wordt verheven
Om haar standvastigheid in een rampzalig lot:

Dies moet ik Pylades en zyne deugden loven:
Geen vriend in veiligheid, maar midden in 't gevaar:

Geen vriend op 't feestbanket in Agamemnons hoven,
Maar in den kerker, en by Thoas moordaltaar.

Van weinigen gezocht.

Oud Grieken bragt wel eer een Nagtuil op de Altaaren
 Van Pallas, om 't geheim der wysheid te bewaaren,
 Als diende dit om 't volk te leeren, hoe met kragt
 Van harssenaarbeid by een lamplicht in den nagt
 Die schoone en edle gaaf wierdt van den mensch verkregen.
 Maar heeft een Christen lust met wysheid allerwegen
 Te wandelen, wel aan. Het Euangelieboek,
 Zyn vraagbaak, zal hem meest, door stadig onderzoek
 Verzeld met waaken, by aandachtig overdenken,
 Veel Christelyke deugd en wysheid tevens schenken.

XXIV. Z I N N E B E E L D.

Dit Zinnebeeld geeft ons aanleidinge om de loffelyke WYSHED, in haaren aart en waarde te bespiegelen, ten einde wy door der zelve schoonheid bekoord, daar naar mogten graven als naar Goud. Waarom Salomon Cap. 2. dezelve vergelykt by een verborgen schat: en zyne Spreuken, waar in de zelve ligt opgeslooten, by een aangenaam hoofdcierfel en goude balsketenen; met belastinge van dezelve zoo dierbaar te agten, en te bewaaren, als den appel onzer oogen, te binden aan onze vingeren, en te schryven op de Tafelen onzer harten.

De Kaldeeuwſche, Egyptiſche, en inzonderheid de Griekſche Wyzen hebben, door hun natuurlyk vernuft en naarſtige beſpiegelingen, al vroeg de waarde der zelve gekend, en blyken daar van nagelaten in hunne Goude ſpreuken, en, op het voorbeeld van den wyſten der Waereld, de WYSHED als den dierbaarſten ſchat aangepreezen.

De Redenaar Antitenes, zeide: dat de Wysheid onze waaragtige Rykdom is, en dat de ſtaat der menſchen dan eerſt gelukkig zal wezen; wanneer een ieders vernuft, met het licht der wysheid omſchenen zynde, in al zyn doen en laten naar de Reden te werk gaat. En Dio- genes, Dat zy een ſchat is, die gevonden zynde, niet geroofd kan worden, nog verminderen; invoegen dat zy in Schipbreuk met ons aan land zwemt: ja dat een Wyze nooit arm, maar altyd ryk is; want hy heeft de dingen niet van nooden, maar de dingen hem. Gevraagd, op wat wyze heeft hy de zelve niet van nooden? antwoordde hy, om dat hem, die alles bezit, niets en gebreekt. Dit is niet ongelyk aan 't geen de Zeede-meester Seneca daar aan ten luister

luister heeft toegepast, zeggende: *Schoonheid verslensft met'er tyd, schatten konnen geroofd worden, maar wysheid blyft zyn bezitter by.*

De Brandende Lamp, in het Tafereel afgebeeld, is een Zinnebeeld van het licht des verstands, 't welk door byzondere goedheid van den bouwheer der wereld, in de zielen der menschen ontfleken is; waar omtrent de oeffening als de oly is, waar door dezelve in stadig ontvlammen wordt onderhouden.

De Olyftak beduidt den innerlyken en uitterlyken vrede, die van de zelve herkomt. En van zommigen is verftandig aangemerkt, dat het geen Virgilius meldt van Eneas, een Olyftak in zyn hand neemende, als hy met de Sibille naar de onderaardsche geesten in de Elizeefche Velden, om zyn Vaders schim te bezoeken, afstrok, geen verzinzel is, maar dat de Latynsche Puikdichter het teeken voor de beteekende zaak heeft gesteld, en dus door den olyftak niet anders heeft willen te kennen geeven, als dat de wysheid den mensch door alle zwarigheid geleid tot een gelukkig einde.

Het besloren boek, is de Wysheid die Jeruzalems eerste Tempelbouwer een verborgen schat noemt, om de duistere bezwagtelingen, die zonder het licht des verstands bezwaarlyk 't ontwinden zyn. De Egyptenaars en oude Grieken hebben de verborgen wysheid in raadzelen gesteld, en het * verzinzel van Sphinx van Argos, daar op toegepast; als mede der

G 4

zel.

* Sphinx, een Amazone, was de huisvrouw van Cadmus, die, na dat hy Dracon gedood, en zich in des zelfs Ryk gezet hadde, ook deszelfs zuster ten Vrouwe nam. Dit gaf oorzaak dat Sphinx zig van hem afscheurde, het grootste deel van zyne onderdaanen op haar zyde lokte, en hem eenen grooten schat ontroofde, enz. Hier mede voorzien zynde, vlugte zy op het gebergte Sphingium, van het welke zy Cadmus met list beooreloogde, en veelen van de Thebaanen overviel en ombragt. Nu plagten de Thebaaners

de

zelver beeltenissen voor hunne tempelen gesteld. Dus getuigt Plutarchus, zeggende: *Zy stelden gemeenlyk voor hunne tempelen de Sphinxen, waar mede zy te kennen gaven, dat de leering van hunne heilige dingen bestond in een verborgen wysheid.*

De Grieksche Kerk heeft in den Lentetyd van haare opkomst het Zinnebeeld van een besloten boek overgenomen ('t is hier de plaats niet, anders zouden wy verscheiden Kerkgebruiken kunnen aantoonen, die uit het Heidendom ontsprooten zyn) en op den Heiligen Bybel gepast. En ons gebreken geen bewyzen om aan te toonen, dat verscheiden der eerste Grieksche Kerkleeraaren, in hunne zinspelingen, een gesloten boek met zeven zegelen (nu nog in de Roomsche kerk, met een Lammetje, agtervolgens het gezigte in de Openbaringe van Johannes met dat oogmerk gebruikt) ten Zinnebeeld gestelt hebben van de verborgenheden Gods in den Heiligen Bybel opgesloten; hebbende Godt, naar hun gevoelen, voordachtelyk onder duistere bezwagtelingen deze dingen voorgedragen. Dus hooren wy Gregorius in zyn verklaringe over Ezechiël zeggen: *De duisterheid van Gods uitspraakken brengt grootte nuttigheid aan; want zy oeffent de zinnen, dat ze door vermoeyingen worden uitgebroeid, en dat eene welgeoeffende verkrygt, het geen een die luy, en traag is, niet kan vatten. Noch heeft ze wat anders in, want zoo de kennisse der H. Schrift voor een ieder open slont, men zou ze niet agten: want in zekere duistere plaat-*

de Krygslift en verborgen toeleg der vyanden raadzels te noemen: en dus is uit het zeggen: Sphinx van Argos vermeld ons niet het uitgeven van raadzels, en niemant kan die oplossen; dit verdichtzel gelmeed, dat Edipus het raadzel raadende, Sphinx zig zelve van de rots te barsten heeft laten vallen, enz. Maar dit is 'er van Edipus, een man dapper beroemd in 't oorlogen, heeft, met een deel van Cadmus volk gesterkt, haar onvoorhoeds overvallen, haaren toeleg ontdekt, en haar gedood. Zie *Palephatus* van de *Ongelooflyke Historien*, pag. 33.

plaatzen vermaaken ons die dingen, die t'elkens uitgevonden zyn, en met hoe veel meerder zoetigheid, alzo ook met meerder arbeid, t'gemoed hebben afgemat. De zelve op een anders plaats: *Gelyk de H. Schrift den eenvoudigen met de uitterlyke letter vermaakt; alzo oeffent zy de wyzen met haare verborgenheid. Want zy heeft in 't openbaar, waar mede zy de kinderkens kan voeden, en behoud in 't verborgen, waar mede zy de hoogdravender verstanden, tot verwonderinge in zoetigheid ophoud.*

Wy hadden met deze uitweidingen den Uil, in ons Tafereel gestelt, naby geheel vergeeten. Deze is altyd van de oude Heidenen gehouden voor een Zinnebeeld van Wysheid, en goeden Raad. De *Beeldespraak* geeft 'er deze reden van; *Dit dier vliegt meest by donkeren nacht, om zyn kost te zoeken, en heeft dan een scherp gezigt: gelyk de Natuurschryvers zulks getuigen, enz.* Door welke beeltenisse vertoont wordt de naarstigheit en 't nachtwaken, waar in zulken, die naar wysheid zoeken, inzonderheid ook de Prinsen en Raadsheeren moeten bezig zyn, op dat zy des nachts bedenken, en overleggen 't geen zy op den dag hebben uit te voeren; doordien de inbeeldende kragt van 't gemoed, in de stille duisterheid veel sterker en kragtiger is. Waar van de Uil ten voorbeeld strekt, die den nagt voor den dag verkieft. Met opzigt op dit aangehaalde, hooren wy Homerus zeggen *Het betaamt een Raadsbeer niet, dien de last en zorge des volks bevolen is, gantsche nagten te slaapen.* Entot bestempelingen van 't geene gezegt is, wyzen wy den Lezer tot de munt van Keizer Domitianus, in de meeste Munkabinetten der liefhebbers; maar 't gereedste in de *Roomsche Mogenheid* van J. Oudaan, op pag. 306. Tab. LV. te zien, welke door den Raad tot eere, en gedachtenisse van hem, die ten eersten aanvang zyner Regering een bezorgd gemoed scheen te hebben, met die beteekenisse, geslagen zyn. Weer te ruim geweid hebbende, zullen wy sluiten met de fraaije

je Redenvoeringen van den Prof. Balthazar Schuppius, in zyn Boekje over de INBEELDING, daar hy dus zegt: *Gewislyk is in alderhande geval beter wysheid dan groot goed te hebben; om dat, als het Geluk ons begeeft, wy egter het verstand behouden. Want daar alles wat wy bezitten heel onvast, en niet anders is, als een Toneel van geduurige verwisselingen, is de wysheid alleen, die onbeweeglyk en vast, ons bestendig, en onbeweeglyk maakt. Dierhalven behoorden wy te LEVEN alleen om te WRETEN, en te WEETEN alleen om te LEVEN.*

't Lust ons echter eenige staalen tot lof der Wysheit te melden, de bedryven van een zot en Wys man in bespiegeling te brengen, en eenige grondlessen (dienstig om in alle voorvallen, die den menschen in hun leven ontmoeten kunnen, daar mee te raadplegen) voor te stellen.

De woorden of Redenkavelingen (zegt Democritus) zyn schaduwen van 't bedryf, De woorden zyn de vrouw, het doen is de man. Het zeggen is ligt, het doen is moejelyk. De voortreffelykheid der bedryven is duurzaam, en die der woorden voorbygaande.

Die Wys is (zegt Gratiaan) acht al de waereld; om dat hy weet, dat ieder wat goeds heeft. Die anderen te beven gaat, vind altyd nog iemand, die hem te boven gaat; maar een zot agt niemand, om dat hy niet weet, wat goed is, en zyn verkiezing altyd loopt op het ergste.

De zelve: De Dwaasheid komt altyd in, met een open mond. De zotten zyn stout; maar de Wysheid komt in met zeer veel voorboede. Haare voorlopers zyn d'Opmerking, en d'Onderscheiding, die de wacht voor haar houden, ten einde zy voortgaat, met getelde schreden, waar te twyffelen valt, of 'er diepten mochten zyn.

Het is een wyze Proteus, die zedig is by de zedigen, Verstandig by de verstandigen, Ernstig met de ernstigen, Vrolyk met die vrolyk zyn, en heeft het middel om alle barten te winnen.

De Gezondheid is het Geluk van 't lichaam, de Weeten

Weetenschap dat van de ziel. Paus Julius de tweede van dien naam had voor een Zinspreuk: *Gelcerheid is 't Zilver van de Borgers, het Goud van de Edelen, en de Diamant der Vorsten.*

Zommigen vertrouwen zig zo zeer op hunne verdiensten, dat zy gans geen zorg draagen om zig te doen beminnen; maar de Wyzen weten, dat de verdiensten een grooten omweg moeten afleggen, wanneer ze niet door gunst geholpen worden. De schrandre Spanjaart Juan Rufo, gevraagd zynde: *Waar het van daan quam, dat de meeste bedieningen vielen op luiden van kleene verdiensten; gaf tot antwoord, Om dat de bequaamste luiden wachten, dat zy door hun verdiensten van zelf geroepen worden, en anderen in tegendeel daar krachtig aanzoek om doen.*

Daar is geen gevaarlyker woestyn, als zonder vrienden te leven. *Te leven zonder vriend* (zegt het Spaansch spreekwoord) *is te sterven zonder getuigen. Ik ben die* (zegt de Vriendschap by Graciaan) *zonder welke geen heil in de waereld is, en met welke alle de onlusten licht vallen, en verdraaglyk zyn.*

In voorspoed heeft men veel vrienden, en die alle goedkoop: men moet die aan de hand houden, niet veragten; want daar kan een tyd komen, dat gy u gelukkig zoud agten een der zelve te hebben. De boersche lieden hebben nimmer vrienden, zelf niet in voorspoed, om dat niemant hen kent. *Zoo lang gy gelukkig zit* (zegt Ovidius) *zult gy veele vrienden tellen. Maar de Ongelukkigen* (zegt meergemelde Rufo) *hebben geen zwager, en een arm man is altyd in een vreemd land. Hierom raad Graciaan: dat wy ons van der vrienden gunst zoo wel moeten weten te bedienen; dat, wanneer die ons komen te ontvallen, wy geen gebrek lyden.*

De Beleefsheid is het voornaamste deel van 't wellevan; zy is een soort van betoovering, waar door men zig by de waereld bemind maakt, in stee van dat men zig door fluursheid doet haaten, en veragten. Het kost weinig, en
geldt

geldt veel. De beleefden hebben dit voordeel; dat al de eer daar van aan hun blyft. Hierom antwoordde een Filosoof, gevraagd, *Hoe groet gy een man, die niet weder groet? Het is geen oneer voor my, dat ik beleefder ben dan een ander.*

De gecnen, die met 'er haast iets eiffchen, moeten met bedaardheid geboord worden. De Mildadigheid is pryslyk: maar dikwils (zegt de Jonge Plinius) wordt een haastige Mildadigheid van berouw verzeld.

Daar is niet lichter te bedriegen (zegt Grataan) dan een eerlyk man. Hy die nooit liegt gelooft licht, en hy die nimmer bedroog vertrouwt veel. Men moet leeren van zyn eigen en een anders schade. Wacht u dan zoo eerlyk te wezen, dat een ander daar door gelegenheid neemt, om oneerlyk te worden. Men moet half Duif, half Slang zyn, volgens den raad van 't Evangelie. Matth. 20: 16.

De zelve: Zommigen neemen de rust in 't begin, en laaten den arbeid voor 't einde. Maar Diogenes zeide: Men moet wagten met rusten, tot dat men aan 't einde van de loopbaan gekomen is.

Zomtyds bestaat het geneesmiddel van 't quaad in dat te vergeeten, en men vergeet dat middel te gebruiken. Hier om zeide Themistocles tegen een man, die hem de konst der Geheugenisse wilde leeren, *dat hy liever de konst van vergeeten leeren wilde.*

Men moet willen als men kan; want de gelegenheid en de tyd wagten naar niemant. Schryf aan uw willen geen vaste wetten voor; want morgen zoud gy licht gedrongen zyn, het zelve water te drinken, dat gy beden versmaad.

Een voorkomende verschooning verwekt den agterdogt, die fliep. Men moet zig nooit gelaten eens anders agterdogt gewaar te worden; maar moet tragten het agterdenken te genezen, door een getrouw en eerlyk bedryf.

Men moet nooit deel zoeken te hebben aan de geheimen van de genen, die boven u zyn. Gy zoud ge-
looven

looven kerffen te deelen, en gy zoud de steenen krygen. *Het vertrouwen, dat een Vorst op zyn onderdaanen stelt (zegt Bocalin) is een snoer, dat by om zynen hals heeft, om het toe te haalen, wanneer hy begint te vreezen, dat de geheimen, die door d'ooren in 't hart zyn gedrongen, uit het hart tot de tong mogten komen. 't Beurt dikwils dat een Vorst berouw krygt van zyn geheim vertrouwd te hebben, en hierom bevreest, stelt zyn geheim in verzekertheid.*

Het oorkussen is een stomme Sybille. Op een zaak, die men te doen heeft te slaapen, is beter, dan wakker te zyn op een zaak, die gedaan is. Geheel ons leven moet zyn denken, om niet te dwaalen. *De Grieken noemden den nacht voorzienig, (zegt Servius) om dat een mensch meer doordringendheid van geest heeft by nacht, dan by dag.* Doch zommigen bedenken zig lang, en daar na laten zy zig nog in alles bedriegen, zonder van te vooren daar op gedacht te hebben.

Eindelyk Spreuken, en bedryven van anderen zyn, in een vruchtbaaren geest, zaaden van scherpzinnigheid, die vervolgens eenen overvloedigen oogst van nutte leeringen verschaffen voor de opmerkenden.

Hierom hebben ze eenen nutbaaren arbeid op zich genomen, die niet alleen de gedenkwaardige bedryven, maar ook spreuken van wyze mannen, uit de beste Schryveren by een gebragt hebben: dewyl zeker is, dat geen soort van schrift zoo voordeelig is aan de menschen, byzonder die jong van jaaren zyn, omdat de voorbeelden wat sterker ingang hebben, dan alle de lessen der wyzen. Het geen de oude Filosofen hebben te boek geslagen, over de zeden, en het bestieren des levens, is wel weetens waardig, maar het nasporen daar van ieder niet even gelegen, dewyl de zaaken met veel omwegen bezet zyn, die niemand door kan gaan, of hy moet lust en overvloed van ledigen tyd hebben. Aristoteles heeft zich daar omtrent op-
gehou-

gehouden, maar op zulk een manier, dat hy alleen voor Filofofen fchynt gefchreven te hebben. Hier in zien wy, dat veele geleerde mannen den leesgierigen hebben willen te gemoet komen, door hunne naarftigheid en naauwkeurigheid, welke eenigen Spreuken by een gezameld hebben, als Theognis en Ifokrates, anderen de Krygsliften en gedenkwaardige Spreuken van doorluchtige mannen, als Valerius Maximus, en Sextus Julius Frontinus, die te kennen geeft, dat het zelve van eenige anderen gedaan is. Zeker daar hoort veel tyd tot het gaan zoeken van goud in de aderen der aarde, of edele fteenen op het ftrand, of in zee. Zoodat hy eenen aangenaamen dienst doet aan leergierige verftanden, die voor den dag komt, met zuiver opgemaakt goud, en ons een gefchenk doet van uit verkoren en gezuiverde diamanten in goud of aan drinkbekers gezet. Dit werk van veelen ter hant geflagen, is egter naar het oordeel van doorgeleerde mannen van niemant gelukkiger uitgevoerd, dan van Plutarchus, die na het uitgeeven van zyn nutbaar en fichtelyk werk, betreffende het leven der doorluchtige mannen, waar in hunne brave daaden en gedenkwaardige redenen verhaald worden, voor den pryffelykten Keizer Trajaan, opgezameld heeft de gedenkwaardige fpreuken veeler vermaarde mannen, omdat men daar in, als in eenen onbedriegelyken fpiegel verbeeld ziet den aart, en de neiging van ieder in het byzonder. Men ga waar men wil, Plutarchus heeft den top bereikt. Dit wift de groote Erasmus, die daarom uit het Griekfch van dien Schryver een geheel boek van gedenkwaardige fpreuken, in de Latynfche taale, heeft uitgegeeven.

Maar wy weiden weder te verre af. Het naafte Zinnebeeld roept ons.

EENSCHOONE BOOM.

Deugd en Schoonheid niet altyd gepaard.

Beschouw dit zinryk Tafereel,
 Een schoonen Boom, maar slechts vol bladen,
 Daar de oude stam, op zynen steel
 Gekromt, met vruchten is beladen.
 Hoe meenig mensch schynt voor het oog
 Vernuftig, en van heusche zeden,
 Die, buiten 't sierelyk vertoog,
 Is ydel van gemoed en reeden;
 Daar iemant van geringen schyn
 Een schrand're en groote geest kan zyn.

Het

XXV. ZINNEBEELD.

Het Tafereel vertoont voor 't oog een Boom, schoon en ryzig van gestalte, met een rond getroste bladerkruin, maar ontbloomt van vrugten. Een regt Zinnebeeld van een man, rustig van gestalte, en schoon van wezen, verbeeldende, door zynen uiterlyken zwier, wat groots, dog die, in den ommevang beschouwd, niets behalven zyne uiterlyke schoone gestalte bezit, dat lofwaardig is. Dusdanig een *schoonheid bestaat in een gevoeglyke evenredigheid van het geheel tot de deelen: en van deelen onder mekander*. Verscheiden buitenlantsche volken hebben oudtyds op d'uiterlyke schoonheid der mannen verslingerd geweest. Verscheiden mannen (verhaalt Dan. Jonctys in zyn *Gesbil*, *wat de meeste kragt heeft, om liefde te verwekken*) zyn om de bevallige gestalte hunren lichaamen, voor anderen gesteld, en tot Koningen uitgekozen geweest. d'Indiaanen, Persiaanen, en Mooren hadden oulings in gebruik, den schoonsten van geheel hun land tot hunnen opperheer te kiezen: het welke by andere volken ook is nagevolgd. Want, gelyk Curtius zegt, zy oordeelen niemant bekwaamer den last des Ryks te draagen, dan dien de Natuur met een schoone en uitstekende gestalte des lichaams had beschonken. En dit ging zoo ver, dat Agis, Koning van Lacedemonie, gevaar liep van zyn Ryksstaf te verliezen; doordien hy eene korte vrouwe tot zyne Gemalin gekoren had. Want zy vreesden in zulker voegen, dat de Koninklyke Ry van haaren eersten luster verbafterd mogte worden. In dien opzigte moet ons niet vreemd schynen, dat Isocrates schreef, *dat 'er meer door eene onberispelyke schoonheid, dan door alle andere*

andere uitstekende deugden, eenen onsterffelyken naam verkregen hebben. Maar de waare Wysheid heeft deze blinde keur ook al voor veele eeuwen bespot, in de Fabel van de Vos. Deeze geraakte in den winkel eens Beelddnyders, schepte groot vermaak in beelden van verscheiden gedaante, en soort te beschouwen. Ondere die behaagde haar een vrouwenbeeld konstig uitgewerkt en van schoonen stal. Hier voegt ze zig by, hier spreektze tegen, dit vleidze; en het zelve van allen zyden beschouwende, (wanneer het beeld onbeweeglyk bleef, zonder eenig wezen te hebben van alle deeze vriendelykheid) borst eindelyk toornig geworden uit: *O schoon aangezicht zonder berffenen!*

Wat ons belangt wy moeten bekennen, dat een man schoon van leeft, wanneer de inwendige hoedanigheden, te weeten een geleerd vernuft, en bespraakte tong, die uiterlyke schoonheid evenaart, voor regt schoon te agten is. Ja, indien een schoon man nevens zyn lichaamelyke schoonheid met zekere ongemeene deugden begaafd is, 't is te verwonderen hoe ver haare uitstekende luister de gemoederen der menschen in verwonderinge zal verrukken. Want

De deugd gehuisvest in een schoonen,
Kan meerder kragt en luister toonen.

Zoo Deugd, Geleerdheid, en een wel
Bespraakte tong, met schoon gestel
Een 's mans verzeld gaat, steekt elk d'ooren
En aandagt op om hem te hooren,
En blyft vol van verbaastheid staan.
Men hoort als een Orakel aan,
Al wat hy zegt, met groot verwonderen,
Als of Apolloos stem quam donderen
Uit Delfis heilig Tempelhol,
Waar door Deiphobe, als dol,
Liep om altaar en drievoet waren,
Wanneer zy zou 't geheim verklaaren
Aan 't jammerlyk misleide volk.

Maar daar deze inwendige schoonheid wordt gemilt, kan al de schoonheid my niet meer behagen dan een schoon wasse beeld. Wy spreken, zoo als het by ons leid. Zoo deed ook Paus Klemens de VIII, dog die spon den draad wat grover. Dees had op een tyd zeker Duitsch Prins, nevens den vermaarden Georgius Sabinus ter maaltijd genoodigd. De Paus, een beminnaar van luiden van letteren, sprak over tafel zeer wydloopig van veele dingen met Sabinus, daar de Prins byzat en den stommen speelde. Het geen den Paus gelegenheid deed neemen van te vraagen, of zyne Hoogheid de Latynsche taale verstondt. Maar uit hem verneemende, dat hy van alle taalkunde ontbloot was, ontzag zig niet, met verwondering, uit te roepen, *O schoon Beest!*

Overzulks zou ons een scheeve Socrates, of buktige Ezopus, wanneer zy een taal als Cicero spraken, beter behaagen, dan een schoone uiterlyke gestalte, met een vernuftellooze ziel; 't geen het byvoegzel in het Tafereel (naamelyk een misvormde Boom, met vrugten overladen) niet duisterlyk te kennen geeft.

Gratiaan heeft, in zyn tyd, ook al gezegt: *Daar zyn lieden, die niet anders als een schoonen Voorgevel hebben, gelyk de huizen, die niet volbouwt zyn, uit gebrek van geld. Met de eerste groete is het onderhoud van hunne redden geeindigt; want de woorden worden lichtelyk uitgeput, wanneer het verstand niet veel water van vernuft bezit. Het valt hun licht anderen te bedriegen, die gelyk zy, meede niet dan 't uitwendige hebben: maar die wys zyn ontdekken wel baast, dat zy van binnen ydel zyn.*

Zonder geluid nutteloos.

Wat baat een Harp, die tot vermaak van de ooren;
 Door 's meesters konst haar snaaren niet laat hooren?
 Wat baat een mensch zyn wysheid en verstand,
 En rykdom, hem zo mild van 's Hemels hand
 Geschonken, die, zyn gaaven zonder luister,
 Laat hy zich zelfs verroesten in het duister?
 Maar die, geraakt van Godlyke yver, 't goed
 Dat hy bezit naar 't lichaam en 't gemoed,
 Voor 's naastens dienst, en welstand nimmer spaarde,
 Verstrekt de lust, de rechte vreugd van de Aarde.

XXVI. ZINNEBEELD.

De Harp, (gelyk ook andere speeltuigen) verstrekt eerst, een Zinnebeeld van de menschelyke Rede, welke, zal dezelve de zaaken natuurlyk uitdrukken, en den verstandigen hoorder d'ooren streelen, als een welgesnaarde Harp, door een konstige hand bestierd, dan hooge, dan laage, of vermengde toonen slaan moet, naar eisch der maaten, die de zangstukken onderscheiden. En even gelyk een speeltuig hoe konstig gesnaard, en naar een bedreven gehoor gespannen, nutteloos is, zoo de hand niet aan het zelve geslagen wordt: zoo geeft het ook geen nut, dat een man verstand heeft, wanneer hy het niet op zyn tyd laat blyken. Hierom zeide Theophrastus, als hy over den maaltijd een Jongeling, van welken hy goede verwagtinge had, zag stil zitten; *Indien gy stilzwygt, om dat gy onweetend zyt, zoo doet gy wyslyk; maar indien gy verstand hebt, zoo doet gy dwaaslyk, dat gy niet en spreekt.*

Ten tweeden, dient de Harp ook in dit opzigt ten Zinnebeeld, dat, even als het snaarenspeel de afgesloofde Geesten verquikt, en wakker maakt, en daarom inzonderheid nut en pryslyk is; zoo ook alle uitspanningen, die de geesten, door dagelyksche, en slaafsche bezigheden verstompt, weder ophelderen, verdienen geprezen te worden. Myn ge-eerde Leermeeester S. van Hoogstraten plag te zeggen: *De geenen, die zig zomtyds ontspannen, krygen nieuwe krachten. Men moet aan den geest eenig vermaak toelaaten; want by wat gerust hebbende, rust eerder, en wakkerder op.* Dit komt over een met de les van Seneca, *Dat men het verstand niet*

niet altyd even zeer op eene zaak moet opgespannen houden; maar ook zomwyl wat rust, of uitspanningen daaraan vergunnen. Waarom ook al van ouds af by gegagte mannen de uitspanningen zyn goed gekeurd en in gebruik geweest.

De wyze Socrates ontzag zig niet, by wylen met de kinderen te speelen. Cato vermoeid van Staatzorgen spoelde den onlust af, met een glas wyns. Scipio stelde zyn dapper en zegeryk lichaam zomwyl tot dansen; nochte ontzag zich, uit vermaak, in tegenwoordigheid van den wyzen Lelius, schulpen en zeehorentjes op strand te raapen. Anderen weder zetten zich tot de Boekoeffeninge, die ook myn speelpop is: de meesten tot gezang en spel, gelyk ook vader Vondel; die zyn doffe en vermoeide geesten vaarwel speelde, op een kindertrommel.

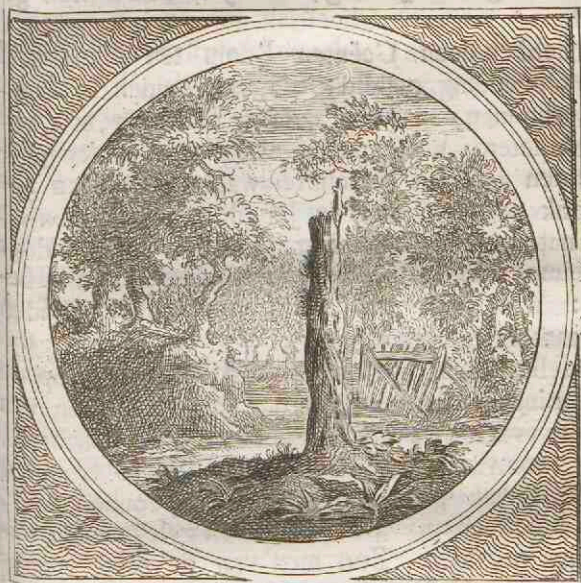
Octavius Augustus aan het gebied geraakt, had in het opgaan van zynen roem ook eenige bedillers zynen zeden: omdat hy, als Suetonius verhaalt, somtyds vischte met de angelroede, somtyds ook met de kinderen speelde. De Heer D. van de Hoogstraten verhaalt in zyne Aanmerkingen, op den vertaalden Fedrus, hoe Frederik de Tweede, Koning van Deenemarken, als hy vermoeid was van de bezigheden des Ryks, gewoon was zich meenigmaal met de hovelingen te verlustigen, zeggende tot hen: *Laat ons wat speelen, terwyl de Koning van de hand is.* Als hem dacht, dat het tyd van uitscheiden was, zette hy zyn wezen weder in een stadige plooi, met dit zeggen: *wy moeten met speelen uitscheiden: de Koning is wedergekomen.* Maar laat ons den Fabel van Fedrus, waarop de gemelde heer dit aangetekend heeft, en die de geleerden oordeelen, dat van den Fabeldichter opgesteld is, om de eere van Augustus in dit stuk op te houden, hier liever byvoegen:

EZOPUS en de kinderen voorheen
 Geraakten aan het speelen in Atheen
 Met nooten. Een, die hier voorby quam treden,
 Beschimpde dit, als buiten alle reden.
 Ezopus merkt dit ras, veel eer gewoon
 Het onverstand der menschen zelf ten toon
 Te stellen, en hunne ydle zotternyen,
 Dan schimp hierom van anderen te lyen.
 Hy dan ontspant op 't midden van de straat
 Een boog, en zegt, Zie of gy dit verstaat,
 Die my berispt. Het volk komt aangedrongen.
 Hy pynigt zich dus onverwacht besprongen,
 En weet niet wat Ezopus wil verstaan,
 En geeft het op in 't end. Dees vangt dus aan:
 Houd gy den boog gespannen t'allen stonden,
 Gy breekt hem licht: maar hy wordt nut bevonden,
 Zoo gy hem by gelegenheid ontslaakt.
 't Gemoed wil dus by wylen zyn vermaakt,
 Opdat het weêr gesterkt, met nieuwe krachten,
 Bequaamer zich begeve tot gedachten.

Voorwaar veele braave mannen, vermoeid van zwaar
 werk, hebben in de ledigheid, als ze hun by wylen
 gebeuren mogt, getoond dat hunne uitspanningen
 van veel grooter nutbaarheid waren, dan de inge-
 spannen arbeid van veele anderen. Ook hebben zy
 zich niet ontzien aan de werken van hunnen geest,
 in die ruste voortgebragt, den naam van LEDIG-
 HEIT of UITSPANNINGE te geeven.

DE GEËNTE BOOM.

Door lyden vruchtbaar.

Zo iemant vruchten van een boom,
 Naar zyn genoegen, wenscht te plukken,
 Die moet, door 't snoeimes zonder schroom,
 Zyn weeldrig groeyen onderdrukken.
 Zo noodig heeft de ontlooke jeugd,
 Staag onder tucht en dwang te weezen,
 Om door 't betrachten van de deugd,
 Haar Schepper vroeg te leeren vreezen.
 Dus droegen in hun jeugd zich wel,
 Een Abel, Josef, Samuël.

XXVII. Z I N N E B E E L D.

De opvoeding der Kinderen (zegt Galenus) is als de Bouwing en Oeffening, die wy in de Planten gebruiken.

Wy hebben een Geënten Boom ten Zinnebeeld van de Opvoeding gesteld, om verscheiden redenen:

I. wanneer men een Boom, zonder oeffening, in 't wild laat opschieten, heeft men weinige, en zelden goede vruchten van den zelven te wachten. Even zoo is het ook geleege met de Jeugd, wanneer men die haaren natuurlyken loop laat houden, zonder door het snoeimes van tucht, de al te weelige looten te besnoejen: waar van wy veele voorbeelden zouden kunnen aantoonen.

II. De bevinding heeft de luiden, welke zig op de Tuinoeffening verstaan, geleerd, dat, zoo men van een Boom veele en goede vruchten wil wachten, men een loot van een anderen boom, wiens vruchten door den smaak gekeurd, en goed bevonden zyn, daar op moet enten. Dus is het ook gelegen met vader Adams nazaaten. Zoo men van de zelve vruchten van Verstand, Deugd, en Zeden verwachten wil, moeten die, welken de opvoeding over hen aanbevoelen is, hun, door gestadig onderwyzen, door braave voorbeelden van Godvruchtigheid en Deugd, met voorzigtigheid en oordeel, naar maate van hun begrip, op bequaamen tyd, wanneer de verstanden 't vatbaarste zyn, dezelve inenten. *Want* (gelyk Fabius zegt) *daar is niets, dat vaster in 't gemoed kleeft, als 't geene in de kindsche jaaren wordt ingedrukt.* Het geen het groote Maas-Orakel ook toestemt, en aanraad: *Dat men van der Jeugd aan, den Kinderen zekere beilige voorschriften in 't gemoed behoord te prenten; overmits het geene, dat*
een-

eenmaal in 't hart gevestigd is, lang byblyft. Even gelyk een nieuwe aarden pot den reuk van 't geen daar eerst in gekookt is, lang beboud.

Hoe krachtige wortels de indruk van zaaken, dien men in de jeugd ontfangen heeft, kan schieten, en hoe zwaar die uit te royen zyn, daar van heb ik met verwondering proeven gezien, in menschen, die niet misdeeld waren van verstand, en egter aan het bygeloof der Geestverschynzelen (om dat het hun als met de pap, als men gemeenlyk zegt, was ingegeven) zoodanig vast gehegt waren, dat, al betoogde men hun, op vaste gronden, tot beschaamd wordens toe, de onmoogelykheid uit den aart der zelve, men nochtans niet magtig was, hun de ydele vrees voor 't geen niet is, te ontnemen.

Men ga omtrent het leiden der jeugd te raade met den vermakelyken zedemeester, den Ridder Jacob Kats, die onder zyne Zinnebeelden telkens heilzaame lessen geeft, ter bestieringe des menschelyken levens, dat nooit meer gevaaren onderworpen is, dan in het bloeyen der Jeugd, die men leiden moet, zoo men in den Ouderdom daar vruchten van trekken zal. Dus spreekt hy, in het eerste Zinnebeeld van zynen Spiegel des Ouden en Nieuwen tyds:

Verlaat den ouden tronk, en buigt het jeugdig rys.
Maar duid dit niet alleen op alle boomgewassen;
Het kan ook boven al op uwe kinders passen.
Hooft Vaders van het huis! de jeugd, de teed're jeugd,
Dient van den eersten afgebogen tot de deugd.

Hy hecht hier aan de gouden spreuk van Jesus Syrach xxx, 12. *Buig uw kind den bals, terwyl het nog jong is, opdat het niet hardnekkig worde.* En hier toe brengt hy de spreekwoorden te passe, die van ouds uitgevonden, alkyd eene zekere waarheid in zich begrypen; hoedanige deze zyn: *Terwyl het rysje zwak is, moet men het buigen: 't Moet vroeg krommen, dat een goede*

reep worden zal. 't Is quaad oude bonden aan banden te leggen: Men mag zyn oude schoenen verwerpen, maar niet zyn oude zeden: Gewoonte maakt eelt. De ben is, als haar wen is: Qua wennis, qua schennis.

*Wat heeft geleerd de jonge man,
Dat hangt hem al zyn leven an.*

En terwyl ik myne oogen verlustig in het gezicht dezer zinnebeelden, zie ik, dat ook het derde my te stade komt, in het opmaaken, en toepassen van myn Tafereel. Dit verbeeld een Slang, die in de engte van een rots met het hoofd inboort, en tot opschrift heeft deze vaarzen:

*Alwaar de Slang 't hoofd in kan dringen,
Daar zal ze 't gansche lyf in wringen.*

De dichter voert op dit gezicht eenen Vader in, die in dezen zin voor zynen zoon spreekt:

Kom hier, myn waarde kind, ik moet u heden leeren,
Hoe gy uw domme jeugd zult mogen overheeren.
Koom hier, sta nevens my, en let op dit geval,
Dat ik u tot bericht voor oogen stellen zal.
Zie, waar de gladde slang den kop weet in te dringen,
Daar weetze straks het lyf ten vollen in te wringen.
Let vry, let op het stuk: het hoofd bereid de baan,
En waar dat ingang krygt, daar is geen houwen aan.
In alle slim bejag, in alle quaade zaaken,
Moet eene teed're ziel den aanvang leeren staaken.
Weer, lieve, weer, en wied, en dood het booze kruid,
Eer dat het verder ga, en eer het wyder spruit.
De boom, die ons bedekt, en nu begint te bloeyen,
Was maar een enkel rys, toen hy begon te groeyen:
En nog al waft hy voort, en zoo hy langer staat,
Zult gy zyn vruchten zien, en in de vrucht het zaat.
Gy dan, die zyt geneigd om in de tucht te leven,
Wacht u van aan het quaad den eersten voer te geven,
Hy valt helaas, hy valt tot in den vuilen lust,
Die van den eersten af de vonken niet en bluft.

XXVIII.

DE AAP.

Lief baart leet.

De snoode Sim, die zaam gedrongen
 Door zotte drift, die 't hert ontsloot,
 Haar speelpop, eenen tweelingsjongen,
 Te berste troetelt in haar schoot,
 Leert, hoe de dwaaze moederliefde,
 Die al te onmaatig streelt en vleit,
 Haar kind'ren; schoon 't haar Egâ grieve,
 Bederft, door weelde en dertelheid:
 Tot zy in 't end met schande en schade,
 Haar lasse zugt beklaagt te spade.

Ge-

XXVIII. Z I N N E B E E L D.

Gelyk de goede opvoeding en tucht (als Seneca zegt) de zeden en manieren maaken; zoo geeft in tegen-deel de quaaide opvoeding voet tot alle ongebondenheid en eindelyk bederf.

Wy hebben het wyfje van den Aap daar toe ten Zinnebeeld gesteld. Dit krygt gemeenlyk twee jongen, die het den eenen voor tegen haar borst, den anderen achter op den rug, alzins met zich torst. 't Eene jong, dat zy van vooren altyd beschouwd, heeft zy zoo overmagtig en verzot lief, dat zy het dikwils tusschen de pooten, of tegens haar borst dood solt. Even al-zoo is ook de zotte moederliefde, die alle goede opvoeding veracht, dikwils oorzaak van het Bederf der geliefste kinderen.

Nog eens. Dat nut gezegt is, mag wel tweemaal gezegt worden.

Dat d'Aap een van haar tweelingjongen,
Byzonderlyk van haar bemind,
Uit dwaaze drift verzot en blind,
Bevind in 't ende dood gedrongen:
Leert hoe de malle moedermin,
Haar krooft bederft in haar begin.
Te laat zal zich dit openbaaren,
Wanneer het jong is heengevaaren.

Een brok van een oud Referyntje, dat het opschrift *Mal Moertje, mal Kindje*, draagt, schiet my ook hier op te binnen; om mee tot blyk eener dwaaze liefde te strekken:

Hoor wat zy tegen den schoolmeester ging gewagen;
Leer myn kindje wel, maar geeft het geen slagen;
Maar doe het zyn willetje, dit zeg ik u tot een les.
Dat het in één jaar niet leert, leert het in zes.

XXIX.

DE OJEVAAR.

Een goed voorbeeld heeft kragt.

Draagt de Oyevaar, uit ted're zugt,
 En dankb're liefde, op zyne vlerken
 Zyn moedlooze Ouders door de lugt;
 En schaft hun spys, om 't hert te sterken;
 Hoe veel te meer behoort een mensch,
 Een Christen, zyn nooddrufte Ouderen
 De hand te bieden naar hun wensch,
 Hun last te stutten met zyn schouderen,
 Zoo veel 't in zyn vermoogen leid?
 Gewis, dat eischt de Dankbaarheid.

De

XXIX. ZINNEBEELD.

De Oyevaar is een Zinnebeeld van die Liefdepligt, dien wy aan onze ouderen verschuldigd zyn. *Ælianus*, een yverig Onderzoeker van de Natuur der Dieren, zegt van de zelve: *Hoewel zy door geen wet tot deze liefde verbonden zyn, zoo worden zy nochtans, door de goedaardigheid hunner Natuur, daar toe gedreven.* Dus verhaalen ook anderen en zeggen: door bevindingen ontdekt te hebben, dat de jongen der Oyevaaren, wanneer d'oude door Ouderdom stram geworden, met vliegen niet meer volgen konden, hen weerzyds onderschooren.

De uitstekende liefdedaad van Eneas, omtrent zynen stokouden Vader Anchises, dien hy in der yl uit de Troyaansche vlamme weg droeg, is by *Virgilius* berugt. Nog een staal van byzondere liefde, en Godvrugtigen kinderpligt, vinden wy in de Roomsche gedenkschriften, van een Dochter omtrent haaren Vader, ten tyde als *Quintius* en *Artilius* Burgermeesters waren. Deze, als haar vader gevonnist was, om van Honger in de Gevangenis te moeten sterven, onderhield hem steelswyze met de Melk haarer Borsten; zoo lang, tot dat dit uitquam; die daad by allen geroemd, en de oude man van den kerker ontslagen wierdt.

Deze historie vinde ik afgebeeld, en toegepast op *Paus Klement den Tienden*, op eenen Gedenkpenning, hem ter eere geslagen, staande op de eene zyde zyn beeldtenis in Pausselyk gewaad, op de andere deze zoogende vrouw met het byschrift, *VIVIFICAT ET BEAT*; zoo veel als, *HY MAAKT LEVENDIG EN ZALIG.*

Dog

Dog Valerius Maximus vertelt deze geschiednisse van een aanzienelyke vrouw, die ter dood veroordeeld, aan den Drieman werdt overgegeeven, om haar in den Kerker te doen worgen. De Stokbewaarder haar van den Drieman overgenomen hebbende, kreeg medelyden met haar, en stelde hierom de Dootstraf uit. Met eenen gaf hy toegang aan haar dogter tot de moeder, nadat hy haar telkens van te vooren wel onderraft had, of ze geen spys by zich hadde, om haar Moeder te voeden. Dus zouze, meende hy, van honger wel sterven, zonder dat men haar een geweldige dood aandeed. Als dit vast eenige dagen aanliep, zonder dat ze den geest gaf, begon hy hier over te maalen, kunnende niet vatten hoeze zoo lang in 't leeven bleef. Hy verspiedde dan de dochter, en zag door eene reet, hoeze haare borst ontblootte, en de oude vrouw, als een klein kind, zoogde. Bewogen door zo vreemd een zaak, gaf hy 'er kennis van aan den Drieman, dees aan den Schout, de Schout weder aan het Gerecht, dat verzet op zoo wonderlyk een geval, de gevonnisse vrouw in vryheid stelde. *Wat doorboort, roept de Schryver uit, wat bedenkt de kinderliefde niet, die een nieuw middel wist uit te vinden, waar door een kind zyne moeder in 't leeven bielde? Want wat is zoo ongewoon, zoo ongehoord, als dat een moeder, door de borsten van haare dogter, gezoogt is? Iemant, vervolgt hy, mogt meenen, dat dit tegen de natuur gebeurd is, indien het beminnen der ouderen de eerste wet der Natuure niet ware.*

Dezelve Schryver verheft de liefde van Cimon, zoon van Miliades, dien doorluchtigen Veldheer, ten Hemel: omdat hy het lyk zyns vaders, in den kerker gestorven, uit die banden loste, met zich zelve gewillig in zyn plaats gevangen te laaten zetten. Want, zegt hy, schoon deze Cimon daarna verheven wierdt tot eenen man van staat, en voor het vader.

vaderland te velde trok, nogtans behaalde hy hier door veel, meer lof in den kerker, dan op het Raadhuis

Een opmerkelyk voorval van gelyken aart verhaalt D. P. Pers, in zynen *verwarden Adelaar*, aldus; „ Terwyl de Spanjaards in 't jaar 1574. op „ *Westzaanen* aanzetten, was zeker Huisman, agter „ latende alles wat hy bezat, nergens meer over „ bekommerd, dan over zyn stokoude en kreupele „ moeder; en alzoo hy van geen slede was voor „ zien, zette hy haar op een burry, en vlugtte, „ om haar te redden, uit de klauwen dier onbarm „ hartigen, met haar over 't ys: en van de Span „ jaarden op het spoor gevolgd, bergde zig in 't riet. „ De Spanjaards meenende, dat hun een groote buit „ ontvoerd was, en ziende, den zelve agterhaald „ hebbende, niet anders als een oude vrouw op een „ burry zitten, gingen weder te rug zonder haar „ leet te doen. De zoon uit zynen schuilhoek dit „ ziende, trok weder aan dit godsdienstig juk, en „ sleepte zyn moeder voort, omtrent vier mylen „ weegs, tot *Hoorn* voor de *Wester Poort*: alwaar „ de Regeerders dier Stadt, ten spiegel der kin „ derlyke Godvrugtigheid, dit, aldaar ter eeuwi „ ger gedachtenisse, in eenen steen hebben doen „ uithouwen.

DE MIEREN.

't Werkzaam leeven is regt menschelyk.

Gaa Luyard, gaa, leer van de Mieren,
 Sprak eertyds Koning Salomon.
 Die arbeidzaame, kleine dieren,
 Verzaam'len by de zomerzon,
 Waar van ze 's Winters zich geneeren.
 Gy, door een hooger geest geleid,
 Gy moet uw leevens styl met eeren,
 Met wakk'ren vlyt, en Spaarzaamheid
 Handhaaven; zelfs om, by 't vergaaren,
 Voor de armen nooit uw brood te spaaren.

I

Wie

XXX. ZINNEBEELD.

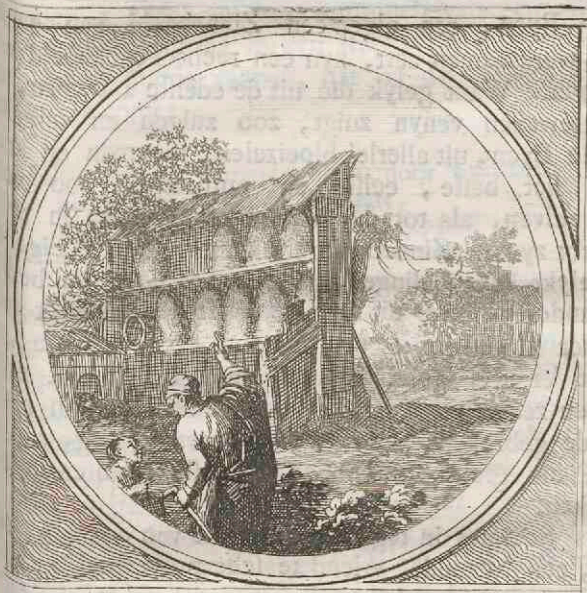
Wie twyffelt 'er aan, dat de Schepper door der Dieren menigvuldige verscheidenheid, ook elks byzonderen aart, zyn wonderbaar groot vernuft en wysheid heeft willen te kennen geven? Die met vlyt en yver den onderscheiden aart der schepzelen naspeurden, ontdekten ook met een, dat al der zelve verschillende drift in het algemeen menschelyk geslacht zich verspreid heeft; waarom men ook gewoon is, zoo wanneer in den mensch eene byzondere drift doorstraalt, hem straks met dat geene te vergelyken, met welks aart hy de naaste overeenkomst heeft. Om geen langen omtrek te maaken, wanneer men menschen ontmoet, die yverig, naarstig, en zorgvuldig zyn, om wat voor den winter, of den ouden dag op te gaderen, men zal zeggen met den grooten Dichter Antonides, dat zy zyn

Als mieren die, in 't prillt' des zomers, even kloek
Krioelen, even drok verzorgen elk zyn hoek,
En branden om in vlyt en arbeid zich te quyten.

In tegendeel ontmoet men eenen Luyaard, eenen traagen, en achtelozen mensch, de Rede zal hem zynen plicht aanwyzen, in het voorbeeld van de Mieren; of zeggen, op het voorbeeld van Salems Tempelbouwer; *Gaa tot de Mieren en word wys.* Het Orakel der welsprekenheid, Cicero, had hier ook het oog op, als hy zeide: *De menschen en verstaan noch bedenken niet, hoe groot een inkomsten de spaarzaamheid is.* En even als dit tot het tydelijk Welzyn van den mensch een beproefd hulpmiddel is, zoo kan dit Zinnebeeld gepast op Deugd, en Weetenschappen, ten voorbeeld strekken, agtervolgens de vermaning aan de jeugd, ik het XI. Zinnebeeld dus sluit:

Al wie met ernst, in 't bloeyen van zyn jeugd,
En noeflen vlyt, de weetenschap, en Deugd,
Komt na te jaagen;
Verrykt zig met een schat van zyn gewin,
En legt dien op, ten goeden voorraad, in
Zyn oude dagen.

Geen zoet zonder gal.

Wie keur van honiglekkerny,
 Wil uit de volle korven sinaaken,
 Loopt groot gevaar, dat hem de By
 Zal met haar scherpen angel raaken.
 Een schoon en leerzaam Zinnebeeld,
 Hoe veele mannen, die als ligten
 Van wysheid wand'len, mild bedeed
 Met gaaven, om 't gemeen te stichten,
 Een', die hun Eerkroon komt te na,
 Niet zelden steken tot zyn schâ.

XXXI. ZINNEBEELD.

De Byen, een algemeen Zinnebeeld van eenen werkzaam aart, zyn een recht Tegenbeeld van de Spin. Want gelyk die uit de edelste bloemen, en plantgewassen venyn zuigt, zoo zuigen en vergaderen de Byen, uit allerlei bloeizelen, bloemen en kruiden, het beste, eelste en nutbaarste, zoo voor zich zelve, als tot der menschen gebruik; in welk opzicht zy ten Zinnebeeld strekken van die zedige en prysfelyke behandelingen, omtrent het doen en bedryf van anderen, waar uit men altyd het goede, en 't geen tot der zelve lof dient, behoort op te merken; en steekt 'er iets gebrekkigs in hun bedryf, 't zelve op een zedige en leerzaame wys te berispen, in plaats van de gebreken, door een vergrootend oog, aan te zien, om grond te hebben tot lasteringen en quaadspreken.

Als Socrates in tegenwoordigheid van anderen, aan tafel, een byzonder vriend te scherp overhaalde, heeft Plato, zig tot hem keerende, gezegt, *of het niet beter geweest hadde, hem aan een kant alleen te vermaanen;* waar op Socrates zeide: *En gy zoud beter gedaan hebben, indien gy my dit heimelyk gezegt had.* Die geaart zyn als de Spin, zouden stof vinden om deze twee groote mannen te lasteren over hunne misdagen; maar die den aart der Byen in hun gemoed bezitten, weeten 'er dit volgende tot leerzaamen honig uit te zuigen:

Bestraf uw vriend, dog laat het niemant zien noch hooren;

Maar pryft gy hem, zoo doe zulks vry voor ieders ooren.

De

De vlyt, en byzondere yver der Byen, wordt ook gepast op menschen, die zich bëyveren in 't zoeken van prysfelyke weetenschappen, en onvermoeid alle geleerde boeken doorsnuffelen, om het wezentlyke en waardigste daar uit op gegaard, en in een verzamelen honig op gesloten, ten nutte voor zig, en anderen te kunnen te pas brengen. Een myner goede vrienden maakte, op het vertoonen van een afteekening van eenen, die in zyn Boekvertrek zit te schryven, dit volgende vaarsje, dat op den zelve zin als boven uit komt:

Hier toont het schrandere brein, door 't zoeken,
Gelyk een By, die honig gaart,
Al't nut der Wysheid 't zaam gepaard
Uit 's waerelds oude en nieuwe boeken.

Schuppius zyn Boekkamer beschouwende, zeide: *Denk hoe veele zyn'er, die de waereld met boeken vervuld hebben, welker winst zoo groot niet was, dat zy'er zout van hebben konden.* Waar is het eeuwigduurende reisgeld der konsten? waar is het onverbreekelyk loon der deugd? Deze dingen zyn dweeperyen der Ouden geweest: tegenwoordig leeft men met andere zeden. Nu is 't beter schoenen te lappen, als met Letteroeffening de gunst der Grooten af te bedelen. Geloofst my, de Ossen zyn thans in grooter waarde als de Geletterden.

Nullus Mecaenas, nullus in orbe Maro.

Daar geen Mecenas is, daar kan geen Maro zyn.

Edelmoedige zielen evenwel oordeelen, dat men, met d'uiterste pogingen, moet vermyden het leven in ledigheid door te brengen, te meer dewyl 'er op de waereld niets kostelyker is dan de tyd, die eens vervlogen nooit wederkeert. En hier op ziende, zeide Plato niet t'onrecht, dat het gemoed des menschen alleen de mensch was, en het lichaam niet anders, dan een

wooning of werktuig des zelve. En zeker niemand kan ontkennen, dat de ziel het voornaamste deel is van den Mensch, en het lichaam ten dienste staat aan de ziel. Gelyk dan de ziel, of het gemoed, verre berer is dan het lichaam, zoo volgt daar uit, dat de goederen des gemoeds, die van het lichaam verre overtreffen. Men rekene nu eens uit, hoe veel kennis, hoe veel geleerdheid, hoe veel wysheid men had kunnen opdoen in de uren, die anders in vadzige ledigheid, of onnutte bezigheden jammerlyk verquift worden. Men lette eens, als men de dagen zou oprekenen, die onnuttelyk zyn doorgebracht, hoe groot het getal wel zyn zoude. Men houd iemand, die goud en edele gesteenten uit losheid verdoet voor quistig: en zal men den genen, die den tyd, het dierbaarste van alle dingen, onnuttelyk doorbrengt of verquift, niet voor quistig houden? Men overwege hier by, het geen dezelve Plato gezegt heeft, dat 'er niets schooner, niets beminlyker is dan de Wysheid, die, zoo gezien kon worden, met lichamelyke oogen, ieder een, op eene besonder wyze, op zich zou doen verlieven. En daar de liefde ongelooffelyk groot is, daar moet het uiterste vermaak zyn, zoo dikwils het gemoed zich vermengt met zoo lief een voorwerp. Was 'er iemand, die eens anders leven zou willen verkorten, men zou bang voor hem zyn: en men begrypt niet, dat men door ledigheid zyn eigen leven verkort. Want arbeiden alleen is leven, dewyl een leven zonder arbeid meer naar de dood, dan naar het leven gelykt. Gedenkwaardig is het zeggen van Plinius: *Dat het leven bestaat in waaken, en dat een mensch, hoe by meer uren aan het bevytigen der wetenschappen besteedt, hoe by langer leeft.*

*Men vindt wetenschap niet rusten op een bedt.
Zy wordt den mensch alleen door arbeid bygezet.*

DE HOND EN SLEUTEL.

Groote nuttigheid.

Men zegt, hoe de oude Letterhelden,
 In Rome en Griekenland verspreid.
 Den Wachthond by een Sleutel stelden,
 Als 't wapen van Getrouwigheid.
 Maar schynt in de Eeuw, die wy beleeven,
 Naar 't geen men ondervind, de trouw
 Niet uit de waereld weg gedreeven,
 Gevlugt naar zaliger landsdouw?
 Voorwaar 't is geenzins buiten duchten,
 Dat hier de vroomen over zuchten.

XXXII. ZINNEBEELD.

Gelyk die genen, welke men over de bewaringe, en opzigt zyner goederen stelt (het geen door den sleutel verbeeld wordt) waarlyk getrouw worden geschat; zoo vinden wy ook by d'oude Schryvers, dat zy den Hond, welks natuurlyke getrouwheid voor zyne opvoeders bekend is, tot een zelve Zinstaal hebben gebruikt. Voorbeelden zullen ons gezegde bevestigen. 't Eerste heeft Rome gezien, als Appius Junius, en Publius Silius Burgermeesters waren. Titus Labienus, gevangen zynde, liet zyn Hond niet na, altyd aan zyn zyde te liggen. Naderhand gevonnist, en van eene hoogte geworpen; een straffe dies tyds te Rome, omtrent dusdanige misdadigers als hy was, gebruikelyk: zoo bleef de Hond, betoonende alle teekens van droefheid, gestadig by het doode lichaam van zyn Heer; dragende alle de spyze, welke hem werdt toe geworpen, aan des zelfs bestorven mond. Eindelyk, wanneer het doode ligchaam in den Tyber geworpen wierdt, sprong gemelde Hond, uit trouhartigheid, en verwonderlyke liefde, naar het zelve toe, houdende dat nog een lange wyl boven water, tot groote verwonderinge van allen, die het van de boorden des Tybers aanzagen.

Het tweede voorbeeld is, de getrouwheid der twee Jagthonden van Graaf Floris den V. zoon van Koning Willem, den XVI Graaf van Holland. Deze op de Jacht wreedaardig vermoord, bleven de gemelde honden, die hem altyd in zyn leven gewoon waren te verzellen, by het doode lichaam, en het graf, onaflokkelyk, zonder te willen eeten of drinken, liggen, waar van als nog het ruggestuk van den

den Graaflyken gedenkpenning de gedachtenis draagt, in L. Smids Graaflyke Zinnebeelden pag. 38. te zien, die daar by zegt:

Of moet ik Floris in het sneuvelen betreuren,

Met al zyn vrienden zoo blyhartig op de jagt?

Dit moest in Scythie, niet in het Sticht gebeuren.

Ontmenschte menschen, die uw trouw dus eerloos schond,

Komt by dit graf en leert getrouwheid van een Hond.

Het derde verschafft ons de Ridder Hoofd in zyn eenwig werk der Historien, daar hy meldende het gevaar, waar in de Prins van Oranje was, wanneer de Spanjaarden hem by Bergen quamen besteken, en byna gevangen namen, dus zyne zierlyke reden vervolgt: *Daar op stort Juliaan zelf in, met geen minder beftigheid, en vellende alle de wachten, die by in den wege vond, trad door, tot op de wapenplaats, voor de tente des Prinzen: zoo gezwindelyk, dat de wacht drom aldaar niet gewaarschuwdt werdt, dan met den slag, en als hun volk derwaarts gevloeden quam met den vyand op de bielen. De Prins bedankte zich menigmaal hierna der getrouheid van eenen Hond, die door 't gerucht aan 't huilen raakte, voorts op zyn aangezicht sprong, en hem met krabben wekte, eer iemant van zyn gezin uit den slaap schoot. En hielt by sedert, tot op zynen sterfdag toe, altyd eenen wagter van die afkomst: gelyk 'er ook verscheiden by zyn Hofjonkers gevoedt worden. Zonder de voorzorge van dit dier, by waar gevangen geweest.*

Terwyl ik my verlustig in den edelen taalvloed van dezen Schryver vind ik nog een exempel by hem, dat niet minder der meldinge waardig is. Dit vind men in het vyftiende boek der zelve Nederland-sche Historien. Daar verhaalt hy, hoe Imbyze den Baljuw van Axele en eenen Muzaart, by wege van puure dadelykheid, dooden liet, bevelende 't werk

zynen Stedehouder Kornel, Jacob van Micghem, die tien of twaalf zynen Soldaaten afvaardigde, met bevel om hen te vangen, en dan heimelyk van kant te helpen. *Deze knechten, zegt hy, hebbende dit paar betrapt, verklaarden gelaft te zyn hente vervoeren, daar zy lichtelyk lange zitten zouden, en rieden hun derhalven, zich van geld, lywaat en andere behoeften te voorzien. 'T welk geschied zynde, bragten zy hen tot by Gent, voor de Muiderpoort, aldaar om 't leven, en door een Hond kwam het schelmsluk uit. Want alzoo zy de lyken in een put by de galge gedolven hadden, bleef dit dier liggen builen aan 't graf zyns meesters; tot dat het schalk oog maakte aan zekeren Molenaar, door wien de maa-gen, vlytig in 't naspeuren, achter de waarheid raakten.*

Hier voert Fedrus in de laatste Fabel des vyfden boeks eenen Hond in, die oud geworden, en hier door geene blyken meer van zyne trouw en wilvaardigheid kunnende geeven, r'onrecht van zynen Heer bestraft wordt, die door veelvuldige ondervinding lang genoeg bespeurd had, dat het trouwe dier

Voorheenen nooit bezweek in dapperheid of vlyt;
Maar eigentlyk begon te quynen door den tyd.

Vryheid is een dierbaar pand.

Nadien een Kat zich nimmer laat
 Beteug'len, voeren de oude Alanen,
 In 't slyden met den Roomschen Staat,
 Haar tot een reeken in hun vaanen.
 Zelfs certyds zag men met een Kat
 De maagd van Nederland gezeren,
 Wanneer ze in 't harnas afgemat,
 Het Spaansche juk had weg gesmeeten.
 Maar die zich van de heerschappy
 Der zonde ontslaan, zyn waarlyk vry.

De

XXXIII. Z I N N E B E E L D.

De Katten, die niet dulden konnen, dat men haar opsluit, maar tieren, raazen, en allerhande list en geweld gebruiken, om zig van den kerker te ontslaan, en in onbedwongen vryheid te geraaken, zyn daarom, van oude tyden af, tot een Zinnebeeld van Vryheid afgeschilderd. Voorbeelden hebben wy aan de Oude Alanen Burgundiers en Zwaben. Deze overheerd, konden den teugel niet dulden, gordden het zwaard op zy, en staken hun Oorlogsvaanen op, waar in een Kat geschilderd stond, ten teeken, dat zy voor hunne vryheid streeden, 't geen zy ook zoo loffelyk uitvoerden, dat het wel bleek, dat zy, even als de Katten, de Vryheid boven alles beminden.

By d'oude Romeinen werdt dit, door het teeken van een vrygegeeven Slavenmuts, of hoed te kennen gegeven. Een voorbeeld hebben wy aan de Moorders van Julius Cezar. Deze hunnen toeleg volbragt hebbende, staken (om de oorzaak en reden van hun bedryf, aan de Roomsche Burgers, door een teeken, te doen verstaan) zulk een vrygegeeven Slavenmuts, of hoetje, op een standaard, of spits, en liepen daar mee door alle de straaten der Stadt.

Hoe de genen, welke van een edelmoedigen inborst zyn, naar vryheid haaken, heeft Claudius Civilis, (die d'eerste van de Hollanders geweest is, die 't Roomsche juk afwierp) getoont, door zyn redenvoering, die hy den Hollandschen Edelen, en zommige vryheid minnende borgeren voordroeg in 't Schaakerbosch, waar na hy hun den eed af nam, die daar in bestond; Dat zy malkander trouwe zwoeren, en hun lyf en leven voor
de

de vryheid opzetten. Met wat gevaaren zy dit voorneemen hebben uitgevoerd, is aan den uitslag van die Historie, door Tacitus geboekt, te zien.

De honden, ook de sterkste en grootste, worden van de menschen in slaverny gehouden, die hen voeden enkel naar hun welgevallen, en de slagen gereed houden, zoo deeze arme dieren toetasten, eer zy hun met wenken dat toestaan. Maar erger dan Honden zyn menschen, die zich verslaven aan snoode begeerlykheden, ongedachtig aan hunnen oorsprong, waar door ze van de onredelyke dieren zyn afgescheiden. In dezen zin, spreekt de Heer D. van Hoogstraten over de Fabel van Fedrus, genaamt de HOND en de WOLF, die van hem berymd dus luid:

Niets is zoo zoet dan vryheid in dit rond.
 Een maag're wolf ontmoete een' vetten hond
 By avontuur. Zy groeten op hun wyze.
 Toen sprak de wolf: door welk een soort van spyze
 Wordt gy zoo kloek van leen en glad en vet?
 Ik, dien elk een in kragten hooger zet,
 Verga helaas van honger, droef verlegen.
 Dus spreekt het beest. De Hond spreekt dus hier tegen:
 Dezelve staat is meê voor u bereid,
 Indienge een' Heer met uw gediensligheid
 Believen kunt, en trouw het huis bewaken,
 Dat schelm nog dief de woning durft genaken,
 Dat staat my, zegt de wolf toen, wonder aan.
 Nu perst de nood my door de sneeu te gaan,
 En regens in de bosschen te verdragen,
 En bloot te staan voor allerhande plagen.
 'T zal beter zyn, dat ik op myn gemak
 My onderhoud met spyzen onder dak.
 De Hond hier op, ga met my. Langs de wegen
 Heeft strak de wolf in zyn gezicht gekregen
 Het teken van een keten aan zyn nek.

Wat

Wat 's dit, zegt hy myn vriend, voor een gebrek?
 'T is niets, zegt hy, maar ik schyn boos te wezen.
 Des bind men my, als 't daglicht is gerezen,
 Op dat ik rust by dage, en als de nacht
 Gekomen is, ik waarneem myne wacht.
 By schemerlicht ga ik ontbonden heenen
 Alwaar 't my lust: myn meester geeft my beenen
 En rykelyk brood, en al wat overschiet
 Van tafel: en het geen dat iemand niet
 Wil eeten, wordt terstont aan my gegeven.
 Dus doet de buik my zonder werken leven.
 Maar zegme, als gyeens uit zoud willen gaan,
 Sprak toen de Wolf, is dat u toegestaan?
 Niet t' eenemaal, zegt hy, is my gegeven
 Die vryheid. Vaar dan wel met zulk een leven,
 Sprak toen de Wolf, 'k begeer geen Konings schat
 Noch Konings staat, als ik geen Vryheid had.

Nog kragtiger is de begeerte tot Vryheid, wanneer de dwang het gemoed, en den Godsdienst raakt; om dat ieder daar omtrent uit de natuur vry is, zoo dat geen Waereldsvorst bevoegd is over het zelve te heerschen, of iemants begrippen in 't stuk van Godsdienst paal te zetten, veel min tegen het geweeten aan iemand een Godsdienst op te dringen; want de Magtigen zoo wel, als elk Mensch in 't byzonder, daar van alleen rekenfchap schuldig zyn te geven aan God. Gelyk de geleerde Professor Ger: Nood dit, in zyn goude Redenvoering, *De Godsdienst vry van Heerschappy naar het recht der Volken*, kragtig beweerd heeft.

DE JONGE EN OUDE BOOM.

Niet erger dan een quaade gewoonte.

Zie hier den teekengeest ontdekken,
 Hoe zich een boompje jong geplant,
 Gemakklyk uit den grond laaz trekken,
 Daar zonder noodhulp 's menschen hand,
 Geen oude boomen kan ontwortelen.
 Zo wordt de dwaaling, eer ze groeit;
 En zich versterkt door tegensportelen,
 Zomtyds gelukkig uitgeroeid.
 Daar 't Bygeloof, gewoon te dwaalen,
 Hardnekkig blyft in de oude paalen,

De

XXXIV. Z I N N E B E E L D.

De Print vertoont een jongen boom, licht met de hand te verzetten, en eenen, die door ouderdom vast geworteld, niet is te beweegen uit zyn plaats.

Dit Zinnebeeld, voor het verstand afgeschetst, doet ons zien hoe dwalingen, door gebrek van opmerkingen, of verkeerde leidingen ingedrukt, zoo gevaarlijk niet zyn, wanneer men die by tyds, en door bequaame leidingen uit den ouden grond verplant, als wanneer dezelve verouderd, en te vast geworteld, onverzettelyk geworden zyn. *Het is bezwaarlyk (zegt de Engelsche Thom. Broun) dat zig bejaarden tot leeren kunnen begeeven; dewyl de wortelen van gewoonten in onzen Ouderdom tot dwaalingen opschieten: want die eerst Ekelen zyn, wasschen met onze bejaarde berffenen op tot Eikenboomen, die voor de grootste krachten der Rede onbuigzaam, en onverzettelyk zyn.*

De meeste dwalingen zuigen wy uit de gewoonte, gemeene en valsche begrippen, die nochtans met de jaaren niet zyn t'ontwortelen. Daarom zeide Seneca: *De verbeelding van 't gemeene Volk, is een quaaide Leidsvrouw.* Dat Pitagoras beduiden wilde, met zyn gewoone zeggen: *Gaat niet door gemeene wegen.*

De meeste menschen verbeteren hun verstand met de jaaren, behalven in 't stuk van den Godsdienst, waar in zy zoo blyven, door de Vooroordeelen, uit d'Opvoeding ingezogen. Dus is het ten hoogsten noodig dat het menschelyk begrip, van der jeugd aan, door vaste, en onbedrieglyke Grondregels geleid, in goeden grond geplant, en wassende, met waarheden gemest wordt. Want het is de byzondere leiding en opvoe-

opvoeding alleen, die de onderscheiden begrippen en denkbeelden van zaaken vormt, die als waarheden voor het menschelyk verstand verschynen. De proef hier af moet elk met verbaastheid beschouwen, als hy ziet, dat in zoo veelerhanden aart van menschen, die tot een byzonderen Godsdienst gedreven worden, elk zich echter verzekerd houd de beste waarheid te omhelzen; met zoo veele kragtige overtuigingen, en verzekeringen van zyn gewisse, als van den waaragtigen Godsdienst kunnen geeischt worden; waar van nochtans de eerste leiding alleen de grond is; zoo dat wy zien dat meest alle menschen den weg houden, die hun in hunne eerste jeugd aangewezen is, en dat d'ouderdom, door de eerste lessen gehard, en gevestigd, naar geene andere luisteren wil.

Men kan hier bybrengen, het geen wy in ons xxvii Zinnebeeld hebben gehandeld over de opvoedinge der Kinderen, en by de vermaaningen, uit de lessen van den Ridder Kats bygebragt, ook deze voegen:

Terwyl het rys is jong en zwak,
En heeft niet eenen harden tak:
Terwyl het spruitje buigen kan,
Zoo moet een geestig boomgaartman
Het boomken leiden met de hand
En 't zelve houden in den band,
Ten einde dat het zonder bogt
Ter voller hoogte komen mogt.
Leer dit, myn vriend, uw waarde kind,
Zoo haast zyn eerste jeugd begint.
Want kromt het dan, en regt gy 't niet,
Zoo is 't een eeuwig huisverdriet.

Het bekende voorbeeld van Lycurgus heeft hier plaats.
Deze doorluchtige Wergever der Lacedemoniers,
voor hebbende, zyne burgers van de smet hunner zeden

den over te brengen tot een geschikter en pryffelyker manier van leven: dewylze tot alle weelde en lekkernyen genegen waren, en dus vervreemd van alle deugd en eerlykheid, hield twee honden van eenen zelven vaar en moer voortgeteeld. Deze honden voedde hy naar zyne zinlykheid op, enkel om zyn oogmerk van leerzaamheid te bereiken. Van den eenen maakte hy een huishond, dien hy lustig en lekker opvoedde. Den anderen bragt hy op tot de jagt. Beide deze dieren, toen de opvoeding wortels geschoten had, bragt hy op de markt ten toon voor het volk. Hy liet hier op beenderen en vischgraaten, nevens eenig lekker voedsel daar by zetten, en kort daar aan eenen haas springen. De huishond hield zich by de spyzen, die hy gewoon was in huis te genieten: maar d'ander den haas verneemende ging 'er aanstonts op los. Toen sprak hy de Gemeente dus aan: *Ziet gy niet, dat deze honden van een geslacht en van eenen tugter ongelyk zyn geworden, en dat alleen door de verscheiden opvoedinge, die ze gehad hebben? En dat dus de opvoedinge meer kragt baart dan de natuur zelve?* zeker hy vatte de zaak te regt. Het vooroordeel (zoo de onredelyke dieren anders oordeel hebben) deed den jagthond de lekkernyen stellen beneden het ruwe voedsel, waar by men hem het lyf deed houden.

RYKE EN BEDELAAR.

't Inwendige meest te waardeeren.

Laat vry een man, met 's waerelds goed
 Voorzien, gedost in purp're kleeren,
 Den mag'ren, geldeloozen bloed;
 Voor 't oog in deeze prent braveeren;
 Hy draagt misschien een snoode ziel,
 Doorzult met veellerlei gebreken,
 Wier zin en lust op 't aarsche viel,
 Die hier zo breed komt uitgestreeken.
 Daar de arme in zyn veracht gewaad
 Ligt by zich zelf heel wel bestaat.

XXXV. ZINNEBEEELD.

De oude Wyzen, die veel werks gemaakt hebben van den Lof der Deugd, Geleerdheid, Standvastigheid, enz. overal in hunne schriften in te vlegten; en getoont, datze zig minst aan de goederen dezer waereld lieten gelegen zyn, hebben ook reden gevonden, om de Armoede, hoe algemeen veragt, te roemen.

De Armoede (zegt Seneca) heeft vrede, zelf op een onveiligen weg. De Roovers gaan de naakten voorby. En op een andere plaats: De Arme is overal veilig, ten allen tyde gerust. Hoort hy de trompet steken tot den aanval, hy weet dat het op hem niet gemunt is. Hoort hy het gedruis van eenig gevaar, hy zoekt alleen hoe weg te raaken, niet wat hy mededraagen zal.

Waarom ook Symmachus zeide: *Dat de Armoede vrij is van schade.* Daar het oude spreekwoord, *Eenen, die niets heeft kanniets ontnomen worden, zyne berkomt van heeft.*

In flegte hutten zend men zelden moordtrauwanten.

Wie zig op weg begeeft, loopt 's nagts aan allen kanten

Gevaar van stroopers, en geboeft dat hem belaagt;

Zoo hy flegts eenig goud, of zilver by zig draagt;

Op 't minste ritslen van een blad staat hy verlegen:

Een ledig Reiziger zingt zorg'loos op de wegen.

En dit was 't niet alleen, waar op zy boogden; maar zy hielden voor zeker, dat de Armoede de voester der weetenschappen en konsten was. Gelyk 'er ook overvloedige voorbeelden zyn van mannen, die schoon arm, nogtans groote vorderingen in konsten en weetenschappen hebben gemaakt.

Zeno,

Zeno was zoo arm in zyne jeugd, dat hy geen geld hadde om zyn Leermeeſter te kunnen betaalen; en egter had hy zo kragtig een drift tot de weetenſchappen, dat hy behendig zig wiſt in een hoek van het ſchool te verbergen: het geen den meeſter, hem verneemende, tot hem deede zeggen, *Ik zie wel dat gy myne leſſen komt ſteelen*. Cleanthes was zoo arm, dat hy ook by nacht hielp water putten, en brood kneeden, om iets te hebben, waar van hy konde leven. Het geen hy ook van zynen Leermeeſter Zeno hoorde, ſchreef hy, hy wyze van verkortinge, met een griffie op potscherven, en ſchouderbeenen van beestē, die hy door een noesten yver, tot dat gebruik op de meſthoopen opzocht, om dat hy geen geld hadde, om papier te koopen. Waarom ook, als 'er zeker Filoſoof gevraagd wierd, met verwondering, hoe hy zoo verre in weetenſchappen gevorderd was, tot antwoord gaf: *Ik heb meer oly, dan wyn verbezigt*. Doch deze mode is al te oud en beſchimmeld om naagevolgd te worden van zulken, die zich op de Hooge Schoolen tot de oefſeningen begeven; waarom zy ook in tegendeel (de goeden laat ik onbelasterd) meer wyn dan oly gebruiken.

Ik weet wel, dat het zeggen van den Turkschen Spion, *Armoede verduiſtert de grootste deugden, en is het graf der deſtige voorneemens, belettende een man, dat geene te volvoeren, waar toe hem de natuur bequaam gemaakt heeft, en ſmorende de edelste gedachten in de geboorte*, in veele opzigten waarheid is. Maar 't is ook mede een waarheid, dat Armoede de Slypsteen van het verſtand is.

Ook is het niet zelden gebeurt, dat Armoede den grond leide, waar op veele braave weetenſchappen gebouwd zyn: ten minste, dat zy als een ſpoor tot geleerdheid gedient heeft.

Diogenes zyn vaderland ontvlugt zynde, was arm:

thans ontvlamde in hem een onweerstaanbaare drift tot geleerdheid. Tusschen hoop en vrees, gins en weer geslingerd, herhaalt hy by zig zelve dit volgende vaars,

't Beurt zelden, dat de geeft den hoek te boven raakt,
Die in zyn armoe naar de weetenschappen haakt.

Maar hy grypt moed, zeggende, de spreuk zegt niet, 't beurt nooit, maar zelden; en het is hem gelukt. Gy zult ligt zeggen, hy was, en bleef nogtans arm. Maar ik vraag wie is arm: Hy, die veel begeert, of die niets begeert? In dezen laatsten staat bevond hy zig; door de ware Reden geleeraart, dat des menschen Natuur van eenen gehoorzamenden aart is, en daar toe gewend zynde, met weinig kan afgewezen worden. Waarom het alleen de overdagigen zyn, die de soberheid aanzien voor een plaag: de luijaarts, die den arbeid voor pyn agten: de wel lustigen, dien de matigheid lastig valt; en de traagen, dien de Boekoeffening verdrietig is. Zulks dat dit alles afhangt van een verkeerd begrip, en beogingen, die de dingen niet naar hunnen aart, of waarde, maar naar de begeerte tot de zelve schatten.

't Woord Armoede begrypt in zig niet iets stelligs, maar ontkennigs, om dat zy niet heeft.

Zoud gy niet zeggen, dat de Wysgeer Stilpo, wiens Vaderland overwonnen, wyf en kinderen verloren, en hy alleen 't gevaar ontkomen was, arm was? neen: *Alle myne goederen*, zegt hy (*namentlyk deugd, matigheid, en vergenoegen*) *zyn by my*. Zoo dat hy Demetrius deede twyffelen, of hy wel verwonnen had.

NARCISSUS.

Eigenliefde erbarmenis waardig.

Dus komt Narcissus ons te vooren,
 Uit 's dichters brein weleer geteeld;
 Die wulps in water ging verlooren,
 Door 't grypen naar zyn eigen beeld.
 Nu kan ons dit verzietsel leeren,
 Hoe de Eigenliefde, die verblind,
 In 's waerelds onderling verkeeren,
 Meest niemant dan zich zelf bemint,
 Den mensch verleidt, vervoerd te schendig,
 Naar ziel en lighaam maakt elendig.

XXXVI. ZINNEBEELD.

Wy hebben, ten Zinnebeeld van d'Eigenliefde, Narcissus hier vertoont. Deze was zoodanig op zyn eigen schoonheid (gelyk Nazo daar van op de lyst van zyn Hervormelingen meld) verzot of verslingerd, dat hy zig in zyne ydele bescpiegelingen verteerde, en eindelyk in een Bloem (een Zinnebeeld, van ontfandvastige schoonheid) veranderd is. Wy hebben in onze groote Zinnebeelden een beeldtenis daar van afgeschetst met een Schakelketen, waar mede hy aan zig zelve gekluisterd is; en daar by gezegt, dat de ze ondeugd niet alleen aan zig zoekt te houden 't geen zy heeft, maar ook nog naar zich te schraapen al wat in haar vermogen is. Waar van de zin, in breeder omflag, in vaarzen door den Heere J. Zeeus, begrepen is.

In wiens tafereel men eenen man vind staan, die aan zich zelve wel vast gekluisterd is, hebbende aan zyn eene zyde een haan, aan de andere eenen haas, waar by men Narcissus, in 't verschiet, zich zelve in de heldere beek ziet spiegelen.

Deze ydele Gemoedsdrift ontspruit uit gebrek van zig zelve te kennen. En daarom is de zelve niet buiten reden by d'Ouden geblind afgemaald. *De blinde liefde zyns zelfs*, zegt Horatius van zulken, die zig laten voorstaan, schoon en wys te zyn boven anderen, zig in die verbeeldinge niet alleen tot walgen toe vleyen, en hun ydel, en onverzadigd genoeg op alle wyzen bevorderen; maar ook met veragtinge van anderen spreken. Waarom de Eigenliefde by allen verstandigen niet alleen gehaat, maar ook bespot wordt; om dat de al te ver vervoerde ydele drift

drift van Eigenliefde geen weerga kent. De paauw is moedig, en schept in haar eigen schoonheid be- haagen: zy spiegelt zig van op zy, terwijl zy pronkt met haaren veeloogigen staart; maar erkent, en be- mint egter haars gelyken. *De Henne* (zegt Plato) *beeft behagen in de schoonheid van haar geslagt, de hond in die van 't zyne, de Os, in den Os, de Ezel in den Ezel, zelf het morssig Varken beeft behagen in zyn medevarkens. Maar de Eigenliefde, van allen na- tuurlyken aart vervreemd, kent haars gelyken niet.* Daarom zeiden ook de Woudnimffen tot Narcissus, als Suidas verhaalt, *Veele zullen u baaten, zoo gy u zelven te zeer bemindt.*

Maar de geestige dichter Jakob Zeeus, van wien wy zo even gesproken hebben, zal ons de zaak en zin des Zinnebeelds nader verklaaren. Dus laat hy zich hooren over zyn xxviii. Zinnebeeld:

O Eigenliefde, die van hoogmoed ingenomen,
Geen weetenschappen eert, of geen geleerdheid kent,
Als die, die uit uw brein, hoe dwaas, is voortgekomen,
Terwylge uw oogen naar waanwysheid keert en wendt,
Hoe voeglyk past u aan uw arm en been een keten,
Waar aan uw Eigenliefde en drift is af te meeten?

De vrees, uw bloedvriendin, hier door een Haas verbeeld,
Voldoet ook 't oordeel van naukeurige gedachten.

De Slaaffche kommer, dien gy in uw boezem teelt,
Is eigen aan den Haan, die zyn vergulde schachten.

Tezamen klapt, en kraait van hevig ongeduld,
Bekommerd dat Auroor haar hoofd met roozen huldt.

Steun, steun op zulk een zuil en roem op uwe krachten.

Omarm uw eigen schim, en volg Narcissus spoor.

Dorst Niobe te trots een Godheid stout verachten:

Latonaas bede gaf Apollo haast gehoor.

Is u dan eigenliefde in Marfyas vergeeten?
En hebtge 't straffen van Arachne nooit geweeten?

Ai leer dan, dwaas geslacht, die op uw wysheid steunt,
De driften van uw' geest heldhaftig te beteugelen.

Gy weet wat dat de Faam van uw geleerdheid dreunt:
Maar waar uit waant gy dat? beschouw u wasse vleugelen
Eens met een needrig oog, en doe gelyk de Paau,
Wiens trotsche moed verflaaut, als 't oog valt op den klaau.

Te recht roept Horatius (ik moet het nog eens
herhaalen) te recht, zeg ik, roept hy uit:

*De blinde liefde tot zich zelf
Verbeft den ydlen kruin tot aan het luchtgewelf.*

Hier op staat ook Terentius in zyn Spel, genaamd
de Gebroeders, waar in Mitio zynen broeder Demea
dus te keer gaat:

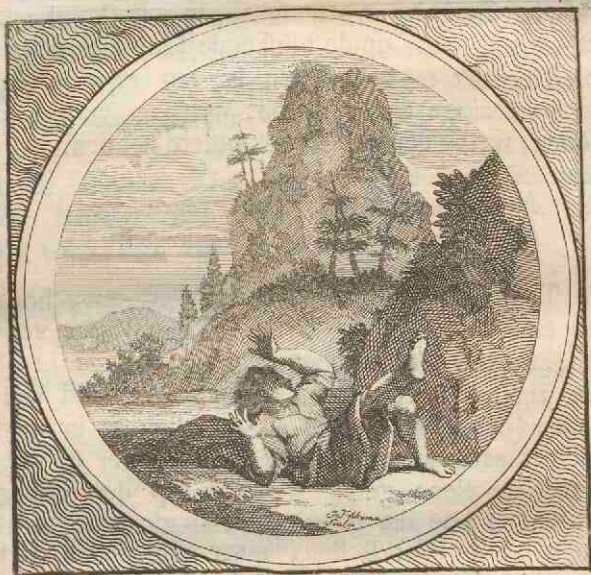
*Geen ding is zoo onredelyk te noemen
Als een onweetend mensch, die alle dingen zal verdoemen,
Behalven die hy zelf doet.*

Het is wel waar. Want verliefd op zich zelven kent
hy zyn eigen zwakheid niet, en heeft het altyd op
anderen geladen. Zoo dat niemant minder bequaam
is dan hy om onderlinge liefde en vriendschap te ver-
wekken. Dog dit gebrek is tegenwoordig schier
algemeen. Elk Kramer pryft zyn Messen boven die
van anderen. Elk meent zyn uil een valk te zyn.

XXXVII.

HET VALLEN.

Onvoorzichtigheid brengt ten val.

Zyt gy dan in 't beklommen van Parnas,
 Den lauwrenberg, getuimeld naar beneeden?
 Ô Jongeling, gy hebt veel ligt te ras,
 Te reukeloos, dat glibbrig spoor betreedten.
 De heirbaan, naar den konstgewyden berg,
 Valt niet voor elk gelukkig op te stappen.
 Met stage vlyt en yver moet gy 't merg
 Ontdekken van doorluchte weetenschappen.
 Gy draagt geen kroon van 't hoog Parnas gehaald,
 Als die gy hebt met moeite en zweet betaald.

Dit

XXXVII. Z I N N E B E E L D.

Dit Tafereel verftrekt ten Zinnebeeld van den ſteilen Berg der weetenschappen, en konſten: welkers kruin, waar op de blinkende Lauwrieren van Eer groejen, niet te beklimmen is, ten zy men zig met een ſtandvaſtige drift wapene, naar het voorbeeld der geenen, welke den zelve beklouterd hebben:

Naardien de Wysheid t'allerwegen
Alleen door moeite wordt verkregen.

Dit Tafereel dan onderwyft en vertoont; hoe men met een onvermoeide vlyt, en ſtandvaſtig voorneemen, van de laagte moet beginnen, en in het klimmen zig aan het duingras van taai geduld wel vaſt houden (het geen door den hoogklimmer in het ſlaau verſchiet aangewezen word) om niet ter halver baan te ſtruikele: gelyk wy ook op den voorgrond vertoonen, hoe die geenen, welke zig geen voorbeeld te ſpoor voorſtellen, maar zig onder 't klimmen door verwaandheid of lafhartigheid los geeven, en met de ydele ſchemeringen der blinkende Lauwrieren, van verre gezien te hebben, zig vergenoegen, en op zich als verkregen toepaſſen, plotzeling in de laagte neerbuitelen.

Men ontdekt, onder deze halfweegſche bergbeklimmers, een tweederhande geaardheid. De eerſte zyn die zig geſtooten hebben aan den ſteen der verwaandheid, dat hun val veroorzaakt heeft. De tweede zyn ten val geraakt uit lafhartigheid en lichte vergenoeging. De eerſte zyn niet te dulden: maar de tweede te verdragen en te beklagen over hun beſtemd lot.

De geenen, die met hun ydel vernuft den top van een

ge-

gewaanden Pindus beklommen hebben, en in die verbeeldingsdrift de lauwreren zig niet alleen hebben toegepast, maar ook anderen, die de zelve dadelijk verdiend hebben, dien roem benyden, zyn van de slegtste soort. Deze zyn 't, die ieders pennewerk berispen, en hun eigen werken opvyzelen; schoon van ieder klaar gezien word, dat hun snorken ydel, en een valsche glans is, die tegens den gloed van 't waare goud geen stand houden kan. Deze zyn 't, die vol van ydelen wind het werk der braafste mannen bedillen, hunne knibbelaryen voor verstand uitventen, en hun zeggen voor onfeilbaare Orakelspraak willen gehouden hebben. Deze zyn 't daar men het vaars van den Dichter And. Pels, uit Horatius, met rede op mag toepassen, daar hy zegt:

Beloofst die blaaskaak ons geen wonderlyke dingen
Met zulk opsfnyen? ja de bergen gaan quansuis
Met angst in arbeid; maar wat baaren zy? een muis.

Ja, op zulken, die uit verwaandheid zig zelven hoog schatten, en zig een hooger prys, dan anderen waardig achten, ziet de 36 Fabel van Faernus, nieuwlings door den Heer D. van Hoogstraten dus berymd:

Merkuur beving voorheen een luim, dat hy begeerde
Te weeten, op wat prys de mensch hem toch waardeerde.
Des treedt hy eindelyk by een' Beeldhouwer in.
Hy ziet daar Jupiter, en houd zig of hy zin
In deze beeldtnis had. Wat prys zal ik u geeven
Voor deze beeldtnis, die daar staat zoo groot als 't leven?
Die kont gy hebben voor een' schelling, zegt de man.
Hy vraagt verwondert, wel wat geld toch Juno dan?
Een weinig minder. Van verwond'ring opgetogen
Ziet hy zyn eigen beeld gesneden voor zyn oogen.
Ten minste zal ik hier van grooter waarde zyn,

Als

Als bode van de Goën, en zoon van God Jupyn.
 Dit denkend vraagt hy, wat dit beeld toch zou belooopen.
 Dat hebt gy toe, zoo gy die and're twee wilt koopen,
 Sprak toen de Konstenaar. Die zig te hoog waardeerd,
 Mist dikwils d'eere, die hy vierig had begeerd.

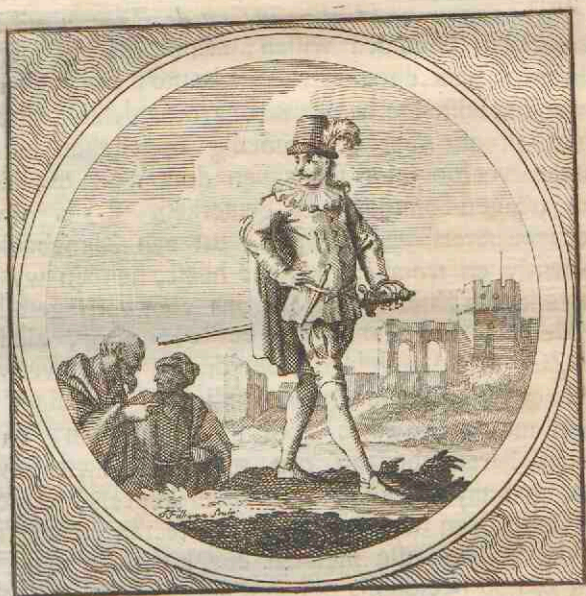
De tweede soort van de halfweegsche bergbeklimmers, zyn die, welke by zig zelven vergenoegd geen prikkeling van Eerzucht gevoelen, die hen hooger opdryft. Deze worden wel gesteld onder de laage geesten, maar zyn draaglyk; om dat zy wel te vrede met een sober lot van geleerdheid, niemand overlast of beschimping aandoen: *Want by de vergenoegden huisvest de nyd niet.* By Gratiaan worden deze noch in twee soorten onderscheiden, daar hy zegt: *Dat sommigen liever middelmatig willen zyn in een verheven bezigheid, dan uitmuntend in een middelmatige; maar die zig vergenoegd (zegt hy) met middelmatig te zyn in geringe bezigheid, geeft een bewys van zyn lagen geest, die geen edelmoedigheid kent.*

Dit is een quaal, die niet te genezen is, om dat de lyder daar geen smart van gevoelt, ook naar geen hulpmiddelen wil om zien, noch zig daar toe laten raaden. Anders is 'er niet heilzaamer, dan, *dat ieder zig zoodanig een ten spiegel voorstelle, die uytgemunt heeft in wetenschap, niet zoo zeer om hem te volgen: maar om hem te overtreffen.*

XXXVIII.

DE SPANJAART.

Geen oogenblik zeker.

Zo uit de trekken van het weezen;
 Gebaar en kleeding, blyken kan,
 Hoe 't hart gezind is, staat te vreezen;
 Dat hier zich een grootmoedig man
 Vertoont, in zyn gewaad en treden:
 Een mensch, die vol van zotten waan,
 Gediens met waereldsche ydelheeden,
 Zich vry wat heerlyks voor laat staan.
 Maar dagt die Aardwurm op zyn leeven,
 Zyn brosse toestand deed hem beeven.

Elk

XXXVIII. Z I N N E B E E L D.

Elk die maar een weinig in opmerkinge ervaaren is, weet wat de spreekwoorden, *Men kent de Leeuw aan zyne klauwen; en de Paauw aan hare veeren*, beduiden willen; naamelyk, dat men hunnen aart aan de uiterlyke gedaante, kentrekken, en zwier ontdekt. De laatste zal ons tot aanleidinge strekken. Deze pronkt met een moedig opgesteken hals, op haaren veeloogigen staart, en doet heur trotsheid in den traagen ommezwaay bemerken. Maar wyl dit dier meerwerf van anderen, tot een Zinnebeeld van hovaardy en trotsheid gedient heeft, hebben wy liever een anderen Zinnespiegel tot ons voorwerp gesteld.

Men zal licht, met den eersten opslag, zien, dat dit Zinnebeeld gesteld is, om de trotsheid, verwaandheid en belachlyke grootmoedigheid sommiger menschen met een zwarte kool af te schetzen, en dielydelen hartstocht aan den uiterlyken zwier, vederbos, gedraayd hoofd, opstaande knevels, uitgespannen borst, en wyde schreden te leeren kennen: ook op dat zulken, die met dat euvel besmet zyn, wanneer zy hun beeldtenis zoo levendig, als in eenen spiegel zien, zig zouden schaamen, en van hunne bespottelyke en ydele grootheid walgen, en een afkeer krygen.

Hoe iemand door verwisseling van staat, de gedachtenisse van 't geene hy voorheenen geweest is, verliest, daar van geeft ons de Profess. Balthazar Schuppius, in den *Speelpop van de Waereld*, een aardig voorbeeld, zeggende: „ Men vertelt van zeker Wittenburger, die van den ploeg tot de waardigheid van Schout verheven werdt. Deze, als hem eens iemand zyner gebuuren tegen quam, en heel verwonderd zynde, hem met zulk een streng wezen, „ niet

niet anders als of hy een Kato was, zag aantreden, werdt van hem gevraagd: *Ey Hannes kents du my niet?* waarop dees nieuwe Officier, na dat hy zyn Bokkebaartje, een reis of twee, overgestreken had, antwoordde: *Wel malle Ary, hoe, zoude ik u kennen, die my zelven niet ken?*

Nog een voorbeeld. *'t Is zeker, dat men een's mans aart best kent, als hy groot geworden is*, zegt de Schryver van de *Polityke Weegschaal*; en bevestigt dit, met een vertelling van een Monnik, die beleefd, megaaude, reklyk, en nedrig zynde, van het Convent verkoren werdt tot Abt voor zyn leven. Maar hy tot die waardigheid gekomen, en in korten tyd stuurs, groots, wrevelig, en hovaardig geworden, zeide een zyner vrienden tegens hem: *Myn Heer, te vooren waart gy beleefd, vriendelyk, nederig, en gaande met de oogen naar beneden geslagen; maar sedert gy Abt geworden zyt, is dit alles zoo veranderd, dat men het aan uw hoogmoedigen gang, en aan het uitsteken van uwe borst zien kan.* Waar op de Abt antwoordde: *Toen ik de sleutels der Abdye zocht, moest ik naar beneden zien; maar nu ik die heb gevonden, en altyd zal behouden, is zulks niet meer noodig.*

Pryslyker is het voorbeeld van Willigis. Deze als hy van Bisschop te Ments, Keurvorst geworden was, liet in zyn slaapkamer, met groote letteren, schryven: *Willigis! Willigis! gedenk wie uw vader was*; om daar door indachtig te blyven, dat hy een Rademakers zoon was. *'t Welk ook Paus Sixtus, van een geringe afkomst zynde, zig niet ontzag dikwerf te verhaalen; noch zich schaamde zyne Zuster, die om een dagloon uit wasschen ging, voor zyn Zuster t'erkennen.* Waarom ook de wyze Socrates, als hem verweeten wierd, dat hy niet geboren was uit edel bloed; tot antwoord gaf: *Daarom ben ik meerder eere waardig, om dat de Edelheid myns geslachts van my begint*; te kennen gevende, dat niet de roem op groote, en verheven afkomst; maar

maar eigen Deugd de pryswaardigste Adel is; en van zulken duur, dat hy niet kan geroofd worden.

Dit is 'er van, dat ook al dikwils, den genen, die door een ydele grootmoedigheid bezeten, zich zelven groot en anderen gering agten, of smadelyk bejegenen, de kam afgeschoren, en hun door den baard gewreven wordt, 't geene zy niet graag hooren, en zy dus munt met munt betaald zien. *Die den Bal kaatst*, zegt het gemeen spreekwoord, *moet den zelven wederom wagten*; en *Die, die al zegt wat hem voor den mond komt*, zeide Solon, *moet ook dikwils booren*. *geen by niet graag boort*. Een nieuw voorbeeld zal dit gezegde bevestigen. De zoogenaamde Cavalier, die den optand in de Sevensnes aangevoerd heeft, schaamde zig niet, eenige jaaren geleeden, te bekennen, dat hy een Bakkers zoon was; by gelegenheid dat een Hoogduitsch Kapitein zeer daar op aandrang. De zelve meerder uit nyd, als uit genegenheid, zegt gelegenheid om hem te spreken, die hy kreeg, in een openbaar Koffyhuys. De Duitscher, na eenige algemeene redenwisselingen, zeide eindelyk: *Myn Heer, mag ik de eer hebben van uw naam te weeten?* waar op hem geantwoord werdt: *ja, Dat by die Cavalier, en Kollonel was*. Waar op de Duitscher weder tot antwoord gaf: *Ei, zoo zyt gy die Bakkers zoon?* ja, antwoordde Cavalier, *die ben ik, myn Vader is een Bakker geweest in de Sevensnes*, en vervolgde, *Myn Heer mag ik ook de eer hebben van u te kennen?* waar op hy ook zyn naam zeide, en met eenen adem, dat hy een Kapitein was, dat zyn Vader een Collonel, en zyn grootvader een Generaal geweest was. Cavalier, na dat hy zig een weinig beraaden had, zeide daar op: *Hoe myn Heer, uw Grootvader een Generaal, uw Vader een Collonel, en gy een Kapitein! dat telt byster af: en wil het zoo voort, zoo wordt uw zoon nog wel een Bakkers Knegt*.

PIGMALION.

Zo veel vermag de eige liefde.

Pigmalion ('t luid vreemd in 't oor;
 't Geen de oude dichters ons ontvouwen)
 Bestond een beeld van blank yvoor,
 Door hem gevormd, uit drift te trouwen.
 Dus kon zyn hert op 't konststuk laas!
 Verslinderd, 't ligt der reeden blusschen.
 Nu vind men and'ren, ruim zo dwaas;
 Die steeds hun eigen handen kussen,
 Hun eige gaaven, snood voorwaar;
 Voor zich berooken op 't Altaar.

XXXIX. ZINNEBEELD.

Wy hebben, in het Voorbeeld van Narcissus, het Zinnebeeld van Eigenliefde gezien: 't lust ons ook in het voorbeeld van Pigmalion, hoe zig iemant, tot walgens toe, in liefde tot zyn eigen werk kan verslingeren, te beschouwen. Van dezen vertelt de Roomsche Fabeldichter, dat

Hy maakte een vrouwenbeeld, van zuiver wit yvoor.
 't Bekoort zyn oog, en schynt hem toe te leven, door
 Zyn ydlen waan verblind: hy blyft 'er op verslingeren;
 Dus kust, en streelt, en strookt hy 't werkstuk zyn'er vingeren;
 Omarmt het, legt het zagt op 't purper ledekant:
 Aanschouwt zyn konst steeds met verwondering parmant;
 Ja schat het boven al beminlyk, smeekt de Godheid
 Door Offerhanden. Die voldoet aan zyne Zotheid,
 En geeft hem, tot zyn straf, zyn dwaaze drift ten Egt;
 Op dat hy door dien band, daar steeds blyve aan gehecht.

Om dat ieder mensch zig zelven bemint, (zegt Aristoteles) zoo laat hy zig ook dunken, dat al wat hy doet, of zegt, aangenaam en bebaaglyk zy: agtervolgens het spreekwoord, ieder denkt zyn Uil een Valk te wezen. Ieder mensch schept in het zyne behagen, en waant dat zyn Vaderland, zyne kinderen, zyne manieren, en werken de beste zyn. Waarom ook Socrates dit voor een gemeene spreekwys hadde: „ Zoo men in den „ Schouwburg belastte, dat alle handwerksluiden „ zouden opstaan, niemand anders als deze zouden „ opryzen: maar zoo men gebood, dat zig alle die „ verstand hadden, zouden vertoonen, zy zouden al „ te

te zamen opstaan. Want ieder laat zig voorstaan dat hy wys is.

Loflyker deed Apelles. Deze was gewoon zig agter zyne Tafereelen te verschuilen, en liet het werk spreken, en zig zelven pryzen. 't Heeft ons geluft een vertoonfchets daar van op de overzyde op te stellen.

Men heeft niet veel moeite noodig om deze drift op te speuren: zy ontdekt zich zelve. En dit is 'er de proef van, dat de maaker zyn konststuk vertoonende, dat zelf voor hem laat spreken, en voor zyn waarde pleiten. Hierom hebben wy de Schilderkonst, in onze groote Zinnebeelden, afgebeeld met een doek voor den mond. Hoe bespottelyk ook fomwylen zulke verwaande pleiters voor hunne eigen konst te pal raaken, leert dit volgende staal. Zeker Schilder had een Boeren Jongen uitgeschilderd, dragende in een korf eenige bofschen druiven. Dit Tafereel in de open lugt gesteld, vlogen de vogelen daar om, en op. De schilder dit ziende, werdt 'er moedig op, en raakte aan het snorken en stoffen op de waarde des Tafereels, zeggende, dat zyn druiven natuurlyk gefchiderd waren. *Dat 's waar*, antwoordde een die daar by stond, *maar dan moet de jonge niet natuurlyk gemaakt zyn, want de vogels hebben voor hem geen vrees of schrik.*

Maar dewyl Pigmalion hier ons den titel geeft van het Zinnebeeld, dat wy voor oogen hebben, lust ons van toon te veranderen, en de uitlegginge van het zelve, zoo als die gesteld is door den vernuftigen Heere Pieter du Ryer, lidt van de Fransche Academie, ten deele hier aan te hechten.

Deze Schryver vind de Herschepping van dit beeld in een mensch te zyn eene der vreemdste, die in het gantsche werk van Ovidius gevonden worden. Hy vind niet vreemd, zegt hy, dat men fomwylen zegt, dat

dat een mensch een klip of beest geworden is, omdat een weinig overweeging ons daar van den zin terstont doet vinden. Een mensch, zegt men, dat een hart van steen heeft, als hy zich ongevoelig toont voor de rampen zynrer vrienden, en, daar hy hen kon helpen, hen echter aan hun Ongeluk overgeeft. Ja ons komt niet vreemd voor, als men zegt, dat Menschen in Beesten herfschapen zyn, omdat 'er, onder hen zyn, die van aart beesten zyn, zoo dat men niet van hun zeggen kan, dat zy menschen zyn, maar alleen datze de Gedaante van menschen hebben.

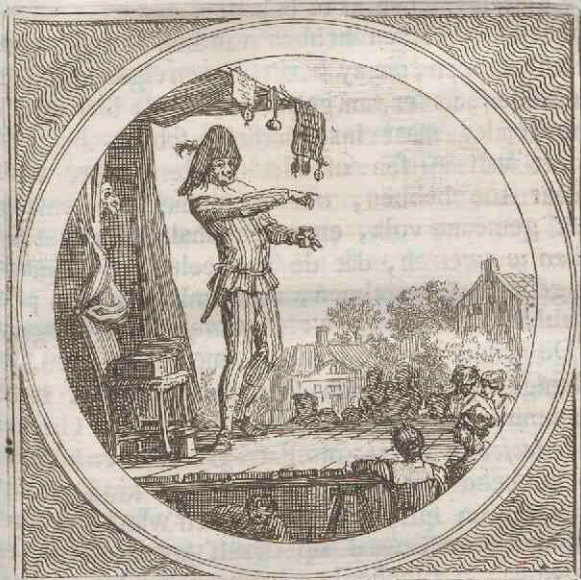
Dit alles gaat wel aan: maar dat een beeld van y voor in eene levendige vrouw verkeerd, is, zegt hy, iet zoo vreemd, dat ik niet weet, wat ik 'er van zeggen zal. Na veel overwegens, slaat hy over tot deze gedachten.

Pigmalion had, langen tyd, een maagd bemind, die zyn liefde in den wind sloeg. Deze dogter was genoemd EBUR dat is YVOOR. Eindelyk liet ze zich, door zyn gebeden en traanen, overwinnen, en tradt, na lang van hem opgepast te zyn, met hem in 't huwelyk. Hier uit zou dit verdigtzel zynen oorspronk hebben. Pigmalion werdt op zyn werkstuk verliefd: dat is, de liefde tot zyn Meestresse was zyn werkstuk, het geen hy eindelyk voltrok. Voorts het gebedt aan Venus gedaan, kan den genen, die zich in den echten Staat willen begeeven, leeraaren, dat zy Godes zegen, tot zoo gewichtig een werk hebben af te bidden, en niets dan met Godt te beginnen. Wat wyders het blank yvoor belangt, men weet, dat de witheid een Zinnebeeld is der Kuisheid.

XL.

QUAKZALVER.

't Bederf is algemeen.

Als gy een Snorker hier zyn kruiden,
 En konst, licht weinig van waardy,
 Met ydlen woordenklap, den luiden,
 Voor puik van heilzaame Artzeny,
 Hoort venten, ziet met zegels pronken
 Aan groote brieven, hem door gunst
 Van Vorsten, zo hy zwerft, geschonken,
 Tot zegeteekens van zyn kunst;
 Zo denk vry: 's waerelds Mode, is liegen,
 Bedrogen worden, of bedriegen.

XL. ZINNEBEELD.

De Lezer, al is hy geen Edipus, zal met den eersten opslag van het oog, op de printverbeelding licht kunnen raamen, dat dezelve dient, om de ydele snorkery dier menschen af te bakenen.

De meeste menschen hebben van hun beroep, kunst of weetenenschappen, die zy bezitten, een eigen kitteling, dat niet zelden, als 'er van gesproken word, hier of daar aan doorstraalt: maar inzonderheid schynt het, dat zulk soort van Artsen of Heelmeesters zeker voorrecht daar toe hebben, om van hunne weetenenschap voor het gemeene volk, en tegens malkander met styve kaaken te zwetzen, dat de Tooneelen, en de markt van het gebrom weergalmen, roemende elk zyn poeder of kruiderymengzel, te wezen *praeservator magnus vitae*: De groote bewaarder van 's menschen leven.

Dusdanige en allerhande slag van snorkers, zwetzers, rammelaars, en snappers, noemden de Grieken een *Dodoneeschen Ketel*; om dat te Dodona een koperen Beeld, hebbende de gedaante van een kind, stont, op een verheven spil, 't welk van den wind omgedreven, in den ommezwaai op twaalf ketels sloeg, en naar maate van zyn snelle beweging een yfelyk geklaater maakte.

't Lust ons voorbeelden, die de proef van ydelen waan, snorkery en wysmakery, volgens de printverbeelding zullen opmaaken, uit bekende Schryveren aan te haalen, en voor te stellen.

Angelius, Bisschop van Aretnen, in een ziekte gevallen, wierdt door een zyner vrienden, een Heelmeester voorgedragen, die zig beroemde, een byzonder hulpmiddel tot diergelyke quaalen boven anderen te hebben uitgevonden. De Bisschop, die deze aanbiedinge niet wel konde van de hand wyzen, ontbood den Heelmeester, en gebod hem, hy zoude
een

een Hulpmiddel tot zyn herstellinge klaar maaken; maar gebood zyn volk met een het zelve uit te gieten in een bekken, en het onder zyn bedstede te zerten. 't Gebeurde dat de Bisschop 's morgens veel beter te pas was; het geene ook de Doctor even zoo bevindende, na hy alvorens zyne knevels had opgestreken, daar op zeide: *Nu ziet gy wat kragt myn geneesmiddel heeft! Dat is waar* (zeide Angelius) *dewyl het zelve my geholpen heeft, daar het maar onder myn bedsteede staat; wat zoude het my dan geholpen hebben, zoo ik het hadde ingenomen? waarlyk het had my wel onsterfelyk gemaakt.* En dit gezegt hebbende, roonde hy het bekken.

Zeker domdriftig Geneesheer snorkte, dat zyn poeders van groote kragt waren, waar op hem Nicocles aardig doorstreek, zeggende: *Dat 's waar, want gy helpt 'er veele onder de Aarde*; en vervolgde al spottende: *Ik prys uw konst, want gy maakt, dat de zieken niet lang in elenden liggen, maar gy verlostze spoedig, dat zy geen pyn meer gevoelen.* Voorts: *Dat hy ook in dat opzigt gelukkig ware, om dat al zyne mislagen, door de Aarde bedekt wierden, en geen getuigen nableven, om hem te beschuldigen; en dat de goede uitwerkszelen der Arisen in de zon gestelt wierden, om hen te roemen.*

Nog een aartig loopje moet ik hier by aanhaalen, uit Ridderus *Historisch Sterfhuis*. Zekere oude vrouw was geplaagt met quaade oogen; en begeerte hebbende, om daar van genezen te wezen, vraagde dan dezen, dan genen naar een beroemd meester. Nu trofz 'er een aan, (en hoe kon zy zekerder gaan?) die zig zelve zoo zeer prees, en op zyn geneesmiddel zoodanig stofte, dat hy haar wilde aanneemen van die quaal te genezen, of geen geld. Dit stuk ging op dien voet aan. Maar de snorker zoo zig zelve, als de belofte van de oude vrouw mistrouwende, quam haar dagelyks verbinden, maar dusdanig met een doek voor de oogen, dat zy niet met al konde zien, wat 'er omging. Dit nam de Geneesmeester in agt, en sleepte dan

dan het eene stuk huisraads, dan het ander van den wand, in voorbaat, onder zynen mantel mee naar zyn huis. Als de vrouw wat beter begon te zien, maande hy haar straks om het voldoen van het verding, maar kreeg tot antwoord: *Gy hebt my in 't minste niet genezen, ik zie nu veel minder dan te vooren: want toen ik u eerst baalde, zag ik veel buisraad aan den wand, maar nu zie ik byna niets daar van.*

Balth. Schuppius beweert, in zyn Boekje, *de verstandige Heekelaar*: Dat de Redenkonst voor een Arts niet nut is; om dat die door kruiden, niet door woorden genezen moet; maar zyn antwoorder zegt. „ Alle Saterdag komt een zoon van Hippocrates, die den eersten tyd van zyn leven, in de school van Pythagoras versleten schynt te hebben, met zyn kraam voor myn deur staan; wandelende, terwyl hy den Hemel aanziet, onder een diepe stilzwygentheid rondom zyne tafel. Gy zou zeggen, dat het een Starrekyker was. Nu en dan komt 'er eens een Boer by hem, die pillen of poeders van hem koopt. Zo die Doctor wakker kon zwetzen, de boeren zouden hem het geld met karren toevoeren. Een Arts, die niet weet te snappen, is als een ontsnaarde lier. Ik ken een Harder, vervolgt hy, volgens den aart der boeren snapagtig genoeg, die zig over zyn disfortuin byna verhangen zou hebben. Hy zocht troost by een oude vrouw, die zich waande kennis van kruideryen te hebben, 't welk zy hem aantoonde. Deze ried hem, dat hy een quakzalver zou gaan worden. De Herder nam dezen raad aan, en 't lukte. Doch 't beurt wel meest, als Jan Vos in zyne Puntdichten van den verwaanden Flip zegt:

Flip heeft een gaaf (zegt hy) verkregen van hier boven;

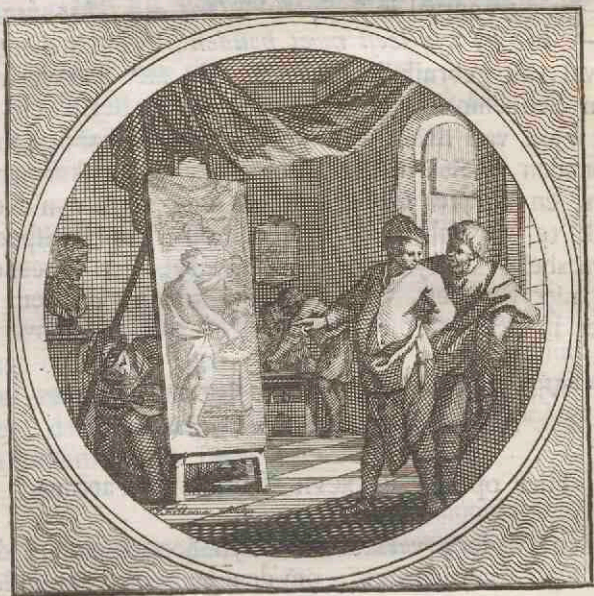
Maar 't volk heeft wêér een gaaf van Flip niet te gelooven.

Immers zou ik in opzicht van zulke Artzen den raad van Eufuës in zyne *Ontleding des Vernufts*: *Laat de kok uw Geneesmeester zyn, en de vleeshal uw Apothekers winkel, voor best keuren.*

APEL

A P E L L E S.

Allengs komt men tot volmaaktheid.

Een leerzaam hert; dat steeds te vord'ren tragt
 In kennis, zal geen onderwys verveelen.
 Apelles zelf, de Prins der Schilders, bragt
 Wel eertyds zyn doorwrochte tafereelen,
 (Waar achter hy zich stil verschoolen hiel)
 Voor 't volk ten toon, om vaardig by de werken,
 Te hooren, 't geen van elk daar over viel,
 Met goed verstand en oordeel, aan te merken.
 Op deeze wys leert een, die 't vleyen haat,
 Best aan zyn werk verbeet'ren, wat misstaat.

Uit

XLI. ZINNEBEELD.

Uit dit voorval is de Spreuk: *Dat een schoenmaaker zig by zyn leeft moet houden*, by ons in diergelyk geval van gebruik herkomstig. Gy ziet den verwaanden Schoenmaker met een uitgesteken borst, en trooze wyze van staan, veragtelijk, met de hand, den ge waanden misstal in het Tafereel, zynen makker aanwyzen, en Apelles als gereed om van agter zyn Konststuk te voorschyn te komen, om den berisper de dwaasheid van zyn ongevergd oordeel over 't geene hy zig niet verstont, voor oogen te stellen, en hem daar over in den baart te vaaren.

Wie is 'er die my wyzen kan den man,
Die 't ieder een van passe maaken kan?

Hier op ziet de xcvi. Fabel van Faernus.

Een Vader, verzeld met zyn jongen zoon, dreef een Ezel naar de markt, om den langoor voor geld te verkoopen, en zig het beest kwyte te maaken. Zy beide werden belacht van een boer, die in 't veld stond te arbeiden; om dat zy met moeite door ongebaande wegen te voet gingen, en lieten dat lastbeest leedig mee stappen. De oude man dit hoorende, zet zyn jongen daar op. Dit ziet een ander, die bestraft den ouden man; zeggende: *Goeye man, laat gy den jongen, die sterk en kloek is ryden, en gaat gy zelf met ongemak den weg te voet?* Hy dient zig van dien raad tot zyn gemak, laat den jongen afklimmen van den Ezel, die hem een wyl torst tot by het naaste Dorp. Daar was weer 't gezeg: *Een man, nog zoo sterk en kragtig naar zyn jaaren*

jaaren, laat zig tot zyn gemak ryden, en het arme kind te voet naloopen. De man gestoord om al dit lastig bedillen, beveelt zyn zoon agter hem op te zitten, of hy 't mogelyk eens van pas kon maaken. Een reiziger ontmoet hun, die 't oog op hen houdt, en medelydig over het lastdier, zegt: Ik vind uw doen t'onbarmhartig, gy zult het arme beest den rug inryden.

De goede man vind zig geheel benart,
En dit gesprek van elk raakt hem aan 't hart.
Dus vint hy zig ten uitersten verlegen,
En schikt zig weer om alles te overweegen,
Dewyl hy aan geen mensch voldoening geeft,
Het zy hy 't beest dus overladen heeft,
Het zy hy 't leeg deed zynen weg vervolgen.

Hy word grimmig over al dien aanstoot dien hy lyd,
vangt op nieuw een ander middel aan, en bind den
Ezel zyne voeten vast. Toen steekt hy een stok daar
door, daar elk een end van op zyn schouder legt; en
dus torffen zy het beest over den weg.

Dit schoufpiel ongehoord,
En ongezien, doet ieder zaamenkomen.
En lachen van verwond'ring ingenomen.
Zy schelden bei de dragers als beroofd
Van zinnen: hoe, quam hun dit in het hoofd?
De Vader wordt voor al van hun bekeven.

Die in 't end van gramschap gedreven, en wrevelmoe-
dig 't beest opneemt en in 't water werpt. Hier op
is deze toepassing:

*Die ieder een wil trachten te bebaagen;
Voldoet geen mensch, en helpt zich zelf aan plaagen.*

Jupi.

Jupiter zelf (zegt de Grieksche Theognis) heeft het alle menschen niet van pas kunnen maaken, het zy by door verquikkenden regen, of verwarmenden zonneschyn de velden koesterde.

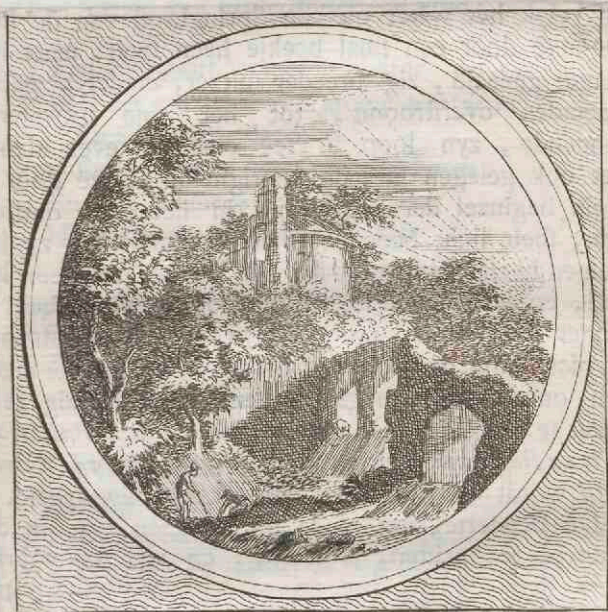
Hier benevens heeft ons de veelvoudige bevinding geleerd, dat menschen, die zich nog op konsten en wetenschappen verstaan, en hier om van dezelve niet meer, als de blinden van de koleuren, kunnen oordeelen, echter gereedst daar toe zyn. Een Boer voorby een Schilders winkel gaande, viel hem 't oog op een Tafereel, verbeeldende Jupiter by * Danaë, in de gedaante van een gouden Regen. De Boer op zyn gewaand oordeel parmant, zeide tegens zyn medekykers, of zy wel konden zien, wat dit schilderwerk verbeeldde, en vervolgde ongevergt, dat het de Lievevrouw was, met den Engel Gabriel, ziende de naakte Danaë, voor Maria, een vliegend kindtje de gordyn van 't ledikant opschuivende, tot lieraad in 't Stuk gebragt, voor den Engel, die haar de boodschap van de bezwangeringe brengt, en den gouden regen, voor de straalen van den H. Geest, aan; en gaf dus een staal van zyn botheid aan alle, die daar by stonden.

* Deze Fabel is van den Dichter Nazo verzonnen, om de kracht en 't vermogen van het Goud aan te duiden. Waarom ook Filips van Macedonie, de Vader van Alexander den Grooten, voor een spreekwyze had: *Dat 'er geen Stadt onwinnbaar was, zoo die slechts een toegang had, zoo breed, dat een muitzel met goude schyven geladen daar door konde gaan.*

XLII.

DE WATERBEEK.

Verwonnen eer men 't weet.

Gelyk een Beek, door stadig groeijen,
 Eerlang met ongedwongen loop
 Komt over dam en dyken vloeijen,
 En werpt een landstreek overhoop,
 Zo breekt de geldzugt alle banden
 Van reën en godsvrugt in 't gemoed
 Des menschen, daar ze heerst, te schanden,
 Te blusschen door geen overvloed;
 Schoon 't geld haar ruim komt toegevlooten,
 't Is Oly in de vlam gegooten.

Gelyk

XLII. ZINNEBEELD.

Gelyk het water uit een Springbron van de hoogte door een smal beekje heen snelt: maar in de laagte gedaald, zig breeder uitzet, eindelyk geheele beemden overstroomt, tot het zyne uitwateringe vindende, zyn loop in zee eindigt; even alzoo is het ook gelegen met de Gierigheid. Deze door een klein beginzel der begeerten, in het harte ontsprongen, snelt licht heen, zoo de mensch, dien zy ingenomen heeft, een verheven ziel bezit; maar een laagte ziel, en aardsgezind hart wordt door de Gierigheid hoe langer hoe meer, en eindelyk geheel overstroomd, en niet gestut dan doorden Dood, in welken de mensch zyn onverzadigde begeerte, en te gelyk zig zelven komt te verliezen. De spreuk, *Het beginzel aller zonde is de Begeerte, en de wortel van alle quaad, Gierigheid*, wordt door de bevindinge klaar bewaarheid.

De Begeerte, om mede als anderen wat in deze wereld te bezitten, is eerlyk; en wat in voorraad voor den ouden dag op te leggen pryslyk; maar wanneer de Begeerte doervloeit en onverzadelyk geworden is, zyn wy met een slaven van eenen onbevoegden Heer. Deze zyn het, tot welke Cicero in zyne Wonderspreuken zegt: Gy pynigt u dag en nacht, dat gy niet genoeg hebt, en gy vreeft dat het geene gy nog hebt, niet altyd zal duuren. Zoo wordt gy dan niet alleen geplaagt van de begeerte, om altyd meer te hebben, maar ook van de vreeze, om het al te verliezen. Daarom zeide Epicurus, *De verkryging der Rykdommen heeft aan veele menschen, niet een einde der Elende, maar alleenlyk een verwisseling gegeven*. De zelve in een Brief aan Idomeneus: *Indien*
gy

*gy Pitbokles ryk wilt maaken, moet gy niet zyn ſchat-
ten vermeerderen; maar zyn begeerten verminderen.*

Een gierig Mensch is d'allerarmſte; want hem ontbreekt zoo wel dat hy heeft, als dat hy niet heeft.

Hier op paſt de XLVIII. Fabel van Faernus, dus door den Heer David van Hoogſtraten berymd:

Een Gierigaart begroef in d'aarde
Wel eer een ſchat van groote waarde;
En zag 'er alle dagen na.

Een Buurman ſloeg zyn gangen ga,
En ging 'er mede heenen ſtryken.

Hy weêrgekomen om te kyken
Ziet dat hy is van 't geld beroofd.

Hy trekt de haren uit zyn hoofd,
En kermt om zyn rampzaligheden.

Daar komt een Reizer aangetreden,
En hoort waarom hy kermt en klaagt,

En zegt, waarom u dus geplaagd?

Leg in de plaats van Goud wat Steenen

Tot uwen trooft. Zoo moogt gy meenen,

Dat gy behouden hebt uw goud.

Want als de zaak recht wordt beſchouwd,

En gy de waarheid recht wilt weeten,

Gy hebt uw ſchatten nooit bezeten.

Zelf op den tydt, toen gy hen hadt.

Een' gierigaart ontbreekt zyn ſchat

Zoo wel (het heeft altyd gebleken)

Als 't geen waar van hy is verſteken.

Een geestig voorbeeld verhaalt Horatius van eenen vrek, Opimius genaamt. Als deze van eene ſlaapziekte overvallen, en door geene middelen wakker te maaken was, bedacht de geneesheer een vond, om het geen

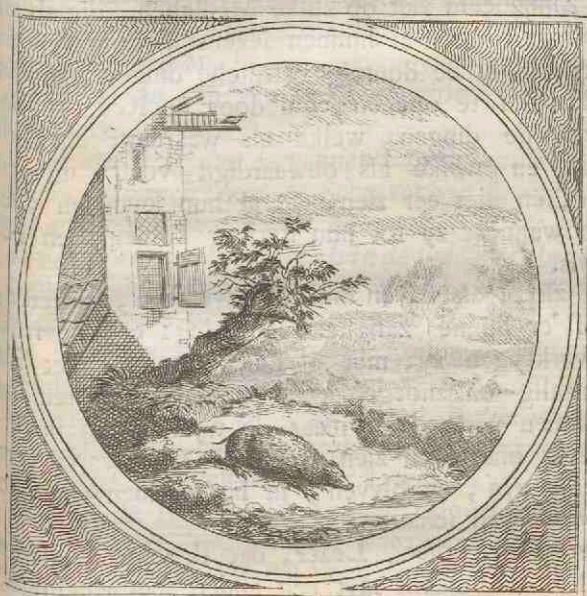
M

hy

hy door geneesmiddelen niet konde verkrygen, door list uit te werken. Hy liet dan zyne Erfgenaamen ontbieden, een tafel voor het bedde brengen, met eenige zakken met geld, en beval hen het zelve daar op te tellen. De Zieke van dit gerammel ontwaakt, schiet uit den slaap op, en ziende, wat 'er omging, voer heftig uit tegen zyne Erfgenaamen, zeggende: *Wilt gy my daar ik nog leve myn geld rooven?* Straks nam de Geneesheer dit waar, zeggende: *Opimius, hou een oog in 't zeil. Maar dit dient voor al bezorgd, op dat gy uit deze slaapziekte uw leven moogt behouden, dat gy eenig hulpmiddel gebruikt, om uw maag te versterken. Maar hoe veel zou dat wel kosten,* vraagde de zieke Vrek. De Geneesheer antwoordde: *heel weinig, maar twee stuivers, zynde maar een drankje van rijst gekookt.* Waar op de Gierigaart zeide: *Ei zoo veel!* en vervolgde: *Maar ik bid u, wat onderscheid is 'er tog, of my door de ziekte, of door dezen kostelyken drank, het leven wordt benomen?*

Ik kan u veele dingen toonen (zeide Seneca tegens Lucilius) *die verkregen, ons van onze vryheid beroofden. 't Geval begiftigt u, kont gy niet zonder 't zelve leven? Indien gy 't lang bezeten hebt, gy verliest het, na dat gy daar aangewend zyt; en indien gy 't niet lang gehad hebt, zoo verliest gy 't wel eens, eer het u eenig nut gedaan heeft.* De Gierigheid neemt door den Overvloed niet af, maar toe; om dat een Gierigaard hoe hy meer verkrygt, hoe hy meer begeert, dewyl de begeerte zig hoe langer hoe meer uitstrekt; gelijk een Beek, die klein is in 't beginzel, maar naderhand aanwast.

Schuw voor den dag.

Wat moogt gy, ydel Waereldkind,
Om 't zienlyk goed van kleine waarde,
Zo min bestendig als de wind,
Staag vroeten als een Mol in de Aarde?
Word eenmaal wys, en zoek een schat
Van Christelyke deugd te winnen,
Die u, door 's leevens duister pad,
Brenge in 't gewenschte Salem binnen,
Daar gy, voorzien van 't Hoogste Goed,
Treed lucht en wolken met uw voer.

XLIII. ZINNEBEEELD.

Dit Zinnebeeld ziet op zulke Menschen, die als de blinde Mollen al hunnen levenstyd doorbrengen met wroeten in de dompige aardfche dingen, zonder eens d'oogen te openen, om door de Rede te beschouwen de dingen, welke als waardigst en nutst bejaagd, en welke als onwaardigst veragt moeten worden, en niet eer zien, dat al hun zwoegen ydel is, dan wanneer zy tot hun sterfuur komen, en het te laat is.

Men zietze als slaven draaven, wroeten, zweeten, even of 'er hunne zaligheid aan hing; en ondertusfchen verkrygen zy, met al hun wroeten, niet als een onzalig ongenoegen. Zy hebben Schatten en Rykdommen verkregen; maar de wysheid en bevin- ding heeft ons doen zien, dat de Gierigaarts arm en elendig zyn, en blyven, in het midden van alle hunne verkregen schatten.

Verwonder u niet, Lezer, dat ik voor de derde maal, hoewel t'elkens met een andere bespiegeling, en vernieuwd, of veranderd Tooneel voor den dag kom. 't Gevaar dier ziekte vereifcht, dat men midde- len bedenke. Wil het een niet, het ander mogt zyn werkinge doen, tot genezinge van deze gevaarlyke ziekte des Gemoeds.

De alwyze en goede God heeft den Mensch met een edel vernuft gefchapen, op dat hy de dingen van deze waereld wyffelyk behandelen, gebruik van de zelve neemen; maar zich daar niet aan verflaven zoude. De waereldfche dingen te gebruiken, als of wy die niet gebruikten, of de zelve niet misbrui- ken,

ken, om dat de gedaante dezer waereld voorby gaat, is een leerles uit de goude penne der Euangelische waarheid gevloeid. Welke ons onderwyft, hoe wy omtrent de waereldsche dingen ons onverschillig gedraagen moeten, niet overmatig ons in het verkrygen der zelve verheugen, nog in het verliezen bedroeven, om dat dezelve tog niet bestendig zyn; en nog veel min onze hoop en troost op dezelve vesten; 't welk niet kan toegaan buiten een geweldige verkragtinge van de Rede, en van Gods voorzorge over alle zyne schepzelen.

De ziel is tot het beminnen van bestendigen eeuwig goed geschapen (zegt de Schryver van de itigtelyke Overdenkingen) *en, gy doet haar ongelyk, zoo gy het einde van haar verlangen stelt in de tydelyke dingen.* Alle gevleugelde dieren, hoe zy den Hemel 't naaste zyn, hoe zy minder begeeren en vergaderen van de aardfche en benedenste dingen. De kruipende dieren in tegendeel verzamelen het geen ze begeeren in holen, en zyn van slegter en onedeler aart dan de vogelen.

God heeft u de ziele gegeven, en vertrouwt gy hem de zorge des lichaams niet? schaam u, dat het Geloof en de Reden niet kunnen op uw gemoed bewerken, 't geen de natuur te weege brengt in de vogelen des Hemels, welke noch zaayen noch maayen; en nochtans gerustelyk op 's Hemels voorzorg zig des avonds te slapen leggen. Hier op ziet de braave Dichter H. Dullaart, in zyne uitbreiding op den CIV. Psalm, waar in hy aldus spreekt:

o God, wat is uw goedigheid
Een voedstermoët voor vee, en menschen;
Als gy voor d'armoë spys bereid,
En voed den welluft van haar wenschen!

Ik meen nu genoegzaam den aart der Gierigaarts,
en der Rykdommen ontleed te hebben, als ook hoe
men

men geen angstige bekommeringe, zoo in het verkrygen, als verliezen derzelve behoort te hebben; maar zal u echter nog met eenige regelen, tot dit voorwerp dienende, ophouden, en dan eindigen.

De Deugd (zegt Horatius) is den geenen een spot, die zig, de begeerte overgegeeven hebbende, de snoodste hartstogten volgen, welke op datze mogen genoeg doen, zoo streven zy met alle macht naar vuil gewin. Maar als nu de zonde haar plooye heeft gezet; zoo overvaltze het gemoed en verwacht het. En dan zoude men de Deugd wel met traanen wederom roepen; maar als ze is uitgejaagd, zoo keertze niet weder.

Rykdommen zyn Doornen, zegt de Hemelsche waarheid. O doornen wat verftikt gy veele zielen! De doornen beletten het voortkomen van het goede zaad: alzoo verhindert de zorgvuldigheid der Rykdommen de geestelyke vrugten des woords. De doornen steken de lighaamen; alzoo quetzen de Rykdommen de zielen met zorg. De Rykdommen dryven het zweet uit in 't verkrygen; zy veroorzaaken vreeze in het bezitten; en doen den menschen pyn aan in 't verliezen.

Niemant moet denken, dat wy het Geld, of het wezen van de Rykdommen veragten, en de zorgeloosheid aanpreken; geheel niet! Hy is dwaas (zegt een zeeker Schryver) die zich nergens mede bemoeit, en alles op den tyd laat affloopen. Een deugdelyke zorgvuldigheid wordt vereischt in alle zaaken. En dit is noodzaakelyk; om dat wy gedurig als naar den val hellen; waar in wy niet beter kunnen voorzien, dan met waaken, en alles blymoedig op Gods voorzienigheid te laten aangaan.

XLIV.

DE GELDZAKKEN.

Wie maakt 'er een goed gebruik van?

't Bezit van Rykdom, hoe gepreezen
 By de aardsgezinden, keurt de Mond
 Der Waarheid vol gevaar te weezen,
 Als doornen, die in 's menschen grond
 Het goede zaat te schande maaken.
 'k Zwyg, hoe ze een kemel min belaan
 Door 't naaldenoog ziet lichter raaken,
 Als Rykaarts in den Hemel gaan.
 Durft dan een Christen, wel by zinnen,
 Nog wroeten om veel geld te winnen?

XLIV. ZINNEBEELD.

De onderaardsche Afgod Pluto staat hier met zynen driekoppigen helhond Cerberus, op een verheven voetstuk voor den ingang van zyn duister hol te pronken, by de Geldschatten. Verkeerdelyk wordt die benaaming van Schat aan het gemunte Bergmetaal gegeven, vermits de nyverige bejagers van het zelve integendeel Onrust, en Zorg daar in ontwaart worden. Het spreekje van den Schoenlapper zal aanleiding tot bevestiginge van ons gezegde geeven. Deze gewoon des morgens vroeg in zyn Pothuis, onder zyn werk, een deuntje te neurien, werdt, na dat hem eene crffenis was te beurt gevallen, van een zyner nabuuren gevraagd, waarom men hem niet meer als voorheen hoorde zingen? die daar op tot antwoord kreeg: *Dat hy nu te veel te denken had, hoe hy zyn Geld ten meesten voordeele zoude uitzetten.*

Anacreon had op eenen tyd van Polycrates twee Talenten aan Goud te schenken ontvangen: maar konnende in twee agtereen volgende nagten niet slaapen, uit bekommernis, dat het mogt gestolen worden, gaf het aan Polycrates wederom, zeggende: *Het is zoo veel zorg en bekommering niet waardig.*

Keizer Sigismundus, als hy op een tyd, 40000 Ducaten uit Hongarie ontvangen hadde, konde den volgende nacht, door bezorgdheid, en overleg, wat hy met het zelve doen zoude, niet rusten op zyn slaafstede: waarom hy des morgens vroeg zyne Hovelingen, en Hopmannen, by zich ontboort, zeggende: *Verdeelt onder U allen deze onrust, en neemt deze Beurs, en dieven van mynen slaaplust weg.*

Dit niet tegenstaande is, en blyft (als wy gezegt heb-

hebben) de blinkende Muntgod by de meeste menschen bemind, en van groote en kleene aanbeden. Thomas de Aquiner, quam op een tyd Paus Innocentius den III. bezoeken, dien hy bezig vond met een grooten hoop goud- en zilver-Geld te tellen. De Paus in een goeden luim, en gemeenzaam met hem zynde, zeide al lachende tot hem: *Ziet gy wel, Thomas, dat ik niet zeggen kan, gelyk Petrus tot den Kreupelen, Goud of zilver hebbe ik niet. Dat's waar Heilige Vader,* antwoordde Thomas, *maar gy kont ook niet zeggen, staa op en wandel, gelyk Petrus zeide.*

Niet onaardig komt my voor de Vierderhande verdeling der Menschelyke Driften, door den Geleerden P. Fagius voorgesteld. Hy spreekt aldus: *Men vind vierderley soort van menschen in de Waereld. Daar zyn 'er die 't bunne agten ook eens anders, en dat een's anders is ook 't bunne te wezen, en dit zyn Weetnieten. Maar die zegt, het geen myne is, dat is 't myne, en het geen 't uwe is, dat is 't uwe, die is van de middelbaare soort. Die zegt; wat het myne is, is ook 't uwe, en wat het uwe is, laat dat het uwe blyven, deze is godvrugtig. Maar die zegt, wat het uwe is, dat is 't myne, en dat het myne is, zal 't myne blyven, deze is goddeloos. Op deze laatste soort ziet Seneca, als hy zegt: Wat geest het of zulke een veel in zyn schuuren, of koffers heeft, zoo by noch altyd naar een anders goed bunkert; want hy is niet vergenoegd met het geene alreede verkregen is; maar zoekt ook nog naar 't geen mogelyk is om te verkrygen. En hy vervolgt: Hy is niet arm, die weinig heeft, maar die te veel begeert. Zie hem in zynen zestienden Brief. En daarom mag men wel zeggen: Een Gierigaart is oorzaak van zyne eigen elenden. Wat kan men (zegt Calimachus, in een zyner Gricksche Puntdichten) een Gierigaart erger toewenschen, dan dat hy lang leven mag? en Cicero zegt: Dat de Geldgierigaarts niet alleen gepldagt worden van den dorst hunner begeerten, om*

altijd meer te willen hebben: maar ook van de vreeze, om het al te verliezen.

Hier komt nog by, dat de Geldschatten met woeker, schraapen en raapen verkregen, den bezitter zelden gelukkiger maaken, dan hy was, eer hy zoo veel had zamen geschraapt. *De gulden toom en balsbanden* (zegt Seneca) *maaken geen paard beter, nog de overvloedige goederen van 't Geval den mensch gelukkiger.*

De goederen van 't Geval, (waar onder ook de Geldschatten geteld worden) zyn, zoo die wel gebruikt worden, goed: maar misbruikt, quaad. 't Geen ontspruit uit een verkeerd begrip, 't geen de dingen die wezentlyk goed en bestendig zyn, als de Deugd en wysheid, minder waard schat dan de wisselvallige goederen van het geval. 't Geschiedt echter thans zoo: En wilt gy een staal hier van zien: zeker Dichter heeft zig dus hier op uitgelaten:

'T en beurt niet zelden, dat een man met geld, en goed,
Meer wordt geacht, en hoog geëerd (als and'ren om

Dat zy verstandig zyn, en eerbaar van gemoed)
Hoewelze in al hun doen zyn ezelagtig dom.

Of dus:

't Beurt dikwils dat een man, die heel veel geld heeft, meerder
Dan and'ren wordt geëerd: al zyn zy schoon geleerder.

Waarom ook Dan. Jonctys, in zyn Boekje, waar in hy de *Liefdebaarende krachten* beschryft, op pag. 4. zegt: *Het goet gebruik is zoo veer met onze eeuw in onbruik verlopen, dat*

Quam nu die * man, om wiens geboorte alleen
In twist, wel eer, geraakten zeven steen;
Quam nu die man met zyne luit gegaan,
Bragt hy geld, hy moest wis buiten staan;

* Homerus.

Aan

Aanmerking over de Rykdommen.

Nadien de Heiland, in zyn zielberoerend preeken,
 Des waerelds rykdom heeft by doornen vergeleeken,
 Die 't Euangeliezaat versmooren in 't gemoed
 Des menschen, en 't bezit van grooten overvloed,
 Zo zorglyk keurde, dat veel lichter eene Kemel
 Door 't naalden oog zou gaan dan Rykaarts in den Hemel,
 Terwyl hy de armen in gebrek en tegenspoed,
 De naasten zegt te zyn aan 't allerhoogste Goed.
 Zo schynt uit dit bericht niet duister af te meeten,
 Hoe zy, die op den tfoon van aards geluk gezeeten,
 En die zich zien van elk eerbiedig aangebeên,
 En by het vol genot van weelde en vrolykheên,
 Geruſt en kommerloos verſlyten hunne dagen,
 Den welſtand van de ziel veel reukeloozer waagen,
 Met vaſter banden zyn aan 't zichtbaar goed gehecht,
 Van grooter heirkraacht, op verderven afgerecht,
 Van een gevoede hoop van duizend ſnoode tochten
 Beſtreden worden, en veel zwaarder aangevochten,
 Als 't nederig geſlacht, dat ſleeds in armoe leeft,
 En ſober onderhoud van 's lighaams nooddruſt heeft.
 't Gaat vaſt. Te zeldzaam bloeit de deugd in blyde dagen.
 't Zyn ſterke beenen, die de weelde kunnen draagen,
 Is al van ouds gezegt, en als men gade ſtaat,
 Wat in het heilig boek hier van geſchreven ſtaat,
 Men vint, hoe Salomon, en David, ed'le zielen,

Te

Te zorgeloos door weelde en zachte rust vervielen
 In 't allerfnoodfte quaad, dat ooit de zonne zag.
 'k Zwyg, wat de ervaarenis ons leeraart dag aan dag,
 Hoe menig mensch voorzien van 't geen de voorfpoed
 deelde,

Zyn Eeuwig Heil verzuimd, door zorgelooze weelde,
 Terwyl zyn hert en zin van de aardfche vreugd verzaat,
 Al wat de Godsdienst eifcht onachtzaam dryven laat.
 Dus blykt, hoe 's waerelds goed, fchoon van de meefte
 menfchen

Gezagt, als 't eenig wit van hun begeerte en wenfchen,
 In 't eindeloos verderf ontelb're zielen ftort,
 Meer als van 't Chriftendom te regt begreepen wordt.

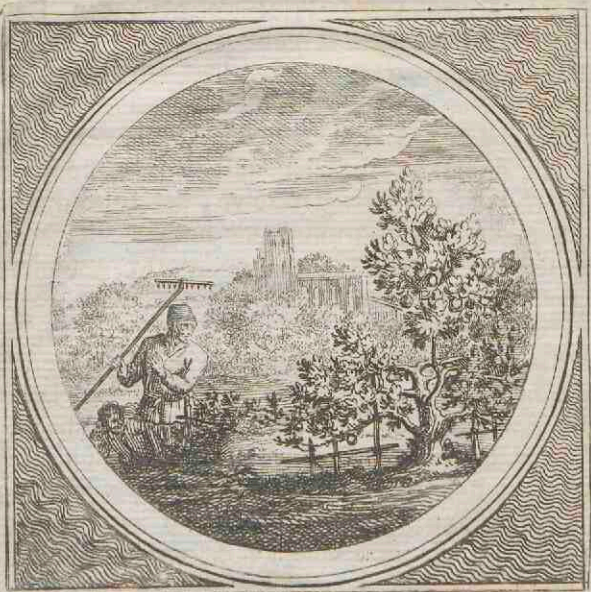
G. BRIT.

De geleerde en welfpreekende Stella in zyn boek,
 genaamt de Verfmadig der waereldfche Ydelbeden,
 geeft ons deze lefle: *Wanneer gy bevangen wordt doot*
zucht tot rykdom, verkoopt gy uwe ziele voor rykdom: en
daar zy koftelyker is dan alle goederen der Waereld,
verruilt gy haar voor flecten drek, even als een kind,
dat nu gefpeend is, een koftelyk gefteente verwerpt, als
men het eenen appel aanbiet. Welk zeggen F. van Hoog-
 ftraten in zynen Voorhof der Ziele, tot ftof nam van
 een zyner Zinnebeelden, en zyne reden hier over
 dus aanving:

Het hart der Ryken wordt bezeten van het goed,
 En al zyn hope fteunt op eenen overvloed
 Van fchatten, die zyn brein van 't Hemelfch licht berooven.

DE GEBOGEN BOOM.

Die zyn plicht betragt krygt zegen.

Ja Hovenier, indien gy wys
 Zyt in het snoeien, planten, pooten,
 Buig, buig het teer en jeugdig rys,
 Eer 't wild en weeldrig voortgeschooten,
 In 't eind uw hand te magtig werdt.
 Wy trachten uit uw werk te leeren,
 De snoode lusten van ons hert
 In hun beginzel te overheeren,
 Die groot geworden naderhand,
 Den breidel werpen in het zand.

Deze

XLV. Z I N N E B E E L D.

Deze bovenstaande Print vertoont een Landhuis dat zig boven het geboomte doet zien, en op den voorgrond eene afschutting van latwerk, met Vruchtboomen beplant, welker buigzaame takken, door een taaye Teen gekneld, in de laagte gebogen zyn, om het doorzicht tot het lufthuis niet te hinderen. Gebeurt het, dat een der zelve, den band ontspringt, straks spreidt hy zyn kruin in de hoogte uit, tegens oogwit van den planter; en hoe hooger hy schiet, hoe onbuigzaamer hy wordt, en zich zet tegen de leiding van den aanqueecker.

De meeste menschen met een vierige begeerte, om groot in deze waereld te zyn, aangedaan, laten zig door armoede, en overwigt van hunne meerderen, tot laage en geringe diensten buigen, even als de boomen in den snoeityd, wanneer dezelve buiten groei gebuigzaam zyn: dog schieten, zoo haast hunne sappen door gunst der zonne gekoesterd, vermeerderen, en kragt krygen, hunne nieuwe spruiten met stugheid naar om hoog, tegen de leidinge van hunnen Bouwheer. Zoo zyn de geenen, waar op het Zinnebeeld ziet. Zoo haast zy door gunst hunner Heeren in vollen groei en aanwas gebragt, en van de geringste soort, tot den Burgerstaat aangegroeid zyn, ziet men straks spruiten van opgeblazen trotsheid, ondankebaarderheid en duldellooze grootshartigheid, ontspruiten, tegen den toelag van hunnen Planter, aan wien zy hun welwezen verschuldigt zyn; nog ontzien zich hun naby staande gebogen telgen, met hunnen trotsen opgeschoten kruin te beschadigen, met hen te beletten genot te hebben van het zonnevuur nevens hen,
op

op dat zy onder den lommer van hunne trotsheid en ondankbaarheid smoren, of verstikken mogen. 't Gaat met zulke Menschen, als met de Slang in de Fabel. Zy byt niet, dan wanneer zy door het koesteren van haaren weldoener kragtig geworden is. Om het konstig rym van den Heere D. v. Hoogstraten, zal ik de Fabel in haaren gantschen omslag uit zynen vertaalden Fedrus hier inlassen, uit het IV. Boek, pag. 148.

Een Slang verstyft van kou

Lag op den grond, en kon zig niet beweegen.

Dit zag een man, die aanquam, en genegen

Tot hulp, neemt hy het dier op van den grond,

En koestert het, zoo veel hy kan, terstondt,

En warmt het in zyn boezem vol medogen.

Maar hy vond zig te jammerlyk bedrogen.

Want zy herstelt, door warmte en nieuwe kracht,

Heeft aanstonts haar' weldoener omgebracht.

Oude voorbeelden bevestigen dit gezegde. Nero liet zynen Leermeeester Seneca den dood aanzeggen, en 't was genade, keur te hebben wat wyze van dood hy wilde verkiezen; alleenlyk op quaad vermoeden. Dat was de dank voor al die kostelyke Zedelessen, en het aanpryzen van de Deugd, en het vroom leven, zoo meenigmaal herhaald.

Sforica, tot de Prinselyke waardigheid verheven, liet zynen Leermeeester Cola streng geesselen, en aan een touw sleepen; om dat hy hem in zyn jeugd menigmaal over zyn quaad doen gekastyd hadde. Maar deze voorbeelden zyn te verwoed in hunnen uitslag, om ze tot ons oogmerk te passen, dat maar doelt op d'Ondankbaarheid, zonder opzigt op dusdanige verfoeilyke uitwerkwelen.

De

De Filosoof Diogenes gevraagd, *Wat verouderdt het alderschielykst in de waereld?* gaf tot antwoord: *Wel-
daad; want daar is niets, dat eerder vergeeten wordt.*

Toepasselyk is het geen de zinryke Antonides in zynen Ylroom zegt:

Men etst het ongelyk in koper, en op bladen
Van eeuwig parkement, en voedt het als een wond
In 't hart: maar weldaad valt in een onvrugtb'ren grond.
Die wordt, als op een blad van water aangeschreven,
En teffens met den stroom in doode zee gedreven.

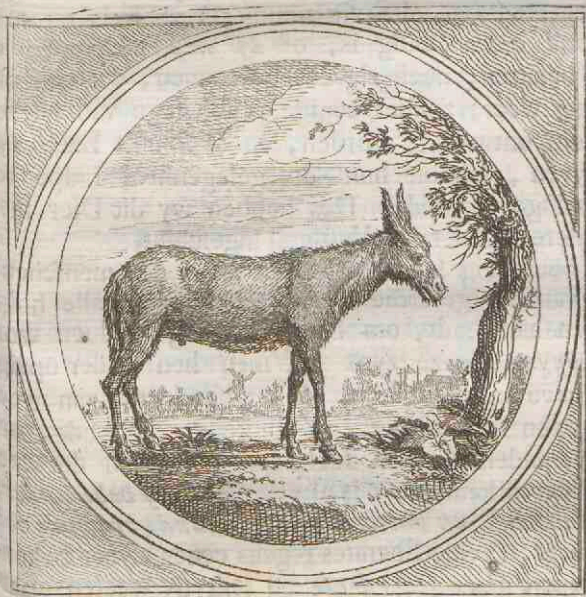
De Lezer zal my geen meerder getuigen afvorderen, om aan dit onderstaande geloof te slaan.

Die eertyds door het los Geval,
Gelyk een stroowis aan dees wal,
Ter luk maar quamen aangedreven,
Ontzien zig nu niet te weerstreven,
Hem, die hen 't eerst heeft opgeraapt,
Nu zy wat hebben zaam geschraapt.
Hoe deerlyk is de tyd verbafter!
De weldaad wordt tot loon gelaster.

Men kan hier byvoegen het Zinnebeeld van de Vogelen, als de Boomgaart geen vrugten meer heeft, agter het Zinnebeeld van de Kameleon gesteld.

DE EZEL:

Veracht om 't geen hy verbeeldt.

Is dan uw hert door quaade wennis
 Zoo vroeg bedurven, dat de lust
 Tot waare wysheid, deugd en kennis,
 In u, o mensch, schynt uitgebluft?
 Terwyl gy loom en traag van zinnen,
 Gevoed door driefte onweetenheên,
 Waar op geen reeden iet kan winnen,
 Een Ezel schynt van top tot teen?
 Kom herwaarts, laat dit beeld u raaken,
 Op dat de schaamte u doe ontwaaken.

N

De

De Ezel is 't Zinnebeeld van menschen, die uit hunnen aart dom, en onbequaam zyn om iet te leeren, en zonder agterdenken hunnen ouden tred volgen; gelyk ook van zulken, die van laagen geest bezeten zyn; die zig nimmer verheft; waarom 't hun ook onverschillig is, of zy weetenschappen of geene bezitten, noch zig des bekreunen, dat een ander meer weet; zonder eenige prikkeling van nayver daar door ontwaar te worden, en overzulks Ezels zyn en blyven, schoon hun de gelegenheid hulpe tot verbeteringe aanbiedt. Des hebben wy dit Dier mee een Tafereel onder het Vyftigtal ingeschikt.

De bevinding heeft ons doen zien, dat menschen, welke van die geaartheid zyn, schoon men alle hulpmiddelen aanwendt, om hen verstandig te doen worden, blyven die ze zyn. Of men hen onder opzigt van braave mannen stelt, en tot het leeren van weetenschappen voortstuwt, of buitenslands zendt, om door veranderinge van lucht en menschen de wereld te leeren kennen, 't is al vergeefs. *Gy hebt andere landen bereist, en buiten uw vaderland, vreemde volken bezogt, (zeide Socrates tegens eenen zyner bekenden) en zyt niets gevordert: en wilt gy weeten waarom? Gy zyt wel uit uw Vaderland, maar niet uit de zelveu gegaan.* In welk opzigt de spreuk,

Al zent ge een Ezel naar Parys,

Hy is en blyft al even wys;

bewaarheid wordt.

Zeker Thebaans Filosoof gevraagd, hoe het byquam, dat in voorigen tyd de mannen zoo wys, en in den tegenwoordigen zoo onverstandig waren? gaf tot antwoord: *Om dat de voorige mannen zich niet bekommerden dat om veel te weeten, en de tegenwoordige alleen zorgen om veel te hebben.* Waarom ook Diogenes, (en het is met

ertyd niet beter geworden) al klaagde: *Elk draagt zorge om te leeven; niemand om wel, of verstandig te leeven.*

Zulke vadzige en ontaarde menschen zyn den Eze-
len in allen deelen gelyk. Het aartsch gewigt hunner
lichaamen trekt hunne zielen neder; en hindert haare
vlucht ten Hemel, waar toe zy niet minder gescha-
pen zyn, dan een vogel, om in de lucht te vliegen. Al-
le hunne leden zyn, als verkleumd en verstyft van kou-
de, hebbende geen andere beweeging of leven, dan die
de natuurlyke nood hun ingeeft. Zy toonen den aart
van hunne aardsche lichaamen. Zy zyn van aarde, en
daar uit ontstaat die aardsche loomigheid en vadzig-
heid. Hunne zielen strekken nergens anders toe, dan
om hen voor haastige verrottinge te hoeden: even als
den zwynen de beweeglyke geesten voor zout strek-
ken, omdatze voor hun dood niet rotten zouden. Al-
le stroomen en loopende rivieren brengen vaste en ge-
zonde visschen voort. Maar zulke menschen, wat zyn
ze anders, dan vuile en stilstaande poelen, die niet an-
ders uitbroeden, dan vorsche en padden, en diergelyke
ondieren? Uit den stank van moerassen en vuile wa-
teren wordt de lucht vergiftigd en verpest. Maar de
quaade lucht van traagheid verspreid zich door ziel en
lichaam dezer onverschillige menschen, en versmoort-
ze door haare zwaare en vette dampen. Eindelyk, als
men hen wel beziet en doorziet, men zal bevinden
eene uiterlyken gedaante van menschen, maar de we-
zendlyke vorm, die eigentlyk een mensch maakt, ont-
breekt 'er aan.

My lust hier te spreken met den Heer Joān de Bru-
ne in zyne Zinnebeelden, die zich over dit onderwerp
van vadzigheid en traagheid dus uitlaat.

„Laat ons, zegt hy, tot ons gebruik, het leven
„en onbedryf dezer wānschepzelen wat nader aan-
„merken, op dat wy door hunne ontleding ver-
„schrikt, onzen geest te beter mogen ontroesten, en
„de lemmer onzer zielen klaar houden, tegen alle aan-
„spruk:

„ sprongen, die door de ledigheid veroorzaakt worden:
 „ *De Luijaart*, zegt de wyze Koning, *steekt zyn hand*
 „ *in den schotel, en brengt ze zelf niet weer aan zynen*
 „ *mond.* Zie daar alreede een schoone toonplooie van
 „ dit stuk werks. Het mag misschien in, of voor
 „ dien tyd gebeurd zyn, dat iemant van die luye bui-
 „ ken zich zoo oversmeerd en verbrast had, door lang
 „ zitten, dat zyn oogen door een laffen slaap beкро-
 „ pen zynde, zyn hand in den schotel gebleven is: of
 „ wel, dewyl hy, met ydele zinnen, de kruimen op de
 „ tafel telde, misschien vergat, dat zyn hand in den
 „ schotel was, of hem niet der pyne waard was, die
 „ daar uit te trekken. Zulke beesten vind men ge-
 „ noeg, die anders geen zorg hebben, dan om geen
 „ zorg te hebben, en dien alles genoeg is, om vad-
 „ zigheid en onlust te verwekken. Men vind 'er, die
 „ tot den middag in de pluimen uitgestrekt liggen-
 „ de geen andere bezigheid gehad hebben, dan om te
 „ verzinnen, hoe zy hunne uren best verquisten zul-
 „ len. Hebben ze nog iet anders gedaan, het bestaat
 „ hier in, dat ze de witte plekskens hunner nagelen
 „ over en weder over geteld hebben; of in de streepen
 „ en quasten hunner bedstede eenige mannekens, of
 „ vreemde beeldekens gezien; of in de ruiten hun-
 „ ner vensteren, ik weet niet wat orde, of perket-
 „ ten bespeurd hebben, die ze in hunnen hof, dien
 „ zy niet hebben, noch ooit hebben zullen, te passe-
 „ willen brengen.

Ik ontzie my den vernuftigen Schryver verder te
 volgen, op dat ik niet te verre buiten myn perk sprin-
 ge. De lezer scheppe zyn genoegten uit de bron zel-
 ve, het geen hy vinden zal in het xiiij. Zinnebeeld,
 vertoonende een Lolster, die uit haar bedde niet komen
 kan, en voerende tot opschrift:

Ledig en laf,

Een levend graf.

XLVIII.

DE SPIN.

Men vind ze overal.

Beschouw hier, hoe de walgelyke Spin,
 Van wier bedrog de diertjes zelfs getuigen,
 Door haar verslikt, die haatelyk van zin,
 Uit heilzaam kruid een vuil venyn kan zuigen,
 Verbeeld een valsch en liefdeloos gemoet,
 Steeds afgericht, al waar 't zich komt te wenden,
 Om 't goede, dat zyn naaste spreekt, of doet,
 Door een verkeerden en quaden naam te schenden.
 Een snood gebrek, met ernst van elk alom
 Te weeren uit den grond van 't Christendom.

XLVII. ZINNEBEELD.

MEn zegt van de SPIN, dat zy venyn weet te zuigen uit de edelste kruiden, bloemen en andere veldgewassen. Waarom zy niet onaardig gepast wordt I. op zulk een soort van menschen, die men Berispers, Bedillers, Woordenvitters, Muggezisters, en Wryters noemt; die door zulks te doen de waereld wel zouden willen wysmaaken, en doen gelooven, dat zy ervaaren stuurlieden in die weetenschappen en letteroefeningen zyn, doch gemeenlyk (als het spreekwoord zegt) braave stierluyden aan land zyn, en geen hart, of moed hebben, om zich in de ruime zee der penoeffening te begeeven, om proef te geeven van hunne bedrevenheid. De vermaarde Dichter J. Antonides zegt van zulk volk:

Zulk een gebroed, dat als de Rekels, die vervaard
Wegsluipen in hun hol met ingetrokken staart,
Geen edeler party het hoeft zou durven bieden.

Dit lot zal deze speelpop van mynen buitentyd al mee te beurt vallen. Want niemand moet my verdenken, dat ik zoudé gelooven, dat myne schriften, gelyk die van anderen, al mee niet over den hekel gehaald en bedild zullen worden, en woordenvittery onderhevig wezen, of dat myn doen niet zal tegengesproken worden, al eer men eens heeft agt gegeven op het Nut dat ik, in opzigt van het verbeteren der bedorven zeden, voor heb. Want dit is het gewoone Loon, dat elk in deze bedilzugtige eeuw voor zyhen goeden yver, nachtwaaken, en met de neus in de boeken te zitten (terwyl anderen om een tranje gaan,
of

of met ydelheid, zoo het daar noch by bleef, hunnen kostelyken tyd verquisten) te wachten heeft. Hierom zeide Dan. Jonctys, en had 'er licht reden voor, *Dat het immers zoogerust niet was schoenpennen te maaken.*

II. Wordt het bedryf der Spin op quaadaardige menschen gepast, die, het zy zo 't wil, uit vuilaardigheid, 't zy reden of geen reden daar toe hebbende, van een ieder en zyn doen altyd ten quaade, of met verachtinge spreken. Ja dat nog erger is, hoe zuiver het oogwit van een Schryver zy, hoe voorzichtig en oprecht hy de zaaken behandeld heeft; nochtans zullen quaadaardige menschen de Spinnen gelyk, door verdraajinge van den zin, of verkeerde opvatting, daar venyn uit weten te zuigen, om den reinen yver van den Schryver, met dien venynigen zwadder te bekladden. Zulke menschen zyn rustverstoorders, tyrannen, en beulen van den geest, en stellen zig in zeker opzigt, gelyk met den veragtelijken Nero, die reden zonder reden vond, om zynen boozen aart te oeffenen! gelyk dan volgens het verhaal van Suetonius, *alle misdadaad zelf van geringe dingen, en eenvoudige woorden, by hem voor Hoofdzonden werden opgenomen.* Ja een Tooneeldichter, onder voorwendinge, *dat by Agamemnon met lasterlyke woorden getergt hadde,* werd van hem gestraft.

't Gebloemt waar uit de nyv're Honigby
Den honig gaart, tot zoete lekkerny,
Strekt voor de Spin stof om venyn te zuigen.

Waar omtrent niet anders te doen is, dan met een Christelyke bezadigdheid zulke menschen te verdraagen, en te denken het geen Xenophon zeide tegens een, die hem lasterde: *Cy hebt geleerd quaad te spreken; en ik heb geleerd het zelve te verdraagen.*

III. De *Spin* in gedaante, als boven verbeeld, in 't midden van haar *Warpet*, van waar zy naar alle kanten loert op eenig aas, stil, en uitgestrekt geplaatst, wordt genomen voor een *Zinnebeeld* van *Lift*; en vergeleken by het doen van de *Kat*, in de *Fabel*, welke ziende, dat de muizen alle haare lift ondekt hebbende, in haare holen bleven, zich liet met beide pooten om een balk geslagen, stil, en uitgestrekt, even als of zy dood was, hangen, om op dusdanige wyze de muizen te verschalken. Maar eene der voorzigtigste deze lift bemerkende, riep haar van verre toe; *Al veranderde gy u zelve in een meelzak, nochtans zouden wy 't ons niet betrouwen by u te komen.* 't Gaat ook dus met de *SPIN* in opzigt van de vliegen. De voorzigtigste vermyden het *Net*, de groote en stoute booren 'er door heen, maar de kleene en onnozele blyven in het zelve verward hangen. Daarom vergeleek *Solon* het *Recht en de Wetten* by een *Spinnewebbe*, daar de kleene vliegen in gevangen worden, maar de groote doorbreeken. Daar die oude, doch quaade spreekwyzen; *Dat Kooplieden hun woord moeten houden, maar de Prinszen niet: Dat de Wetten zyn voor het volk, niet voor den Vorst gemaakt*, hunne herkomst van hebben.

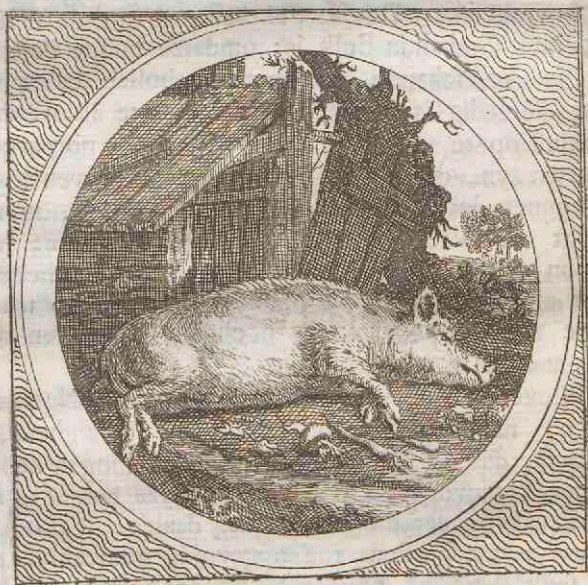
Keizer Karel de V. moet tot zynen roem hier by gedacht worden. Deze had tot een spreekwoord: *Alwaar het (zeide hy) dat de Trouw uit geheel de wereld verbuisde, zoo moestze nochtans in de Hoven der Koningen blyven woonen.*

De Getrouheid (zegt *Plato*) is de grondslut, of 't *Fondament* van het burgerlyke leven.

XL.VIII.

H E T Z W Y N.

⁂ Is ſchandelyk te melden.

Was 't niet genoeg, der Heidenen drinkgelagen,
 En dronkenschap in 's waerelds duisteren tyd
 Te volgen? wordt dit quaad in deze dagen,
 Van 't volk gepleegt, dat Christus naam belyd?
 Helaas! wie kan 't verbloemen, of verschoonen,
 Hoe veelen zich in 't nutten van den Wyn,
 Tot hun bederf, niet minder gulzig toonen,
 Dan dit opgepropte en overlaaden Zwyn.
 Maar spiegelt u, o dronkaarts, nog in 't ende,
 Bedwingt uw lust, eer 's Hemels wraak u schende.

XLVIII. Z I N N E B E E L D.

Het Zwyn is een Zinnebeeld van Gulzigaarts, en vrekken. De H. Schrift zegt van de eersten, dat hun God hun Buik is: omdatze hunne eere stellen in die schande, van hunnen hollen balg, wanneer die ledig is, weder op de leest te slaan, en uit Sloklust op te vullen: in welk opzigt, zy nog arger te schatten zyn, dan de Zwynen; want die geeven nog nut na hunnen dood, met hun gemeste hammen, in welk opzigt de Vrekken met hun gelyk staan; want schoon dezelve niets voor anderen overig hebben, maar alleen uit Vreklust hunne ledige zakken tragten op te vullen, zo laaten zy nochtans na hunnen dood voor anderen wat overblyven.

Philoxenus (om een voorbeeld van Gulzigheid te stellen) nam zulk genoeg in zyn gulzigheid, en vraatlust, dat hy wenschte een hals te mogen hebben als een kraanvogel, om alzoo de spyze langer te mogen smaaken, eer die in de maag daalde. En om dat het zwyn tot barstens toe opgevuld, gemeenlyk met zyn snuit den trog omwerpt, en de overige spys uitspoot, die naderhand van dienst zoude kunnen zyn, zoo strekt het ook ten Zinnebeeld van verquistinge. Geen Roomsgezinde, denk ik, zal zig daar aan stooren, dat ik Cæsar Borgia, een weergaloos voorbeeld van verquistinge, hier by gedenk. Deze verquistinge en verspeelde, op eenen nacht met de dobbelsteenen, tien duizent Ducaaten uit de Afsaaten opgezameld, bedenkelyk om tot een goet gebruik aangelegt te worden. Doch de II. Vader, Alexander de VI. nam deze verquistinge van zyn bastaardzoon voor suiker op, zeggende al lachende, *'t zyn maar de Zonden van de dronke Duitzers.*

Laat

Laat het u welgevallen, *Lezer*, dat ik na het openen van ons Tafereel, u een gulde les ten afschrik der Wellustigheid en Overdaad voorstel, ontleend van den Roomschen Redenaar Cicero, daar hy aldus zegt: *Hoe lange zullen veele Schepen overver- scheiden Zeën den overvloed van onze Tafel aanvoeren? wordt niet een Os op een wyde van weinig roeden gevoed? en is niet een Bos voor veele Elefanten genoeg? Of heeft de Natuur, schoon zy ons met zulk een middelmatigen aart voorzien heeft, ons zoo onverzadelyken buik gegeven, dat wy de gretigheid der vuilste beesten, met onze begeerten overtreffen? geenzints. Onze natuur is van een gehoorzamen aart, en tot matigheid gewend zynde, wordt zy met weinig afgewezen.*

Ons lust hier aan te hechten eenige Vaarzen tot deze stoffe dienende, zoo als die my door eenen myner vrienden overgegeven zyn. Dus luidenze;

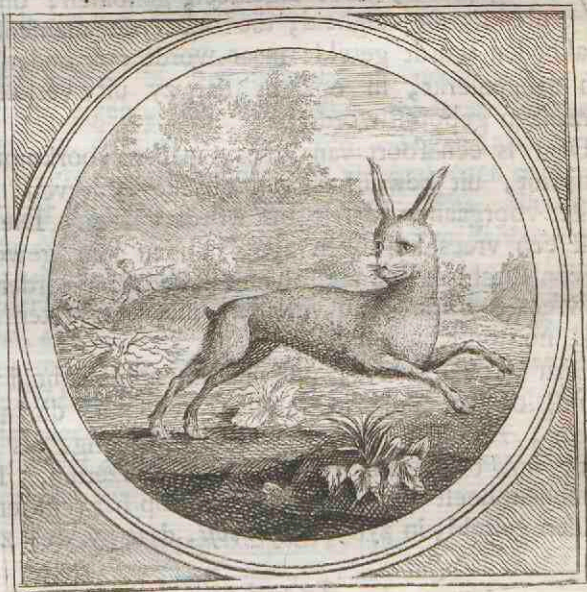
Waarom schepte iemant ooit genoeg en behaagen
In wilde zwynen, en in haazen te gaan jaagen,
Of vogels in de lucht? waarom gebodt de lust
Te haalen oesters op een afgelegn kust?
Wat ons boschadien, wat ons de baaren geeven,
Strekt geen vervulling voor het nooit verzadigd leven.
Wat ons de ryke zee, wat lucht en aarde geeft,
Is niet dan stof, die voor de boosheid voedsel heeft.
O Bacchus, die bekrant met groene wyngaardblåaren
Zoo dartel pronkt, gy hebt den naam van vreugd te baaren.
U kunnen roozen en druïstrossen 't jeugdig hart
Vermaaken by den wyn, en veiligen voor smart.
In Thebe vieren u, met pracht en praal de vrouwen,
Die u aanbidden, en voor eene godheid houden.
Zy brengen altemaal u Offergiften aan,
En wyngaartranken met haar druiven zwaar gelaan.
Dan hoort men een geluid van bommen en cimbalen
En trommels op 't gebergte en in de laage dalen.
Dan drinkt men overal: men zuipt zich zelve vol:
Men legt de schaamte neêr, en stelt zig aan als dol.
O ydelheid! wat kan die weelde en wellust baaten?
De dronken dorst zal nooit de gulzigaarts verlaaten.

De weelige overdaad krygt dus den loffen toom.
Een split een groot beslag van rykdom zonder schroom.
Niets is 'er dier genoeg om op den disch te zetten,
De Hooge prys alleen versiert de dischbanketten;
Men put de schatkist uit, om by den dierb'ren wyn
In volle blydschap, en in dartelheid te zyn:
Daar Kleopatre uit lust om Rome te beschempen
Een koningschat durft in een teug azyn verslempen.
Wat Babel opbrengt wordt geschonken in een glas,
Als of dat voor den dorst het eenig middel was.
Hoe lang zal nog de mensch uit alle vreemde hoeken
Voor zyne tafel gaan de lekkernyen zoeken?
Hoe zal hy zich helaas verzadigen in 't end?
Waar heenen zal zyn lust en graagheid zyn gewend?
O Tantalus, gy staat in 't midden van de stroomen,
En kunt den heeten dorst door geenen drank betoomen;
De boom begeeft u strak, wanneer gy eeten wilt,
En gy ziet al uw moeite om t'eeten strak gespild.
Uw dorst blyft even zwaar uw honger ongemeeten.
Het droeve lot belet u 't drinken en het eeten.
De Grieksche wysheid liegt niet altyd even grof.
Wy geven zelfs helaas tot dit verdigtsel stof.
Wat ons de zee geeft, of 't geboomte zwaar gelaaden,
Wy kunnen 't oog wel, maar den honger niet verzaaden.
O mensch, rys uit het stof, verlaat die dwaaze wys
Van leven: boet uw lust om hoog aan Hemelspys.

XLIX.

DE HAAS:

't Komt van hooger hand.

De vrees ontsteld en jaagt den Haas,
Al zoekt hem niemant ook te deeren.

Zo ging 't voorheen Kaligulaas,
En wreede Neroos en Tibeeren.

Die zich bewust van gruweldaan,
Schoon hun geen vyand viel te duchten,

Vol schrik op 't ruissen van de blaas,
Niet wisten waar ze zouden vluchten.

Terwyl de opregte, 't zy hoe 't gaat,
Gelyk een leeuw kloekmoedig staat,

Vrees-

XLIX. ZINNEBEELD.

Vreesagtigheid, in 't algemeen genomen, ontstaat uit kleinmoedigheid, die onder de menschelyke zwakheden wordt geteld: maar wordt ook onderscheiden aangemerkt, in opzicht dat zy uit verschillende oorzaaken geboren wordt.

Daar is een soort van vrees, welke voorkomt, of ontspruit, uit bewustheid van quade bedryven, daar in het voorgaande vaarsje op wordt gezien. Die van zulk een vrees bevangen zyn, hebben hun geweeten tot een Rechter, die alle oogenblikken straf vordert, en de vrees tot hun Beul, dien zy niet ontvlugten konden, nog ontschuilen.

Daar is een vrees, die uit kleinmoedigheid ontspruit, en zig duizend rampen bedenkt, die nooit komen; zoo dat zoodanige bevreesden zig, als men zegt, op 't ritzelen van een blad ontzeuten. Deze menschen heeft de geleerde Huigens op het register der blinden gesteld, in zyn *Oogentroost*, daar hy dus zegt:

Zy zien geen blad beweegen,
Of meenen 't is een lood; zy zien geen blooten degen,
Of voelen hem in 't hart; zy zien geen kruit aangaan,
Of denken 't yzer komt recht op hun leven aah;
Zy bukken voor een vlieg, zy schrikken voor een vogel.
En, of het duiken waar een' borstweer voor een' kogel,
Zy struiklen ongequett in 't vlakke veld.

Daar is een soort van vreeze, die meest plaats heeft in menschen, die veele schatten bezitten, en ontspruit uit bekommerdheid, wantrouw op de goddelyke voorzorg, en onkunde van den aart der goederen

ren die zy bezitten, niet denkende aan de spreuken der wyzen:

't Geen u 't Geval heeft aangebragt,

Moet niet voor 't uwe zyn geagt.

Het goed dat aan ons is tot een geschenk gegeven,

Wordt ons wel weer ontroofd, en van ons weg gedreven.

Maar steeds in bekommeringen zynde, als of het hun eigen, en bestendige goederen waren, vreezen zy dezelve te verliezen. Tegen alle deze ydele vreeze, geeft Seneca een weergaloozen raad, in een zynen Brieven, daar hy dus zegt: *Wees niet voor den tyd elendig, vermids gy 't geen dat misschien nooit komen zal, vreeft. Dreigt u eenig nakend Ongeval, wat verzekeringe hebt gy, dat het komen zal? Hoe veele dingen, die wy wachtten zyn niet, en andere, die wy niet verwachtten, ons overgekomen? Daar kunnen dingen tusschenkomen, waar door het aanstaande gevaar gestuid wordt, bezwymt, of een ander trest. Waar toe dient het datmen zyn droefheid te gemoet loopt?*

Te recht zingt Horatius:

Prudens futuri temporis exitum

Caliginosa nocte premit Deus,

Ridetque, si mortalis ultra

Fas trepidat.

[Wat baaten alle onze ydle zorgen?

Dat komen zal houdt Godt verborgen,

En lacht, wanneer de menschen zonder reden
Van zorgen worden of bekommering bestreden.]

Aanmerkelyk zyn de voorbeelden, die men by de oude Schryvers vind. Men verhaalt van eenen Pisander, die zoo angstvallig en bang was, dat hy gestadig vreesde, dat hy zyn eigen ziel ergens zou ontmoeten,

als

als of die reeds zyn lighaam verlaaten hadde. Hier uit haalt Erasmus het gebruikelyke spreekwoord aan: *vreesagtiger dan Pisander.*

Zeker Schryver heeft, om Dionys den Gewelddenaar van Sicilie te behaagen, die van Reggio een smet aangewreven van bloodigheid en angstvalligheid. Het geen alom zulk eenen ingang gekregen heeft, dat zy ook tot een spreekwoord zyn geworden. Want als men eertyds eenen vreesagtigen mensch regt wilde afschilderen, zeide men: *Hy is blooder dan die van Reggio.*

Nerva, omtrent zes en zestig jaaren oud, quam te Rome aan het gebied. Tot die waardigheid verheven, liet hy alle de Triomfboogen en Praalbeelden, door Domitiaan opgeregt, afbreeken, of om verre werpen, latende die van zilver of goud waren smelten, en tot geld maaken. Terwyl hy zich in zulk eenen overvloed van rykdom verlustigde, beving hem schielyk zulk een vrees, dat hy 't heel en al bestorf, latende zich voorstaan, dat Domitiaan leefde en gereed was om tegen hem op te komen en te straffen. Zoo dat men werk had, om hem weder door redenen tot zinnen te brengen.

L.

DE BULTENAARS.

Niet min eerloos van binnen.

De Bultenaar verguift zyn makker,
 Mismaakt van lyf, met sporgebaar.
 't Wanschappen mensch, in 't schimpen wakker;
 Beguichelt weer den Bultenaar.
 Zo kan een veinzaart, in zyn werken,
 Die boos beleid den dag ontyliën,
 In 's broeders oog een splinter merken,
 En blind geen balk in 't zyne zien.
 Dus tergt de huichelaar Gods tooren,
 Die endeloos hem is beschooren.

O

Dit

L. ZINNEBEELD.

Dit Tafereel vertoont ons twee Bultenaars, en hoe d'een des anders gebrek aanwysft, en beschimpt. Een Zinnebeeld 't geen ons leert, hoe de meeste menschen, door eigenliefde verblind, hunne gebreken, misftal, en euveldaaden, licht achten, en gemakkelyk over 't hooft zien, en die van anderen, schoon geringer, als door vergrootglazen beschouwen, en daar naar afmeten. Dit bevestigen niet alleen de oude zinspreuken, maar ook de voorbeelden van laater tyden, en de dagelyksche bevestigingen.

Zeker Filosoof gevraagd, *welk het lichtste om te doen was in de waereld?* gaf tot antwoord: *De gebreken van een ander te zien.*

De Grieksche Kerkvader Chrysoftomus laat zig hier op dus hooren: *Omtrent de misdaden van anderen zyn wy scherpe onderzoekers, en over d'onze maaken wy geene woorden.* Dus hooren wy ook Menander in zyne Grieksche vaarzen, volgens de vertalinge van den Heere D. van Hoogstraaten:

Wy kunnen steeds een ander wel vermaanen,
Maar zelfs ons niet van snoode zonden spaanen,
Om dat wy die niet kennen in ons zelf.

De zelve op een andere plaats:

O Pamphilus! daar 's niemand, die het quaad
In zich bevindt, hoewel het open staat.
Maar al het quaad 't geen anderen bedryven.
Zien wy terstont, en weten 't te beschryven.

Hier in stemt ook Horatius, daar hy zulk slag
van

ZINNEBEELDEN. 211

van menschen berispt, en hun wanbedryf hun in den baard wryft:

Nadienge uw eigen quaad niet al te wel doorziet,
Waarom beschouwd gy dan niet al te sterk vermogen
Van uw gezicht, als hadt gy draaks of arends oogen,
't Gebrek van uwen vriend?

Hendrik de IV., Koning van Vrankryk, was een beminnaar, by uitstektheid, van Vrouwen. 't Gebeurde, dat hy den Hartog van Biron, over de liefde tot zekere Juffer, bestrafte, welke hem daar op aldus antwoorde: *Groote Koning, hoe is 't mogelyk, dat gy geen medelyden met verliefden hebt, dewyl gy zoo dikwils zelf gezegt hebt, dat, wanneer gy beminde, gy u zelf, uw Koningryk, en Onderdaanen vergat?*

Daar zyn geen zaaken, of doeningen in de waereld, of een bedillustige weet 'er iet op te vitten. Dit zal de xc. Fabel van Faernus bevestigen, ons door den zelve heere Dr. David van Hoogstraten opgegeven.

Jupyn, Neptunus, en Vrouw Pallas zyn voorheen

In eenen strydt en ongehoord geschil getreên,

Wie van hun, drien op 't best zou aan de waereld geven

Een gift, die wat 'er was zou heel te boven streeven.

Jupyn de Vader geeft een Mensch, het eelste dier,

Minerve een huis, en God Neptunus eenen Stier.

Toen werdt de zaake gesteld aan Momus van de Goden,

Die 't werk opneemen zou, en hem met een geboden

Met keurig onderzoek op alles agt te slaan.

Hy nam den last op zig, en had het straks gelaan

Op 't maaksel van den Stier, dewyl de dubbele hooren

Niet wel geplaatst was op het hoofd des Stiers van vooren;

De schoften moesten met die wapens zyn verzien

Om zoo veel sterker aan den vyand weer te biên.

De mensch ook misvormd, om dat men zyne zinnen

Niet onderzoeken kon, tot in zyn hart van binnen.

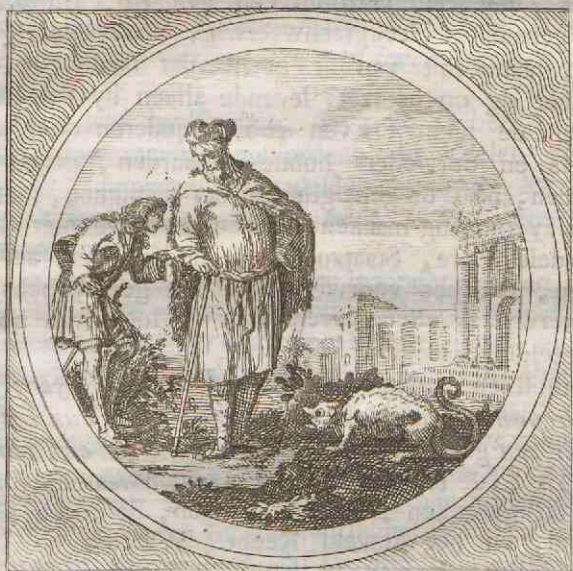
Die moesten buiten zyn, of door een venstergat
Moest blyken, wat hy in zyn hart verborgen had.
't Gebouw van 't huis, sprak hy, was ook al te versmaaden.
Om dat Minerve dat niet had gezet op raden,
Om dat het met zyn heer veranderen kon van grond,
Zoo by geval, als 't gaat, zyn buur hem tegenstond.
Een mensch, die zich altyd wil vitten onderwinden,
Kan in de beste zaak ook wel gebreken vinden.

Momus, (zegt de wyze Gratiaan) redenkavelde
wel domkoppig, als hy wilde, dat 'er een klein
venstertje voor 't hart der menschen behoorde te we-
zen. Een goedoordeel, zegt hy, is de voornaamste sleu-
tel van een anders hart. Het driest Onverstand mag de
wyk neemen tot het heiligdom van stilzwygen, en de arg-
listige geveinstheid tot een wit graf: een man van oor-
deel ontdekt alles, raad, en doorgrond alles. Hy onder-
scheidt terstont den schyn van 't wezen; hy ontsyffert alle
de voorneemens, en alle de einden.

LI.

DE KAMELEON.

Nooit by zich zelven.

Wat konstvertooning ziet men hier,
Om de aart der vleiers op te speuren?
't Kameleon, een schubbig dier,
Dat zich in veelerhande kleuren
Herschept, is 't wapen, dat hen voegt,
Die wispeltuurig boven maaten,
In lasse vleierey doorploegt,
Elk weeten naar den mond te praaten,
Niet zelden tot hun eigen schâ,
En ramp aan 't eeuwig heil hier na,

LI. ZINNEBEELD.

Het Zinnebeeld vertoont een gedierte, Kameleon genaamt, bleekgrauwverwig, maar dat zig de koleur aanneemt van 't geene dat naarby is, of daar het zig op neerzet; levende alleen by inademin- ge van de lucht. Even zoo veranderen de pluim- strykers en oorvleijers hunne gebaarden, gelaat en woorden, naar de geneigtheden der menschen, met de welke zy omgang maaken; vleijen de zelve met wind van ydele Eere, Staatzugt, of zoodanig iet, als zy denken, dat het voorwerp van hun gevley behagen zal; terwyl zy alleen leven door de lucht van hoop, of vergeldinge.

Demosthenes plag te zeggen, *Dat de Vleyery een voester van ondeugden, een medegezellinne van het geluk, en een geduurig quaad voor Koningen en Prinzen was.* De Rede is, om dat vleijers zelden waarheid spreken, de gebreken Deugden noemen, de toorn Dapperheid, en het geweld Recht. Waarom de Wyze Bias zeide; *Dat onder de wilde dieren een Tyran, maar onder de tamme een Vleijer het schadelykste was.* Dat de fraaye Dichter J. de Dekker niet onaartig in dit volgende vaarsje verklaart, zeggende:

De Vos sprak tot de Raaf, hoe sneeduwit zyn uw veeren!
En och! wat voed onze eeuw, de zulke vossen veel!

Zulke menschen slaan geen acht op den ernstigen raad van Socrates, daar hy zegt: *Houd geen schoonspreekers, voorblazers, of aanbrengers aan: want het gene zy u vertellen komt niet uit geneigtheid voort; maar gelyk zy de gebeimen van anderen ontdekken, zoo ontdekken zy de uwe aan anderen.* 't Was

't Was een gemeene wyze van spreken by de Grieken, dat onder alle schepselen de Mensch alleen komt aan een onverdiende gunst, of ongunst. Een schoon paard wordt beter bezorgd als een slecht. Maar 't helpt een man niet dat hy vroom, deugdzzaam, kloek, en edelmoedig is; want men geeft gemeenlyk de eerste eer aan de pluimstrykers, de tweede aan de valsche aanbrenghers, de derde aan de verraders. *De argsten van leven bekomen de beste ampten.*

Men leeft by Tacitus, dat, als Tiberius des gebieds was meester geworden, de Edelen zoo wel als de Gemeenen hem vleiden; waarom hy dikwils van 't Raadhuis komende, zeide: *O menschen gereedt ter slavernye!*

Hoe algemeen de Vleijery inzonderheid aan de Hoven is, geeft de Ridder Fil. Sidnei in zyn *Verdediging der Poëzy* niet onaartig te kennen, alwaar hy van het Keizerlyke Hof meldende, zegt, hoe Gio Pietro Pugliano, met wien hy omgang had, 't paard noemde *den eenigsten Hoveling, die gedienslig was zonder vleijery*. En gelyk men menigvuldige staalen zoude kunnen aanwyzen van Vorsten, die door vleijery zich schandelyk hebben laten by d'ooren leiden, zoo zyn 'er ook in tegendeel voorbeelden van anderen, die zulks hebben gewraakt.

Koning Lodewyk had voor gewoonte, zig dikmaal te verkleeden in een onbekend gewaad, en onder het gemeene volk te verkeerren. Als hem gevraagd wierd van zyne Hovelingen, tot wat einde hy zulks deedde, gaf hy tot antwoord: *Om dat ik de waarheid vernemen wil: want myne huisgenooten zyn maar pluimstrykers, die my zoeken te behaagen, en aanbrengen 't geene hun voordeelig, en aan hun vyanden schadelyk is.* Daarom ook, als Koning Alphonsus gevraagd wierd, welke hy voor zyne getrouwste Raden hield, gaf hy

tot antwoord, *de Boeken*: welke zonder vreeze, of pluimstryken, my vrymoediglyk en getrouwelyk zeggen, 't geene ik begeere te weeten.

Vleijery heeft uit vrees, of hoop, twee regtsnydende gemoedsdriften, haare herkomst gekregen. En het streelen der Vorsten geschied gemeenlyk, met de zelve opregte meeninge, en het goede hart, als waar mede een gevangen de struikroovers of moordenaars in nood zynde, bejegent, welke hy vleit, en zoo lang naar uiterlyken schyn eert, als zy macht over hem hebben, dewyl hy daar van ontkomen, dezelve verfoeit, en dus genoegzaam betoont, dat het maar geveinsd is geweest; en hy het alleen gedaan heeft uit vrees voor zyn leven, of op hoope, dat hy van het zynen wat mogt behouden. Zulks men op de Pluimstrykers, en Vleijers het Spaansch spreekwoord; *Veele menschen kussen handen, die zy liever zouden byten*, met recht mag toepassen. En verscheiden voorbeelden leeraaren ons, dat veele Staat- en Volkbestierders, die niet van kennisse en oordeel ontbloot waren, t'elkens hebben geklaagt; *geen Vrienden te hebben, die hunne personen beminden, maar hunne macht*; zulks zy *de heerschappy verliezende, alle hunne vrienden te gelyk verloren*.

Eindelyk een Oorfstreeler der Vorsten behoort verstandig te wezen (zegt het spreekwoord) om zyns meesters aart en neiginge te kunnen raaden; om zyn gevelei daar naar te schikken, even als de Kameleon zyn kleuren, naar den grond, daar hy op zit, maakt. Anders kan hy zich licht vergiffen, en zynen toeleg verydeld zien. Een voorbeeld van Keizer Sigismund zal dit bevestigen. Deze van een Pluimstryker tot walgens toe geveleid, en met ydele loftuiting gestreeld, gaf hem tot zyn belooning slagen; en als die gaff naar de reden vraagde waarom de Vorst hem sloeg; antwoordde de Keizer; *om dat gy my byt*.

Met

Met goede reden vergelykt men ook de geveinsde
tong en oorvleijers by de schaduwe,

Die 't beeld navolgt, en aan blyft kleven.

Zy ook, zo lang 't hun voordeel bied;

Maar komt hun vriend eens in verdriet,

Doordien zyn staat wordt omgedreven

Door 't wisselvallig waerelds lot,

Zy zullen hem den rug toe keeren,

Zyn ongeval met smaad vermeeren,

Of dryven met zyn val den spot.

De waereldlingen mogen 't verstand, en Hofslyk-
heid noemen, de tyd, en gelegenheid in agt te nee-
men, en door gevley dengeenen aan te kleven, van wien
zy gunste verhoopen; ik derf wel rond uit zeggen,
zoo het met geen opregtheid, en alleen om eigen
voordeel geschiedt,

Heet dit zyn drift naar reden stieren?

Vergeefs heeft dan de Schepper mild

Die weldaad aan den mensch gespild,

Wanneer hy volgt op 't spoor der dieren.

Het pluimgedierte quinkeleert,

En komt met zang den boomgaard streelen,

Zoo lang zy van de vrugten deelen;

Maar niet wanneer 't saizoen verkeert,

De boomen ledig zyn van vrugten.

Dan houd het quinkeleeren op;

De kaale boomgaard krygt den schop;

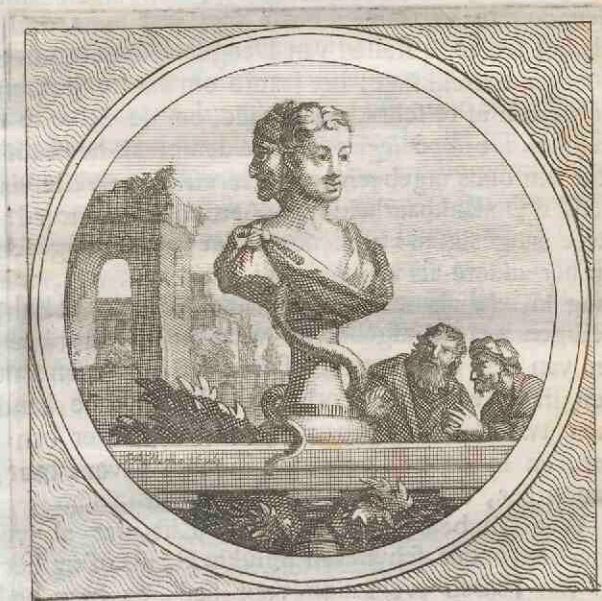
En elk ontgaat zyn dank met vlugten.

Met nog een voorbeeld van vuile vleijery zal ik dit Zinnebeeld sluiten.

Alexander de Groote, Koning van Macedonie, gekomen zynde in den tempel van Jupiter Ammon, werdt aan den ingang ontvangen van eenen der oudste priesteren, en met den naam van Zoon begroet, zeggende hem de Priester, dat Jupiter hem deeze benaminge gaf. De heerschzuchtige Vorst hier op, *ik neem*, zeide hy, *den naam aan, en zal hem my laten welgevallen, zoo gy my de heerschappy over den gantschen aardbodem vergunt.* Hier op begaf de Priester zich naar binnen, en bragt, als of hy met den Godt hier over gesproken had, bescheid, dat de Godt hem dat beloofde. Toen verklaarde Alexander, dat hy gaarne weten wilde, of 'er nog iemand in 't leven waare der geenen, die zynen vader hadden omgebragt. De looze paap, om hem de maat vol te meeten, voltooide de vleijery met dit zeggen: *Alle de moorders, o Koning, van Filips zyn gestraft: maar wat uwen vader aangaat, dien kan niemant lagen leggen.* Hier mede betekende hy, dat Alexander niet de zoon van Filips, maar van Jupiter was.

BEDROG, EN VALSHEID.

Wees op uw hoede.

Een Mensch, die met twee aangezichten
 Van achtern grynft, van vooren lacht,
 Als zocht zyn dienst elk te verplichten,
 Vertoont de valsheid in haar kragt,
 Gereed om gruwelen te bedryven.

Dus zag men Joab, valsch van grond,
 Weleer zyn grooten vriend ontlyven,
 Wyl hy hem drukte mond aan mond.
 Iskariot, als 't hoofd der quaaden,
 Heeft met een kus zyn Heer verraden.

Ver:

LII. ZINNEBEELD.

Verwonder u niet, Lezer, dat ik dit monster op de wyze van een Praalbeeld heb afgemaakt. Ondeugden te vertoonen heeft zoo wel zyne nuttigheid als het ten toon stellen van Deugden; dog elk in een byzondere betrekkinge: het laatste om aan te spooren, het eerste om af te schrikken; beide om de zelve te leeren kennen. De *Iconologia* of Beeldenspraak heeft dit monster van ouds afgebeeld, als het afschuwelykste dat nevens d'Ondankbaarheid den Aardbodem betreed, met twee aangezigten: het eene, als dat van een jong, schoon, en het andere als van een oud gerimpeld wyf, met een lang kleed, als wel eer door den Waarmond de schynheiligen werden afgebeeld: waar onder zig twee pootten van een Grypvogel, of Adelaar vertoonen, nevens den staart van een Scorpioen. In de eene hand ziet men twee Menschenharten, en in d'ander een Masker, en in de naastvolgende Figuur, nevens haar, een Panterdier, dat al mee wat zeggen wil.

Wat syn bedachte vonden de List niet al weet te smeeden, onder schyn van billykheid, als of zy het goede van haaren evenaasten voor had, en haar bedrieglyk gelaat, wezen, woorden, enz. daar naar te schicken, weten zulken best, die van haar vergiftigen angel gesteken zyn. Waar op de twee aangezigten hunne zinspelingen hebben. Gelyk ook de dubbelhartigheid door het teken in, d'eene hand, aanwyft het waarteken van haar goeden, en quaaden wil, in een zelve zaak. De Gryns, door den Toneelspel-Dichter Eschylus verzonnen, heeft stof gegeven aan A. Pels, in zyn Tooneelwetten, daar hy zegt:

Eschylus bouwde een vaste stee
Op lichte Balkjes, en was vinder van Toneelen
Van Gryns, en Kleeding,

De

De andere hand, gelyk ook het weerschynkleed, verbeeld hoe de List, door menigvuldige bedriegelyke veranderingen, haaren rol weet te speelen, gelyk ook de zaaken anders voor te stellen, dan zy in waarheid zyn, om alzoo tot haar voorneemen te komen, vertoonende een aanminnig gelaat van voren, terwyl zy van agteren den staart gereed stelt, om hen, die zy met een gemaakten lach begluurt, te quetzen.

Onder de oudste Schryvers vind men 'er, die de zelve hebben vergeleken by Gerion. Dit was een gevaarlyk monster, waar van verhaald wordt, dat het zig onthield omtrent het Eiland Balearica, en die voorby voeren, met een vriendelyk gezigt, en woorden aan strand lokte, onder schyn van veele vriendschap en beleefdheid te willen betoonen, dog hen, wanneer zy slapen, verraderlyk om hals bracht. Zoo getuigt Bocatius, en Ariosto heeft de Beeldtenis der List met de pen gemaald, dat hier op uitkomt.

De Valsheid die een schoon gelaat,
Aanloklyk oog, en vriendlyk wezen
(Hoedanigheden waard geprezen)

Aan elk vertoont; is in der daad
Een monster uit de Hel gekropen:
't Geen aaft, en snakt naar elks verdriet;
Indien haar vraatzucht anders niet
Haar boozen toelig kan beloop.

Haar tong slaat Hemel-engletaal
Maar 't hart vervuld met looze treken,
Van 't loflyk Deugdenspoor geweken,

Bedenkt vast hoe het roestig staal
Dat, onder 't kleed van Vossevachten
Zich dekt, de vroomsten steeds belaagt,
En hun de stille rust ontjaagt,
In steede dat zy haar gunst verwachten;

O Vals-

O Valsheid, van de Rede ontaart,
 Gy weet het aanzigt te blanketten
 Met list, en minlyk voor te zetten,
 Maar draagt een angel in den staart.

Tacitus verhaalt van Mucianus, dat hy uit bevindingen wel zag, dat Antonius in 't openbaar niet onderdrukt kon worden, bewees hem veel dienst, en vriendschap, zoo met tot zyn roem te spreken, als met heimelyke beloften, hem toonende, hoe door 't vertrek van Claudius Rufus, Hispanie ontbloot van beïtherder was. Teffens schenkt hy eer en krygsampten aan zyn vrienden. Daar op, na dat hy 't ydel gemoed van Antonius met hoop, en begeerlykheid vervuld had, verzend hy de Keurbende, en wel inzonderheid die hem gezind waren, naar andere buitenste wingewesten, en dus heeft hy de hoop door list misleid en schendig bedrogen. De Heer D. van Hoogstraten heeft die in zyn aanmerkingen op de Fabel van de Rave, en den Vos gepast. Deze bejoegen beide een aas. De Rave sneller in 't vliegen, dan de Vos in 't loopen, streek met den buit heen, en ging daar mede zitten op een boom. De Vos, die daar op vlamde en geen kans zag om 'er by te komen, bedacht een list, en ving daar op aan de Rave te pryzen; dat zy net en wel gemaakt van Lighaam was, zagt van pluimen, verziende oogen, krachtig van bek en vasthoudende klauwen; maar dat het te bejammeren was, daar zy zoo schoon een vogel was, dat haar de stem ontbrak. De Rave door dit gevley opgezet, wilde toonen, dat zy zoo wel, als de andere vogels tong en stem had, opent haar bek en laat den brok vallen; daar de Vos mee stryken ging, verkrygende door bedrog, het geen hy met loopen niet had konnen magtig worden.

Het Panterdier, van ons gemeld, komt mede voor
 een

een Zinnebeeld van List op de Rol. Van deze dieren wordt gezegt, dat zy hun hoofd tusschen de voorste pooten verbergen, op dat andere dieren, op de schoonheid van hun geplekt bont verlokt, te gereeder van hun gegrepen worden. Ja hoe de list zig ook by beurten bedient van het kleed van schynheiligheid (daar wy ook van hebben aangeroot) bevestigt de Fabel van de Muizen, en de Wezel. Deze ziende, dat al haar toelig bekend, en dus vergeefs was, om de muizen te betrappen, bedacht een anderen vont. Zy zwoer zig te bekeeren van haare misdaaden, deed boete, trok een Geestelyk kleed aan, zette de troony als een Heilig kluizenaar, deed beloften van nooit vleesch meer te zullen proeven, en verschalkte dus de muizen door dit schynheilig bedrog. Op zulk een List, met schynheiligen glans bestreken, heeft de geestige J. Zeeuws het oog, in zynen *Wolf in 't Schaapsvel*, pag. 2. daar hy zegt:

Wie noemt me een Ondaad, op 't bekende waereldrond
Bekent, hoe gruwlyk, die de Valsheid niet bestond,
In schyn van Ouderdiens? want onder 't kleed der Vroomen;
Het Schynkleed meen ik, is dat Monster opgekomen;
Een Monster, dat zyn rol in hof, en tempel speelt,
En, waar het gaat, een zwerm van wangedrochten teelt.
Het derft zyn zetel, op gewyde gronden, planten;
Neemt List, en Hoogmoed aan voor trouwe Troontrouwanten;
Bedrog en Staatzucht voor zyn zuilen. D'Ondeugd pleit
Voor 't burgerlyk geschil, terwyl Schynheiligheid
D'ontevenaarde schaal, om 't Heilig Recht te wegen,
Als waar zy Themis, torst; en met geknaken degen,
Dien zy behendig uit der vorsten handen rukt,
't Eenvoudig volk misleid, dat voor haar voeten bukt:
Een Kanker, al van ouds ter waereld ingesloopen,
En steeds met meerder drift in 't heimelyk doorgekropen;
Van 't Prieisterdom gevoedt, gequeeckt en aangezet:
Een Kanker, die 't Altaar met Helsch Vergif besmet;
Den zuivren wierookdamp ontreinigt, onder 't branden;
De kerk met smook vervult van stinkende Offerhanden;
De zwoegende offervlam met heiloos vocht besprengdt;
En dus een viezen geur in 't witte Koorkleed brengt.

Wel;

Wel, kan men voor dat quaad de Tempeldeur niet sluiten?
 En was die Pest in haar geboorte niet te sluiten?
 Kon 't Heidendom, dat ook met oordeel was begaafd,
 Wiens leerzaam voorbeeld nog veel wetten stift en staft,
 Gegrond op burgerheid in 't loffelyk regeeren,
 Dat zoo veel monden stopt, die Kerkharpy niet weeren?
 Kon Grieken, doelende op een eerlyk gerucht,
 Wanneer het Asie en Europa hielt in tucht,
 En de Achaïer naar zyn wetten dwong te luisteren,
 Dat heilloos Ondier zyn Oorlogsboei niet kluisteren!
 En heeft het ryken, ryk van volkeren, overheerd;
 De krygs Orkaanen steeds kloekhartig afgeweerd,
 Terwyl al 't Vorstendom moest voor zyn schepter schroomen;
 En was het magteloos die Hydra te betoomen?
 't Schynt ja: want waar men zyn geschichtboek openslaat,
 Bevint men, dat elk blad vol Priesternaamen staat.
 Der vorsten oordeel raakt door 't Kerkgeraas aan 't hollen:
 Zy leenen d'ooren aan verdichte Orakelgrollen.
 Hun toelig is gericht naar Kerkelyk Belang,
 't Zy Recht, of Onrecht, 't zy goetwillig, of door dwang:
 Een gryze wichelaar moet hun besluit eerst wikken,
 Op dat hy 't mooge naar zyn eïgen oordeel schikken,
 Eer 't in Ciment legt, en hy keurt zyn opzet goed,
 Zoo 't overeenstemt met zyn loos en valsch gemoed,
 Dat met geen dieplood is te peilen of te gronden,
 Gespitt op loosheid en bedriegelyke vonden.

In zyne Opdragt schildert hy ook dit Gedrocht
 met deze verwen af:

Een Ondier, scherp van klaau en tanden,
 In wildernissen opgevoed,
 Van niemant veilig aan te randen,
 Gebeten op onnozel bloed,
 Op bloed van weerelooze schaapen;
 Een Ondier, dat al 't veld afstroopt,
 En d'ongeruste landliën noopt
 Met doodelyken angst te slaapen;
 Een Ondier, stug en stuurs van aart;
 Dat geen' aanquekeling, hoe teder,
 Aan 's moeders vollen uier spaart.

Wie zou 'er niet voor schrikken?

O Nyd, die als een pestvuur woed,
 Hoe krielt uw hoofd van helsche slangen!
 Gy knaagt uw eigen hert, om 't goed,
 Dat gy uw naasten ziet ontvangen.
 Met u dorst Kain best de kans
 Van Abels wreeden doodslag waagen,
 Terwyl zyn nydig oog den glans
 Van 's broeders deugd niet kon verdragen.
 Gy snoode hebt door 't Joods geslacht
 Den Heiland zelf aan 't kruis gebracht.

P

Wy

LIII. ZINNEBEELD.

WY hebben de NYD en den LASTER in dit Tafereel door een zelve Figuur vertoont. Waarom? wy merken de NYD, als de natuur van dat Monster, en den LASTER als uitwerkzel van het zelve aan.

„ De drift van NYD en VERAGTING (zeiden wy
 „ in het vervolg van Philal. Brieven) heeft een en de
 „ zelve aanrizzelinge; alleen met dat onderscheid,
 „ dat d'enkele Veragting ontsteekt, en zig ontroert
 „ over voorwerpen in haaren zin of aart veragtelyk;
 „ dog de NYD in tegendeel over pryswaardige zaaken,
 „ waar over zy zig naar billikheid behoorde te
 „ verblyden. Als, by voorbeeld, het welwezen en
 „ voorspoed van haaren Evennaasten, dienze in tegen-
 „ deel afgunstig en met scheeve oogen aanziet: waar
 „ op Horatius zinspeelt, als hy zegt:

Myn welstand wordt steeds van ter zyden
 Met een benydend oog begluurd,

En een ander Dichter:

De ondankbaare Afgunst volgt den Voorspoet op de hielen,
 Gelyk de schaduw 't beeld, waar heen 't zig keert en wend.

Waarom Bontekoe, in zyn Geneesmiddel der Hartstogten, p. 119. niet onaartig zegt van de Nyd, datze waarlyk zotheid is, om dat zy zig zelf pynigt, en terwyl zy bedroeft is over een anders welstand, door dit nydig gemoed alleen te weeg brengt, dat het haar zelf qualyk ga; zoo dat een zig zelf het quaad, dat hy anderen toewenscht, op den bals baalt. Voor al dewyl hy een

een ander zyne goederen door enkele nyd niet konnende ontvreemden en zig toevoegen, alleen zig zelf quelt en pynigt.

Dit bevestigt Plutarchus, daar hy zegt van de Nyd, dat zy de geenens quelt die niet wys zyn. En hy toont in het 12. Hoofdstuk van de Gerustheid des gemoeds, dat deze drift ontspruit uit d'overmaatige begeerten en ongenoegen der menschen, begeerende alles voor zig zelve, zonder ooit vergenoegd te zyn; willende niet alleen t'effens Ryk en Geleerd, maar ook wel Stedebestierders zyn.

Dionys de oude was niet vergenoegd, met dat hy de grootste Dwingeland van zyn tyd was; maar hy was gémelyk, en nydig, om dat hy niet zoo goede Dichter was als Filoxenus, en zoo schrandere Redenaar als Plato: waarom hy den eenen, in de gevangnisse deed werpen, en den anderen op 't Eiland Egina verzond, om voor Slaafverkocht te worden.

De voorgemelde Zedeschryver toont ook vervolgens, de rede waarom wy niet zoo zeer ons, om ons eigen geluk, verblyden, als wy ons wel om dat van anderen bedroeven. Namentlyk, omdat onze natuur zoo zeer bedorven is. En hy vraagt in yver uitberstende, *Waarom is 't ó! mensch, dat gy zoo gestadig op uw eigen ongeluk ziet, dat gy altyd vernieuwt, en nimmer het oog vest op 't goede, dat by u is, en 't Geluk dat gy bezit? Zeker zulke menschen zyn daar in gelyk den Koopman van Chios, die goeden wyn in zynen kelder had, en overal zuuren wyn ging opzoeken, om over zyn taafel te gebruiken. 't Antwoord des Dienaars komt ook ter snee; die gevraagd zynde, wat zyn meester deed, toen hy van hem scheidde, antwoorde: *Veel Goed hebbende zoekt by quaad.**

De verblindheid, en 't verkeerd oordeel waar mede de Nydigen bezet zyn, brengt hen in dien waan

dat zy meenen, dat een anders staat gelukkiger is dan de hunne. Zy benyden hem in dien waan, dog plagen zig zelve meer dan dien zy benyden, volgens de spreuk:

Zulks wie eens anders luk benyd,
Verteert zich, en hy barst van spyt.

Wy hebben in het voorbeeld van Dionys gezien, hoe de Dicht-en Redenkonst benyd is. Maar moeten wy ons ook niet verwonderen; dat ook de Deugd, de waardste schat om te beminnen, oudstydts altyd benyd is, en nu noch van de Nyd met een scheef gezigt begluurd wordt. 't Eerste bevestigt de spreuk van C. Manlius, daar hy zegt, *De nyd is blind*; en daarom spreekt zy quaad van de Deugd. Het tweede geeft P. Rabus niet duisterlyk te kennen in deze Rymregelen:

Dat Noodlot volgt altyd de vroomheid agter aan,
Dat zy van Monsters, en Harpyen, aangedaan
Met gruwelen, zoo schelms beloond wordt voor haar daaden;

Ja dat het Deugdelyk leven altyd van de Nyd wordt vervolgd, wist Socrates in zyn tyd al te zeggen; waar uit wy besluiten, dat de waereld nu, als toen, en toen als nu is geweest.

Zoo haast iemants staat aangroeit, of aanzien krygt, straks wordt hy van anderen benyd, en zyn wandel, en bedryf, hoe opregt, gelasterd. 't Is den eenen hond (zegt het spreekwoord) leet dat de andere een brok krygt. Dit ziet men niet alleen bewaareheid in menschen van eenerlei neeringe, en ambacht; maar ook in zulken, die niet het minsten nadeel van eens anders welwezen, 't geen zy nochtans benyden, te vreezen hebben. En niet alleen in luiden van geringe

ringe soort, maar ook van menschen, die voor verstandig, godsdienstig, en boven het burgerlyke willen geacht wezen.

De oude Wyzen, en Filosoofen zelfs, welker spreuken en leerlessen ik doorgaans, volgens verdiensten, hoog roem, waren zoo haast, d'een voor den ander niet in de gunst der Grooten ingewikkeld, of in voordeel of agting in de waereld aangegroeid, of zy benydden niet alleen malkander; maar ontzagen zig ook niet elkander met lasteringen te bekladden.

Appianus spreekende van Ariston en andere Filosoofen die Atheenen beheerst hebben, zegt, dat zy de grootste Tyrannen van hunnen tyd geweest zyn, en twyfelt daarom, *of Filosoofen die de Eer, Magt, en Geld, in hun leven verachtten, 't zelve niet maar deden, om daar door hunne luibeid te bedekken.* En Aristophanes zegt: *Dat de Pitagoristen door noodzaakelykheid maatigen spaarzaam waren; maar dat zy die Deugd wel wilden agter wege laten, als zy op een anders kosten mochten smullen en vrolyk zyn.* Ja de Schryver van de *Politieke Discoursen*, B. P. ontziet zig niet te zeggen: *In d'Oudheid vind men geen beter onderwyzingen tot matigheid, als die, welke de zeven Wyzen van Griekenland hebben nagelaten; en in dien tyd waren geen onrechtvaardiger Tyrannen, dan die uit deze zeven tot het bestier des volks gekomen waren.*

Alle d'oude Wyzen en Filosoofen zyn geen Heiligen geweest, maar Menschen, die, d'een meer d'ander min, hunne gebreken hadden, 't welk zy zelfs bekenden: en in welk opzigt ook Amphilogus zeide: *Niemand is t'aller uren even wys.* Maar dat ook de vroomsten wel van de argsten gelasterd zyn geweest, dat staat by my vast. De bevinding heeft my ook geleert, *Dat de schurffte schaapen meest blaaten.*

Men heeft eene beschryving van de Nyd, ingevoerd als een Perfoon, by Ovidius, die haar een woonplaats toefchryft in laage en diepe dalen, waaruit de uitleggers van het verdigtfel hunne uitleggingen opmaaken, en toonen dat niet als de laage en geringe verftanden aan dezen ondeugenden hartstogt onderworpen zyn; omdat zy in zich zelven de gaven niet befpeuren, die anderen medegedeeld zyn. Want die van zyn eigen deugd en goede gaven verzekerd is, zal dergelyke aan anderen niet benyden. De Fabelfchryvers getuigen hier by, dat het Paleis dezer afzichtige Godinne koud is: het geen getrokken fchynt te zyn uit de ftelling der Natuurkundigen, die ons willen doen gelooven, dat menfchen, die koud van bloed zyn, het verftand laag en kleen hebben, en daar uit der Afgunft meer onderworpen zyn dan andere, die heeter van gefteltenis zyn.

De vernuftige dichter, zoo even genoemd, meld, dat Pallas, de Godin der wysheid, hebbende de Nyd te fpreken, alleen aan de deur klopte, zonder verder in haare wooninge te treden. Dat is te zeggen, zy wekte haar op; een beeldtenis, waar door te verftaan is, dat de Nyd door het roemryke gerucht van wyze luiden wordt opgewekt en gaande gemaakt; het geen door de dagelykfche ervarenheid bevestigd wordt.

OLY IN 'T VUUR

't Hangt aan een goed beleid.

Met Oly 't Vuur te willen blusschen
 Zal nimmer reedlyk mensch bestaan.
 Zo laat zich nooit de gramfchap fussen,
 Met harde woorden voor te slaan.
 Vorst David strekt hier tot een spiegel,
 Die toornig dreigde Nabals bloed
 Te plengen, toen de fchand're Abiegel,
 Zyn bitt'ren trots en wrevelmoed,
 Door haar gefchenk en heuffche reden,
 Verwon en ftelde in 't end te vreden.

LIV. ZINNEBEELD.

Hoe het smeulende vuur van een quaadaardigen inborst, wanneer men zig met een gelyke quaadaardigheid en wreveligheid tegen het zelve ter wraake aanzet, te meer ontvonkt, en in stee van daar door gestuit te worden, in lasteringen ontvlamt, en eindelyk in een vuur van toorn ontsteekt, heeft ons de bevin- ding geleerd: waarom de spreuk, *men moet geen oly in 't vuur gieten*, hier op toegepast, doet zien, dat zulke hulpmiddelen verkeerd zyn, en datmen tegen de inkankeringe dier gebreken verzagende plaasters ter genezinge moet gebruiken.

Paradin maakt van de krakkeel- en kyfzugtigen, in zyne *Prinselyke Devysen*, een Zinnebeeld, vertoonende een Krygsman, die in woede met zyn zwaard het vuur 't onderst boven roert, zoo dat de vonken opwaarts springende, hem het oog quetzen; en bedient zig in zyne onderrichtinge van de Spreuk van Pythagoras, welke zegt: *Men moet het vuur met geen zwaard slaan*. Welke leerles wy den Lezer voor goed zullen aanpryzen, en vervolgens tragten smakelyk te maaken met het voorbeeld van Koning Philips. Deze, als hem zyn Hovelingen zeiden, dat Arcadion qualyk van hem sprak, en den Koning aanstookten, om door straffe zig daar over te wreeken, zeide: *Bejegent Arcadion vriendelyk, en geeft hem een geschenk*. Eenigen tyd daar na belastte hy zyne Hovelingen, zy wilden eens onderstaan wat Arcadion nu al van hem zeide. En als zy zeiden, dat hy veel deugd van den Koning sprak, en hem boven gemeen prees, antwoordde Philips: *Ziet gy nu wel, dat ik een beter geneesmeester van de quaadsprekenden ben dan gy?* dat
hes

het by ons zelfs toe komt, datmen goed of quaad van ons spreekt?

Dus hooren wy den Rabbyn Gamaliël by J. de Dekker in zyn Treurspel den Dooper:

Zoo iemant wat te hardt durft drukken op ons zeer,
 Wy wreken 't meesterlyk met schelden op zyn eer;
 Wy weeten 't felle vuur der razerny te voeden,
 En helpen 't grimmig hart met lasteren aan 't woeden.

Wel had hy te voren gezegt:

De gramſchap, vyandin
 Van redelyk vermaan, verduistert ziel en zin,
 Dryft nutten raad van 't oor, doet brein en geeften hellen.

Ook spreekt de waarheid, door zynen mond, in de vorige vaarzen:

Iet zonder rypen raad loshoofd'ig te bestaan
 En voegt onze orde niet: zacht graan in alle dingen
 Betaamt den vaderen: in woeste jongelingen
 Wordt woest en los bedryf noch eenigzins geduldt:
 Maar geen ontschuldiging dekt hier der ouden schuld.
 Laat, bid ik, uwen toorn een weinigſken verkouwen,
 Wil toch uw hevigheid, wat in den breidel houwen.

Daar na tracht hy Malchus dus ter neder te zetten:

Schoon dat hy al het quaad, waar meê wy hem belaften,
 Bestaan hebbe of miſſchien nog erger hebb' bestaan,
 Het voegt u evenwel den maan eerſt toe te gaan
 Met zachte middelen, en onberoerd van zinnen
 Dien doolenden te zien door heusheid te gewinnen,
 En minnelyk vermaan: opdat men niet en meen'
 Dat gy den liggenden veel liever gantſch vertreên

Dan met een enkle hand tot ryzen zoudt beweegen;
 Voorwaar daar is uw eer niet luttel aan gelegen,

Dat ook d'afgunstigen verstaan uit uw beleid,
 Met welk een liefde, en zucht gy naar de zaligheid
 Van allen dorst en snakt, en niemant wenscht verloren,
 Dan die moedwilliglyk geen raad en willen hooren.

Ik bidde u, overleg, eer gramschap uw gemoed
 Nog verder buiten 't spoor der reden rennen doet,
 Wat vruchten gy van uw hardnekkigheid zult plukken.

En als Malchus hier op antwoordt:

Dees namelyk, dat ik myn vyand zal verdrukken,
 De vroomen wel getroost zal maaken in den geest,
 De twyffelenden sterk, d'onschamelen bevreest,
 Ten leste door dit bloed de vaderlyke wetten
 Zal vestigen, en op gewisse voeten zetten;

besluit Gamaliel wysselyk aldus:

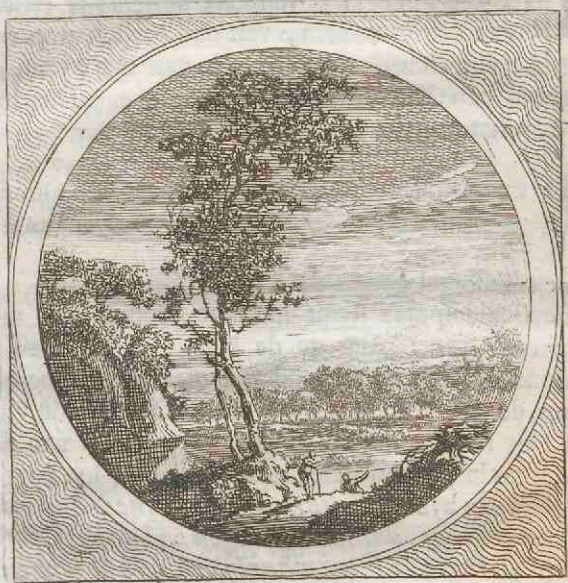
Neen vriend, dit zullen eerst de vraagen zyn hier van,
 Dat elk gelooven zal, dat gy een eerlyk man,
 Diengy niet magtig waart, door reden te vermannen,
 Getracht hebt door geweld van wreedheid uit te wannen.

Ik eindige dit Zinnebeeld met de woorden van Ho-
 ratius, gepast op de Gramschap en Wraakzucht:

De Gramschap is een korte razerny,
 Voer over uw gemoed de volle heerschappy.
 Gehoorzaamt het u niet, het zal u overheeren.
 Betoom 't met ketenen, indien gy 't wilt regeeren.

DE MORGENSTOND.

’t Leeven uit den dood.

Ziet gy de schoone morgenzon
 Hier door de vochte kinnen breeken,
 Om uit haar vrucht'bre leevens bron,
 Het quynende aardryk op te queeken,
 Zo breng u zelf den zoeten tyd
 Der eerste jonkheid weer te binnen,
 Met regt aan leezucht toegewyd,
 Om nutte weetenschap te winnen,
 Terwyl de vroege morgenstond,
 Naar 't spreekwoord, goud heeft in den mond.
 't Lust

LV. ZINNEBEELD.

't **L**ust ons, eer wy van ons buitentyds tydverdryf
 een einde maaken, van den eersten trap van het
 menschelyke leven, gelyk ook van zyn ryzen en af-
 neemen, een Zinnebeeld af te scherzen. Dus hebben
 wy dan den aangenaamen Ugtensfond,

Wiens morgenkleederen, van helder weerschyn glimmen,
 Die zynen glans verspreid van d'Ooster morgen kinnen,

tot een Tafereel gemaald.

De Beeldespraak stemt in haare Zinspelingen met dat
 vaars over een; daar zy de kleederen van den Mor-
 gensfond, zynde van Goudgeel weerschyn, beschryft,
 en op de jeugd toepast, om uit te drukken de vlugtig-
 heid, en lichtveranderlykheid, die eigen is aan de ja-
 ren, waarin zy Aristoteles naavolgt, daar hy zegt: *De*
Jongelingen zyn wispeltuurig, en 't geene waar naar zy
hebben verlangt, daar van walgen zy haast. Gelyk ook
 Theophyl. zegt: *'t Is bezwaarlyk iet van de jongelingen*
te raamen. Hun ouderdom is wankelbaar, zonder vast
oogmerk, en vol veranderingen.

Sommigen der Ouden hebben het menschelyk leven
 in vier, sommigen in drie deelen afgedeeld. 't Laatste
 behaagt ons: om dat die, welke vier verdeelingen
 in het zelve stellen, de kindsheid, die weinig begrip
 van zaaken, of leidinge heeft, op den eersten trap
 plaatsen. Maar de jeugd, staat in de Hoop van
 een goede verwagting door kleine beginzelen uit-
 straalt, en d'Ouders doet verblyden, heeft een veel
 toepasselyker overeenkomst met den morgensfond,
 die met zynen wassenden gloed de kruiden en boomen
 ver-

verquikt, de vogels tot zingen wekt, en het wol-
lig vee den nachtfal uitgetreden, van verheugen doet
huppelen.

Op deze eerste verdeeling des menschen leven pas-
sen wy deze Zinnebeelden: Goede opvoedinge, door
een *Geënten Boom*: Hoe de Tong te bedwingen, door
een *Slot*: Hoe zyn Tochten te bedwingen, door een
overboogt Prieel: Liefde tot zyne Ouders door een
Oyevaar: Yver, door de *Mieren*: Naarstigheit, door
de *Byen*: Wakkerheit, door den *Haan*: Getrouw-
heid door den *Hond*: en zig zelven leeren kennen,
door een *Spiegel*, vertoont.

Wat den Morgenstond aangaat, my lust tot stich-
tinge der geenen, die in hunnen eersten morgenstond
des levens zyn, hier plaats te geeven aan den schoonen
MORGENZANG van Christus, gedicht door
den beroemden Georg Buchanaan, den Prins der La-
tynsche dichteren in Groot Brittanje, en door den
zinryken Jeremias de Dekker in Nederduitsche vaar-
zen overgegoten:

O Zoon, in wiens rein aangezicht
Des Vaders eeuw'ig wezen speelt,
Glans, waare glans van 't waare licht,
En waare God uit God geteeld;
Zie hoe de nacht weer henen vlucht,
Zo ras Aurore 't voorlicht spreedt,
Wiens bloozend aanzicht land en lucht
Alom in 't roosroodt purper kleedt,
En brengt te voorschyn met haar lamp
Al wat van schaduw lag bedekt.
Maar och, een mist, een donk're damp
Van dikke onweetenheit betreft
Ons harten steeds, en het gemoedt,
Niet aangesteecken als 't behoort,
Ligt schier als midden in een vloedt

Van

Van duist're dwalingen verſmoord.
Rys, zuiv're zon, en toon uw kracht,
Schenk aan de waereld dag en licht,
Verklaar en helder onzen nacht,
En dryf de ſchaduw van 't gezicht.
Verſtrooi de dikke en koude locht,
En zuiver eens door uwen gloet
Van vuilen damp en drabbig vocht
Den akker van ons dor gemoed:
Op dat hy, in dien dageraat
Van reinen nektar overdouwt,
't Voorheen ontvangen Hemelzaat
Mag wedergeeven hondertvout.

Niet qualyk voegt hier by de Morgenſang des
braven dichters Joannes Vollenhove, die dus begint:

Daar ſchuift het morgenlicht
Van 's Hemels aangezicht
De duifternis en dampen.
De dagtoorts die nooit ruſt,
Verſchynt weêr bly, en bluſt
Al 't nachtlucht met zyn lampen.

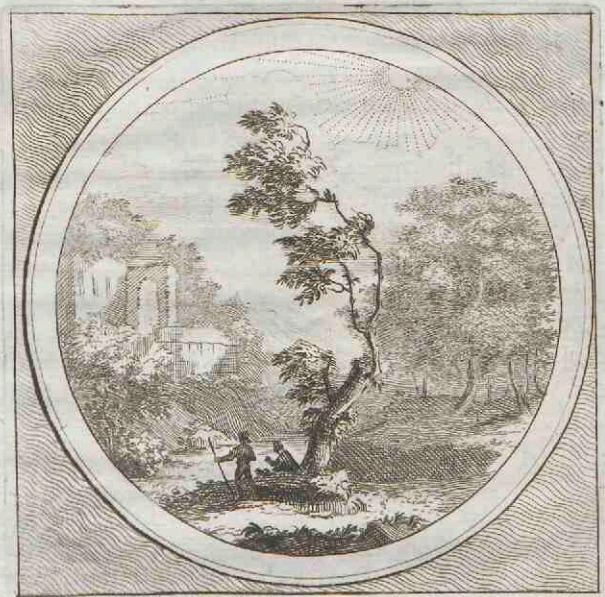
Al wat nu adem haalt,
In wout of weide dwaalt,
De lucht doorsnydt met pennen,
Begroet, elk op zyn wys
Den dageraat, ten prys
Van d' Almagt, dus te kennen.

Maar wy zouden ons hier vergeeten. Wy verzen-
den den Lezer naar de bron zelve, waar uit wy dit
weinig nat geſchept hebben.

LVI.

DE MIDDAG,

Het toppunt nader.

De Middagzon, die met haar stralen;
 De gantsche waereld door verspreid,
 Aan bosschen, beemden, duin en daalen;
 Verschaft gewenschte vruchtbaarheid,
 Schynt niet onleerzaam hier te passen
 Op 's menschen mannelyken stand.
 Die ryk in kennis opgewassen,
 De dechtigheid aan elken kant
 Vertoont, die kloek in 's leevens plichten,
 Mer weldoen ieder voor koomt lichten.

Ge-

LVI. ZINNEBEELD.

Gelyk de zon, wanneer zy den middagkring berekent, door haare regtneerschynende stralen, de grootste kragt van 't hemels vuur, doet voelen: even zo heeft het verstand des menschen, met de mannelijke jaaren ryp geworden, zyn grootste vermogen, zoo in het begrip, als in d'uitwerkingen der dingen. Wy passen aan die jaaren toe de kundigheid der waereldlyke wisselingen, door een *Rad*: hoe zig tegen het *Geval* standvastig te draagen, door een *Pyelaar*; en hoe geduld te oeffenen, door een *Kameel*.

Dit is de middelste, en geroemdste trap van 's menschen leven, zoo naar onze verdeeling, als naar die der ouden, welke alle de bedryven der menschen afhankelyk stellen van de zeven Planeeten. Gelyk de kindsche jaaren gesteld worden onder het bestier der *Maan*; d'aankomende jaaren, onder dat van *Mercurius*, in welke ouderdom het geheugen en de oeffeninge der letteren begint; de Jongelingschap onder 't gebied van *Venus*, waar in de Wellusten, Vermaak, ook Gulzigheid, Geilheid, en Verquistingen aanvang neemen: zoo worden de mannelijke jaaren, zynde de middelsteun, gesteld onder het bestier der *Zonne*; en men wil dat door de zelve, de mensch tot alle loflyke oeffeningen, en deugdelyke werken wordt aangedreven.

Ptolemeus, en Albertegnio, maaken op dezen tyd des levens een zoete overeenbrenginge van de zon op den mensch, zeggende: *Gelyk de zon in 't midden der andere planeeten staat, om der zelve verscheidenlyk geaarde werkingen te temperen: zoo heeft het ook de Alwy-*

zen Schepper in het midden van den mensch, het Hartevuur, en in het zelve de rede geplaatst, om de verschillende werkingen der omzwervende driften te matigen.

't Gaat evenwel niet altyd vast, dat de mannelyke jaaren de behoorlyke bezadigdheid en zedigheid aanbren- gen. Want het gebeurt niet zelden, dat de jeugdige driften ook met ryper ouderdom grooter kragt kry- gen, zoo ze door reden en wys overleg niet beteu- geld worden. De Grieksche Historieschryvers vertoonen ons eenen Alcibiades, die uitstak, zoo wel in Ondeug- den als Deugden, naar de gelegenheid hem voorkwam om die te beoeffenen, en in 't werk te stellen. Want naar eisch des tyds was hy arbeidzaam, geduldig, mild en matig. Vereischte de tyd een ander ge- drag, en dagt hem niet goed, zig veel te pynigen met ernstige dingen, hy ontspande den boog, en gaf zich heel en al aan de overdaad, weelde en alle wellusten over: zoo dat men niet begrypen kon, dat in een en denzelfden man zoo groot een ongelykheid en verschillendheid van natuur was. *C. Nepos* getuigt by- zonderlyk van hem, dat hy tot zyn mannelyke jaaren gekomen, uitspatte in minneryen, en veele dartele- dingen, die meer eigen aan de jeugd zyn, uittrechtede. Zoo lang hy by de Atheners was, overtrof hy hen alle in kostelykheid en pracht van leven. Van hun uitgedre- ven, kwam hy te Thebe, en schikte zich zoo zeer naar den aart van de inwooners, dat niemant in arbeidzaam- heid, en krachten des lighaams, by hem haalen kon. Te Lacedemon gekomen, daar de lydsaamheid voor de grootste deugd geacht werdt, ging hy alle de Lacede- moniers te boven in zuinigheid en matigheid van leven en gewaad. Hy onthield zich ook eenigen tyd by de Traciers, een volk wonder minvallig en op den drank gezet. Hier schikte hy zich ook wonderlyk naar hen, sloeg aan 't drinken, klinken en rinkinken, dat 'er al 't Land van waagde, gelyk hy ook niet na.

Q

Het

liet lustig te vrouweeren. Met de Perfen ging hy naar hun gewoonte dagelyks ter jagt, en hield een prachtige tafel: zoo dat zy alle zich zeer over hem verwonderden. Dit was Mannenwerk, het geen hem van zyn jeugd aankleefde. Maar het is het rechte Mannenwerk niet. Op den middag des levens moet men denken op den laaten avond, den avond, die het Hek des levens toefluit, en alle Vermaaklykheden af snydt. Zeer wel begrypt het de flichtelyke dichter in zyn Voorhof der Ziele, spreekende aldus:

Het leven is onzeker.

Wy wachten vast, dat ons de Dood uit haaren beker
Een' drank zal brengen, die men niet ontzeggen mag:
De vinnige aart der Dood laat ons geen eenen dag;
Geen uur, geen oogenblik in veiligheid. Wy sterven
En zinken in het graf als water. Het bederven
Van ziel en lighaam, daar de dood ons eene wet
En maat van leven stelt, dient yverig belet.

Dit Tafereel geeft ons een gevoeglyk uitzicht op het volgende.

Een held're glans verzelschapt de Avondzon,
 Wanneer ze daalt en leert in de kimmen.
 Zo houdt een mensch, die hier zich zelf verwon;
 Om in de Deugd en Wysheid op te klimmen,
 Zyn waarde, schoon verdweenen uit ons oog.
 Dus luidt, ten stut en troost van 's Hemels Erven,
 't Onseilbaar woord, verkondigt van om hoog;
 O zalig zy, die in Gods gunste sterven!
 Hen volgt in 't ligt, dat geene schaduw kent,
 De lofspraak van hun werken zonder end.

LVII. ZINNEBEELD.

Gelyk het menschelyke leven, tot zyne hoogte geklommen, eigen Zinnebeelden vindt, zoo hebben ook d'afgaande jaaren mede de hunne, tot het einde des levens; die als klare spiegels zyn, zoo om hun de smerten hunner Misdryven te doen zien, als om hun den regten pligt aan te wyzen, en hen daar toe aan te spooren. Dezen tyd plagten d'ouden (agtervolgens de wyze op het voorgaande Tafereel gemeld) in drie verdeelingen af te meeten; en dus was hy in orde de vyfde, en gesteld onder het bestier van *Mars*; en de Hovaardy, de Hoogmoed, en het tragten naar ydele Eere en Aanzien werdt aan die oude toegeschreven. De zesde verdeeling eigenden zy toe aan *Jupiter*, waar in de Mensch naar Rust, en Vrede begeerig is. De zevende of laatste verdeeling des menschelyken levens stelden zy onder het bestier van *Saturnus*; een Planeet die koud en droog, zwaarmoedige en droefgeestige gedachten veroorzaakt. In dit laatste deel des levens heeft de mensch meestentyd met des lighaams quaalen, (want d'ouderdom is van ouds een ziekte genoemd) en met quellingen des geestes te worstelen, inzonderheid ook zoo hy spaarzaam geweest is met den tyd; en eindelyk met de vreeze des Doods, *het uiterste van alle schrikkelikheden*, naar het zeggen van Aristoteles. Tegen deze willen wy hulpmiddelen ter geneezinge voorschryven, en dan met dit werk eindigen.

Volgt de booze Nyd u van agter na met ontaarden laster, uw jaaren by d'ondergaande zon geleen moeten u tot een les strekken. De zon aan 't daalen geraakt

raakt maakt de schaduw grooter; zy volgt u naar, maar wat hinder doet zy u? Even zoo weinig kan de nyd u hinder doen, zoo gy u haarer niet bekreunt; want zoo zal zy niet u, maar zich zelve van spyt vermageren, gelyk wy in de voorgaande Zinnebeelden, op meer dan eene plaats getoont hebben.

Ryzen met de Avondschemeringe van uw levens-tyd donkere wolken van Tegenheden, en Stormen van Verdrukkingen, gy hebt tyds genoeg gehad om standvastigheid geleerd te hebben, en hoe men zich, even als een Eik in de aarde, in de Deugd moet wortelen, die door geenerhande tegenheden te verzetten, te quetzen, veel min geheel te verpletten is; want zy is in haaren aart den Palestynsen Palm gelyk, en groeit tegen allerlei verdrukkingen op.

Eindelyk is uw gemoed bezet met vreeze des Doods, denk dat dit de stempel is, die u op het Voorhoofd gedrukt is, toen gy ter waareld kwaamt; en dat

Al wat geboren is moet eens het leven derven.

De Troon verschoont geen Vorst van 't onvermydbaar sterven.

Gy hebt uit de zelfskennis geleerd de Broosheid van der menschen lighaamen. Duizenden van menschen zyn op die wyze voor u heenen gegaan uit deze waareld, waar aan gy u hebt kunnen spiegelen; en spiegelende dit voorbeeld aan u bevestigen, dat de dood een noodwendig gevolg van 's menschen leven is; en by gevolge is

het ydel dat de veege mensch

Zyn sterfuur inroept door Wanhoopige Gebeden.

Socrates werdt van zyne vrienden geraaden 't ge-vaar, dat hem dreigde, t'ontvluchten, maar hy wees dien raad van de hand, vraagende al lachende, of zy

ook buiten 't gebied van Athenen een plaats wisten, daar de Dood niet konde komen. Gy vrees de Dood, die u onvermydelyk overkomen zal: maar denkt op 't geene Seneca in een ander geval zeide: 't geene vrees erkent een wet, en stelt zich onderdaanig. Maar komt de vreeze voor de Dood in u niet veelligt daar van daan, dat gy te vast gehegt zyt aan de goederen dezer wereld? zoo ja, verdryft de zelve als vreemdelingen, en bedriegers, by tyds uit uw gemoed; draagt een doodelyken haat tegen de zelve, want zy zyn van dien aart, als die de Egiptenaars PHILETAE, dat is, KUSERS, noemden, die omhelsden om te verworgen; en houdt de Deugd alleen als een Huisgenoot binnen. Deze door oeffeningen der geleerdheid verkregen, zal u teffens d'onvergankelyke waardy der zelve doen kennen, welker belooning nimmer sterft. Waarom ook de Wyze Chilo gevraagd: *Waar in de vroomen van de onvroomen verschilden*, antwoordde, IN EEN GOEDE HOOP. Maar het gaat met de boozen zoo niet, die alleen met hunne gedachten blyven hangen aan de goederen, die ze verlaaten moeten.

Zoo hangt hun hart aan de aarde vast,
 Aan de aarde, die hen heeft betoverd,
 En al hun zinnen heeft veroverd,
 Hoewel zy hen nu laat in last.

TOEPASSING

Op het laatste

ZINNEBEELD.

't Verreezen lighaam, daar de geest,
 Op 't endelooze vreugdefeest
 Mè zal gepaard, gelukkig weezen,
 Door Christus, heerlyk opgevoerd,
 Daar geen gerucht het heil beroerd,
 Van die de Godheid waarlyk vreezen,
 Is van zyn brosse sterfelykheid,
 En wat de grove zinnen vleit,
 Zelfs vleesch en bloed, geheel ontslagen,
 Terwyl geen nietig aarden vat,
 Den allerkostelyksten schar
 Van 't Hemels Koningryk kan draagen.
 Dit voegt een lyf naar 's Heilands beeld
 En godlyk weezen zelfs geteeld,
 Bekleed met goud en zonnestraalen,
 Om in het driemaal heilig licht,
 Daar al wat sterffelyk is voor zwicht,
 Eeuw in Eeuw uit te zegepraalen.

G. B R I T.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
IN SEVEN VOLUMES
BY NATHANIEL BENTLEY

VOLUME THE FIRST
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE YEAR 1630
IN TWO PARTS
PART THE FIRST
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE YEAR 1630
PART THE SECOND
FROM THE YEAR 1630
TO THE YEAR 1690
BY NATHANIEL BENTLEY
PUBLISHED BY
JOHN BENTLEY
AT THE SIGN OF THE
CROWN IN THE
MIDDLE TEMPLE
LONDON
MDCCLXXII

EENIGE
NAGELATEN
GEDICHTEN
VAN JUFFROUW
GEZINE BRIT.

THE
MAGAZINE
OF
LITERATURE
AND
ART
PUBLISHED
BY
JOHN WILKINSON
AT
THE
PRINTING OFFICE
OF
JOHN WILKINSON
ST. MARTIN'S LANE
LONDON

REINOUDS HERDERZANG,

Op het Leeven van den

AARTSVADER ABRAHAM.

In lieflyk zomerweêr, by 't ruischen van een bron
En zilvren stroomen, daar voor 't steeken van de Zon
Het boomaardryke dal verstrekte een koele lommer,
Plagt REINOUD in het veld, bevryd van allen kommer,
Als die zyn lusten in zyn laage stulp besluit,
Te zingen voor het vee, op zyn gesneeden fluit,
Van wyzen Boschman, door al de omgelegen velden
Van geene Herders dan met hoogen lof te melden.
Gy Eikeboomen, hier rondom zoo mild geplant,
Kunt zelfs getuigen hoe het vlek, aan deezen kant,
Van wyzen Boschman weet, zyn gaaven en vermogen.
't Kaldeeuwscbe landschap, daar hem 't licht eerst scheen in de
oogen,

Kan nog vertellen, hoe hy al van jongs beluft
Op hooge weetenschap, als 't Landvolk lag ter rust,
By lichte maaneshyn de sterren plagt te meeten;
Hoe digt de Beeren zyn by 's Hemels as gezeten;
Hoe snel Boëtes volgt den Wagen achter aan,
Waar de onverfaagde Leeuw in 't oosten op zou gaan,
Terwyl de Paauw haar staart verspreidt in 't warme Zuiën;
Hoe hy den Waterman, die storm- en regenbuiën
Niet zelden op het land tot Woudheers schade giet,
Zyn loop kan nagaan, en de Zeeslang in 't verschiet,
Den Ram en norschen Stier wist kenbaar te onderscheiden;
Hoe hy met zynen geest de kringen door ging weiden,
Die aan het Hemelsrond tot Bouwmans voordeel staan,
Om ieder jaarsaizoen naaukeurig gâ te slaan;
Hoe elk uit zyn gelaat, en welbezadigd wezen,
Een oogst van kennis en ervarenis kon leezen.

't Was

't Was wyze Boschman, die gereed en vaardig stond,
 Om, op het hoog bevel, zyn eigen akkergrond,
 En naaste maagschap, stulp, en stallingen te derven;
 Om, als een balling, door een vreemde buurt te zwerven,
 By schalke dryvers, in het allersnoodste land,
 Dat, door zyn boosheid en verfoeilijk onverstand,
 Zyn eigen spruiten heeft verdorven en verflonden.
 Waarom 't Orakel, op geen logen ooit bevonden,
 Zelfs wyzen Boschman had in 't oor geluisterd, daar
 Hy stond om te offeren voor zyn gewyde Altaar,
 In Sichems landkapel, by Hebrons lustbosfschaadje,
 Hoe al de vruchtbaarheid van Kanaäns plantaadje,
 De gantsche landstreek van de stroomende Jordaan,
 Tot aan de middelzee, voor hem zou openstaan,
 En zyn nakomelingschap door alle volgende eeuwen;
 Dat hy de wortel van den stamboom der Hebreuwen
 Zou weezen, uit wiens zaad, en eeuwig vruchtbren bouw:
 Al wat op 't Aardryk leeft zyn wasdom krygen zou;
 Wanneer het veld geschuimd van ongedierte en plaagen,
 Geen hongerige wolf de schaapskooi zou belaagen,
 Maar 't ongetoomde wild, de luipaart, en de beer,
 Zich vreedzaam leggen by de tamme koeiën nêr;
 Terwyl de kudde, vry van kwaalen en gebreken,
 Zou weelig weiden in geblœemde klaverstreeken,
 De dorre wildernis verandren in een beemd,
 En vrolyk Paradys, van ongeneugt vervreemd.
 Dees blyde boodschap kon den wyzen Boschman troosten,
 Terwyl hy van 't gebergte in Bethel naar het Oosten
 Of Westen dwaalde, langs het ruime Asyrisch veld,
 Dat van zyn kloek beleid en vroomen wandel meldt.
 Hoe dikwyls plagt hy hier, bedekt van groene haagen,
 In stilheid met zyn geest, van 'taardsch gewoel ontslagen,
 Te streeven boven 't zwerk den blanken melk-weg door,
 In d'onbeweegeb'ren kreits van 't hoogste Hemelkoor,
 Daar hy als roereloos, en buiten het vermogen

Der aardſche zinnen, diep in aandacht opgetoogen,
Den hoogſten Zegenaar, zyn ſchild en ryklyk loon,
Beſpiegelde; een gezicht, zoo aangenaam, zoo ſchoon
Voor zyn gedachten, als de daauw en zomerregen
Voor kruid en bloemen, op de heide en ſchraale wegen.
Hier blonk zyn ommegang by 't roekeloos geſlacht,
Gelyk een gouden ſter in 't duifter van den nacht,
Of als een lenteroos in 't doornenboſch ontloken,
Waar uit de biezwerm, als de Zon is door gebroken,
Een zoeten honingbuit te haalen is gewend.
Gelyk een palmboom, door geen onweêr ooit geſchend,
Was wyze Boſchmans deugd, en iever nooit te kreuken.
Zyn mond vloeide over, als een beek van gulden ſpreuken
En meldde zedig, onvermoeid van hard geſchreeuw,
Geheimeniffen, van geen Wichlaar of Kaldeeuw,
In 't Syriſche geweft, noch aan de Euphraat vernomen.
Zyn ſchelle Ruispyp kon de binnenlandſche ſtroomen,
In hunne oploependheid beteuglen, zacht en ſtil.
Waar rees 'er aan den haard, of in het veld geſchil,
Dat wyze Boſchman niet beſlechte en deed verdwynen,
Gelyk de damp verſtuift wanneer de Zon komt ſchynen.
Maar onlangs hoorde ik van Held Waarmond, in dit dal,
Op deezen driefprong, hoe het wiffelbaar geval,
Waar van zich Vroomaart meeft verdrukt vindt in zyn leeven,
Had wyzen Boſchman naar het zuider woud gedreeven.
Wanneer de ſchraale lucht, en weide daar ter ſteê,
Van gras ontbloot, geen ſpys verſchafte voor het vee,
En Zaaimans zuchten met zyn arbeid ging verlooren,
De velden zonder vrucht, de ſchuuren zonder koren,
Zich hielden voor 't geſchrei der arme knaapen doof.
Terwyl de boomgaard van zyn telgen, zonder loof,
Geen goudgeele Appels, noch verkwikkende granaaten,
Of malfche Vygen gaf te leezen in de vaten,
Maar 't gantſche Land rondom tot Volkerts plaag en ſtraf,
Een droevig ſchouwſpel van elende en honger gaf,

Moest

Moest wyze Boschman zelf, om nooddrufts eisch verlegen,
 Met al zyn haardgezin en vee, door vreemde wegen
 En woestenyën, van geen waterval besproeid,
 Vol scherpe steenen, daar noch kruid noch lover groeit,
 Zyn leestocht zoeken, daar de Nyl, op 't land gevaaren,
 Het vruchtbre Memfis voedt met rype korenaaren
 En puikgewassen, in wier schaduw al de buurt
 Haar hoogtyd viert, zoo lang de blyde zomer duurt.
 Maar wien dit Landschap door zyn schoonheid mogt verlok-
 ken,

De wyze Boschman wist, hoe in vergulde brokken
 Verborgten schuilt een pest van doodelyk fenyn;
 Hoe zich in 't vrolyk Ooft naar uiterlyken schyn,
 Een wormennest onthoudt, vol stank en vuiligheden;
 Hoe slimme Veldslang, in den hof van 't oosters Eden,
 't Geen wyzen Boschman ligt verbeeld was in zyn droom,
 Kon 't allereerste paar, door 't aanzien van een Boom,
 En 't smaaken van zyn vrucht, die 't bladgoud ging te boven,
 Van zyn geluk te vroeg, te jammerlyk berooven,
 En na een zuuren oogst van onrust en verwyt,
 In eenen yzren slaap doen vallen voor den tyd:
 Terwyl in Memfis buurt, en weelige waranden,
 De schalke Krokodil, aan de omgelegten stranden,
 In 't riet gedoken, elk, die niet voorzichtig let
 Waar hy zyn voeten langs de slibbrige oevers zet,
 De onnozle knaapen en bedaarde veldelingen
 Komt overvallen, en door zyne keel te wringen,
 Gelyk een winterbeer, al woedende en ontzind,
 Het weerloos nest belaagt, en wreedelyk verslindt.
 Ook vond men Zonnestad, door 't Rot der Wichelaaren,
 In allerlei bedrog en listen kloek ervaaren,
 Te zeer ontfteeken door een heillooze offerrook
 Van gruweldiensten, daar men blind ajuin, en look,
 Een zwarten Stier, en 't Kalf, een schandvlek aller schanden,
 Verkoos ten voorwerp van gebeden en offerhanden;
 En wat de uitzinnigheid, en grove logenszaam,

Om haare valsche goôn, ten spyt van 's Hoogstens naam,
 Te planten op 't Altaar, heeft uit den duim gezogen,
 Was hier het lokaas, dat de herten hield bedroogen.
 Maar wyze Boschman, die voor zulken Toverzang,
 En helsche razerny, gelyk een schrandre slang,
 Zyn ooren stopte, kon het snood gespuis beschaamen,
 Met al 't vervloekt misbaar uit 's afgronds winkelkraamen.
 Terwyl hy Burgerhert, den Zonnestedeling,
 Die in de wildernis vertwyfeld doolen ging,
 Van 's Hemels Bouwheer, den Almogenden behoeder,
 Die al het aardfch geslacht verzorgt van noodig voeder,
 Naaukeurig onderwees, om voor den Hoogsten vroom
 En wys te wandelen, de boter vet van room,
 Het eerste bloeisel by de vrucht der zomerdagen,
 En 't beste van den stal hem willig op te draagen,
 De wieroekgeuren van het kruidig morgenland,
 Hem toe te zwaaiën met een onbekrompen hand;
 Van hem, van hem alleen de Welvaart in de weiden,
 En aanwas van het vee, te bidden, te verbeiden.
 En schoon de vygenboom, de olyf en wynberg treurt,
 De lamm'ren uit de kooi verstrooid zyn en verscheurd,
 Geen voorraad valt in 't veld, of uit de schuur te raapen,
 Op zyn voorzienigheid gerust en zagt te slaapen.
 Ook meldde my 't gerucht hoe 't Landvolk aan den Nyl,
 Van Wyzen Boschman eerst des Hemels gulden styl
 Geleerd heeft, welk een drift, en vreeslyk vloedgevaarte,
 Ontelbre Sterren op hun eigene as en zwaarte,
 Ten reië voert rondom den duistren Aardkloot heen;
 Wanneer de Maan, als zy haar hoornen heeft by een
 Geboogen, op haar beurt bezwymen zou en taanen;
 Hoe 't komt dat zelfs de Zon somtyds, by nieuwe Maanen,
 Den klaren dag verkeerd in droeve duisternis;
 Waarom Saturnus in zyn omloop traager is
 Dan de andren, die met hem van 't Zonnelycht verdwaalen;
 Wat de Avondster beweegt om 's nachts in zee te daalen,
 En weêr ter juister tyd te ryzen uit het nat.

Al wat de weetzucht in de wyk van Zonneftad,
 Door nutte kunften wift te ontdekken, te bedryven,
 Is wyzen Bofchmans vlyt en leering toe te fchryven.
 Ô Wydbefaaemde ftreek, nooit was uw roem verdoofd,
 Had gy de leffen van dien vroomen Held geloofd,
 En tot uw eeuwig heil ernfthaftig gâ geflaagen!
 Zaagt ge ooit den dageraad, op zyn vergulden wagen,
 Het Aardryk zoomen met een lyft van blinkend goud,
 Zaagt ge ooit een appelboom, in 't naaft gelegen woud,
 Zich boven al het kruid tot aan de lucht verheffen,
 Uw glans befchoot een top van geenens Reus te treffen!
 Maar gy te roekeloos, te onachtzaam van gemoed,
 Hebt wysheids eel kleinood vertreeden met den voet,
 En dwaas de duifternis voor 't lieflyk licht gekoozen,
 Een poel vol onkruid, voor een beemd van fchoone roozen.
 't Zyn uwe velden, waar in wyze Bofchman meeft,
 Zyn hertzeer zag, toen hy angftvallig en bevreesd
 Voor uw onheufchen aart, in ftilheid zocht te duiken.
 En 't vee te weiden in de lommer van de ftruiken,
 Te vellen zyn gezicht, door 's Weerelds dampen heen,
 Op beter Erfdeel dan de Zon omlaag befcheen.
 Dus liet de Herders knaap op zynen halm zig hooren.
 De kudde luifterde en, 't geboomte alom kreeg ooren.

O P

MOZES ONGELOOF.

NUMERI XX.

K L I N K D I C H T.

Hoe was het mooglyk dat zich Mozes kon vergisfen?

Toen hy in 't klinken op de Rots te Meriba,
Verbaast in twyfel trok, of de Opperste genâ
Haar Isrel drenken zou in drooge Wildernisfen.

Was dan zyn misflag door geen traanen uit te wischen?

Moest zelfs de Leidsman van Gods volk, die vroeg en spa,
De zes paar Stammen zoo doorluchtig kwam te ita,
Het lang beloofde land van Kanan eeuwig misfen?

Zoo streng was de Almagt ooit als hoogverlichte Zielen,
Op 't voetpad van de deugd flaauiwhertig nedervielen.

Schoon Amrams Zoon ontliep daar Isrels erf begon,

Hy vierde naderhand op Tabor met Eliäs,

De Heilryke uitvaart van den Hemelschen Mesfiäs,

Die toep in Majesteit meer uitblonk dan de Zon.

R

O P

OP DE
 NOODZAAKLYKHEID
 VAN
 CHRISTUS KOMSTE
 IN DE WEERELD.

I. Z A N G.

Schoon de eerste mensch in 't Paradys
 Van 't Oosters Eden, vond te smaaken
 Al wat zyn welstand kon volmaaken,
 Wat baat het? als een enkle spys,
 Genuttigd tegen Gods geboden,
 Hem tevens aanbrenge duizend nooden:
 Daar hy, ten Lusthof uitgeleid,
 Zich zelf bevindt te vroeg elendig,
 Beroofd inwendig en uitwendig,
 Van waare rust en lieflykheid.
 Helaas! Wien zou zyn Val niet hind'ren?
 Hy teelt gebrekkelyke Kind'ren,
 Die 's Vaders heilloos pad betreên,
 Door eigen moedwil diep in zonden
 Versmoord, en deerelyk geschonden,
 Gedompeld in rampzaligheên:
 Terwyl geen licht van aardfche kennis,
 Noch aardfch vermogen, ooit de schennis
 Verwinnen kan, die 't menschedom drukt;
 Dat door geen hulp van hemelsche Eng'len,
 Schoonze al hun krachten samen streng'len,
 't Geweld des Afgronds wordt ontruk.
 Wie zal de ondankbre en snoode Zielen,
 Die uit haar Scheppers gunst vervielen,

Her-

Herstellen in haar eersten staat?
 Waar vinden Adams dwaalende Erven,
 Eene Artzeny voor 't eeuwig sterven,
 Een Vryburg voor het hoogste kwaad?
 Laas! zal de mensch, zoo schoon gebooren,
 Door Zonde en Ramspoed gaan verlooren?

I. TEGENZANG.

't Zy ver. De Godheid goed en wys,
 Zoo wel barmhertig als rechtvaardig,
 Bewees ontferming, aan 't onwaardig
 En broos geslacht, haar naam ten prys.
 Zy gaf een troostbelofte in Eden,
 Aan 't eerste paar, na 't overtreden
 Van 's Hemels wet; haar zegening
 Aan zoo veel Vadersen gebleeken,
 Had Noachs huis voor 't kwaad verfteken,
 Toen al de weereld onderging.
 Zy liet een bron van liefdestraalen,
 Op Abraham en Izak daalen,
 Gelyk een vruchtbren morgendaauw.
 Zy voerd' haar Isrel uit Egipte,
 En 't land dat hy door zee ontslipte,
 Toen Pharoos Ryk hem was te naauw.
 De woeste Wouden, dorre Velden,
 En Kanans Steden kunnen melden,
 Wat groote wond'ren van genâ,
 En goedheid, nooit gehoord voor deezen,
 De Hoogste heeft zyn volk beweezen,
 Des morgens vroeg, en 's avonds spa.
 Hoe minzaam quam zich God vertoonen,
 Voor 't aangezicht van Jakobs zoonen,
 Als hy door Mozes, 's Hemels mond
 By Israël, zyn wyze wetten,
 Zyn zuivre rechten voor liet zetten,

En trad met menschen in verbond:
Om hun, na 't doen van zyn bevelen,
Een overheerlyk goed te deelen.

II. Z A N G:

Laat vry in uiterlyk beslag
Van Tempeldiensten, die verdwynen,
De Joodsche Broederschap zich pynen,
En angstig slaaven dag aan dag.
Wat vordren Arons plechtigheden,
Zyn Heiligdommen, Offerkleeden,
En 't geen d'Aartspriesters plicht voldoet,
Met onderscheid van spyze en dagen,
Hoe trouw, hoe yvrig ga geslaagen,
Tot rechte slichting voor 't gemoed?
Men poogt vergeefs in ruime plassen
Van beestenbloed, de Ziel te wasschen
Van 't zondig vuil waar in ze leeft,
Terwyl de lust tot snoode trekken,
Door het verbod te meer ontfleeken,
Al 't aardseh geslacht veroverd heeft.
Nog bliksemt Mozes, uit zyn boeken
En Kerkorakels, zwaare vloeken,
Op al wie ooit in eenig stuk,
Van Sinaas bergspits afgekondigd,
Te roekeloos moedwillig zondigt,
Tot onherstelbre schade en druk.
Men ziet by Amrams zoon den luister
Van 't zalig leeven droef en duister,
Met dikke nevelen bedekt.
Of is hier zegen uit te wachten
Hy blyft aan Jakobs nageslagten,
Alleen verpaid en uitgestrekt:
Alle andre Volken zyn verstootten,
En buiten Gods Verbond geslootten.

II. TEGENZANG.

Schep moed, belaa'den Ziel, ſchep moed!
 Ik zie door duïſternis en wolken,
 Verſchynen 't heil van alle Volken,
 Dat 's Weerelds ſchade en ſchulden boet;
 Het Vrouwenzaad, van Isrels Oud'ren,
 Met uitgerckten hals en ſchoud'ren,
 Zoo menige eeuwen lang verwacht;
 Meſſias die alle Arons Feesten,
 En 't bloedig offren veeler beesten,
 Heeft in zyn offerhand volbragt;
 Dien waardſten Zoon des grootſten Vaders,
 Zoo hoog geroemd in de oude bladers,
 Het beeld van 's Hemels Majesteit,
 't Afſchynſel van Gods eigen wezen,
 Waar in lichaamlyk is te leezen,
 De volheid aller zaligheid.
 Die Menſchenhoeder, groot van krachten,
 Een hertenkenner, heeft de magten
 Des helfchen afgronds uitgeſchud;
 En zegepraalende over 't kwaade,
 Blyft voor 't verbond van Gods genade,
 Een wiſſe Borg en vaſte ſtut.
 Hy komt de Dood den doodſteek geeven,
 En brengt het Eeuwig Zalig leeven
 Met Zonneſtraalen aan het licht.
 't Verdorven Aardryk, vol elenden
 En jammer, ziet zyn droefheid enden,
 En toont een vrolyk aangezicht.
 Hy heeft den Scheidsmuur afgebroken.
 Zyn liefde ſtaat voor elk ontlooken.

266 GEDICHTEN VAN
T O E Z A N G.

Kleefst nu dien grooten Heiland aan,
Al wie vermoeid, belaft, belaan,
Zucht onder 't juk der snoode zonden
En finerten, die uw ziel doorwonden,
Zoo dat ge in vreeze uw leeven slyt.
Gy kunt, van alles kwaads bevryd,
Door waare boete, en sterk gelooven
Aan Jezus naam, in 's Hemels hoven
Beërven 't allerhoogste goed.
Laat dan 't Godvruchtige gemoed,
Om zyns Verlossers gunst te kweeken,
Een wierookgeur van Lof ontsteeken;
Die zig by elk alom verspreidt,
Van nu tot in alle Eeuwigheid.

OVER HET VERVLOEKEN VAN DEN
VYGENBOOM, MARK. XI.

Wat's Heilands oogmerk was met eenen boom te vloeken,
Die op zyn magtig woord terstond aan 't dorren sloeg,
Om dat, schoon buitens tyds, hy geene vruchten droeg
Om hem te spyzen, staat wat nader te onderzoeken.
Terwyl de Evangelist naaukeurig onderscheid,
Om Christus yver te beschutten voor het sijnaden,
Dat hy op deezen boom niet anders vond dan bladen,
Gantsch geene blyken van gewenschte vruchbaarheid:
Want had hy vruchten, schoon onryp, daar aan vernomen,
Hy was mischien gespaard met and're vygenboomen.

Ook schynt, naar 't oordeel der geleerden, niet genoeg
Uit dit gezeg, *het was toen nog geen tyd van vygen,*
Te volgen, dat die vrucht toen nergens was te krygen,
Om dat in 't Joodsche land verscheiden boomen, vroeg
Voor den gewoonen tyd, daar mee beladen stonden.
Dus was 't niet buiten reën, dat Gods gezalfde toen
Zyn graagte en honger zocht met vygen te voldoen,
Schoon hy ze op deezen stam voor zich niet heeft gevonden.
Maar vraagt men of de Heer van 't ondermaansch gebouw,
Niet wist dat hy vergeefs naar vruchten zoeken zou?

Dit valt zoo ligt niet van des Heilands doen te ontkennen,
Om zyn Voorweetendheid en Goddelyk gezach,
Die alles wist wat in des menschen herte lag,
En die natuure deed naar zyne hand gewinnen:
Die in 't volvoeren van zyn aanbevolen werk,
Dat hem vry meer dan spys te nutten kon vermaaken,
Zich nooit bedroogen vond in 't wezen van de zaaken,
De snoode listen van den afgrond viel te sterf.
Dus schynt my deeze daad, dit zoeken, slechts een teken,
Om het geloof aan God den schaaren voor te preeken.

Zoo leerden zy van dien zoo haast verdorden boom,
 Indien zy op het wit van Jezus wilden letten,
 Hoe iemand door 't geloof de bergen mogt verzetten,
 En plaatsen ze in de zee, in 't midden van den stroom.
 Terwyl geen kommernis van dit angstvallig leeven
 Den vroomen mensch vermag te hind'ren in de deugd,
 Die zich, versmaadende des weerelds roem en vreugd,
 Getroost met God door vuur en spleesfen heen te streeven:
 Gelyk Vorst David op zyn harpsnaar eertyds zong,
 Hoe hy met zynen God de muuren oversprong.

Zoo blyft de luister van des Heilands mededogen,
 En wys beleid, het merk van zyne wonderheên,
 Die zoo veel heil en nut verschaften aan 't gemeen,
 Zelfs in dit vloekgeval onwelkbaar, onbewoogen.
 Ook was 't geen veinzery wanneer hy vygen zocht,
 Maar om het traag verstand van zyne leereelingen
 Dus te onderscheppen, zweeg hy het geheim der dingen,
 En droeg zich anders dan zyn meening medebrogt.
 Dat blykt uit de Emmaus reis (a), en 't spyzen van de schaaren (b),
 Ons leerzaam voorgesteld in de Evangeli blaaren.

(a) LUK. XXIV. 28. (b) JOAN. VI. 5, 6.

ONDERZOEK NAAR DE MEENING
VAN PRED. VII. 1.

*De dag des doods is beter dan de dag dat iemand
geboren wordt.*

't **L**ust my te toonen hoe 't mag weezen,
Dat Judaas Prediker en Heer,
Des menschen dood en sterfdag meer
Dan zyn geboorte heeft gepreezen;
Wyl 's leevens duur in Isrels stand,
Een zegen was van 's Hemels hand.

't Is waar, men vind hier geene zaaken,
Hoe overheerlyk schoon en goed,
Hoe hoog geschat in ons gemoed,
Die by het lieve leeven raaken:
Dit leeven is 't daar elk voor geeft,
Al wat hy in de weereld heeft.

Maar die, van wyzer geeft gedreeven,
Al 't onderwind van deezen tyd
Recht gade slaat, ontdekt een stryd,
Een drom van rampen in dit leeven,
Die, onverzoenlyk streng en straf,
Den mensch vervolgen tot aan 't graf.

Terwyl het beste van zyn jaaren,
Zyn wandel zonder steuren is,
Een druppel goed genoeg is,
In een rivier van kwaalyk vaaren;
Daar hy van 't wankelbaar geval;
Alom gekaatst wordt als een bal.

Befchouw den fterfdag nu eens nader :

Schoon voor zyn nad'ring fchrikt en beeft

Al wat om laag met kennis leeft,

Te fchaars uit een godvruchtige ader

Gedrenkt; hy eindigt alle fmert

Van 't afgepynde vroomme hert.

Hy is een vryburg aller plaagen,

Een Koning die des lichaams luft

Met de aardfche banden breekt en bluft,

Om de ed'le ziel van 't ftof ontflaagen,

Op 's Hemels eeuwig blyde baan,

Te voeren, boven zon en maan.

En 't fchynt my een gegrond vertrouwen,

Dat zelfs de wyze Salomon,

Die alles wat beneên de zon

Gefchiedt, gantsch iedel leert befchouwen,

Wen 's weerelds licht wordt uitgedoofd,

Een beter leeven heeft geloofd.

Dit zyn de reên, naar myn gedachten,

Waarom hy 's menschen laatften flag,

Ver boven zyn geboortedag

Waardeert, om door 't geftaâg betrachten

Van deugd, te fmaaken na de dood,

Volmaakte rust in Abrams fchoot.

INVALLENDE GEDACHTEN OVER
HET VASTEN VAN DE ROOM-
SCHE KERK.

Ter aller tyd behoorelyk te letten,
In 't wand'len op des weereids kronkelpaan,
Op 't voorschrift van des Hemels wyze wetten,
Begreepen in de Godgewyde blaen,
Vereischt een ziel, die met verstand en reden
Van 's Hemels geest begaafd is en verlicht,
Om nooit het pad der waarheid mis te treden,
Om lief noch leed te wyken van haar plicht.
Hoe ver nochtans de Roomschegezinde schaaaren,
Verwyderd zyn van deeze regelmaat,
Befpeurt men aan hun kerken en altaaren,
En beeldendienst, en al het misgewaad.
Maar 't geen hier ook verbloemd dient noch verzwegen,
Is 't vasten, dat voor Paaschen, jaar op jaar,
Van hun geleerd, gevierd wordt aller wegen,
Met ongemeen en statig kerkgebaar.
Dees vastentyd, doch te onrecht zoo geheeten,
Wyl elk, die slechts het vleesch der dieren spaart,
Vergund wordt vry naar zyn genoegen te eeten,
Wordt nergens ons in 't heilig boek verklaard:
Maar strekt veel meer een zinstaal van die tyden,
Waar in de kerk, van haaren glans beroofd,

Veri

Verjaagd, vervolgd, verdrukt aan alle zyden,
 Den dwang betreurd' van een onwettig hoofd.
 Dus wordt althans hun vasten valsch bevonden,
 En, eer men 't gift, een zielverderfelyk kwaad,
 Als die het hert verplicht houdt en verbonden,
 Aan 't geen Gods woord zoo kenbaar tegen staat.
 Of kan het ook tot goed gebruik verftrekken?
 't Mag weezen, als zich iemand buiten nood,
 Iets van zyn lust en voedzel wil onttrekken,
 Om Christus kruis en smertelyke dood,
 De predikstof van deeze vastendagen,
 Met grooter ernst en ingespannen vlyt
 Te hooren, en het voordeel weg te draagen,
 Aan zulk een les en leering toegewyd.
 Maar om met vrucht naar 's Hemels wil te vasten,
 Moet zich de mensch, verflaagen in 't gemoed,
 Van 's weerelds lust en iedeleid ontlasten,
 En d'armen trouw verzorgen van zyn goed.
 Dus zal hem nooit, zoo Gods gezanten spreken,
 De hulp en troost van 's Heeren aangezicht,
 Waar hy zich wend', zyn leeven lang ontbreken,
 En 't blyft hier na zyn Zon en eeuwig licht.

BLADTWYZER.

A angezicht zonder herffenen.	Pag. 113
Aap.	123
Aarde gevloekt.	14
Aardsche Menschen by Mollen vergeleken.	180
Aardsgezindheid der boozen.	264
Adam en Eva. 9. Onder 't Juk.	13
Afbeelding van den Morgenstond.	235
— des Doods.	17
— der Dubbelhartigheid.	220
— van 't Geval.	45
— der Hemelkringen.	I
— des Huwelyks.	13. 15
— der Lift.	220
— standvastigheid.	60. 240
— des Tyds.	94
— der Wakkerheid.	41. 105
Afbeeldingen der Deugd.	94
— van Bedrog.	219
Agis in gevaar van zyn Kroon te verliezen.	112
Alcibiades zeldzaam in deugden en ondeugden.	241
Alexander de Groote vroeg gestorven.	20
— door vleiery Jupiters zoon genoemd.	218
Angerona, Godin der stilzwygendheid.	34
Antonius in zyn hoop bedrogen.	222
Arcadion vriendelyk van Filips bejegend.	232
Artemisia.	70
Avond.	243
B edelaar.	148
Bedryven der Menschen afhankelyk van de Planeeten.	240
Bedrog. 219. Een afschuwelyk Gebrek.	220
Begeerte, een Eigenschap der Menschen, — onverzadelyk.	11. 12 85
Begin der dingen verschuldigt aan zyn oorzaak.	2
Beleefdheid, het voornaamste deel van 't Wellevén.	107
Bespiegelingen van Vondel.	4
S	Be-

B L A D T W Y Z E R.

Bestendigheid der Deugd.	91
Bevelhebbers gekoren om hun schoonheid.	112
Bybel, de Leidſtar des Geloofs.	7
Byen.	131
Blindheid der Nyd.	228
Boeken, getrouwe Raadsluiden.	216
Boom des Levens aan Adam verboden.	12
Boomen wel te bezorgen.	120
Boozen vry van Nyd.	89
Broosheid van des menſchen Leven.	18
Bultenaars.	209
C esar Borgia, een voorbeeld van Verquifting.	202
Christus Komſte in de Waereld.	262
D anſſen voor uitſpanning gebruikt.	117
Darius in zyn rouw door Democritus getrooft.	81
Deugd onqueſtbaar van verdrukkingen.	89
— beſchermſter der Vroomen.	88
— onbeſchadigt in den Kryg.	90
— een ſtandvaſtige Gezellin.	91
— vergeleken by het kruid Kamille.	95
— van de Nyd vervolgd.	228
De meening van Predik VII.	269
Dooden met laurier gekroond.	77
Dood afgebeeld. 17. beſchreven.	18
— noch kwaad, noch goed.	77
— onvermydelyk.	245
— een ſchat van groote waarde.	246
Doodſtraf, Geldboete genoemd.	73
Driften geſtyft door den Ouderdom.	241
Dubbelhartigheid afgebeeld.	
E er aan de Fortuin bewezen.	51
Eerſte Paar.	9
Eden, Adam en Eva ontzeid.	14
F abel van de Vos.	113
— van de Rave en de Vos.	222
— uit Fedrus.	23. 27. 110. 141.
— uit Camerarius.	28
	Fa-

BLADT WYZER.

Fabel uit Faërnus.	147. 172. 177. 211
Filosoofen met gebreken bezet.	229
Fortuin als een Godin ge-eerd.	51
— Haar afbeeldingen.	52. 54
G edachtenis des Doods.	76. 80
— Gedicht op de Rykdommen.	187
— tegen de Overdaad.	203
— op de Vriendschap.	100
Geduld afgebeeld door een Kameel.	240
Geraamte op Gastmaalen ten toon gesteld.	76
Gerion.	221
Geval afgebeeld. 45. Zyn veranderlykheid.	49
Gezondheid, het geluk des Lichaams.	106
Gilmerus Koning der Wandaalen.	84
God, een vernuftig Werker.	3
Goederen maar geleend.	46
Gramschap, een korte Razerny.	234
Grootheden der waereld, enkele verdichtfels.	72
H arp. 115. een zinnebeeld der menschelyke Reden.	116
— Harpokrates, God der Stilzwygenheid.	34
Hemelkringen afgebeeld.	1
Henrik de IV. Koning van Vrankryk minvallig.	211
Herkules beroemd door Welsprekendheid.	31
Hoop van Antonius te leur gesteld.	222
Hugo de Groot, een byzonder Vernuft.	43
Het vasten van de Roomsche Kerk.	271
Huwelyk afgebeeld.	13. 15
I nnenting.	120
— Jongelingen uitmunten door hun Vernuft.	44
Jonglingschap onder 't bestier van Venus.	240
K allias, een getrouwe Vriend van Alcibiades.	99
— Kameel, een Lastdier.	84
Kameleon.	213
Kamille, een Zinnebeeld van Deugd.	95
Kat.	139
Kinderliefde.	124
Kinders wel op te voeden.	120
	S 2
	Kin.

B L A D T W Y Z E R.

Kinderspel van Augustus.	117
Kindsheid onder de bestiering der Maan.	240
Kleenmoedigheid, Moeder der bevreesdheid.	206
Krygslisten beschreven.	110
Krooning der Pausen.	76
L amp, Zinnebeeld van een verlicht Verstand.	103
Laster.	226
Laurier altyd groen.	94
Leëna vermaard door haar zwygen.	63. 64
— beeld voor haar opgerecht	65
Les tegen de overdaad.	203
Leven onzeker.	242
— by een Verkeerspel vergeleken.	56
— in deelen onderscheiden	236
Lift, 220. afgebeeld, 221. door Zeeus.	223
Lof der Wysheid.	106
M ethuzaleg.	19
Middag.	239
Mieren.	129
Milddadigheid.	108
Minneryen van Alcibiades.	241
— van Henrik den IV.	211
Mozes Ongeloof.	261
Misvormde boom met Vruchten beladen.	114
Momus oordeel.	211
Morgenstond, 235. afgebeeld.	236
Morgenzang van Buchanaan.	235
— van Vollenhove.	336
Muizen door de Kat verschalkt.	223
N achtuil.	101
Narcissus.	151
Nero in zyn jeugd geprezen.	26
Nerva bevreesd door inbeelding.	203
Nyd.	225
— van Dionys den Ouden.	227
— vervolgster der Deugd.	228
— van Ovidius beschreven.	230
Nyd,	

B L A D T W Y Z E R.

Nyd, gaande gemaakt door den Lof.	230
O ievaar.	135
Oorzaak der dingen.	2
Olyftak, zinnebeeld van Vrede.	103
Ondankbaarheid, een fnoed gebrek.	220
Onzekerheid des Levens.	242
Oordeel van een Boer over een Tafereel.	174
Oorkuffen, een stomme Sibille.	109
Oosterpalm,	93
Opimius, een Gierigaart.	177
Opvoeding der Kinderen.	120
Oreffes en Pylades.	100
Ouderdom van Methuzaleg.	19
— een Ziekte.	244
P alm, zinnebeeld der Deugd.	94
Panther, zinnebeeld van List,	223
Paradys aan Adam en Eva ontzeid.	14
Philoxenus, een Vraat.	202
Pilaar, zinnebeeld van standvastigheid.	60
Pifander, bevreesd door Inbeelding.	207
Planeeten Regeersters der Menfchelyke bedryven.	240
Pluimftrykers geftraft.	216
Pluimftrykers by een Kameleon vergeleken.	214
Pylades en Oreffes.	100
Q uaad door vergeeten genezen.	108
R aad, tegen ydele vreeze.	207
Raadtzel gepaft op de Stilzwygendheid.	66
— van Sphinx.	104
Rad, zinnebeeld van Verwiffelingen.	240
Rampen algemeen.	85
Reinouds Herderszang.	255
Rykdom in Zee geworpen.	90
Romeinen door Pertinax getrooft.	81
Rouw van Solon over zyn Zoon.	80
— van Darius over zyne Gemaalin.	80

B L A D T W Y Z E R.

S aladyn, Koning van Egipten.	77
Schepping der Dingen.	3. 6
Schildpad.	87
Schoonheid voordeelig voor veelen.	112
———— der eerste Menschen.	10
———— des Lighaams en des Gemoeds.	96
———— met Wysheid gepaard.	113
———— zonder Wysheid bespottelyk.	44
Schouburg van Scaurus door den tyd verwoest,	51
Schulpen van Scipio op strand geraapt.	117
Sim.	123
Socrates speelende met de Kinderen.	117
Solon betreurende zyn Zoon.	80
Sphinx.	103
Sphinxen voor de Kerken der Ouden geplaatst.	104
Spraakzaamheid geroemd.	30. 35
Spreuken der Wyzen zeer nutbaar.	109
———— van Theognis.	110
———— van Isocrates, <i>ibid.</i>	
Spreuken van Valerius Maximus.	110
———— van Plutarchus opgezameld, <i>ibid.</i>	
———— van Erasmus, <i>ibid.</i>	
Standvastigheid verbeeld door een Pylaar.	60. 240
Stiefmoeder, schendnaam der Natuur.	19
Stilzwygendheid geprezen.	35
———— gelraft.	99
Straf van den Heer de Thou, <i>ibid.</i>	
T afelvrienden,	100
Tafereel van Eigenliefde.	151
Tafereelen der Deugd.	94
Tegenspoed.	90
Testamenes.	73
Tyd afgebeeld, 69. Het dierbaarste van alles.	164
Tydverzuim, een groot quaad.	38
Toepassing op 't laatste Zinnebeeld.	251
Toetsteen.	97
Traagheid misprezen.	83
	Trom-

B L A D T W Y Z E R.

Trommelspel by Vondel gebruikt.	117
Troostredenen der Dichteren.	82
Trotsheid door Eerampten veroorzaakt.	161. 190
Tuingezicht.	25
U il, 101. een zinnebeeld van Wysheid.	105
Uitspanningen noodig, 116. Voordeelig.	118
V al veroorzaakt door Verwaandheid.	156
Valsheid.	219
Van den Vygenboom.	267
Veiligheid der Dengd.	94
Venyn door de Spin uit de edelste Kruiden gezogen.	198
Verdiensten weinig geacht.	107
Vergenoeging, 50. Vry van Nyd.	158
Verschooning niet te vroeg te gebruiken.	108
Visschen voor uitspanninge gebruikt.	117
Vleyende Priester.	218
Vleyer gestraft.	216
Vleiery veroorzaakt door Vrees of Hoop, <i>ibid.</i>	
Volkomenheid by trappen te verkrygen.	2. 171
Voorbeeld van vriendschap.	98
Vooroordeelen.	121
Voorspoed.	107
Vraatzucht van Philoxenus.	202
Vrees uit bewustheid van quaade Bedryven.	206
—— uit Kleenmoedigheid, <i>ibid.</i>	
—— in schatryke Menschen.	206
—— van Pisander.	207
—— van Nerva.	208
Vrienden beproefd.	92
—— in Nood, een zeldzaam Ding.	100
—— noodig in de Waereld.	107
Vryheid omtrent den Godsdienst.	142
Vroomen onderscheiden van Onvroomen.	246
Vroomheid onverwinnelyk door de Nyd.	89. 90
W akkerheid afgebeeld.	41. 105
Welsprekenheid van Herkules.	32
Waereldbouw.	7
	Wae-

B L A D T W Y Z E R.

Waereldkloot afgeschetst.	5
Waereldstof.	2
Weetenschap, het geluk der Ziele.	106
Wysheid, zinnebeeldelyk vertoond.	102
— met schoonheid gepaard.	113
Wisselingen door een Rad afgebeeld.	240
X anthippe, Vrouw van Socrates.	84
Z eerots, zinnebeeld van standvastigheid.	88
Zeefchuim by lasteringen vergeleken.	89
Zezostris Koning van Egypten.	47
Zinnebeelden te houden voor Spiegels.	22
— der afgaande jaaren.	144
Zinnebeeld der opgroeiende Deugd.	88
— van Standvastigheid.	88
Zinnebeeld van Vergenoeging.	92
— der Wysheid.	102. 105
— van een besloten Bock.	104
— der Opvoeding.	120
— van Eigenliefde.	210
— van Pluimstrykers.	214
— van List.	223
— van den eersten Trap des Levens.	236
— der Menschelyke Reden.	116
— van Deugd.	93. 95
— van een verlicht Verstand.	103
— van Vrede.	103
Zon kragtigt op den Middag.	240
Zorgen door Wyn afgespoeld.	117
Zwygen, zeldzaam in Vrouwen.	65
— van Pompejus.	66
— onmogelyk voor Zotten.	68

E I N D E.